Tulenheimo, Antti

Luotto rikosoikeudellisena suojelusobjektina

Helsingissä

1911

97-84181-3
MASTER NEGATIVE #

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DIVISION

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

ORIGINAL MATERIAL AS FILMED - EXISTING BIBLIOGRAPHIC RECORD

```
OCLC: 37288065          Rec stat:   n
Entered:    19970714    Replaced:    19970714     Used:    19970714
Type: a    ELvl: K    Srce: d    Audn:        Ctrl:        Lang: fin
BLvl: m    Form: a    Conf: 0    Biog:        MRec:        Ctry: fi
           Cont: b    GPub:      Fict: 0      Indx: 0
Desc: a    Ills:      Fest: 0    DtSt: s      Dates: 1911,     ↔
   1  040      PR1 ▾c PR1 ↔
   2  007      h ▾b d ▾d a ▾e f ▾f a--- ▾g b ▾h a ▾i c ▾j p ↔
   3  007      h ▾b d ▾d a ▾e f ▾f a--- ▾g b ▾h a ▾i a ▾j p ↔
   4  007      h ▾b d ▾d a ▾e f ▾f a--- ▾g b ▾h a ▾i b ▾j p ↔
   5  049      PR1A ↔
   6  100 1    Tulenheimo, Antti. ↔
   7  245 10   Luotto rikosoikeudellisena suojelusobjektina ▾h [microform] / ▾c
kirjoittanut Antti Tulenheimo. ↔
   8  260      HelsingissΦa : ▾b Kirjapaino-osakeyhtiΦo sana, ▾c 1911. ↔
   9  300      212 p. ; ▾c 23 cm. ↔
```


TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm   REDUCTION RATIO: 10:1   IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 9-5-97   INITIALS: PB

TRACKING # : 27312

FILMED BY PRESERVATION RESOURCES, BETHLEHEM, PA.

LUOTTO RIKOSOIKEUDELLISENA SUOJELUSOBJEKTINA

YLIOPISTOLLINEN VÄITÖSKIRJA

KIRJOITTANUT

ANTTI TULENHEIMO

Lakitiedetten kandidaatti, Varatuomari.

Esitetään Keisarillisen Suomen Aleksanterin-Yliopiston
lainopillisen tiedekunnan suostumuksella julkisesti
tarkastettavaksi historiallis-kielitieteellisessä
oppisalissa toukokuun 26 p:nä
1911 klo 10 a. p.

HELSINGISSÄ 1911
KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ SANA

Sisällysluettelo:

∇

Kirjallisuusluettelo.[1])

v. Amira, Nordgermanisches Obligationenrecht I. Leipzig 1882

Amsler, Die Möglichkeit einer Injuria an Verstorbenen. In-Diss. Zürich 1871.

Archiv für Strafrecht und Strafprozess; herausg. von Goltdammer.

v. Bar, Die Lehre vom Causalzusammenhange im Rechte, besonders im Strafrechte. Leipzig 1871

—„— Lehrbuch des internationalen Privat- und Strafrechts. Stuttgart 1892.

—„— Gesetz und Schuld im Strafrecht I. Berlin 1906.

Bekker, Theorie des heutigen deutschen Strafrechts. Leipzig 1859.

Beling, Die Lehre vom Verbrechen. Tübingen 1900.

—„— Wesen, Strafbarkeit und Beweis der üblen Nachrede. Tübingen 1909.

Berner, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, (13 pain.) Leipzig 1884; (15 pain.) 1888.

Berolzheimer, Rechtsphilosofische Studien. München 1903.

—„— Die Entgeltung im Strafrechte. München 1903.

—„— System der Rechts- und Wirtschaftsphilosophie I, III. München 1904, 1906.

Bierling, Juristische Principienlehre I. Freiburg u. Leipzig 1904, III. Tübingen 1905.

Binding, Die Normen und ihre Übertretung I (2 pain.) Leipzig 1890. (1 pain. Leipzig 1872: siteeratessa erit. mainittu) II. (1 pain.) Leipzig 1877.

---

[1]) Mikäli se siteeratun kirjallisuuden selvillesaamiseksi on tarpeen.

Binding, Grundriss des deutschen Strafrechts II. 1. (7 pain.) Leipzig 1907.
—„— Handbuch des Strafrechts I. Leipzig 1885.
—„— Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts, Bes. T. I (2 pain.). Leipzig 1902.
—„— Die Ehre im Rechtssinn und ihre Verletzbarkeit. Leipzig 1890.
v. Birkmeyer, Encyklopädie der Rechtswissenschaft. (2 pain.) Berlin 1904.
Bjerre, Om rättstridighetsrekvisitet vid förtalsförbrytelserna. Stockholm 1910.
Bleeck, Die Majestätsbeleidigung. Berlin 1909.
Budde, Über Rechtlosigkeit, Ehrlosigkeit und Echtlosigkeit. Bonn 1842.
v. Buri, Abhandlungen aus dem Strafrecht. Giessen 1862.
Georg Cohn, Kredit. Endemanns Handbuch des deutschen Handels- See- und Wechselrehts II. Leipzig 1882.
Gust. Cohn, Über Wesen und Wirkungen der Creditgeschäfte (Tübinger) Zeitschr. f. d. g. Staatswissenschaft **24**.
Conrad, Grundriss der politischen Oekonomie I. Jena 1907.
Cosack, Lehrbuch des deutschen bürgerlichen Rechts I. (2 pain.) Jena 1899.
Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz. Rostock 1857—1859.
—„— Nationalökonomisch-civilistische Studien. Leipzig und Heidelberg 1862.
Darstellung, Vergl. des Deutschen und Ausländische Strafrechts, Berlin 1905—1908.
Delaquis, Der Wahrheitsbeweis bei Beleidigung — Sep. Abdr. aus der Festgabe der Berliner jurist. Fakultät für Otto Gierke. Breslau 1910.
Dernburg, Pandekten (6 pain.) Berlin 1900.
—„—Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens I. (3 pain.) Halle 1906.
Dietzel, Das System der Staatsanleihen. Heidelberg 1855.
Doerr, Über das Objekt bei den strafbaren Angriffen auf vermögensrechtliche Interessen. Bennecke, Strafr. Abhandl. Heft 3/4. Breslau 1897.
Dochow, Holtzendorffs Handbuch III.
zu Dohna, Die Rechtswidrigkeit als allgemeingültiges Merkmal im Tatbestande strafbarer Handlungen. Halle 1905.

Eckstein, Die Ehre in Philosophie und Recht. Leipzig 1889.
Eichmann, Über das Wesen der verleumderischen Beleidigung und der falschen Anschuldigung nach deutschem Recht. In.-Diss. Leipzig 1896.
Faivre et Bennoit-Levy, Code-manuel de la presse. Paris 1885.
Festschrift für v. Liszt. Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **32**.
Feuerbach, Lehrbuch des gemeinen in Deutschland gültigen peinlichen Rechts; herausg. von Mittermaier. (14 pain.) Giessen 1847.
Finger, Der Begriff der Gefahr und seine Anwendung im Strafrecht. Prag 1889. Sep. Abdr. aus der Juristische Vierteljahresschrift.
—„— Das Strafrecht I. II. Compendium der Österreichischen Rechtes (2 pain.) Berlin 1902. 1910
—„— Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin 1904.
Fischer, Die Rechtswirdigkeit mit besonderer Berücksichtigung des Privatrechts, München 1911.
Flood, A treatise on the law concerning libel and slander. London 1880.
Forsman, Föreläsningar öfver straffrättens allmänna läror. Helsingfors 1900.
—„— Föreläsningar öfver de särskilda brotten enligt Straflagen af den 19 December 1889. Helsingfors 1899—1902.
Frank, Studien zum Polizeistrafrechte. Giessen 1897.
—„— Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich (3 ja 4 pain.) Leipzig 1903.
Freudenstein, Systen des Rechtes der Ehrenkränkungen nach Theorie und Praxis des Strafgesetzbuches und der Strafprozessordnung für das Deutsche Reich. Hannover 1880.
Friedmann, Das Recht der Wahrheit und der Schutz des guten Namens vom legistativen Standpunkt. Leipzig 1901.
Gabler, Das Vergehen der sogenn. üblen Nachrede. Würtzburg 1892.
Gareis, Encyklopädie und Methodologie der Rechtswissenschaft (3 pain.) Giessen 1905.
—„— Das deutsche Handelsrecht (8 pain.) Berlin 1909.
Der Gerichtssaal.
Gierke, Deutsches Privatrecht I. Leipzig 1895.
Glaser, Handbuch des Strafprozesses I. Leipzig 1883.

Goldschmidt, Das Verwaltungsstrafrecht. Berlin 1902.
—„— Begriff und Aufgabe eines Verwaltungsstrafrechts. Berlin 1902. (Myös Goltdammers Archiv **49**, siv. 71 j. s.)
—„— Das Verwaltungsstrafrecht im Verhältnis zur modernen Staats-und Rechtslehre. Sep. Abdr. aus der Festgabe für Richard Koch. Berlin 1903.
Goos, Forelæsninger over den danske Strafferets specielle Del. Kjøbenhavn 1887.
—„— Den danske Strafferets specielle Del I. Kjobenhavn 1895.
v. Grolmann, Grundsätze der Criminalrechts-Wissenschaft (4 pain.) Giessen 1825.
Grommes, Bezieht sich der Schutz des § 193 Strafgesetzbuches auch auf den Fall der verläumderischen Beleidigung § 187 Str. G. B. In-Diss. Bonn 1897.
Gutherz, Studien zur Gesetzestechnik I. Der Begriff Gesetzestechnik und sein Wert. Bennecke - v. Lilienthal. Strafr. Abhandl. Heft 93. Breslau 1908.
Günther, Zie neuen Criminalgesetze für das Königsreich Sachen, erläutert aus den Landtagsverhandlungen von der Jahren 1836 und 1837, Leipzig 1838.
Hagerup, Almindelig borgerlig Straffelov af 22 Maj 1902 — — med anmerkninger. Kristiania 1903.
Hegler, Prinzipien des internationalen Strafrechts. Bennecke-Beling, Strafr. Abhandl. Heft 67. Breslau 1906.
Heimbach, Die Lehre von dem Creditum nach dem gemeinen in Deutschland geltenden Rechten. Leipzig 1849.
Hertz, Das Unrecht und die allgemeine Lehren des Strafrechts I. Hamburg 1880.
Hess, Die Ehre und die Beleidigung. Hamburg 1891.
—„— Neue Thesen. 1900.
Heusler, Institutionen des deutschen Privatrechts. Leipzig 1866.
Hinschius, System des katolischen Kirchenrechts V. Berlin 1893—1895.
Hirschberg, Die Schutzobjekte der Verbrechen speziell untersucht an dem Verbrechen gegen den Einzelnen. Bennecke- v. Lilienthal. Strafr. Abhandl. Heft 113. Breslau 1910.
Hofheinz, Verletzung und Gefährdung als Kriterien der Zweiteilung im Systeme der strafbaren Handlung Bennecke- v. Lilienthal, Strafr. Abhandl. Heft 79 Breslau 1907.

v. Hoiningen, gen. Huene, Beiträge zur geschichtlichen Entwickelung des strafbaren Bankerutts in Deutschland. In-Diss. Bonn 1878.
Hold von Ferneck, Die Rechtswidrigheit. Eine Untersuchung zu den allgemeinen Lehren des Strafrechts I, II. Jena 1903, 1905.
Huber von Mettmenstetten, Der Credit (Creditanwartschaft) als selbständiges Rechtsgut. In.-Diss. Pfäffikon 1905.
Hurwicz, Rudolf v. Ihering und die deutsche Rechtswissenschaft. Berlin 1911.
Hälschner, System des Preussischen Strafrechts II. Bonn 1868.
—„— Das gemeine deutsche Strafrecht I. Bonn 1881. II. 2. Bonn 1887.
Hölder, Über objektives und subjektives Recht. Ein Vortrag. Leipzig 1893.
v. Ihering, Der Zweck im Recht I—III — Leipzig (3 pain.) 1893, 1899 (1 pain. 1877).
—„— Geist des römischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung III. Leipzig 1888. (4 pain.)
—„— Vermischte Schriften jurischtischen Inhalts. Leipzig 1879. IV. Das Schuldmoment im römischen Privatrecht
—„— Rechtschutz gegen injuriöse Rechtsverletzung. Iherings Jahrbücher für Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatrechts **23** N. F.
Jacoby, Die Crediterkundigung. In.-Diss. Berlin 1891.
Jahrbrücher für Nationalökonomie und Statistik; herausg. von Hildebrand.
Jellineck, System der subjektiven öffentlichen Rechte (1 pain.). Freiburg 1892.
—„— Die sozialetische Bedeutung von Recht, Unrecht und Strafe (2 pain.) Berlin 1908.
Kessler, Die Einwilligung des Verletzten in ihrer strafrechtlichen Bedeutung. Berlin u. Leipzig 1884.
—„— Rechtsgut oder rechtlich geschütztes Interesse, oder subjektives Recht? Gerichtssaal **39**, siv. 94 j. s.
Kitzinger, Ort und Zeit der Handlung im Strafrecht. München 1902.
Knies, Geld und Credit. Berlin 1876—79.
Kohler, Studien aus dem Strafrecht I. Mannheim 1890.
—„— Treue und Glauben im Verkehr. Berlin 1893.

Köhler, Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz. Würzburg 1883.
—„— Bürgerliches Recht. Holtzendorff-Kohler, Encyklopädie der Rechtswissenschaft I. (6 pain.) Leipzig u. Berlin 1904.
—„— Einführung in die Rechtswissenschaft. Leipzig 1908.
Kohlrausch, Irrtum und Schuldbegriff im Strafrecht I. Berlin 1903.
Kollman, Der symptomatische Verbrechensbegriff. Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 28, siv. 449 j. s.
—„— Die Stellung des Handlungsbegriffs im Strafrechtsystem. Bennecke-v. Lilienthal, Strafr. Abhandl. Heft 91. Breslau 1908.
Kratz, Der strafrechtliche Ehrbegriff und das passive Subjekt der Ehre. München 1891.
v. Kries, Über den Begriff der objektiven Möglichkeit und einige Anwendung derselben. Vierteljahresschrift für wissenschaftl. Philosophie 12, siv. 180 j. s. 287 j. s. 393 j. s.
Krug, Commentar zu dem Strafgesetzbuche für das Königreich Sachsen von 11 Aug. 1855. Leipzig 1861.
Köstlin, Abhandlungen aus dem Strafrechte. Tübingen 1858.
Lammasch, Handlung und Erfolg. Sep. Abdr. aus Grünhuts Zeitschr. 9. Wien 1882.
Landsberg, Iniuria und Beleidigung. Bonn 1886.
Leonhard, Der Schutz der Ehre im alten Rom. Rektoratsrede. Breslau 1902.
—„— Die Begriffsgrenzen der Beleidigung. Festschr. für v. Liszt.
Leonhardt, Commentar über das Criminal-Gesetzbuch für das Königr. Hannover. Hannover 1851.
Lexis, Kredit. Handwörterbuch der Staatswissenschaften; herausg. von Conrad, Elster, Lexis, Loening.
Liepmann, Einleitung in das Strafrecht. Berlin 1900.
v. Lilienthal, Der Ort der begangenen Handlung. Festgabe der jur. Fakult. zu Marburg für G. W. Wetzel. 1890.
v. Liszt, Der Begriff des Rechtsgutes im Strafrecht und in der Encyklopädie der Rechtswissenschaft. Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 8, siv. 133 j. s.
—„— Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge I—II. Berlin 1905.

v. Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. (18 pain.) Berlin 1911.
Loening, Über Wurzel und Wesen des Rechts. Jena 1907.
—„— Grundriss zu Vorlesungen über deutsches Strafrecht. Frankfurt a. M. 1885.
—„— Der Vertragsbruch im deutschen Recht. Strassburg 1876.
Lorsch, Angegriffene, Destinatäre und Gedankenträger bei der Beleidigung. In.-Diss. Hanau 1904.
Löffler und Lorenz, Das Strafgesetz vom 27 Mai 1852. Wien 1908.
Marcus, Der Begriff des Erfolges in Strafrecht In.-Diss. Hannover 1903.
Maschke, Die Persönlichkeitsrechte des römischen Iniuriensystems. Breslau 1903.
Mayer, Max Ernst, Rechtsnormen und Kulturnormen. Bennecke-Beling, Strafr. Abhandl. Heft 50. Breslau 1903.
Merkel, Kriminalistische Abhandlungen. Leipzig 1867.
—„— Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Stuttgart 1889.
—„— Juristische Encyklopädie (3 pain.) Berlin 1904.
Meyer-Allfeld, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts (6 pain.) Leipzig 1907.
Meyer Otto, Deutsches Verwaltungsrecht I. Leipzig 1895.
v. Mieczkowsky, Das Delikt des § 198 St. G. B. (Beschimpfung des Andenkens Verstorbener). In.-Diss. Rostock 1901.
J. St. Mill, Grundsätze der politischen Oekonomie; deutsch von Soetbeer I, II, Hamburg 1852.
Mommsen, Römisches Strafrecht. Leipzig 1899.
Nebenius, Der öffentliche Credit. Karlsruhe u. Baden 1829.
Neumeyer, Historische und dogmatische Darstellung des strafbaren Bankerotts. München 1891.
Niegold, Die Beleidigung nach § 185 des Reichs-Strafgesetzbuches. Lobenstein 1881
Nypels-Servais, Le code pènal Belge III. Bruxelles 1898.
Odgers, A digest of the law of libel and slander. Boston 1881.
Oertman, Kreditgeshäfte, Handwörterbuch der Staatwissenschaften; herausg. von Conrad, Elster, Lexis, Loening.
Olshausen, Kommentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich I (8 pain.). Berlin 1910.
Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits. 1868.
Oppenheim L, Die Objekte des Verbrechens. Basel 1894.

Passow, Die Kreditgefährdung des § 187 St. G. B. in historischer, dogmatischer und kritischer Darstellung. Bennecke - Beling. Strafr. Abhandl. Heft 42. Breslau 1902.
Platner, Die Bürgschaft.
Philippovich, Grundriss der politischen Oekonomie (4 pain.). Tübingen u. Leipzig 1901.
Philipsborn, Die Klassifikation der einzelnen strafbaren Handlungen. Berlin 1906.
Poittevin, Traité de la presse. Paris 1902 — 1904.
Prince-Smith, Ueber den Kredit. Vierteljahrschrift für Volkswirtschaft und Kulturgeschichte **15**. Berlin 1866.
Puntschart, Schuldvertrag und Treugelöbniss des sächsischen Rechts im Mittelalter. Leipzig 1896.
Radbruch, Die Handlungsbegriff in seiner Bedeutung für das Strafrechtssystem. Berlin 1904.
Rau, Grundsätze des Volkwirtschaftslehre (8 pain.) Leipzig u. Heidelberg 1868. (4 pain.) 1841.
Regelsberger, Pandekten I. Leipzig 1893.
v. Roland, Das internationale Strafrecht. Leipzig 1877.
—„— Die Gefahr im Strafrecht (2 pain) Dorpat u. Leipzig 1888.
Roscher, System der Volkwirtschaft I. Die Grundlagen der Nationalökonomie (3 pain.) Stuttgart u. Ausburg 1857.
Rosin, Polizeistrafrecht, v. Stengels Wörterbuch des Deutschen Verwaltungsrzeht II.
Rotering. Polizei - Übertretungen und Polizei - Verordnungsrecht. Berlin 1888.
Rubo, Zur Lehre von der Verleumdung, Berlin 1861.
Schmidt, Der strafbare Bankbruch in historisch - dogmatischer Entwickelung. München 1893.
Schmoller, Grundriss der allgemeinen Volkwirtschaftslehre I, II. 1900, 1904.
Schopenhauer, Über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde. Sämtl. Werke; herausg. von Grisebach III. Leipzig (Reclam.)
Schütze, Die nothwendige Theilnahme am Verbrechen. Leipzig 1869.
Serlachius, Bristande lagkunskap och dess invärkan på straffbarheten. Helsingfors 1897.
—„— Äran såsom föremål för straffbar kränkning. Tidskrift utg. af Juridiska Föreningen i Finland 1901, siv. 145 j. s.
—„— Suomen rikosoikeuden oppikirja I. Helsingissä 1909.
—„— Lainopin alkeet. Porvoossa 1910.

Skeie, Om aerekraenkelser efter norsk ret. Kristiania 1910.
Siegel, Deutsche Rechtsgeschichte. Berlin 1886.
—„— Handschlag und Eid. Sitzungsbericht des Kais. Akad. der Wissenschaften **130**. Wien 1894.
Sigwart, Logik I, II (2 pain.) Freiburg 1889, 1893.
Stammler, Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung (2 pain.) Leipzig 1906.
v. Stenglein, Commentare zu den strafrechtlichen Nebengesätzen I. (3 pain.) Berlin 1903.
Stobbe, Zur Geschichte des deutschen Vertragsrechtes, Leipzig 1855.
Suess, Der Gegenstand des Strafschutzes bei dem Verbrechen der öffentlichen Gewaltthätigkeit nach österreichischem Rechte. Grünhuts Zeitschr. **27**, siv. 391 j. s.
Tesar, Die symptomatische Bedeutung des verbrecherischen Verhaltens. Berlin 1907.
Thiel, Iniuria und Beleidigung. Eine Vorarbeit zur Bestimmung des Begriffes Beleidigung. Bennecke — Beling Strafr. Abhandl. Heft 62. Breslau 1905.
Thöl, Das Handelsrecht. Göttingen 1841 — 47.
Thomsen, Das Deutsche Strafrecht. Berlin 1906.
Thon, Rechtsnorm und subjektives Recht. Weimar 1878.
—„— Festrede, gehalten in der Universitetskirche zu Jena am 26/6 1894
Umhauer, Ein Beitrag zur Lehre vom Begriff und Wesen des Polizeidelikts In.-Diss. Buhl (painov. puutt.)
v. Volkmann, Der Begriff der Beleidigung im Sinne des Absn. XIV R. Str. G. B. Halle 1896.
Wagner, Der Kredit und das Bankwesen. Schönbergs Handbuch der politischen Oekonomie I. (4 pain.) Tübingen 1896.
—„— Credit, Staatschulden. Rentzch Handwörterbuch der Volkswirtschaftslehre, Leipzig (2 pain) 1870.
Weber, Über Injurien und Schmähschriften. Leipzig I, II, (4 pain) 1820; III (2 pain.) 1811.
Wilhelm, Das Moment der Rechtswidrigkeit bei der Beleidigung. In.-Diss. Strassburg 1890.
Wundt, Logik I. Stuttgart 1893.
v. Wächter, Deutsches Strafrecht. Vorlesungen. Leipzig 1881.
Zeitschrift für das deutsche Recht.
—„— für das gesamte Handelsrecht; herausg. von Goldsmidt.
—„— für das gesamte Strafrecht; herausg. von v. Liszt etc.

Zimmermann, Die Grundbegriffe des französisch-belgischen Press-Strafrechts, Breslau 1907.
Zitelmann, Irrtum und Rechtsgeschäft, Leipzig 1879.
—„— Gewohnheitsrecht und Irrtum. Archiv für die civile Praxis **66** N. F. 16 Heft 3, siv. 323 j. s.
—„— Internationales Privatrecht I. Leipzig 1897.

Tämän ohessa mainittakoon kunnianloukkausta koskevasta laajasta kirjallisuudesta, paitsi siteerattuja, vielä seuraavat:

Ambach, Kollektiv-Injurien und Injurien gegen Kollektiv-Personen. In.-Diss. Würzburg 1904. Askeny, Strafbare Beleidigung trotz Wahrnehmung berechtigter Intressen. In.-Diss. Marburg 1905. Benedikt, Der Antrag auf Reform des Schadenrechtes bei Ehrenbeleidigung. , Wien 1884. Brusa, L'animo del diffamatore. Roma 1897. Coben, Beleedigung daar caricaturen. In.-Diss. Zwalle 1896. Crusen, Schutz des Rechtsguts der Pietät. Berlin 1890. Ebert, Über die Bedeutung des § 193 R. St. G. B. In.-Diss. München 1898. Eiselen, Wesen und Wert der Ehre 1894. Ellenbogen, Kollektivbeleidigung. In.-Diss. Berlin 1907. Ephraim, Die Beleidigung gegen einen Beamten in Beziehung auf seinen Beruf. In.-Diss. Rostock 1908. Esslingen, Das Schuldmoment bei der üblen Nachrede. In.-Diss. Würzburg 1905. Exner, Die Ehrenbeleidigung durch falsche Anzeige. Wien 1907. Fraas, Die Verletzung der Ehre nach § 193 des R. Str. G. B. In.-Diss. München 1894. Gemmingen-Fürfeld, Zur Lehre der Beleidigung Verstorbener. Bennecke-Beling. Strafr. Abhandl. Heft 66. Breslau 1905. Hafner, Ehrenverletzungen unter dem Schutze des § 193 St. G. B. in Theorie und Praxis. Paderborn 1903. Hammely, Die Kollektivbeleidigung. In.-Diss. Bennecke-v. Lilienthal Strafr. Abhandl. Heft 118. Breslau 1910. Hausmann, Die Beleidigung gesetzgebender Versamlungen und politischer Körperschaften. München 1892. Helfritz, Gutachten über die Frage: Empfehlt es sich Ehrenerklärung, Abbitte und Widerruf strafrechtlich zu verwerten? Unter welche Voraussetzungen und in welchen Form? Verhandl. des XXVIII deuts Juristentags Bd. II. Berlin 1906. Herbst, Die Beschimpfung Verstorbener. In.-Diss. Braunschweig 1894. Heymann, Die Wahrnehmug berechtigter Interessen im Sinne des § 193 des Strgb. In.-Diss. Greifswald 1897. Hitzig, Injuria, Beiträge zur Geschichte der

Injuria im griechischen Recht 1899. Kattenbusch, Ehren und Ehre. 1909. Kattenacker. Das Verbrechen der Ehrenverletzung, Mannheim 1839. Klein-Lammasch, Die Verbesserung des Ehrenschutzes. 1903. Lammasch, Diebstahl und Beleidigung 1893. Lamswerde, Beleidiging van eene collective eenheid. d' Hertogenbosch 1894. Liepmann, Duell und Ehre. Vortrag. Berlin 1904. Martel, Der Wahrheitsbeweis bei Iniurien und sein Beschänkung. In.-Diss. Breslau 1902. Mirkoff, Strafbare Handlungen wider die Ehre nach deutschem und bulgarischem Rechte. In.-Diss. Halle 1905. Müller, Beileidigung und Ehrenverletzung. Düsseldorff 1899. Niesewand, Die Beleidigungsfähigkeit juristischer Personen. In.-Diss. Leipzig 1909. Osenbrüggen, Die Ehre im Spiegel der Zeit. Berlin 1872. Raben, Die Ehrenbeleidigung und das gerichtliche Verfahren in Ehrenbeleidigungssachen. 1886. Raspe, Das Verbrechen der Calumnia nach Römischen Rechte. Rostock 1872. Rickert, Objekt der Beleidigung. In.-Diss. Frankenthal 1908. Rieser, Die kaufmännische Auskunftertheilung im Privat und Strafrecht. Zürich 1908. Schoeps, Beiträge zur Erläuterung des § 193 des R. Strgb. mit besonderer Berücksichtigung der Reichsgerichtsentscheidungen. In.-Diss. Bonn 1885. Spicker, Beiträge zur Lehre von der Beleidigung. Strassburg 1895. Strauss, Beiträge zum § 197 des Str. G. B. für Deutsch R. In.-Diss. Breslau 1908. Thiel, Die Statur des Publikationbefugniss des § 200 des R. Str. B. In.-Diss. München 1901. Ulrich, Die Wahrnehmung berechtigter Interessen bei der Beleidigung in § 193 des Strafgesetzb. In.-Diss. Elberfelt 1908. Voigt, Über Pasquille, Spottlieder und Schmähschriften aus der ersten Hälfte des 16 Jahrhunderts. Walker, Theorie der Pressfreiheit und der Beleidigung. Karlsruhe 1889.

Siteerattujen, aikakauskirjoissa löytyvien tutkielmien lisäksi mainittakoon seuraavat, samoin kunniaa koskevat tutkimukset: Abegg, Goltdammer Archiv **11.** Archiv des Kriminalrechts N. F. 1852. Bartolomäus, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **16.** Birnbaum, Archiv des Kriminalrechts N. F. 1844. v. Buri, Gerichtssaal **33.** v. Bülow, Gerichtsaal **48.** Frank, Goltdammers Archiv **35.** Goltdammer, Goltdammers Archiv **13, 15.** Herzog, Gerichtssaal **25, 32** John, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **1.** Klebs, Goltdammers Archiv **19.** Kronecker, Gerichtssaal **41.** Köstlin, Goltdammers Archiv **3.** Marquardsen, Archiv des Kriminalrechts N. F. 1850, 1851, 1852. Mittermaier, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **21.** Mumm, Gerichtstaal **48,**

Rump, Goltdammers Archiv. **35.** Schimmelpflug, Goltdammers Archiv **19.** Schwarze, Goltdammers Archiv **10.** **21.** Archiv des Kriminalrechts N. F. 1854. Walter, Archiv des Kriminalrechts N. F. 1820. Zucker, Gerichtssaal **33.** Øhrstedt, Nytt juridiskt Archiv **8.**

I.

1 LUKU.

Rikosten yhteinen objekti.

1 §. Rikos on subjektiin määrätyssä suhteessa oleva ulkonainen tapahtuma. Siihen kuuluu toiseltapuolen määrätynlainen sielullinen toiminta subjektissa, toiseltapuolen teko taikka tekemättäjättäminen sekä niiden välillä oleva suhde. [1]) Teko on tapahtuma ulkomaailmassa, ulkopuolella tekijässään sattuvia psykologisia tapahtumia: se on

[1]) Eri mielipiteitä on olemassa siitä, millainen tämä suhde on. Yleisesti vallalla oleva (n. k. realistinen) rikoskäsitys pitää sitä kausaalisena: silloin on toiminta (Handlung) yläkäsite kaikille rikoksille, „kaikkien rikosoikeudellisten ilmiöiden ylin yhteisyys" (Liepmann, Einleitung, siv. 27). Tällä kannalla ovat m. m. Merkel, v. Liszt, Binding ja Beling, jos kohtakin he (kuten sattuvasti Radbruch, Aschaffenburgs Monatsschrift **2** siv. 454 ja Goldschmidt, Goltdammers Archiv **54** siv. 2 sanovat) rikoskäsitteensä etualalla asettavat Merkel syyksiluettavaisuuden, v. Liszt itse toiminnan, Binding oikeudenvastaisuuden ja Beling oleellisuusmukaisuuden. Sitä vastustaa n. k. symptomaattinen rikoskäsitys, jonka mukaan kysymyksessä oleva suhde on vaan symptomaattinen. Näin Tesar, Die symptomatiche Bedeutung des verbrecherischen Verhaltens. Kollman, Der symptomatische Verbrechenbegriff, ja Die Stellung des Handlungsbegriffes im Strafrechtssystem.

ruumiinliikettä. Ruumiinliike taasen aiheuttaa seurauksen; täten, huolimatta siitä ilmeneekö seuraus aina näkyväisenä ulkomaailmassa (kuten v. Liszt väittää) vaiko ei, huolimatta siitä (itse asiassa terminologisesta erimielisyydestä) onko seurauksen katsottava sisältyvän tekokäsitteeseen, vai onko tekona pidettävä yksinomaan ruumiinliikettä sinänsä,[1]) taikka vihdoin siitä kuuluuko seuraus oikeudellisesti relevanttiin, oikeudellista merkitystä omaavaan tekoon. Myöskin tekemättäjättäminen ilmaisee jotakin, joka on ulkopuolella tekijässä sattuvia psykologisia tapahtumia: sitä ettei ulkomaailmassa mitään tapahdu. Siihen ei kuulu ruumiinliikettä eikä siitä johdu seurausta. Mutta samoinkuin puhtaaseen tekokäsitteeseen ei kuulu teon laatu, joka sitävastoin kvalifiseraa teon rikokselliseksi teoksi, samoin muuttuu tekemättäjättäminen, saadessaan rikosoikeudellisen sisällön, transitiiviseksi: kysymys ei enään ole siitä ettei mitään tapahdu, vaan siitä että jotakin ei tapahdu; tekemättäjättämisestä tulee laiminlyönti. Miellämme tällöin odotetun, mutta tapahtumatta jääneen teon, pidämme sen tapahtumattajäämistä itseään tekemisenä, ja miellämme sen suhtautumisen seuraukseen analogiseksi varsinaisen teon ja sen aiheuttaman seurauksen kanssa.

Mielle seurauksesta sisältää mielteen kausaalisesta relationista subjektin välillä, joka toimii ja objektin välillä, johon toiminta tapahtumain ketjuna kohdistuu,

---

[1]) Kirjallisuus mainittuna v. Lilienthal, Der Ort der begangenen Handlung, siv. 257 j. s. ja Marcus, Der Begriff des Erfolges im Strafrecht.

ja samalla mielteen itse tästä objektista.[1]) Sillä seuraus ei logillisesti kuulu tapahtumiseen sinänsä, vaan siihen, mitä objektissa tapahtuu, jossakin, joka vaikutuksenalaisena ollen, on ulkopuolella taikka ainakin logillisesti erotettuna itsenäisenä vastakohtana vaikuttavalle. Mielle tapahtumasta, jolla on seuraus, on senvuoksi myös määrätty aina vasta silloin kuin siihen liittyy mielle siitä, jossa tämä seuraus tapahtuu, siitä, joka on vaikutuksen alainen s. o. objektista.[2]) Mielle seurauksesta taasen on miellettä objektissa tapahtuvasta muutoksesta, jonka subjektin vaikutus objektiin aikaansaa ja joka osottaikse siinä erilaisuudessa, joka vaikutuksen tapahtumisen jälkeen on objektin tilassa olemassa verrattuna objektin tilaan ennen tapahtumaa.[3]) Seuraus voi (analogisesti) olla myöskin ei-muutos (vastaten tällöin laiminlyöntiä), silloin kun miellämme seurauksena odotetun, mutta tapahtumatta jääneen muutoksen.

Mutta yhden toiminnan kautta voi seurauksia syntyä monessa eri objektissa, ilman että nämä kaikki silti olisivat teon objekteja.[4]) Ihmisen lyöminen kuoliaaksi kirveellä aiheuttaa seurauksia sekä kirveessä että lyödyssä, mutta vaan jälkimäistä voi kutsua teon objektiksi. Teon objektin määrää tällaisessa tapauksessa se päämaali, johon teko on kohdistettu, t. s. niistä mo-

---

[1]) Tekemättäjättämisessä tämä relationi on miellettyä.

[2]) Sigwart, Logik I, siv. 87.

[3]) Sigwart, Logik II, siv. 137 j. s.

[4]) Oppenheim, Objekte, siv. 79—146, johon seuraavakin esitys osaksi nojaa. Suess, Grünhuts Zeitschr. 27, siv. 391 j. s.

nista objekteista, joiden yhteyteen subjekti toimintansa kautta joutuu, on teon objekti se, johonka syntyneen yhteyden toimiva subjekti on asettanut etualalle, s. o. joka on ollut subjektin tarkoittama. Jos toiminnan seuraus jossakin muussa objektissa on niinsanoaksemme saanut objektin aktiiviseksi, niin että subjektin toimiminen yhdessä viimeksimainitun objektin kanssa synnyttää halutun suhteen teon objektiin, on ensiksimainittu objekti keino, välikappale teolle. Siinäkin tapauksessa, että toiminta ei ole välittömässä yhteydessä sen päämaalin kanssa, johon toiminta kohdistuu — A esim. myrkyttää B:n panemalla myrkkyä juomaan, jonka C, tietämättä A:n teosta, antaa B:lle — taikka vasta itse synnyttää objektinsa (kuten esim. spesifikationiteoissa) taikka on oman objektinsa syntymistä estävä, on teon objekti kuitenkin se, jonka kanssa subjekti toimintansa kautta tahtoi päästä määrättyyn yhteyteen. Jos toiminnalla, joka ilmenee yhdessä ruumiinliikkeessä on useampia erilaisia objekteja, voi ruumiinliikkeiden kautta toteutettu tahto olla jokaiseen objektiin nähden itsenäinen; mikä kuitenkaan ei sisällä sitä, että yhdellä teolla ei voisi olla useampiakin objekteja.

Edellä sanotun kanssa ei ole ristiriidassa se, että yhdellä teolla, sitä erilaisilta näkökannoilta tarkastettaessa, saattaa olla eri objekti aina sen mukaan miltä kannalta tämä tarkastus tapahtuu. Sillä tässä tapauksessa ei ole enää kysymys siitä, mikä tekijälle on teon lopullinen tarkotettu objekti, vaan tarkastelunalaiseksi joutuu osa siitä tapahtumasarjasta, joka logillisesti yhdistää subjektin objekteihin, pitämällä silmällä jotakin

määrättyä teon aiheuttamaa seurausta.[1]) Jos isä kieltää poikaansa käyttämästä määrättyä veistä, mutta poika sen siitä huolimatta tekee, leikatakseen veitsellä leipää, on veitsi pojalle välikappale, leivän ollessa teon objekti, mutta isälle teon objekti on veitsi. Tässä tapauksessa on myöskin yhteys subjektin ja tarkastelunalaisen objektin välillä kuulunut tekijän tahtomiseen, joskaan ei lopullisena tarkotuksena. Mutta samassa määrässä kuin rikoskäsite sisältää laajemman suhteen subjektissa sattuvien psykillisten ja ulkonaisten tapahtumain välillä, pidettäessä ensiksimainittuja silmällä, kuin sen, joka on tahtomisessa, samassa määrin laajenee se piiri, jonka sisäpuolella rikoksellisen toiminnan objekti on. Huomio kiinnitetään objektiin, jossa tekijän teko vaikuttaa seurauksen, vaikka tekijä ei ole suoranaisesti tahtonutkaan sitä yhteyttä, joka teon ja tarkastuksenalaisen objektin välillä syntyi. Kiven viskaamisessa ulos ikkunasta on kivi ollut tekijän toiminnan objekti, mutta jos se on sattunut ohikulkevaan, ilman että tekijä sitä olisi tahtonut taikka edes tullut sitä ajatelleeksikaan, on kuitenkin tuo ohikulkeva tullut toiminnan objektiksi. Toisesta syystä johtuu se erilaisuus objektissa, joka ilmenee toiseltapuolen pidettäessä silmällä määrättyä esinettä sinänsä, toiseltapuolen tätä esinettä yleistettynä, nimittäin juuri tästä yleistyttämisestä. Toiminta, joka

---

[1]) Yleensähän muutenkin kausaalipäätelmää muodostettaessa käännetään huomio kausaalitutkimuksen laadun (tarkotuksen) mukaan ainoastaan määrättyyn pieneen ryhmään syynäolevista seikoista. v. Bar, Die Lehre vom Causalzusammenhange, siv. 8. Berolzheimer, System der Rechts- und Wirtschaftsphilosophie I, siv. 239 j. s.

kohdistuu kokonaisuuden osaan, saa yleistetyksi objektikseen tämän kokonaisuuden; toiminta, joka kohdistuu määrättyyn esineeseen, saa yleistetyksi objektikseen samanluontoisten esineiden ryhmän, milloin objektia katsotaan tämän ryhmän kannalta taikka henkilön, joka on valtasuhteessa esineeseen, milloin yleistäminen tapahtuu juuri tätä valtasuhdetta silmällä pitäen. Näissä tapauksissa ei yksilöllisesti määrätty objekti tule välikappaleeksi yleistetyssä objektissa havaittavaan seuraukseen, koska yksilöllisesti määrätyltä objektilta tällöin puuttuu se aktiivisuus, joka ylempänä on mainittu välikappaleen luonteen määrääjäksi.

Objektina — logillisena käsitteenä — saattaa olla kaikki ja jokainen (Alles und Jedes), jonka inhimillinen tietämys alistaa tarkastettavakseen;[1]) kaikki aistimilla havaittava, kaikki mielteet ja käsitteet, käsitteet ajasta ja paikasta sekä vihdoin subjekti itse itsetarkastuksessa.[2]) Kun aiheuttamisen ajatuslaki, syyn ja seurauksen suhde, sopii ainoastaan reaalisiin ilmiöihin ja muutoksiin, jotka tapahtuvat ajassa ja paikassa, voivat toiminnan objekteina kuitenkin ainoastaan olla reaaliset ilmiöt ajassa ja paikassa. Tästä syystä eivät myöskään aika ja paikka itse voi olla toiminnan objekteja.[3]) Jokainen aikasuhde toiminnan ja sen seurauksen välillä on olemassa niiden

---

[1]) Oppenheim, Objekte, siv. 77.

[2]) Ryhmitys Schopenhauerin, sitaatti Hirschbergin mukaan: Schutzobjekte, siv. 8 j. s.

[3]) Tämä huolimatta siitä minkä filosofisen tai psykologisen käsityksen ajasta ja paikasta omistaa. Vert. Wundt, Logik I, siv. 481 j. s., 490 j. s.

eri- taikka samanaikuisuudessa ja jokainen paikkasuhde niiden välillä on suhdetta kahden ruumiillisen esineen välillä, joista toinen on toiminnan alku-, päättymis- taikka suuntaumiskohta, mutta yhtävähän aika kuin paikkakaan kuuluvat siihen tapahtumisien ketjuun, joka toimivasta subjektista välikeinojen kautta johtaa objektiin.[1])

Realiteetit ajassa ja paikassa ovat, niiden logiikan yleisinten luokkien mukaan, joihin kaikki ajattelumme itsenäiset käsitteet jakautuvat, joko esineitä (Ding), ominaisuuksia, taikka tiloja.[2]) Ensiksimainitut saattavat olla joko aineellisia (körperliche) taikka aatteellisia (geistige) esineitä. Samoinkuin nim. inhimillinen tietoisuus ajattelussamme erottuu sitä kannattavasta ruumiista, samoin abstraheraa ajattelumme mielteet, tunteet ja tahdontoiminnan itsetietoisuudesta ja havaitessaan ympäristössään (= toisissa ihmisissä) samallaisia ilmiöitä, muodostaa niistä uusia objekteja, jotka tosin eivät ole aistimilla havaittavia, mutta silti realiteettejä (n. k. psykillisiä realiteettejä). Samalla tavalla muodostaa ajattelumme uusia objekteja, jotka eivät itsessään yhtenäisinä ole aineellisia esineitä, mutta joilla siitä huolimatta on aineellinen pohja. Nämäkin objektit ovat realiteettejä — jos kohtakin, kun jokainen käsite kategoriaalisen siirron kautta voi muuttua kohdekäsitteeksi, raja käsitteen ja reaalisen aatteellisen esineen välillä on epävarma. Ne ovat aineellisista esineistä riippuvia, joko

---

[1]) Tämä ei luonnollisesti sisällä sitä että toiminnan suhtautuminen aikaan ja paikkaan olisi toiminnan laatuun nähden merkityksetön. Vert. esim. Rikoslain 41 luvun 6, 7 ja 8 § sekä Rikoslain 42 luvun 7 §.

[2]) Wundt, Logik I, siv. 461.

siten, että ne kaikilta eri osiltaan ovat aineellisia esineitä, mutta yhdistelminä tuloksia ajattelumme ehdollisesta toiminnasta — sellaisia ovat esim. käsite Suomi j. n. e. — taikka siten, että ne ovat yhdistelmiä esineistä, jotka itsekin ovat ajattelumme tuloksia, ja senvuoksi, jos kohtakin ne ovat määrättyjen objektiivisten motiivien mukaan muodosteltuja, kuitenkin mahdollisia muuttuneiden motiivien mukaan muuttaa toisiksi. Viimeksimainituillakin on kuitenkin aineellinen pohja senvuoksi, että ne ovat tietoisuusyhtyyksiin sidottuja — sellaisia ovat esim. valtiosääntö, kristillinen uskonto, siveellisyys j. n. e. Ne kuuluvat logillisen laatunsa puolesta ominaisuuksiin ja tiloihin, ja syntyvät aineellisten esineiden ominaisuuksista ja tiloista johtuvasta realisesta yhteydestä.[1])

Sekä ominaisuudet että tilat ovat olemassa yhteydessä esineisiin: ne eivät sinänsä, erillään aineellisista esineistä ensinkään todellisuudessa ole olemassa (jos kohtakin ne abstraheraavassa ajattelussa esiintyvät esineistä erillään) vaan liittyvät aina esineisiin; joko suoranaisesti aineellisiin esineisiin, taikka välillisesti niihin, milloin ne itse ovat predikaatteina aatteelliselle esineelle. Sen lisäksi lankeavat ominaisuudet ja tilat sikäli yhteen, että tila ei ole muuta kuin niiden ominaisuuksien kokonaisuus, joita esineellä määrätyllä hetkellä on, samalla kun se johtuu näiden ominaisuuksien relatiivisesta pysyväisyydestä. Jos ajatellaan esinettä huomioon ottamatta sen olomuotoa ajassa, on sillä vain ominaisuuksia. Tila ei ole mitään uutta, joka tulisi ominaisuuksien lisäksi,

[1]) Wundt, Logik I, siv. 472.

vaan se on ominaisuuksien toisiinsa suhtautuminen pitämällä silmällä esineen ajallista olemismuotoa. Jos esineen ominaisuudet eri aikoina ovat toisiinsa verraten erilaiset, on esineen tilassa tapahtunut muutos; jos ne ovat samanlaiset, on tila sama.[1]) Mutta tilakäsite ei rajoitu yksinomaan esineen ominaisuuksien (niinsanoaksemme) sisäiseen suhteeseen; se käsittää myöskin sen suhteen, joka on olemassa esineiden välillä keskenään ja niitä tarkastavien subjektien välillä. Lausuma esim. että maantie on epävarma kulkea, ilmaisee tilan, joka ei ole maantiessä itsessään, vaan siinä suhteessa, joka on olemassa maantiellä kulkevien ja joidenkuiden muiden aineellisten esineitten välillä. Myöskin tässä merkityksessä tila on realiteetti, mutta myöskin tässä se on riippuvainen aineellisesta esineestä.

Objekteina kysymykseen tulevien realiteettien luonteen erilaisuudesta johtuu, että suhde subjektin ja teon objektin välillä on erilainen eriluonteisiin objekteihin nähden. Aineelliseen esineeseen kohdistuu teko sinänsä, sen osaan kohdistettu teko, koko esineeseen. Tällaisessa tapauksessa objektissa tavallisesti tapahtuu ulkomaailmassa aistimilla havaittava muutos: sen täytyy tapahtua milloin tällainen vaikutus on tarkotettu, mutta sen ei aina tarvitse tapahtua[2]). Tappaminen vaikuttaa

[1]) Wundt, Logik I, siv. 477.

[2]) Päinvastaista mieltä v. Liszt, samoin Serlachius, Oppikirja, siv. 80. Vert. Oppenheim, Objekte, siv. 106 j. s. Jos katsoo torniin taikka seinällä riippuvaan kelloon, tapahtuu luonnollisesti se muutos ulkomaailmassa, että pää taikka silmät ovat liikkuneet, mutta tornissa taikka kellossa ei ole tapahtunut mitään muutosta j. n. e.

aina ulkonaisen muutoksen objektiin, mutta kavaltaminen ei aina — esim. milloin anastus tapahtuu pelkän väärän väitteen kautta esineen omistusoikeudesta. Psykologisiin aatteellisiin esineihin teko vaikuttaa vaikuttamalla suoranaisesti niitä kannattavaan ruumiiseen taikka välillisesti johonkin toiseen objektiin — esimerkkinä edellisestä ovat tavallinen sanoilla tapahtuva solvaus taikka jumalanpilkka, jälkimäisestä solvaus, joka tapahtuu kuvallisen esityksen kautta taikka jumalanpilkka, esim. muuttamalla uskonnollista kuvallista esitystä — taikka esim. pojalle selkäänantaminen isän suututtamiseksi. Muihin aatteellisiin esineihin voi teko vaikuttaa ainoastaan siten, että se samalla vaikuttaa muutoksen — joko aistimilla havaittavan taikka ei — jossakin niissä aineellisissa esineissä, jotka ovat aatteellisen esineen pohjana taikka niiden suhteessa toisiin esineihin. Esim. sotajoukon tappion (käyttääksemme erästä v. Bar'in ja Hertz'in esimerkkiä[1]) vaikuttavat vihollisen sotilasten teot siten, että ne kuolettavat jonkun määrän sotilaita, haavoittavat toisia, ajavat muut pakosalle j. n. e. Hallitusmuodon voi kumota taikka muuttaa ainoastaan niin, että vaikuttaa määrättyjen aineellisten esineiden, ihmisten, valtion rahojen j. n. e. väliseen suhteeseen ja siis näihin esineisiin itseensä j. n. e.

Ominaisuuksiin ja tiloihin nähden taasen on huomattava seuraavaa. Kun seuraus on objektissa tapahtuvaa muutosta ja siis aina edellyttää objektin tarkastusta ajallisessa olomuodossa, kun itse asiassa kaksi peräkkäin seuraavaa tilaa (ja niiden vertaaminen toisiinsa) on kau-

[1]) Hertz, Unrecht, siv. 168, muist. 140.

saalimielteen ensimäinen edellytys, tulevat tilat ensimäisinä teon vaikutusta määriteltäessä kysymykseen. Mutta kun tilat sinänsä, olkoot ne sitten esineessä olevien ominaisuuksien keskinäistä suhdetta taikka esineiden suhdetta toisiin esineisiin, eivät ole mitään itsessään olevaa, vaan aina noista esineistä riippuvaisia, eivät teot voi kohdistua tiloihin, ilman että ne kohdistuvat niihin aineellisiin esineisiin, joista edellisten oleminen, olemattomuus taikka laatu riippuvat. Nämä ovat silloin, samoinkuin ne aineelliset esineet, joiden kautta teko (kuten ylempänä on mainittu) tulee yhteyteen aatteellisen esineen kanssa n. k. läpikäynti-objekteja (Durchgangsobjekt), mutta ei teon välikappaleita, samasta syystä kuin yksilöllisesti määrätty objekti ei ole välikappale yleistetyssä objektissa havaittavaan seuraukseen, nim. siitä, että niiltäkin puuttuu välikappaleen luonteeseen kuuluva aktiivisuus. Sitävastoin ei teon tarvitse vaikuttaa objektin ominaisuuksiin: se voi sen tehdä sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti, mutta kun, kuten on huomautettu, esineen tila ei riipu yksinomaan sen sisäisten ominaisuuksien suhteesta toisiinsa, vaan myös sen suhteesta muihin esineisiin, se voi jättää esineen ominaisuudet koskemattomiksi vaikkakin esine on teon objekti.

Tarkan vastauksen siihen mikä on teon objekti, voi kuten edellisessä on huomautettu saada ainoastaan jos samalla se näkökanta on määrätty, jolta tekoa on tarkastettava. Rikoksen objektiin nähden tämä näkökanta on määrätty jo itse kysymyksessä: se ei voi olla mikään muu, kuin se, jolta teko itse kvalifiserautuu

rikokseksi. Ennenkuin siltä lähdemme tuota objektia etsimään, on itse tehtävä tarkemmin määrättävä.

2 §. Määrättyyn mielteeseen konkreettisesta rikoksesta kuuluu, kun rikoskäsite on alikäsite toiminnalle, samalla mielle rikokseen konkreettisesta objektista. Senkautta, että tarkoin määrittelemme kaikkien huomioonottamiemme konkreettisten rikosten kokonaissisällön ja järjestämme ne objektien samallaisuutta silmällä pitäen erilaisuuksiensa perusteella logilliseen järjestykseen t. s. luokittelemme ne, syntyy meissä mielle uudesta objektista, joka on yläkäsite kaikkien samaan määrättyyn luokkaan kuuluvien tekojen objekteille ja siis ne kaikki käsittää. Kun siten vihdoin abstraktionin kautta nousemme yleiseen rikoskäsitteeseen, syntyy kysymys myös yleisestä objektista, johon kaikkien eri rikosluokkien objektit sisältyisivät ja joka niissä kaikissa ja samalla kaikkien konkreettisten rikosten objekteissa olisi yhteinen. Logillisesti ei tällä yleisobjektilla, joka on filosofista sikäli laajempi että siihen sisältyy myös laiminlyönnin mielletty objekti, [1]) tarvitse olla mitään atribuuttia; logillinen välttämättömyys vaatii vain sitä, että objekti on olemassa. Mutta objektikäsite itsessään on liian laaja ollakseen käyttökelpoinen yläkäsite.

Teoreettisesti on kuitenkin yhtenäinen kaikille rikoksille yhteinen objekti mitä tärkein. Ensiksikään usein ei yksityisiä rikoksia voi ollenkaan ryhmitellä muun

[1]) Että objektina yleensä voi pitää muuta kuin filosofista objektia, on luonnollisesti mahdollista. Samaa mieltä Hischberg, Schutzobjekte, siv. 24 ja siinä, muist. 4, mainitut.

perusteella kuin objektin; mutta ennenkaikkea yhtenäinen kaikille rikoksille yhteinen järjestelmä on löydettävissä vain objektin perusteella. Sillä joskin rikoksessa ensisijassa tulee kysymykseen rikoksellinen toiminta, voi se olla jakoperusteena vain rikosten ja ei rikosten välillä, ei sitävastoin rikosten välillä keskenään, koska se niissä useimmissa on samallainen [1]). Uudenaikaisissa järjestelmissä onkin siksi pidetty jakoperusteena rikoksen objektia. Mutta jotta järjestelmä olisi logillisesti oikea, tulee jakoperusteen olla yhtenäisen: jokainen rikos on luokiteltava erilaisuuksien mukaan siinä jakoperusteessa, joka kaikille on sama [2]). Jos siis objektin mukaan laaditulla järjestelmällä on arvoa, täytyy löytyä kaikille rikoksille yhteinen objekti. Sen määrääminen on seuraavassa tehtävänä.

3 §. Ollakseen rikos, tulee subjektiin määrätyssä suhteessa olevan ulkonaisen tapahtuman muodollisesti vastata sitä „oleellisuutta“ (Tatbestand), johon oikeusjärjestys oikeusseuraamuksena on liittänyt rangaistuksen [3]). Vasta oleellisuus saattaa tapahtuman rikosoikeuden piiriin. Ilman sitä ei ole olemassa mitään rikosta. Ellei konkreettinen tapahtuma vastaa abstraktista oleellisuutta, joka itse on luonteeltaan puhtaasti deskriptii-

[1]) v. Liszt klassifiseraa erään rikosluokkansa pitämällä silmällä sitä tapaa, jolla rikos on tehty, Lehrbuch § 79. Samoin Loening, Grundriss. Tätä pitävät vääränä Binding, Grundriss, II. 1, Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 82. Philipsborn, Die Klassifikation, siv. 127.

[2]) Sigwart, Logik II, siv. 708.

[3]) v. Liszt, Lehrbuch § 26.

vinen ja lain nimenomaisissa sanoissa ilmilausuttu, jollei se kaikilta kohdin täytä tämän perusosia „oleellisuusmerkkejä“, ei rikosta ole olemassa [1]).

Ensimäisenä näkökantana, jolta rikoksen objektia on etsittävä, on tämä muodollinen ja kysymys on siis: kuuluuko jokaisen eri rikoksen oleellisuuteen objekti — ja jos niin on: voiko näistä oleellisuusmerkkeinä olevista objekteista abstraherata yleistä, kaikille rikoksille yhteistä objektia. Apriori voi vastaus molempiin kysymyksiin olla yhtä hyvin kielteinen kuin myönteinen. Tässä ei nim. ole kysymys siitä, että jokaisella rikoksella tekona tai laiminlyöntinä on seuraus (viimeksi sanotussa tapauksessa, kuten ylempänä on mainittu mielletty seuraus), kysymys on vain siitä, kuuluuko tämä seuraus — samantekevää onko se aistimilla havaittava vai ei — niihin deskriptiivisiin merkkeihin, joilla lainsäätäjä määrittelee tapahtuman, mihin rangaistus oikeudellisena seurauksena on määrätty liittymään. Mielessä on myös pidettävä, ettei se seuraus, josta nyt on puhetta,

[1]) On olemassa erimielisyyttä siitä onko rikoksen objektiivisena oleellisuutena pidettävä pelkkää tapahtumaa ulkopuolella tekijää (näin m. m. Beling), taikka tekijän tahdosta riippuvaa tapahtumaa (kuten viimeksi Binding, Gerichtssaal **76**, siv. 1. j. s.) Erimielisyys koskee oikeastaan vain termin laajuutta: sillä jokainen reaalinen oleellisuusmerkkien täyttäminen ei suinkaan tee tapahtumaa rikokseksi. Beling'inkin mukaan vaaditaan lisäksi, että teon tulee olla tekijälle syyksiluettavan. Sen tulee myös olla oikeudenvastaisen sekä vihdoin tulee siitä olla rangaistusseuraus määrätty (rangaistavaisuusedellytykset: esim. ulkomailla tapahtunut yleisen rauhan häiritseminen ei ole kotimaassa rangaistava; vert. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 51 j. s.

ole samaa kuin ruumiinliike (tai ruumiinliikkeen puute) itsessään — kuten esim. v. Bar sanoo [1]); yhtävähän kuin sekään että sen ruumiinosan, jossa liike on tapahtunut paikallinen asema on toinen teon jälkeen kuin ennen sitä, vaan on seuraus muutosta objektissa, jossakin, joka on ulkopuolella subjektia taikka ainakin siitä logillisesti erotettuna. [2]) — Mutta yhtä hyvin kuin toiseltapuolen määrätynlainen seuraus voi tapahtumalle sen kuvauksessa antaa luonteenomaisen värityksen, yhtä hyvin voi lainsäätäjä toiseltapuolen kiinnittää huomionsa yksinomaan tekoon taikka laiminlyöntiin sinänsä, sen ajallisiin, paikallisiin taikka muihin ominaisuuksiin, kiinnittämättä tässä rikoksen kuvauksessa ollenkaan huomiota niihin kausaalisiin seurauksiin, joita teosta tai laiminlyönnistä saattaa olla. [3]) Erotus edellisen ja jälkimäisen välillä on, kuten Kitzinger sattuvasti huomauttaa siinä, että edellisessä tapauksessa rikosta ollenkaan ei ole olemassa, ellei tuota määrättyä seurausta ole syntynyt, jälkimäisessä tapauksessa on teon päättyessä rikos muodollisesti olemassa, huolimatta siitä mitä seurauksia rikokselliselle toiminnalla ulkopuolella oleellisuusmerkkejään saattaa olla [4]). Samalla tavoin voi oleellisuustunnusmerkkeihin kuulua objekti, jossa seuraus tapahtuu, taikka ei.

Onko siis jokaisella rikoksella oleellisuusmerkkeihin otettua objektia? Vastauksen voi saada ainoastaan

[1]) v. Bar, Lehrbuch des internationalen Privat- und Strafrechts, siv. 235.

[2]) Vert. siv. 5. Vasta tämä on seurausta κατ' ἐξοχήν.

[3]) Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 144.

[4]) Kitzinger, Ort und Zeit der Handlung, siv. 73.

vinen ja lain nimenomaisissa sanoissa ilmilausuttu, jollei se kaikilta kohdin täytä tämän perusosia „oleellisuusmerkkejä", ei rikosta ole olemassa [1]).

Ensimäisenä näkökantana, jolta rikoksen objektia on etsittävä, on tämä muodollinen ja kysymys on siis: kuuluuko jokaisen eri rikoksen oleellisuuteen objekti — ja jos niin on: voiko näistä oleellisuusmerkkeinä olevista objekteista abstraherata yleistä, kaikille rikoksille yhteistä objektia. Apriori voi vastaus molempiin kysymyksiin olla yhtä hyvin kielteinen kuin myönteinen. Tässä ei nim. ole kysymys siitä, että jokaisella rikoksella tekona tai laiminlyöntinä on seuraus (viimeksi sanotussa tapauksessa, kuten ylempänä on mainittu mielletty seuraus), kysymys on vain siitä, kuuluuko tämä seuraus — samantekevää onko se aistimilla havaittava vai ei — niihin deskriptiivisiin merkkeihin, joilla lainsäätäjä määrittelee tapahtuman, mihin rangaistus oikeudellisena seurauksena on määrätty liittymään. Mielessä on myös pidettävä, ettei se seuraus, josta nyt on puhetta,

[1]) On olemassa erimielisyyttä siitä onko rikoksen objektiivisena oleellisuutena pidettävä pelkkää tapahtumaa ulkopuolella tekijää (näin m. m. Beling), taikka tekijän tahdosta riippuvaa tapahtumaa (kuten viimeksi Binding, Gerichtssaal 76, siv. 1. j. s.) Erimielisyys koskee oikeastaan vain termin laajuutta: sillä jokainen reaalinen oleellisuusmerkkien täyttäminen ei suinkaan tee tapahtumaa rikokseksi. Beling'inkin mukaan vaaditaan lisäksi, että teon tulee olla tekijälle syyksiluettavan. Sen tulee myös olla oikeudenvastaisen sekä vihdoin tulee siitä olla rangaistusseuraus määrätty (rangaistavaisuusedellytykset: esim. ulkomailla tapahtunut yleisen rauhan häiritseminen ei ole kotimaassa rangaistava; vert. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 51 j. s.

ole samaa kuin ruumiinliike (tai ruumiinliikkeen puute) itsessään — kuten esim. v. Bar sanoo [1]); yhtävähän kuin sekään että sen ruumiinosan, jossa liike on tapahtunut paikallinen asema on toinen teon jälkeen kuin ennen sitä, vaan on seuraus muutosta objektissa, jossakin, joka on ulkopuolella subjektia taikka ainakin siitä logillisesti erotettuna. [2]) — Mutta yhtä hyvin kuin toiseltapuolen määrätynlainen seuraus voi tapahtumalle sen kuvauksessa antaa luonteenomaisen värityksen, yhtä hyvin voi lainsäätäjä toiseltapuolen kiinnittää huomionsa yksinomaan tekoon taikka laiminlyöntiin sinänsä, sen ajallisiin, paikallisiin taikka muihin ominaisuuksiin, kiinnittämättä tässä rikoksen kuvauksessa ollenkaan huomiota niihin kausaalisiin seurauksiin, joita teosta tai laiminlyönnistä saattaa olla. [3]) Erotus edellisen ja jälkimäisen välillä on, kuten Kitzinger sattuvasti huomauttaa siinä, että edellisessä tapauksessa rikosta ollenkaan ei ole olemassa, ellei tuota määrättyä seurausta ole syntynyt, jälkimäisessä tapauksessa on teon päättyessä rikos muodollisesti olemassa, huolimatta siitä mitä seurauksia rikoksellisella toiminnalla ulkopuolella oleellisuusmerkkejään saattaa olla [4]). Samalla tavoin voi oleellisuustunnusmerkkeihin kuulua objekti, jossa seuraus tapahtuu, taikka ei.

Onko siis jokaisella rikoksella oleellisuusmerkkeihin otettua objektia? Vastauksen voi saada ainoastaan

[1]) v. Bar, Lehrbuch des internationalen Privat- und Strafrechts, siv. 235.

[2]) Vert. siv. 5. Vasta tämä on seurausta κατ' ἐξοχήν.

[3]) Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 144.

[4]) Kitzinger, Ort und Zeit der Handlung, siv. 73.

tarkastamalla yksityisiä rikoksia niiden muodolliseen abstraktiseen oleellisuuteen nähden. Niin menetellen huomataan ensinnäkin, että muutamain rikosten oleellisuusmerkkeihin kuuluu, paitsi muuta, myöskin teosta johtuva seuraus (n. k. aineelliset rikokset), kun toisissa sitävastoin pelkkä määrätynlainen tekeminen tai laiminlyönti täyttää oleellisuuden ilman että muodollisesti ollenkaan kiinnitettäisiin huomiota seurauksiin, joita niillä saattaa olla (n. k. muodolliset rikokset). Edellisenlaatuisia ovat useimmat rikokset: niissä saattaa teon seuraus objektiin olla joko aistimilla havaittava — kuten esim. tapossa, pahoinpitelyssä, omaisuuden vahingoittamisessa, murhapoltossa — taikka se saattaa olla ei-aistimilla havaittava — kuten esim. aviopetoksessa (Rikoslain 18 luvun 1 §:n 1 kohta), vapauden riistämisessä (Rikoslain 25 luvun 1 §), pakotuksessa (Rikoslain 25 luvun 12 §) j. n. e. Sellaisia rikoksia taasen, joissa seuraus ei kuulu oleellisuuteen ovat esim. vastarinnan tekeminen virkamiehelle virkatoimessa (Rikoslain 16 luvun 1 §), julkinen yllyttäminen rikokseen (Rikoslain 16 luvun 8 §:n 2 kohta), väärä vala (Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 kohta), koettaminen vietellä väärään valaan (Rikoslain 17 luvun 6 §), passiivinen lahjominen (Rikoslain 40 luvun 1 §), useimmat n. k. politiarikkomuksista — esim. virkamiehen juopuneenaolo virantoimituksessa (Rikoslain 43 luvun 6 §:n 2 kohta), ohjeen rikkominen, joka ihmisissä tai kotieläimissä liikkuvan kulkutaudin ehkäisemiseksi on annettu (Rikoslain 44 luvun 6 §), hurja ajo kadulla, torilla tai yleisellä tiellä kylässä y. m. (Rikoslain 44 luvun 16 §), huolimaton tulen piteleminen (Rikoslain 44 luvun 20 §) j. n. e. Näihin rikoksiin kuuluvat myös sana-

deliktit (kunnianloukkausrikokset y. m.), sillä jos kohtakaan niiden oleellisuustunnusmerkkeihin ei kuulu vain ääntä synnyttävä puhe-elinten toiminta, vaan myös se ulkonainen seuraus, että sana kuuluu ilmassa,[1]) niin ei, kuten v. Birkmeyer oikein solvauksesta huomauttaa, rikoksentekotoimi ole ulkonainen epäkunnioituksen lausuminen, vaan sen ilmoittaminen kolmannelle,[2]) mutta ilmoittamisesta johtuva seuraus ei kuulu oleellisuusmerkkeihin.

Mutta toiseksi saattaa myös huomata, että moniaissa rikoksissa oleellisuusmerkkeihin on otettu objekti, johon teon agressiivisesti tulee kohdistua, kun taas toisissa tällainen objekti puuttuu.[3]) Tappamisen tulee aina koh-

---

[1]) Tämän vuoksi Kitzinger, Ort und Zeit der Handlung, siv. 75 laskee sen kuuluvaksi rikoksiin, joiden oleellisuuteen kuuluu ei aistimilla havaittava seuraus.

[2]) v. Birkmeyer, Deutsche Juristen-Zeitung **4**, siv. 302. „Es ist durchaus nicht korrekt, wenn man die Wahrnehmung seitens eines Dritten als den Erfolg der Begehungshandlung des Beleidigers auffast, die Begehungshandlung selbst aber schon in der Aeusserung der Nichtachtung erblickt. Das ist ebenso unrichtig, wie wenn man die Wegnahme beim Diebstahl schon in dem Ausstrechen der Hand nach dem zu stehlenden Gegenstand erblicken, in der Entziehung der Sache aus dem Gewahrsam aber den Erfolg dieser „Begehungshandlung" sehen wollte. Begehungshandlung beim Diebstahl ist vielmehr das Brechen eines fremden Gewahrsams durch Begründung eigenen Gewahrsams; und Begehungshandlung bei Beleidigung ist das Inkenntnissetzen eines Dritten von der Nichtachtung, die man bezüglich eines Anderen hegt".

[3]) Tässä tarkotettu objekti ei ole suinkaan sama, joka lakitekstissä on kieliopillisena objektina. Viimeksimainittu ei tässä tule kysymykseen.

distua ihmiseen, omaisuuden vahingoittamisen laissa lueteltuihin esineisiin. Taikka vääränrahan teon aikaansaada väärä raha taikka poistaa käymättömästä rahasta käyttämättömyyttä osottava merkki. Varkaudessa tulee teon kohdistua irtaimeen tavaraan taikka rahaan; Rikoslain 25 luvun 7 ja 8 §:ssä mainituissa tapauksissa naiseen. Rikoslain 38 luvun 1 § mainitsee objektina sen, jonka asiata holhooja j. n. e. oli velvollinen hoitamaan; 11 luvun 4 § vielä yleisemmin „vieraan hallituksen". Taikka saattaa objektina olla mainittu aatteellinen esine, kuten Rikoslain 42 luvun 7 §:ssä: „rauha"; 18 luvun 2 §:ssä: „sukuoikeus"; 38 luvun 3 §:ssä: „salaisuus"; taikka aatteellinen esine yhdessä aineellisen esineen kanssa kuten esim. 25 luvun 9 §:ssä, joka samalla puhuu „toisen" vangitsemisesta j. n. e. ja „vapauden" riistämisestä tai 34 luvun 8 §:ssä, joka puhuu „vedentulvasta" ja „ihmisen hengestä" taikka saman luvun 10 §:ssä, jossa objektina on mainittu sekä henki ja terveys, että höyrypannu, höyrykone, valokaasun tahi ruudin tai muun samantapaisen aineen valmistuslaitos j. n. e. [1]) Mutta toiseltapuolen löytyy rikoksia, joiden oleellistunnusmerkkeihiu ei kuulu objektia: sellaisia ovat esim. Rikoslain 10 luvun 1 ja 2 §:ssä mainitut rikokset, paritus Rikoslain 20 luvun 10 §:ssä, useat n. k. politiarikkomuksista, kuten ilkivallan harjoittaminen Rikoslain 42 luvun 7 §:ssä mainitussa tapauksessa, uhkapeli 43 luvun 4 §:ssä, 44 luvun 16 §:ssä mainitut rikokset j. n. e. Vielä on huomattava, että ne tapaukset, joissa objekti on mainittu, eivät käy

[1]) Tätä objektia kutsuu Oppenheim definitsioni-objektiksi: Objekte, siv. 175 j. s.

yhteen niiden kanssa, joissa seuraus kuuluu oleellisuustunnusmerkkeihin, taikka toiseltapuolen ne tapaukset, joissa objektia ei ole mainittu niiden kanssa, joissa ei myöskään seuraus kuulu oleellisuustunnusmerkkeihin, vaan molemmat luokat käyvät ristiin. Sen vuoksi saattaa olla, ei ainoastaan sellaisia rikoksia, joiden oleellisuustunnusmerkkeihin kuuluu sekä objekti että seuraus — sellaisistahan on runsaasti esimerkkejä — taikka sellaisia, joiden oleellisuustunnusmerkkeihin kumpainenkaan ei kuulu — tällaisia ovat esim. Rikoslain 10 luvun 1 ja 2 §§:ssä mainitut rikokset, paritusrikos, virkamiehen juopuneena olo virantoimituksessa (Rikoslain 43 luvun 6 §:n 2 kohta), hurja ajo (Rikoslain 44 luvun 16 §), saman luvun 20 § j. n. e. — vaan myös sellaisia, joiden oleellisuustunnusmerkkeihin kuuluu objekti, mutta ei seurausta taikka päinvastoin seuraus, mutta ei objektia. Edellisenlaatuisia ovat esim. virkamiehen vastustaminen virkatoimessa (Rikoslain 16 luvun 1 §), jossa objekti on virkamies, mutta jossa ei suinkaan vaadita, että vastarinta tuottaa muutoksen hänen toimiinsa; samoinkuin esim. julkinen yllytys rikoksen tekoon (Rikoslain 16 luvun 8 §:n 2 kohta); edelleen esim. Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 kohta, — jossa käsittääksemme oikeus tai muu viranomainen on objekti —, vietteleminen väärään valaan (Rikoslain 17 luvun 6 §), passiivinen lahjominen (Rikoslain 40 luvun 1 §); edelleen Rikoslain 44 luvun 19 §:ssä mainittu tapaus, jossa tiirikka tai väärä avain ovat objekteja, mutta jossa siitä seikasta, että §:ssä mainitut henkilöt pitävät niitä hallussaan ei tarvitse olla mitään seurausta j. n. e. Jälkimmäisenlaatuisia ovat esim. Rikoslain 20 luvun 14 §:n tapaus; 42 luvun 7 §:ssä mainittu ilkivallan

harjoittaminen, 43 luvun 6 §:n 1 kohdassa lausuttu tapaus j. n. e. [1])

Meidän ei tarvitse pitemmälle seurata oleellisuusmerkkeihin otettua objektia. Sillä niin tärkeä kun se onkin opissa tahallisuudesta, kelvottomasta yrityksestä, erehdyksestä objektiin nähden, paikasta teon modaliteettinä, loukatun suostumuksesta j. n. e., on se kaikki ulkopuolella varsinaista tehtäväämme. [2]) Me olemme ylempänä olevaan kysymykseen saaneet kieltävän vastauksen: kaikille rikoksille yhteistä objektia ei voi löytää oleellisuustunnusmerkeistä, jo pelkästään siitä syystä, että oleellisuustunnusmerkkeihin kuuluva objekti monesta rikoksesta puuttuu. Mitään yhteistä oleellisuusmerkkeihin otettua objektia ei ole olemassa.

[1]) Näin ollen on rikoksen oleellisuustunnusmerkkeihin nähden olemassa neljä eri ryhmää:

1) Rikokset, joiden oleellisuustunnusmerkkeihin kuuluu sekä objekti että seuraus,

a) seuraus on objektissa aistimilla havaittava,

b) seuraus ei ole objektissa aistimilla havaittava.

2) Rikokset, joissa objekti, mutta ei seuraus kuuluu oleellisuustunnusmerkkeihin.

3) Rikokset, joissa seuraus, mutta ei objekti kuuluu oleellisuustunnusmerkkeihin.

4) Rikokset, joiden oleellisuustunnusmerkkeihin ei kuulu objektia eikä seurausta. — Vert. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 203 j. s. Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 22 j. s.

[2]) Uudistamme vielä: tämän kautta ei luonnollisesti ole sanottu, ettei kaikilla rikoksilla olisi seurausta ja siis reaalista objektia. Vielä vähemmän se on ristiriidassa sen kanssa, että rikoksella saattaa olla lukematon joukko sellaisia luonteeltaan psykologisia seurauksia, joista Liepmann, (Einleitung, siv. 80 j. s.) puhuu.

4 §. Entä tarkastelun tapahtuessa rikoksen oikeudenvastaisuutta silmällä pitäen? Onko kaikille rikoksille yhteinen objekti siten löydettävissä?

Objektiivisesti on rikos, paitsi oleellisuutta vastaava myöskin oikeudenvastainen tapahtuma; sen objektiiviseen olemukseen kuuluu oikeudenjärjestyksen vastakkaisuus. Tämä tietoisuus jää oikeaksi huolimatta siitä, katsotaanko rikoslain — jonka kautta teon rangaistavaisuus määrätään — kohdistautuvan valtion kansalaisiin, valtion virkamiehiin taikka valtioon itseensä, viimeksimainittuun siten, että valtio sen kautta on asettanut itselleen velvollisuuden rangaista; [1]) siis huolimatta siitä katsotaanko rikosta rikoslainvastaiseksi vai ei. [2]) Sillä rikoslain määräysten takana — „vor den Strafgesetzen und über ihnen“ [3]) — ovat normit, jotka yksilön kannalta katsottuna ulkoapäin tulevana tahtona kategorisella pätevyysvaatimuksella määräävät hänen toimintansa — olkoot nämä normit sitten lainsäädännön kautta syntyneitä yleisen oikeuden määräyksiä taikka „kulttuurinormeja“ s. o. uskonnollisia, moraalisia, tavanomaisia taikka kanssakäymisestä ja ammatista johtuvia käskyjä ja kieltoja tai huolimatta siitä

[1]) Paitsi mainittua kolmea pääsuuntaa, katsotaan, kuten tunnettu, rikoslain kohdistautuvan sekä valtion kansalaisiin, että sen virkamiehiin (yleinen mielipide); valtioon, kaikkiin valtion alamaisiin, kriminaalivirkamiehiin ja rikoksentekijöihin; vihdoin ei kehenkään erityisesti määrättyyn adressaattiin, vaan jokaiseen, jota laki koskee. Kirjallisuus kts. Binding, Handbuch I, siv. 187, muist. 2, Normen I, siv. 9 j. s., muist. 11, 12, 13, 14, 15, 20 ja 26.

[2]) Vert. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 129 j. s.

[3]) Beling, m. t., siv. 116.

pidetäänkö niitä imperatiiveinä poikkeuksineen, tahtoa ilmaisevina hypoteettisina lausumina, taikka pelkästään hypoteettisinä lausumina, joiden kautta lainsäätäjä luo kaussaalisuhteen tosiasian ja inhimillisen velvoituksen välille.[1]) Oikeuden — normien kokonaiskäsitteenä — tosiallinen voimassa olo edellyttää valtaa,[2]) taikka (jos tahtoo käsittää oikeuden osaksi inhimillistä psykeä) tahtoa, samoinkuin toiseltapuolen normien kohdistautumista kaikkiin niihin ihmisiin, joiden toiminnasta tämä tosiasiallinen voimassaolo riippuu, s. o. kaikkiin oikeusalamaisiin.[3])[4]) Oikeuden luonteeseen kuuluu voimassa-

[1]) Koska viimeksimainitun mielipiteen mukaan tällainen synteesi on ainoastaan siksi pätevä, että lainsäätäjä sen sinä tahtoo pitää: lainsäätäjällä on ollut valta tahtonsa kautta subjektille liittää velvoitettuna olemisen predikaatti, jota subjektilla ennen ei ollut. Zitelmann, Irrtum und Rechtsgeschäft, siv. 223.

[2]) Samalla kun toiseltapuolen oikeutta voi kutsua vallaksi vain lähtemällä sen tosiasiallisesta voimassaolemisesta. Gutherz, Gesetzestechnik I, siv. 52.

[3]) Gutherz, m. t., siv. 59 ja 60. Tämä ei sisällä sitä, kuten Gutherz aivan oikein huomauttaa, että kaikkien tulisi ymmärtää ja voida seurata oikeutta. Kysymykset: an wen wendet sich das Recht? ja, von wen kann und muss das Recht verstanden werden um zu gelten? ovat toisistaan riippumattomia. Eri mielipiteitä on ollut siitä ketkä ovat normien alaisia: A. kaikki ihmiset: oikeudenvastaisesti voi toimia myös syyntakeeton, mutta ei eläin (Thon, Rechtsnorm und subjektives Recht., siv. 71 j. s. myös Serlachius, Bristande lagkunskap, siv. 34). B.: vain sellaiset henkilöt, jotka kykenevät toimimaan normien mukaisesti, α: kaikki syyntakeelliset, huolimatta siitä onko teko konkreettisessa tapauksessa syyksiluettava vaiko ei. (v. Ihering, Das Schuldmoment im röm. Privatr.

olemisen tahto; sisäisen olemuksensa mukaan se vaatii normiensa ehdotonta voimassa pysymistä.[1]). Sen vuoksi, sikäli kun rikoksen kautta tämä tahto jätetään huomioonottamatta — katsottakoon sen sitten vaativan kuuliaisuutta normeille taikka velvollisuuden mukaista sosiaalista käyttäytymistä — samoinkuin toiseltapuolen huolimatta siitä katsotaanko rikoslain oikeuden normeihin nähden olevan ensisijaisessa, s. o. niitä muodostavassa suhteessa taikka ei, t. s. huolimatta siitä onko rikoslaki normeihin nähden luonteeltaan „sanktionäärinen“ taikka komplementäärinen“, onko rikos normivastainen jo ennenkuin rikoslain kautta sen seuraukseksi on määrätty rangaistus (suksesiivinen normivastaisuus ja rangaistavaisuus) taikka tuleeko se siksi vasta samalla hetkellä, jolloin lainsäätäjä siitä määrää rangaistuksen (simultaaninen normivastaisuus ja rangaistavaisuus) — on oikein sanoa rikoksen olevan oikeudenvastaisen, normivastaisen. Jokaisen rikoksen apriorinen ominaisuus on sen normivastaisuus.

Niin yksinkertaisen todelta kuin kuuluukin väite,

Hälschner, Das deutsche Strafrecht I, siv. 17 j. s. Binding. Handbuch I, siv. 159, toisin Normen 2 pain.); β: syyntakeelliset, mutta normivastaisesta vääryydestä voi puhua vain milloin yksityinen teko on syyksiluettava — toimia oikeudenvastaisesti on toimia syyksiluettavasti (Merkel, Krim. Abhandlungen I, siv. 42 j. s. Jellineck, Die sozialetische Bedeutung von Recht, Unrecht und Strafe, siv. 56 j. s.)

[4]) Miksi oikeus tosiasiallisesti on voimassa, siitä ovat mielipiteet eroavia. Vert. Zitelmann, Gewohnheitsrecht und Irrtum, siv. 361 j. s. Gierke, Deutsches Privatrecht I, siv. 161 j. s.

[1]) Gierke, m. t. siv. 114. Serlachius, Lainopin alkeet, siv. 12, 19.

että ylin käsite, jota vastaan rikos kohdistuu, on objektiivinen oikeus, ei se kuitenkaan ole yksimielisesti tunnustettu. Sitä vastaan on sanottu, että rikos käsitteellisesti apriori ei kohdistu objektiiviseen oikeuteen, vaan subjektiiviseen oikeuteen, joka itse on apriorinen objektiiviseen oikeuteen nähden. Sitävastoin sen vastainen ei ole käsitys, joka tosin pitää subjektiivista oikeutta rikoksen objektina, mutta sitä itseään aposteorisena objektiiviseen oikeuteen nähden. Tällä kohdalla esitystämme on meidän siksi määriteltävä kantamme rikoksen väitettyyn subjektiivisen oikeuden vastaisuuteen ainoastaan mikäli subjektiivista oikeutta on pidetty apriorisena objektiiviseen oikeuteen nähden.[1])

Silloin ei luonnollisesti tässä voi tulla kysymykseenkään käydä yksityiskohdissaan tarkastamaan sitä laajaa kirjallisuutta, joka kysymyksestä on olemassa.[1]) Riittää tässä huomautus, että joukko tutkijoita, etupäässä ne, jotka painostavat sukjektiivisessa oikeudessa sen aineellista puolta, pitävät subjektiivistä oikeutta s. o. henkilökohtaista oikeutusta (die persönliche Berechtigung) objektiiviseen oikeuteen nähden joko logillisena[2]) taikka

[1]) Mikäli subjektiivistä oikeutta pidetään objektiivisestä johtuvana, kts. alempana, siv. 39 j. s.

[1]) Kirjallisuuden luettelee Berolzheimer, System der Rechts-und Wirtschaftsphilosophie III, siv. 174, muist. 1.

[2]) Näin esim. Enneccerus Bürg. Recht 4/5 pain. I, siv. 59, „die Gewährung geht begrifflich (nicht zeitlich) mit der Gewährung verbundenen Geboten voraus".

logillisena ja historiallisena priuksena.[1]) Objektiivinen ja subjektiivinen oikeus suhtautuvat toisiinsa kuten abstraktinen konkreettiseen;[2]) konkreetinen omaisuus esim. oli olemassa paljon ennen kuin oikeudellinen järjestys: vasta abstraktionin kautta oli päästy olemassaolevista subjektiivisista oikeuksista oikeusjärjestykseen.

Tätä käsitystä ei kuitenkaan voi pitää oikeana. Kuten Zitelmann[3]) aivan oikein huomauttaa, ei ensiksikään historiallisesti eikä edes esihistoriallisesti voi osottaa subjektiivisen oikeuden olemassaoloa ennen objektiivista oikeutta. Historiallisesti tavanomaisen oikeuden syntymisen taikka sen seikan kautta että oikeussääntö täyttyi konkreettisesta tapauksesta, voi todistaa korkeintaan objektiivisen ja subjektiivisen oikeuden samanaikuisuuden ja jos ajattelee aikaa ennenkuin itsetietoinen oikeusjärjestys oli olemassa, on valinta vaan kahden mahdollisuuden välillä: „entweder verweigert man der

[1]) Dernburg, Pandekten I § 39. Das Bürgerliche Recht I, § 41. Loening, Über Wurzel und Wesen des Rechts, siv. 22 j. s. Grundriss, Vorwort, siv IV. Hölder, Über objektives und subjektives Recht.

Kuten tunnettu, pitää Feuerbach rikoksen (Verbrechen) objektina subjektiivistä oikeutta, joka ei johdu lakiasäätävästä vallasta, vaan luonnosta, kun sitävastoin rikkomukset (Vergehen tai Polizei-Uebertretungen) tosin ovat rangaistavia, mutta ei subjektiivista oikeutta loukkaavia (Lehrbuch §§ 21, 22, 23, 388), Feuerbachin vaikutuksesta vanhemmassa saksalaisessa kirjallisuudessa useat pitävät subjebtiivista oikeutta rikoksen objektina. Nämä mainittuina Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 48.

[2]) Näin Loening, m. t., siv. 25.

[3]) Zitelmann, Internationales Privatrecht I, siv. 56 j. s.

Ordnung, die doch auch damals in dem Zusammensein der Menschen irgendwie geherrscht hat, den Namen einer Rechtsordnung, weil in ihr die Normen des Rechts, der Sitte und der Sittlichkeit noch ungetrennt zusammenlagen — dann darf man die von dieser Ordnung getragenen Machtstellung Einzelner auch nicht subjektive Rechte nennen; oder man nennt diese Machtstellungen subjektive Rechte — dann ist auch jene Ordnung als objektives Recht zu bezeichnen, und es gilt ganz das vorher über das Verhältnis von objektivem und subjektivem Recht Gesagte".[1]) Vielä vähemmän nykyisessä oikeudessa subjektiivinen oikeus on ennen objektiivista. Mikäli viimeksimainittu on tavanomaista, saattaa vieläkin olla oikeuksien samanaikaisuutta, mutta mikäli se on sääntönäistä, on se miltei kauttaaltaan abstraktista, s. o. se järjestää tulevain mahdollisten asianhaarojen tapahtumisen varalle subjektiivisten oikeutusten syntymisen tai katoamisen. Sen vuoksi on myös logillisesti oikeampaa pitää edellistä apriorisena: oikeusjärjestyksen logillisena priuksena ei voi pitää sitä, minkä se itse määrää.[2])

Tämä mitä tulee oikeuteen yleensä. Sama pitää

[1]) Zitelmann, Internationales Privatrecht I, siv. 57, 58.

[2]) Samaa mielipidettä kannattavat myös Kitzinger, Gerichtssaal 55, siv. 2 ja Jellineck, System der subj. öffentl. Rechte, siv. 6 j. s. ainakin mikäli koskee oikeuksien logillista esikoisuutta. Gierke, Deutsches Privatrecht I, siv. 252 ja Bierling, Juristische Principienlehre I, siv. 145 j. s. pitävät subjektiivista ja objektiivista oikeutta samanaikuisina: Gierken mukaan ne ovat korrelaattikäsitteitä; Bierlingin mukaan ne suhtautuvat toisiinsa kuten laji yksilöön (Gattung zum Einzelwesen).

paikkansa myös rikosoikeuteen nähden. Jo alusta alkaen rangaistus ei ole johtunut henkilökohtaisesta oikeutuksesta, vaan on se luonteeltaan ollut sosiaalinen. „Die primitive Strafe als, wenn auch nur mittelbarer, Ausfluss des Arterhaltungstriebes muss von allem Anfange an gesellschaftlichen Charakter tragen, als soziale Reaktion gegen soziale Störungen erscheinen".[1]) Verikosto ei ole yksityis- vaan perhe- taikka sukukostoa: perheelle taikka suvulle maksettiin sopimusrahat. Rauhattomaksi julistaminen on yhteisön toimi ja yksinomaan yhteiskunnallinen on valtion rangaistus kolmannella primitiivisen rangaistuksen asteella, oli sen käyttäjänä sitten päällikkö sodassa taikka rauhassa, pappi kansalaisyhteyden johtajana taikka kansa itse.[2]) Joka kehitysasteella ilmenee rangaistuksen sosiaalinen luonne: se on tosiaan „soziale Reaktion gegen soziale Störungen". Mutta siitä johtuu toiseltapuolen, että myös rikos on „soziale Störung", sen ei katsota kohdistuvan yksityisen oikeutukseen, — ei subjektiiviseen oikeuteen ennen objektiivista oikeutta olevana — vaan juuri objektiiviseen oikeuteen. Rikos on objektiivisen oikeuden vastainen.

Kun nyt lähdemme etsimään kaikille rikoksille yhteistä objektia, pitämällä tekoa silmällä sen oikeudenvastaisuuden kannalta, on ensinnäkin selvää, että normi itse ei ole objekti siinä merkityksessä kuin objekti tässä käsitetään. Rikoksen kautta ei normin olemassaolo tai pätevyys joudu vaaraan eikä sen vaikutus käy vähem-

[1]) v. Liszt, Der Zweckgedanke im Strafrecht. Aufsätze und Vorträge I, siv. 138.

[2]) v. Liszt, m. k.

mäksi. Päinvastoin normin loukkaamisen kautta normin koko voima näyttäikse sitä suojelevana prosessitoimintana sanan laajimmassa merkityksessä.[1]) Että rikos on normin vastainen ei sano muuta kuin että jotakin on tapahtunut, joka on ollut normin kautta lausutun tahdon vastainen, mutta tahdon energia on tapahtuman aikana ja jälkeen aivan sama kuin ennen sitä (Binding).

Yhtä selvää on, että oikeudenvastaisuus sinänsä ei voi olla rikoksellisen teon objekti, kuten Binding ja Liepmann sanovat[2]). Kausaalista relationia ei rikoksen ja oikeudenvastaisuuden välillä ole olemassa. Aiheuttamisen ajatuslaki, syyn ja seurauksen suhde, sopii ainoastaan reaalisiin ilmiöihin, ei sitävastoin logillisiin käsiteryhmiin[3]). Rikos ei vaikuta oikeudenvastaisuutta, vaan oikeudenvastaisuus on substantiiviksi mielletty rikoksen ominaisuus (Beling); rikos on oikeudenvastaisuutta[4]). Tässäkin on etsittävä rikoksellisen teon luonnollinen seuraus, mutta sellainen, jolla on oikeudellista merkitystä — tässä: on jossakin määrätyssä suhteessa normeihin.

Tehtävän ratkaisemiseksi on tarpeetonta käydä ratkaisemaan niitä monia riitakysymyksiä, joita oikeuden-

[1]) Binding, Normen I, siv. 292 j. s.

[2]) Liepmann, Einleitung, siv. 81.

[3]) v. Liszt, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 153 Lehrbuch § 29, muist. 3. Bünger, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 665.

[4]) v. Liszt, Lehrbuch 32 §. muist. 1. Aivan sama on luonnollisesti asianlaita jos oikeudenvastaisuuden sijasta puhutaan vääryydestä. Rikos ei aikaansaa vääryyttä, vaan on vääryyttä. Vääryys on aina adjektiivinen käsite: Fischer, Rechtswidrigkeit, siv. 95.

vastaisuuteen nähden on olemassa[1]). Ei edes kysymys siitä onko oikeusjärjestyksen selitys tahdostaan liittää määrättyyn käyttäytymiseen määrätty oikeusseuraamus (Unrechtsfolge) tarpeeksi antamaan tietoa konkrettisen teon oikeudenvastaisesta luonteesta[2]) (siitä onko teko oikeudenvastainen tai ei) taikka vaaditaanko oikeudenvastaisuuteen jotakin muuta (esim. että teko on oikeuden „yleisen formaalisen maksimin“ vastainen[3]) t. s. onko oikeudenvastaisuus, kuten v. Liszt selittää, osaksi muodollista normien rikkomista, osaksi aineellista, normien tarkotuksen rikkomista[4]), taikka pelkästään edellistä, vaadi ratkaisua ennen nyt tehdyn kysymyksen ratkaisua, vaan saa käsittääksemme ratkaisunsa sen mukana.

Ainoastaan yksi kysymys vaatii ratkaisun, se nim. voiko objekti yleensä olla missään määrätyssä suhteessa normiin. Kysymys on osiinsa jaettuna seuraava: onko

[1]) „In der Lehre von der Rechtswidrigkeit ist Frage und Streitfrage gleichbedeutend“, Kitzinger, Gerichtssaal **55**, siv. 1.

[2]) Siten esim. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 136.

[3]) Siten m. m. zu Dohna, Rechswidrigkeit, siv. 64.

[4]) v. Liszt, Lehrbuch § 32. I. Samaa mieltä m. m. jo mainittu zu Dohna, Rechtswidrigkeit, siv. 15 j. s. Hold v. Ferneck, Rechtswidrigkeit, siv. 282, 381 ja muualla. Finger, Strafrecht I, siv. 84 j. s. Merkel, Krim. Abhandlungen I, siv. 97. Kessler, Gerichtssaal **39**, siv. 94 j. s. **40**, siv. 586. Hertz, Unrecht, siv. 16. Hälschner, Das deutsche Strafrecht I, siv. 18 y. m. Myös Binding huolimatta muodollisesta käsityksestään, myöntää ainakin useimmilla rikoksilla olevan materialisen puolen „Rechtsgutsverletzung oder Gefährdung.“ Normen I, siv. 326 j. s.

oikeudenvastaisuus pelkästään n. k. subjektiivista oikeudenvastaisuutta, t. s. onko oikeudenvastaisuus ainoastaan teolle sopiva predikaatti vai löytyykö myöskin n. k. objektiivista oikeudenvastaisuutta, ennenkaikkea, voiko joku muutos, joku uusi tila objektissa olla oikeudenvastainen? Edelliseen vastaa myöntävästi n. k. „imperatiivinen teoria“: „die Rechtswidrigkeit lässt sich nur als Eigenschaft einer Handlung denken“ (Radbruch)[1]). Empiirisesti laista itsestään täytyy kuitenkin tulla siihen tulokseen, että oikeudenvastaisuus voi olla predikaattina muullekin kuin toiminnalle. Rikoslain 36 luvun 1 § puhuu „laittomasta aineellisesta edusta“ ja 31 luvun 4 § aineellisesta edusta, „johon hänellä (s. o. rikoksentekijällä) ei ole laillista oikeutta“. Tämä sanontatapa ei, kuten Beling[2]) vastaavista §§. Saksan rikoslaissa on huomauttanut, osota sitä, että aineellisen edun tulisi olla oikeudenvastaisella tavalla saavutettu. Tekoonhan ei kuulu esim. petoksessa muuta kuin tavaran tahi rahatappion saattaminen toiselle, hänessä väärän tai valheellisen asianhaaran esiintuomisella taikka todellisen salaamisella synnytetyn erehdyksen kautta; ja ellei lainsäätäjä edellyttäisi tästä teosta voivan olla tekijälle sellaista aineellista hyötyä seurauksena, joka ei ole „laitonta“, olisi käsittämätöntä, miksi tekijän tahallisuuteen erityisesti vielä täytyisi kuulua viimeksimainitunlainen seuraus. Samalla tavalla Rikoslain 31 luvun 4 §:n ylem-

[1]) Radbruch, Handlungsbegriff, siv. 96. Tätä mieltä ennenkaikkea Hold von Ferneck, Rechtswidrigkeit I, siv. 385 j. s. y. m. Bierling, Juristische Principienlehre III, siv. 7 ja 179.

[2]) Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 171 ja 174.

pänä mainitut sanat verrattuna esim. Rikoslain 36 luvun 3 §:n sanamuotoon, osottavat, että kiristämistoimen kautta lainsäätäjä on edellyttänyt sellaisenkin aineellisen edun saamista, johon kiristäjällä on laillinen oikeus, ja molemmat lainkohdat siis, että voi löytyä oikeudenvastaisesta toiminnasta erillään olevia oikeudenvastaisia tiloja, s. o. tiloja, joita oikeus ei tahdo. Käsitteellisesti voi aivan hyvin ajatella, että tilan oikeudenvastaisuus lakiteknillisesti olisi asetettu niin etualalle, että vasta siitä saattaisi päättää, että jokainen toiminta, joka sen aikaansaa, samalla on oikeudenvastaista (Beling, siv. 171: köyhäinhoitoasetuksesta esim. voisi päättää, että tarkemminmainitunlainen köyhyys on jotakin, jota oikeudenjärjestys ei tahdo.[1]) [2])

Tullessamme nyt tehtäväämme, on sen ratkaisemiseksi mahdollista ajatella kahta menetelmää, jotka

[1]) Tällä kannalla ovat Hertz, Unrecht, siv. 9. v. Ihering, Vermischte Schriften (Schuldmoment), siv. 160. Binding, Normen I, siv. 247 muist. 10. Hälschner, Das deutsche Strafrecht I, siv. 19. Gerichtssaal **21** ja **28.** Kitzinger, Gerichtssaal **55,** siv. 11 ja 15. Löffler, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **21,** siv. 536. Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 170 j. s. Fischer, Rechtswidrigkeit, siv. 98 j. s. Serlachius, Bristande lagkunskap, siv. 33 j. s. Kuten tunnettu on erimielisyyttä vielä siitä onko oikeudenvastaisuus ainoastaan inhimillisen toiminnan aiheuttamalle tilalle sopiva predikaatti, vai voiko myöskin tiloja, jotka eläin tai luonnonvoima on aiheuttanut, kutsua oikeudenvastaisiksi. Viimeksi mainitulla kannalla ovat Binding, Hertz, Löffler.

[2]) Fischer, Rechtswidrigkeit, siv. 99, huomauttaa miten ranskankielessä käskyt usein ovat laaditut muotoon, joka ilmaisee määrätyn tilan futurimuodossa.

tavallaan vastaavat edellä (siv. 31) mainittuja käsityksiä oikeudenvastaisuuden luonteesta, — joko antaa vastauksen kysymykseemme abstraktioni sellaisista rikoksen oleellisuustunnusmerkkeihin otetuista seurauksista, jotka ovat oikeudenvastaisia, taikka analyysi rikosten n. k. aineellisesta sisällöstä, jonka taasen voi deduserata oikeuden tarkotuksesta. Ainoastaan edellinen menettelytapa voi tulla kysymykseen milloin oikeudenvastaisuus käsitetään luonteeltaan muodolliseksi, molemmat, milloin oikeudenvastaisuuteen katsotaan kuuluvan myöskin aineellinen puoli.

Mitä ensiksikin ensiksimainittuun menetelmään tulee, niin on huomattava että rikoksen muodolliseen kokonaisoleellisuuteen ei kuulu sen oikeudenvastaisuuden kvalifikationi, yhtävähän kuin siinä mahdollisesti mainittuun seuraukseen sinänsä.[1] „Die tatbeständlichen Erfolge als solche sind diesseit von gut und böse". (Beling)[2]. Sitä vastoin voi yksityinen osa oleellisuutta olla niin määrätty, että sen oikeudenvastaisuus on erityisesti mainittu, erityisesti myöskin niin, että oleellisuus on olemassa ainoastaan silloin kun seuraus on oikeudenvastainen.[3]) Esimerkkejä sellaisista ovat ylempänä mainitut Rikoslain 36 luvun 1 § ja 31 luvun 4 §: seurauksen tulee kumpaisessakin tapauksessa olla oikeudenvastainen. Mutta yhtenäistä kaikille rikoksille yhteistä objektia ei tätä tietä voida löytää.

[1]) Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 145 j. s. Päinvastaista mielipidettä Binding, Gerichtssaal 76, siv. 11.

[2]) Beling, m. t., siv. 207.

[3]) Beling, m. t., siv. 174. Ficher, Rechtswidrigkeit, siv. 98.

Olemme ylempänä nähneet, että kaikkien rikosten oleellisuusmerkkeihin ei kuulu seurausta ensinkään; vielä vähemmin niihin kuuluu erityisesti oikeudenvastaiseksi leimattua seurausta.[1])

5 §. Jää siis viimeksimainittu menetelmä käytettäväksemme. Se — oikeuden teleologinen tarkastaminen — ei tosin dogmaattisessa esityksessä laista de lege lata ole houkutteleva: senkautta on vaara joutua subjektivismin „hyllyvälle suolle" (Beling). Että se kuitenkin on, ainakin rajoitetussa määrässä välttämätöntä, on positivistienkin taholta tunnustettua. Oikeus on tietoisan ihmistahdon tulosta, mutta tahdon voi ymmärtää ainoastaan pääsemällä käsitykseen tahdon tarkotuksesta[2]). Muodollislogillisesti pisimmälle menneen abstraktionin kautta voimme lain säädöksistä havaita, että määrättyä käyttäytymistä seuraa määrätty oikeusseuraamus, rikoksesta johtuu rangaistus, mutta miksi se siitä johtuu, sitä emme muodollisen logiikan avulla voi päättää. Taikka kun normit eivät ole ainoastaan laadultaan samallaisia, vaan myös yhdenarvoisia, miksi toisen normin rikkomisesta seuraa suurempi rangaistus kuin toisen. Lainsäädös voi lisäksi olla itse niin relatiiviseen muotoon laadittu, ettei sitä ensinkään voi käsittää, tuntematta siinä lausutun tahdon tarkotusta: ei voi esim. käsittää mitä on „ajaa hurjasti", ellei tiedetä, mikä lainsäädöksen tarkotus on oleva. Laissa olevan tahdon laatua, sen kvalitatiivista sisällystä, jonka mää-

[1]) Oppenheim'in (Objekte) virhe on juuri siinä, että hän tätä tietä on luullut pääsevänsä ratkaisun perille.

[2]) Stammler, Wirtschaft und Recht, § 63.

rää tahdon motiivina ollut tarkotus, ei voida saada selville tuntematta tahdon tarkotusta itseään.[1]). Tämä ei kuitenkaan sisällä sitä, että oikeus olisi niin tarkotuksensa alainen, että ainoastaan sitä voitaisiin merkitä oikeudeksi, joka vastaa määrättyä tarkotusta. Voimassaolevana oikeutena se on empiirisesti olemassa ja oikeuden tarkotuksesta voidaan puhua ainoastaan sikäli, mikäli tämä tarkotus jo olemassa olevien normien kautta on toteutunut.[2])[3])

[1]) zu Dohna, Rechtswidrigkeit, siv. 47. „Wir sind uns nunmehr bewusst unserer Berechtigung und damit unserer Verpflichtung, die Gebote und Verbote der Rechtsordnung nicht nur nach ihren Ursachen, sondern auch nach ihren Zwecken einer kritischen Würdigung zu unterziehen; und wir dürfen und sollen das rechte Verständnis der geltenden rechtlichen Vorschriften und eine gesicherte Grundlage zu richtigen Auslegung und Anwendung derselben gewinnen nicht nur aus dem Gesichtpunkte ihres kausalen Bedingtseins heraus, sondern vor allem, in dem wir in den Normen die Bedingungen erblicken, unter denen die Regelung des sozialen Lebens sich erfüllen soll."

[2]) Gutherz, Gesetzestechnik I, siv. 55.

[3]) Tästä syystä ei teleologinen oikeuden tarkastus mielestämme sisällä mitään sitä eri tieteenhaarojen yleisintä periaatetta vastaan, että kunkin tulee pitää ylin käsitteensä puhtaana vieraista vaikutuksista, vaikkakin tämä ylin käsite oikeustieteelle de lege lata on juuri tuo oikeus itse. Yhtä vähän tuottaa se vaaraa oikeuden voimassaoloperiaatteelle, koska tarkotuksen täytyy olla niin laajan, ettei se voi joutua ristiriitaan tämänkään periaatteen kanssa. Luonnollisesti jää olemaan se mahdollisuus, että lainsäätäjä on yksityiskohdissa erehtynyt keinoihin nähden tarkotuksen saavuttamiseksi. Siitä alempana, siv. 60. Tässä voi lisäksi huomauttaa, että joskin niin olisi, ei sillä vielä olisi todistettu teleologisen menettelytavan logillista ristiriitaa voimassaoloperiaatteen kanssa, koska myöskin viimeksimainittu itse saa selityksensä teleologisen menettelytavan kautta. Sekin — ja juuri se, että oikeussäännöstä aina on noudatettava — on keino oikeussäännön tarkotuksen saavuttamiseksi. Vert. Serlachius, Lainopin alkeet, siv. 14.

Oikeuden teleologisen tarkastuksen merkitykseen on viimeksi Hurwicz, Rudolf v. Ihering und die deutsche Rechtswissenschaft, siv. 85—104, kiinnittänyt tarkempaa huomiota.

Kaikki oikeus on luonteeltaan järjestävää.[1]) Se on ihmisyhteisön järjestys sekä subjektiivisesti että objektiivisesti s. o. ihmisyhteisön itseänsä varten laatima järjestys.[2]) Oikeutta on olemassa vain siellä missä on ihmisyhteisöä, s. o. missä ihmiset ovat toistensa vaikutuksen alaisia: se koskettelee vain asioita, jotka jollakin tavoin, joko edellytyksenä taikka seurauksena ovat yhteydessä ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen kanssa.[3]) Ihmisten keskinäinen vuorovaikutus synnyttää tosiasiallisen yhteiskunnallisen järjestyksen — laajemmassa taikka ahtaammassa merkityksessä — jota oikeudessa lausuttu tahto yksityisten normien kautta tahtoo ylläpitää. Tämä yhteiskunnallinen järjestys on tosiasiallinen, olemassa oleva, eikä haluttu: normeissa ilmenevää tahtoa ei määrää mielle jostakin tulevasta, jota tahto aikoo toteuttaa, vaan mielle jostakin jo olevasta, sellaiseen tulevaan verrattuna, jota vas-

[1]) Berolzheimer, System der Rechts-und Wirtschaftsphilosophie III, siv. 114.

[2]) Dahn, Über Werden und Wesen des Rechts. Zeitschr. für vergl. Rechtswissenschaft 3, siv. 7.

[3]) Gutherz, Gesetzestechnik, siv. 15 j. s., 17 j. s.

taan tahto aikoo jo olemassaolevan pysyttää.[1]) Se ei ole myöskään samaa kuin oikeusjärjestys itse: viimeksimainittu on normien kokonaisuus, valtafaktori, järjestävä oikeus, edellinen sitävastoin se tila, jota oikeus ylläpitää — materiaalinen taikka immateriaalinen tila, mutta kuitenkin aina subjektiksi ajatellun yksityisen ihmisen ulkopuolella oleva, ulkomaailmaan kuuluva reaalinen, tosiasiallinen tila.[2])

Edelläolevasta tietoisuudesta johtuu, että oikeus koskee ainoastaan ihmisten aktiviteettiä. Sen kohteena on ihmisen ulkonainen tekeminen, koska ainoastaan se voi jollakin tavoin vaikuttaa ulkonaiseen asiain järjestykseen, ja se koskee lisäksi tätä tekemistä vain siitä syystä, että se todella vaikuttaa tuohon järjestykseen, t. s. siitä syystä, että sillä on seuraus. Sillä päinvastaisessa tapauksessa oikeuden tarkotus ei olisi enään tämän järjestyksen ylläpitämistä. Siinäkin tapauksessa, että katsottaisiin oikeuden voivan koskea ihmisen aktiviteettiä jo sen etuasteessa, vaatii mainittu tarkotus, että oikeus ottaa huomioon mielenlaadun ainoastaan tekodispositionina: että rikoksellinen tahto rangaistaan ainoastaan sentakia, että se objektiverautuu rangaistuksella uhattuun seuraukseen ja että siis seurauksia vailla olevaksi ajateltu teko ei kuulu oikeuden järjestelyn piiriin.[1]) Ellei oikeuden tarkotuksena olisi määrätyn seurauksen aikaansaaminen taikka syntymästä estäminen, sen merkityksen takia, jonka oikeus tällä seurauksella katsoo olevan, voisi oikeuden tarkotuksena — kuten Binding[2]) huomauttaa — olla vain ihmisten huvituksen turmeleminen, käyttää tarmoansa siihen taikka tuohon suuntaan, pelkän kuuliaisuuden opettaminen, mikä käsitys ei olisi oikeuden arvoinen.

Oikeuden tarkotukseen ylläpitää määrättyä järjestystä perustuvat ne mielipiteet, jotka katsoen subjektiivisen oikeuden johtuvaksi objektiivisesta, pitävät yksilön subjektiivista oikeutta rikoksen objektina. Kun tuo järjestyksen ylläpitäminen tapahtuu siten, että jotkut teot kielletään (selitetään tarkotustaan vastaamattomiksi), toi-

---

[1]) Päinvastoin Ötker, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **17**, siv. 495: „die von Rechte angestrebte Zustände". Ötkeriä vastaan Hegler, Principen, siv. 37, muist. 2. Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 101.

[2]) Niinpian kuin myönnetään, ettei oikeus ainakaan objektiivisesti taikka ainakaan yksinomaan ole vain ihmisen sisäiseen mielenlaatuun vaikuttavaa, on tämä tietoisuus myönnetty oikeaksi, katsottakoon oikeuden lopputarkotukseksi sitten kaikkien taikka mahdollisimman usean onnea („sosiaalinen eudaimonismi") taikka „sosiaalista ideaalia": vapaasti tahtovien ihmisten yhteiskuntaa, jossa jokainen tekee toisten objektiivisesti oikeutetut tarkotukset omikseen (Stammler), sosialista rauhaa (Liepmann), yhteiskunnan elinehtojen turvaamista (v. Ihering) taikka mitä muuta tahansa. Huom. muuten Jellineck, Die Sozialethische Bedeutung von Recht, Unrecht und Strafe, siv. 46: „dass dem Recht der Zweck innewohnt, einen bestimmten Zustand der Gesellschaft zu erhalten — — ist ein Satz, der eines strikten Beweises kaum bedarf".

---

[1]) Gutherz, Gesetzestechnik I, siv. 46 j. s, jossa kirjallisuus mainittuna. v. Lilienthal, Der Ort der begangenen Handlung, siv. 258: „Die Thätigkeit an sich hat eben für das Strafrecht keine Bedeutung, sondern gewinnt sie nur, sobald sie in einen innern Zusammenhang mit einen bestimmten ihrer mannigfachen Theilerfolge gebracht wird".

[2]) Binding, Normen I, siv. 51 j. s.

set käsketään (selitetään tarkotustaan vastaaviksi)[1]), tulee ihmisen vapaus toimia mieltänsä myöden ympäristöön nähden rajoitetuksi: hänen täytyy toimia määrätyllä tavalla. Sama on kääntäen katsottuna ihmisen ympäristön laita ihmiseen nähden: ihminen saa muihin nähden määrätyn oikeutuksen. Näin syntyvät n. k. subjektiiviset oikeudet, joiden olemuksena on pidetty milloin vaadetta (Anspruch) oikeusnormista johtuvien velvollisuuksien täyttämiseen, milloin oikeusjärjestyksen yksilölle suomaa toimivaltaa,[2]) milloin oikeussuojaa yhdistettynä yksilölle jätettyyn valtaan vaatia oikeussuojan voimaanastumista,[3]) milloin oikeussuojaa sinänsä ilman tätä valtaa[4]), milloin yksinomaan (yksilölle suotua) valtaa (saattaa abstraktinen imperatiivi toimintaan konkreettisten intressien suojaksi).[5]) Toiseltapuolen on subjektiivisena oikeutena pidetty oikeusjärjestyksen suojelemaa suhdetta,[6]) oikeudellisesti suojattua intressiä[7]) taikka sitä osaa

[1]) Serlachius, Bristande lagkunskap, siv. 27.

[2]) Näihin mielipiteisiin nähden katso Regelsberger, Pandekten I, siv. 74 j. s. Gierke, Deutsches Privatrecht I, siv. 251 j. s. Kirjallisuuden subjektiiviseen oikeuteen nähden yleensä luettelee, kuten mainittu Berolzheimer, System der Rechts- und Wirtschaftsphilosophie III, siv. 174, muist. 1.

[3]) Thon, Rechtsnorm und subjektives Recht, siv. 133. Zitelmann, Internationales Privatrecht I, siv. 45.

[4]) Serlachius, Bristande lagkunskap, siv. 30.

[5]) M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen, siv. 54.

[6]) Kohler, Einführung in die Rechtswissenschaft, siv. 10.

[7]) v. Ihering, Geist des röm. Rechts III, § 61. Gareis, Encyklopädie, siv. 18. Jellineck, System der subj. öffl. Rechte, siv. 41.

elinhyödykkeisiin (Lebensgüter), joka henkilön osalle inhimillisessä yhteiskunnassa tulee.[1])

Ei luonnollisesti tässäkään, yhtävähän kuin ylempänä, voi tulla kysymykseen kaikkien subjektiivisesta oikeudesta lausuttujen mielipiteitten tarkastaminen — ei edes sikäli mikäli ne edellisessä ovat pääsuunnilleen mainitut. Seuraavalle esitykselle riittää kannan määrääminen siihen nähden, kumpi niistä ryhmistä, joihin edellä esitetyt mielipiteet ovat yhdistetyt, on oikea — ja sinä me pidämme edellistä niistä. Kysymys on tosin oikeastaan terminologinen: mutta niinkin ollen ei subjektiivisen oikeuden nimitys suhteille, intresseille taikka osallisuuksille hyödykkeihin ole onnistunut. Suhde, intressi taikka osallisuus hyödykkeisiin ei ole oikeutta, vaan oikeus on valta, mahti, joka suojelee määrätynlaista suhdetta, intressiä taikka osallisuutta.[2]) Emme kutsu vapautta, kunniaa taikka elämää oikeudeksi[3]). Vuokranantajan subjektiivinen oikeus vuokralaiseensa nähden on toinen kuin hänen intressinsä, joista oikeuden suojaamat intressit muodostavat vain osan.[4]) Samoinkuin intressi, niin suhdekin taikka osallisuus hyödykkeisiin muodostaa säännön mukaan oikeuksien aineellisen sisällön, mutta primääristä oikeudessa on tahtomisvalta tai tahdon sidottuna-

[1]) Dernburg, Pandekten I, siv. 84.

[2]) Hold v. Ferneck, Rechtswidrigkeit II, siv. 5. Berolzheimer, System der Rechts- und Wirtschaftsphilosophie III, siv. 187 j. s. Cosack, Lehrbuch des deutschen bürg. Rechts I, siv. 52.

[3]) v. Lizst, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 8, siv. 136.

[4]) M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen, siv. 54.

oleminen, eikä senvuoksi ole oikein pitää ensiksimainittuja identisinä jälkimäisten kanssa.[1] [2])

Onko sitten subjektiivinen oikeus, jos jätetään huomioonottamatta ne käsitykset siitä, jotka edellisessä ovat osotetut vääriksi, rikoksen objekti? Kysymykseen vastaavat myöntävästi Berner[3]) ja Bierling[4]) sekä — jos Loeningin teoriassa jättää huomioonottamatta sen, että Loening, kuten ylempänä on mainittu, pitää subjektivista oikeutta primäärisenä objektiiviseen oikeuteen nähden, mikä seikka kuitenkaan ei ole perustavana Loeningin käsitykselle subjektiivisen oikeuden rikoksen objektina olemisesta, — myöskin Loening[5]) [6]). Bernerin mukaan saa se objekti, johon teko kohdistuu, rikoksen objektiluonteen, s. o. oikeudellisen merkityksen sen kautta, että määrätty tahto ottaa asunnon siinä.

[1]) Gierke, Deutsches Privatrecht I, siv. 254; myös Binding, Normen I, siv. 342 muist. 8 pitää subjektiivisen oikeuden ja intressin samanapitämistä vääränä.

[2]) Cosack'in perustelua m. k., että löytyy oikeutta, jolla ei ole vastaavaa intressiä, ei voi pitää oikeana. Intressikäsite on siinä liian ahdas: vert. alempana.

[3]) Berner, Lehrbuch (13 p.) § 81, (14 p.) § 51.

[4]) Bierling, Juristische Prinzipienlehre I, siv. 160; III, siv. 171 j. s.

[5]) Loening, Grundriss, Vorwort, siv. IV. j. s.

[6]) Usein pidetään myös Bindingiä tähän ryhmään kuuluvana; niin m. m. Kitzinger, Gerichtssaal **55**, siv. 2 j. s. (Vert. Binding, Normen I, siv. 291 j. s. erittäinkin 295: „Alles Unrecht läuft wider subjektive Rechte", myös siv. 298). Bindingin mielipide ei kuitenkaan ole tämä, ainakaan mikäli subjektiivinen oikeus on toista kuin valtion kuuliaisuusoikeus yksilöön nähden. Oppenheim, Objekte, siv. 13 j. s. — Vert. ylempänä Feuerbachin mielipidettä.

Rikos tapahtuu siis oikeastaan tätä tahtoa vastaan, joka osaksi on yksityisen ihmisen tahto, osaksi valtion tahto.[1]) Bierlingin ja Loeningin[2]) pääasiassa yhtäpitävän mielipiteen mukaan on subjektiivisen oikeuden olemus oikeusvaatimuksessa (Rechtsanspruch). Kun rikos käsitteellisesti on sen vastaista mitä rikoksentekijä oikeudellisesti olisi velvollinen tekemään, ja kun jokaista velvoitusta vastaa yksilöllinen oikeusvaatimus velvollisuuden pysyttämiseksi taikka täyttämiseksi, s. o. subjektiivinen oikeus, kohdistuu jokainen rikos myös tuota subjektiivista oikeutta vastaan, t. s. subjektiivinen oikeus on jokaisen rikoksen objekti.

Mielipidettä, että subjektiiviset oikeudet — käsitettäkööt ne sitten millä ylempänä mainitulla tavalla tahansa — olisivat rikoksen objekteja, ei voi pitää oikeana. Ensinnäkään ei rikos voi tehdä mitään muutosta subjektiiviseen oikeuteen, se ei voi sen pätevyyttä vähentää tai sitä poistaa. Että rikos kohdistuu subjektiiviseen oikeuteen, ei voi merkitä muuta, kuin että rikoksentekijä on ryhtynyt tekoihin, joihin hän ei olisi saattanut ryhtyä siitä syystä että tuo oikeus oli

[1]) Samalla kannalla kuin Berner on Forsman, Strafr. allm. läror, siv. 85. Epäselväksi Forsman'in mukaan jää kuitenkin, mikä subjektiivinen tahto loukkaantuu rikoksissa uskontoa ja siveellisyyttä vastaan, joita Berner, johdonmukaisena kannalleen, ei pidä varsinaisina rikoksina, kun sensijaan Forsman m. t. siv. 49 ne sellaisina pitää.

[2]) Vert. kuitenkin Loening, Grundriss, Vorwort, siv. VI: „Was ist das subjektive Recht selbst? Ich gestehe, dass dieser Kardinalfrage aller Rechtswissenschaft bis jetzt trotz aller darauf gerichteten Bemühungen eine befriedigende Lösung nicht gefunden ist".

olemassa.[1]) Subjektiivinen oikeus sanoo, että oikeus on ottanut jotakin suojeluksensa alaiseksi, antanut subjektille määrätyssä katsannossa suojaa, mutta kysymys on juuri siitä mikä se jotakin on, jonka oikeus on suojaansa ottanut, ja jota rikos loukkaa[2]). Lisäksi ei monessa rikoksessa voida konstruerata mitään subjektiivista oikeutta, jota rikos loukkaisi — sellaisia ovat esim. kaksintaistelurikokset, taikka Rikoslain 10 luvun 1 ja 2 §§:ssä, taikka 20 luvun 14 §:ssä mainitut rikokset.[3]) Myöskin se seikka, että oikeusjärjestys ylläpitää kerta kaikkiaan säätämäänsä suojaa, huolimatta siitä tahtooko se henkilö, jota suoja koskee, sitä vaiko ei,[4]) on myöskin omansa osottamaan, että rikoksen objektina ei ole subjektiivinen oikeus, ei ainakaan sellainen, jonka olemukseen millään tavoin kuuluisi yksilön vapaa tahtomisvalta. Vielä vähemmin voisi subjektiivinen oikeus, jonka sisällyksenä olisi oikeutus saada oikeusturvaa valtiolta, olla rikoksen objektina, koska rikos mitenkään ei kohdistu tällaista oikeutta vastaan.[5])

---

[1]) Oppenheim, Objekte, siv. 22.

[2]) Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning, siv. 149.

[3]) Vert. v. Birkmeyer, Encyklopädie, siv. 1113. Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 94.

[4]) Asianomistajarikokset, samoin kuin se seikka, että loukatun suostumus saattaa poistaa rangaistavaisuuden, ovat vain näennäisiä poikkeuksia tästä säännöstä. Asianomistajan ilmianto ei ole rikosoikeudellinen, vaan oikeudenkäyntiä koskeva rangaistavaisuuden edellytys. Serlachius, Oppikirja I, siv. 149. Jälkimäisiin rikoksiin nähden katso Serlachius, Oppikirja I, siv. 87.

[5]) Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 55.

Mitä taasen tulee subjektiiviseen oikeuteen, jonka olemus olisi valtion oikeutuksessa yksilön kuuliaisuuteen taikka käskynalaisuuteen („Recht auf Botmässigkeit"), ei sitäkään, kuten Binding väittää[1]), voi pitää rikoksen objektina. Tässä ei ole tarpeen ratkaista, onko tällaisen käskynalaisuusoikeutuksen muodostaminen edes oikeutettuakaan[2]). Mutta joskin niin olisi, ei se voisi olla kaikille rikoksille yhteinen objekti jo siitä syystä, että löytyy joukko rikoksia, jotka sellaista oikeutusta eivät ensinkään loukkaisi. Ensinnäkin kaikkien niiden Suomen rikoslain mukaan rangaistavat rikokset, jotka eivät ole Suomen miehiä, ainakin mikäli ovat tehneet rikoksensa Venäjän valtakunnan alueen ulkopuolella — Rikoslain 1 luvun 2 §, kuten se kuuluu Keis. Asetuksessa 21 p:ltä Huhtikuuta 1894. Lisäksi, — jos kohtakaan Kitzingerin todistelu, että Bindinginkin mukaan täytyy löytyä vääryyttä, joka ei ole subjektiivisen oikeuden vastaista[3]), ei todista sitä, että Bindingin mukaan myöskin täytyisi löytyä rikoksia, jotka eivät kohdistu subjektiiviseen oikeuteen, koska Binding nimenomaan erottaa vääryydestä „deliktin", joka on syyksiluettavaa käskynalaisuuden rikkomista[4]), — Binding itsekin myöntää poikkeuksen siihen, että kaikki oikeudenvastaiset teot olisivat subjek-

---

[1]) Binding, Normen I, siv. 96 j. s. erittäinkin 298 j. s. Handbuch, siv. 186.

[2]) Sitä vastustavat esim. Kessler, Gerichtssaal **38**, siv. 563. **39**, siv. 107 j. s. Kohlrausch: Irrtum und Schuldbegriff, siv. 45; sen puolesta Jellineck, System der subj. öffl. Rechte, siv. 187, j. s.

[3]) Kitzinger, Gerichtssaal **55**, siv. 9.

[4]) Binding, Normen I, siv. 298.

tiivisten oikeuksien vastaisia, nim. tapaukset „wo nicht ein Recht, sondern nur ein Gut, wie Leben od. Körperintegrität als ökonomisches Wertobjekt verletzt wird“.[1][2])

Vaikka subjektiiviset oikeudet näin ollen eivät voi olla rikoksen objekteja siinä merkityksessä kuin tässä on puhe, on kuitenkin huomattava, että subjektiivinenkin oikeus voi esiintyä rikoksen objektina. Se on silloin niin irtautunut kantajastaan, että se tulee itsenäiseksi aatteelliseksi esineeksi, johon teko muuttelevasti saattaa vaikuttaa. Sellainen oikeus on esim. haltijapaperiin perustuva saamisoikeus. Tällöin on kuitenkin huomattava, että tällainen oikeus aina perustuu rikoslain ulkopuolella oleviin normeihin, eikä koskaan sellaisiin, joiden olemassaolo johtuu rikosoikeudessa lausutuista normeista.[3])

Subjektiivinen, oikeusjärjestyksestä johtuva oikeus itsessään ei siis ole rikoksen objekti. Meidän on siis jatkettava menetelmäämme: käännettävä huomiomme oikeuden aineelliseen sisältöön ja edelleen siitä koetettava analysoida rikoksille yhteistä objektia. Tarkastelullemme sopivin lähtökohta on silloin oikeuden tarkotussubjekti.

Oikeuden tarkotussubjektit s. o. ne, joita varten oikeus on olemassa ovat ihminen ja — ellei tahdo omaksua atomistista yhteiskuntakäsitystä — historiallisesti

[1]) Binding, Normen I, siv. 295, muist. 2.

[2]) Myös Kessler, Gerichtssaal **39**, siv. 124 j. s. pitää vääränä pitää subjektiivista oikeutta rikoksen objektina.

[3]) Oppenheim, Objekte, siv. 189. Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 57.

syntyneet suuremmat taikka pienemmät yhteiskuntaryhmät, laajimmassa muodossa yhteiskunta itse[1]). Näiden tarkotussubjektien kannalta katsottuna on oikeus olemassa jotakin sellaista varten, joka subjektille on hyvää s. o., johon subjektilla on intressi.[2]) Kaikkeen siihen nimittäin, joka on ihmiselle (ja mitä tässä sanotaan

[1]) Rikosoikeudellisena tarkotussubjektina pitävät sekä yhteiskuntaa että yksilöä Merkel, Lehrbuch, siv. 10 j. s., siv. 17. Encyklopädie, §§ 88, 96, 271, 301 ja Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 21. Thon'in mielestä ei voi vetää tarkkaa rajaa yksilön ja yhteisön välillä tarkotussubjektina, Rechtsnorm und subjektives Recht, siv. 110. Yksityistä ihmistä tarkotussubjektina pitävät Kessler, Einwilligung, siv. 55 ja 60, Gerichtssaal **39**, siv. 111 ja 116. Hertz, Unrecht, siv. 55 j. s. Finger, Gerichtssaal **40**, siv. 146. Lehrbuch I, siv. 102. Yhteiskuntaa pitävät sinä Bekker, Theorie I, siv. 91. Binding, Normen I, siv. 353 j. s.: „Sonach ist Rechtsgut Alles, was — — — als Bedingung gesunden Lebens der Rechtsgemeinschaft für diese von Wert ist“; myöskin siv. 358: „das Rechtsgut ist stets Rechtsgut der Gesamtheit, mag es scheinbar noch so individuell sein“. Hegler, Principien, siv. 38: „die Gesamtheit, der Staat, die staatliche Gesamtheit“ v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 490 j. s. „Verbrechen ist — — Gefährdung der Lebensbedingungen der Gesellschaft“. Jellineck, Die sozialethische Bedeutung von Recht, Unrecht, und Strafe, siv. 58 „Existensbedingungen der Gesellschaft.“ Neumeyer, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **23**, siv. 442 j. s., 447 j. s. Oppenheim, Objekte, siv. 38. Ötker: Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **17**, siv. 564: 5 ja 6. Wachenfeld, Goltdammers Archiv **59**, siv. 55.

[2]) Etu-käsite ei tarkalleen vastaa intressikäsitettä, senvuoksi että edellinen ei ilmaise sitä subjektiivista tahtomismomenttia, joka jälkimäiseen sisältyy, vert. alemp. siv. 49, muist. 1.

ihmisestä, koskee fiktiivisesti myös ihmisryhmää) hyvää, joka jollakin tavoin saattaa tyydyttää ihmisen tarpeita, on ihmisellä intressi. Jokainen elävä olento on asetettu itsensä suojelijaksi, varjelijaksi ja säilyttäjäksi — sanoo v. Ihering[1]). Missä elämä luonnossa on kehittynyt sieluksi, siellä alkaa myös huolenpito elämästä: itsemääräys ja itsesäilyttäminen[2])[3]), tahto ja tarkotus. Tämä tarkotus on — jatkaaksemme v. Ihering'in ajatusta — luonnon itsensä tahto; ja luonto saattaa sielulla varustetun olennon noudattamaan tahtoaan antamalla sille palkinnon silloin kun se tämän tahdon täyttää: tyydytyksen, ja rangaistuksen milloin se ei sitä tee: tuskan ja asettamalla jokaiseen halun tyydytykseen. Tehdessään erotuksen itsensä ja sitä ympäröivän s. o. objektien välillä, ihmisessä tämän halun johdosta syntyy intressi: ajattelevana olentona hän mieltää objektin määrätynlaisessa olomuodossa sanan laajimmassa merkityksessä ja sen vastakohdan ja niistä kummastakin hänelle syntyvän tyydytyksen, sekä vertaa mielletyt tyydytykset toisiinsa. Mielle suuremmasta tyydytyksestä pienempään verraten ja siihen yhdistyvä halu saattaa objekti sellaiseen olomuotoon, joka tuon suuremman tyydytyksen tuottaa, on intressi siihen objektiin, johon nähden subjekti kysymyksessä olevaan vertailuun on

---

[1]) v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 6.

[2]) v. Ihering, m. t., siv. 5 j. s.

[3]) Luonnollisesti itsensäsäilyttämisellä tässä tarkotetaan vain sielulla varustetun olennon toiminnan tarkotusta, asettamatta sille mitään laatusisältöä yhtävähän siihen nähden mitä itsensäsäilyttäminen on, kuin siihenkään millä tavoin se tapahtuu. Vert. v. Ihering, m. t., siv. 443 j. s.

ryhtynyt. Jos mielteen kohteenaolevan stabiilisen olomuodon sijaan olomuoto ajatellaan muutoksien alaiseksi, dynamiseksi, t. s. jos subjekti mieltää tulevan vastakohdaksi olevalle taikka olevan vastakohdaksi tulevalle, on intressi miellettä siitä tyydytyksestä, jonka määrätyn muutoksen tapahtuminen taikka ei tapahtuminen subjektille tuottaa.[1])

---

[1]) Näin määrittelevät intressikäsitteen v. Liszt, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 137. Bünger, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 667. Gareis'in, Encyklopädie siv. 19, ja Oppenheim'in, Objekte, siv. 41, määritelmien mukaan on intressi itse se suhde, joka subjektin ja objektin välillä on olemassa, mutta kun kumpaisenkin mielestä tämä suhde on olemassa tarvetta tuntevan subjektin ja tarvetta tyydyttävän objektin välillä, on määritelmä sisällöltään sama kuin edellämainittujen. M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen, siv. 55 ja 67 j. s., — huomauttaen että Berolzheimer'in määritelmästä: „Interesse ist der Wert, den jemand einer Sache oder Beziehung beilegt" (Rechtsphilosofische Studien siv. 101) puuttuu tahtomismomentti: subjektin suhtautuminen tarkotukseen — määrittelee: „Intressen sind Gefühle die Erreichung eines Zwecks erstrebenswert (wertvoll) erscheinen lassen." Samoin Hofheinz, Verletzung, siv. 28. Oikeampaa on kuitenkin pitää intressiä tietoisuuden (ei tunteen) piiriin kuuluvana. Heglerin, Prinzipien, siv. 36 mukaan on intressi = „ein bestimmter wertvoller oder für wertvoll gehaltener Stand oder Gang, ein wertvoller Zustand oder Verlauf", ja sitä loukataan, „wenn dieser wertvolle Stand und Gang durch ein Geschehen an einem Punkte verkehrt oder irgentwie in Frage gestellt wird, wenn er an einem Punkt gestört oder irgentwie bedroht wird". Kessler, Einwilligung, siv. 50 ja Gerichtssaal **39**, siv. 101 määrittelee intressin: „Das Interesse einer Person an einer Thatsache ist das Verhältniss der Person zu dieser Thatsache, vermöge dessen das Eintreten oder Nichteintreten derselben

Intressin kohteena saattaa aluksi olla kaikki, joka on olemassa subjektin tehdessä erotuksen itsensä ja itseään

für ein Gut der Person eine nachteilige Folge hat". Tämä määritelmä ei ole tarkka. Jonkun seikan tapahtuminen taikka ei tapahtuminen ei useimmissa tapauksissa tuota „hyödykkeelle" „Gut", mitään epäedullisia seurauksia, ainakaan milloin tämä hyödyke on esine, Gegenstand (siv. 99 jälk. k. määrittelee Kessler käsitteen „Gut": „Ein Gut ist jeder Gegenstand und jedes Verhältniss, sofern sie zum leiblichen oder geistigen Wohlsein eines Menschen beizutragen vermögen"). Sen todentamiseksi riittää määritelmän soveltaminen konkreettiseen tapaukseen. Esim. Gut = 100 markkaa, Thatsache = saaminen. Silloin olisi intressi saamiseen = henkilön suhde tähän saamiseen, jonka tapahtuminen taikka ei-tapahtuminen tuottaisi mukanaan epäedullisen seurauksen henkilön 100 markalle. Taikka esim. Thatsache olisi varkaus, jolloin intressi varkauteen nähden olisi henkilön suhde varkauteen, jonka kautta varkauden tapahtuminen taikka ei tapahtuminen tuottaisi epäedullisia seurauksia henkilön 100 markalle. Ellei definitionissa olevan genetiivikopulan kautta ole tahdottu sanoa, että sen osottama suhde subjektin ja objektin välillä joutuu epäedullisten seurausten alaiseksi, on käsittämätöntä mitä epäedullisia seurauksia 100 markalle syntyy senkautta ettei subjekti sitä saa taikka että se varastetaan; mutta siinä tapauksessa tulisi definitioni yhtä käsittämättömäksi, silloin kuin hyödyke jo itsessään olisi suhde, „Verhältniss". Toiseltapuolen henkilön suhde sellaiseen seikkaan, joka tapahtuu taikka ei tapahdu, on ajatuskaavake ilman sisältöä — onko tällä suhteella tarkotettu aktiivisuutta taikka passiivisuutta, mieltämissuhdetta sen arvosta taikka jotakin muuta, se kaikki jää määritelmässä sanomatta. Myöhemmin samassa kirjoituksessa Kessler kuitenkin lausuu, että sanontatapa „es besteht für jemanden ein Interesse daran" on samaa kuin „die von dem Ereignisse abhängige Veränderung hat Beziehung auf sein Wohlbehagen oder Missbehagen" (siv. 101). Binding, Normen I, siv. 356: Interesse = Werturtheil. Siitä alempana siv. 51, muist. 2.

ympäröivän välillä. Samoinkuin objektina logillisessa merkityksessä saattaa olla kaikki ja jokainen, jonka inhimillinen tietämys alistaa tarkastettavakseen, samoin saattaa se kaikki olla intressinkin kohteena. Intressikäsitteen sisältö rajoittaa kuitenkin heti tätä tavatonta moninaisuutta. Jokaisen kysymykseen tulevan objektin täytyy olla sellainen, että subjektilla siihen on intressiä: sen täytyy olla omansa välikappaleeksi, jonka kautta subjekti saavuttaa tyydytystä. Tämä sisältää toiseltapuolen sen, että objektilla täytyy olla arvoa t. s. siihen nähden täytyy olla olemassa mielle — todellisuutta vastaava taikka luuloteltu, yksilöllinen taikka yleistynyt — huomioonottamisen ja tunnustamisen kautta syntynyt mielle siitä, että se jollakin tavoin kykenee täyttämään inhimillisiä tarpeita. Subjekti mieltää sille, sikäli kuin se intressin kohteena saattaa tulla kysymykseen, määrättyjä inhimillisiä tarpeita tyydyttävien ominaisuuksien predikaatin, olkoon mielletty ominaisuus sitten objektin kvaliteetissa taikka pelkässä relationissa. Luonnollisesti ei sanottu sisällä sitä, että objektin tulisi olla hyödyllinen siinä merkityksessä, että se olisi taloudellista etua tuottava. Arvo on subjektiivinen mielle, eikä ominaisuus: ja arvokas saattaa asia kyllä olla vaikkakaan se ei olisi taloudellisesti hyödyllinen, vieläpä vaikka se tuottaisi taloudellista vahinkoakin.[1])[2])

[1]) Esim. arvossapidetyltä henkilöltä saatu lahja, jota ei voi taloudellisesti mihinkään käyttää.

[2]) Intressi- ja arvokäsitteet eivät kuitenkaan ole identtisiä. Tosin arvomielteeseenkin, kuten intressiin (vert. alemp.), sisältyy mielle subjektin ja objektin välisestä suhteesta. Miellettä arvosta ei voi syntyä, ellei yhdessäkään ihmisessä synny miellettä edes

Erityisesti on huomattava että intressin kohteena olevan objektin predikaatti saattaa olla mielletty pelkkään objektin relationiin nähden, mutta ei päinvastoin sen pelkkään kvaliteettiin. Sillä jokaisen objektin, johon subjektilla on intressiä, tulee olla sellaisessa tilassa, joko olemassaolevassa taikka ajatellussa, että subjekti voi käyttää sitä tarpeittensa tyydyttämiseen. Vasta silloin kuin objekti, joka mielletään voivan tuottaa tyydytystä, s. o. johon tarve on olemassa ja tunnetaan, joutuu sellaiseen tilaan tarvetta tuntuvaan subjektiin nähden, että objektin (s. o. sen käyttämisen taikka kuluttamisen) kautta tarve tosiasiallisesti taikka otaksuttavasti, kokonaan taikka osaksi tulee, taikka pitäisi tulla täytetyksi,[1]) on

jostakin mahdollisesta tulevaisesta suhteesta esineeseen — yhtävähän kuin taloudellista arvokäsitettäkään s. o. hyöty- taikka vahinkokäsitettä. Valtaamattomalla saarella olevan metsän kasvaminen ei ole arvokasta taikka sen polttaminen vahingollista, ellei sitä voisi ajatella olevan tai tulevan johonkin suhteeseen subjektiin, (vert. Helminen: Vakuutussopimus, siv. 82). Mutta intressikäsitteeseen tulee lisäksi subjektiivinen tahtomismomentti. Vert. siv. 49 muist. 1: M. E. Mayer > Berolzheimer. Tästä syystä ei Binding'in mielipide, että intressi ei olisi muuta kuin arvopäätelmä — „nichts weiter als ein Werturteil" (Normen I, siv. 356) ole oikea. Oikein sitävastoin v. Ihering, Geist des röm. Rechts III, § 60: „Der Wertbegriff enthält den Massstab zur Bestimmung der Tauglichkeit des Gutes, der Interessenbegriff erfasst diese Werteingenschaft in besonderer Beziehung auf die Zwecke und Verhältnisse des Subjekts". Oppenheim, Objekte, siv. 32 pitää arvoa motiivina intressille. Wolf, Zur Lehre vom Wert. Zeitschr. f. d. g. Staatswissenschaften **42**, siv. 437, pitää arvoa aktionina, intressiä sen tuloksena. Intressi on kuitenkin itsekin aktionia, nim. mieltämistä.

[1]) Gareis, Encyklopädie, siv. 19.

se intressin kohde. Tämän tilan ei suinkaan tarvitse olla välitöntä suhdetta subjektin ja objektin välillä, vaan voi se olla enemmän taikka vähemmän välillistä — jolloin välittäjänä voi olla toinen ihminen taikka ihmisryhmä. Toiseltapuolen täytyy sen, yhtä vähän kuin arvonkaan, olla taloudellisesti hyötyä tuottavan; eikä siis muutoksen, joka on intressin mukainen, mukanansa hyötyä tuovan, taikka päinvastaisen, vahinkoa.

Objektia, joka voi ja on siinä tilassa, että se täyttää inhimillisiä tarpeita, kutsutaan — pitämällä objektia itseään samana sen ominaisuuksien kanssa — hyödykkeeksi, „Gut."[1]) Tällöin on kuitenkin muistettava, että käsite ei ole sama kuin kansantaloudessa, vaan sitä laajempi.[2]) Hyödyke ei myöskään ole sama kuin intressi itse,[3]) vaan intressin kohde: toinen on

[1]) „Ein Gut ist jeder Gegenstand und jedes Verhältniss, sofern sie zum leiblichen oder geistigen Wohlsein eines Menschen beizutragen vermögen", Kessler, Gerichtssaal **39**, siv. 99.

[2]) Se on sama kuin hyödykkeen peruskäsite kansantaloudessa, mutta ilman niitä rajoituksia, joita kansantalous sitten asettaa hyödykekäsitteelle (Kessler m. k. siv. 98).

[3]) Intressiä ja hyödykettä on usein pidetty samana; niin m. m. Ötker, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **17**, siv. 564. Finger, Gerichtssaal **40**. Jellineck, System der subj. öffl. Rechte, siv. 40, sekä aluksi myös v. Liszt: Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **6**, siv. 663 j. s. (Aufsätze und Vorträge I, siv. 212 j. s.) Käsitteelle „Gut", voi tietysti antaa minkä merkityksen tahtoo. Sittenkuin kuitenkin Kessler, „Rechtsgut oder rechtlich geschütztes Intresse, oder subjektives Recht?" oli vaatinut tehtäväksi eron intressi- ja hyödykekäsitteiden välillä ja v. Liszt kirjoituksessaan „Der Begriff des Rechtsgutes u. s. w." senjohdosta oli myöntänyt teoreettisen eron näiden käsitteiden välillä

miellettä tyydytyksestä ja tahto saada tyydytys, toinen se joka tyydytyksen tuottaa. Molemmat kyllä läheisesti kuuluvat yhteen. „Güter und Interessen bedingen einander wechselseitig. Es gibt kein Gut, welches nicht der Gegenstad eines menschlichen Interesses wäre; und es ist kein Interesse an dem Eintreten oder Nichteintreten eines Ereignisses denkbar, wenn dieses Ereigniss nicht ein Gut wenigstens möglicherweise betrifft. Interessen und Güter sind also mit Notwendigkeit gleichseitig da" — sanoo sattuvasti Kessler.[1])

olevan olemassa, jos kohtakaan ilman mitään tieteellistä taikka käytännöllistä merkitystä, on yleensä tieteessä mainitut käsitteet pidetty merkitykseltään erilaisina. Tämän erilaisuuden lausuu mielestämme selvimmin Bünger, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 667: „Ein 'Gut' ist dasjenige Objekt, welches den Gegenstand einer Wertschätzung (Interesse) des Subjekts bildet". — 'Interesse' ist diejenige Anschauung des Subjekts, welche ein Objekt als Gut auffast". — v. Liszt tulee mainitussa kirjoituksessaan siihen tulokseen, että kun intressi on se arvo, jonka määrätyn muutoksen tapahtumisella taikka ei tapahtumisella on kysymykseen tulevalle subjektille, on hyödyke se, jonka takia mainitulla muutoksella on arvoa, „dasjenige, wofür jene Veränderung von Wert ist. Senvuoksi on v. Liszt'in mielestä „das menscliche Dasein" „das Rechtsgut".

[1]) Kessler, Gerichtssaal **39**, siv. 103. Samoin Oppenheim, Objekte, siv. 39: „Der Gutbegriff ist ein Wertbegriff. Alles mögliche, was für ein Subjekt von einem bestimmten Standpunkt der Betrachtung aus von Wert ist, das ist ihm um deswillen ein „Gut". So ist Gut alles, was einen Wert — im weitesten Sinne des Wortes! — hat und weil es einen Wert hat, ist es Gegenstand eines Interesses". Jellineck, System der subj. öffentl. Rechte, siv. 40: „Was objektiv gefasst als Gut erscheint, wird subjektiv zum Interesse".

Kun intressi hyödykkeeseen voi olla välillinen ja voi kohdistua hyödykkeen sekä kvaliteettiin että relationiin, on ilman muuta selvää, että jokaiseen hyödykkeeseen voi kohdistua lukematon joukko erilaisia intressejä eikä ainoastaan saman tarkotussubjektin, vaan eri subjektien intressejä, jotka luonnollisesti konkreettisessa tapauksessa voivat olla ristiriitaisiakin. Toiseltapuolen samalla tavalla kuin yksityisistä objekteista yleistämisen kautta tulee uusi objekti, syntyy yleistämisen kautta samantapaisten intressien kohteista yhtenäinen, kaikista niistä erillään oleva uusi hyödyke. Intressien samantapaisuutta vastaa tässä tapauksessa määrätty yhdenmukaisuus niissä suhteissa, joissa eri hyödykkeet subjektiin ovat, suhteissa, jotka kokonaisuutena kykenevät täyttämään jokaisen noista eri samantapaisista intresseistä. Ihmisen samantapaisista intresseistä, ettei häntä kohtaan käytetä väkivaltaa taikka uhkausta j. n. e., syntyy hänelle vapauden hyödyke; ihmisen samantapaisia intressejä, ettei kukaan loukkaa hänen ruumistaan, että hän saa tarpeellisen vaatetuksen, asunnon, elatuksen j. n. e., vastaa intressin kohteena olevien hyödykkeiden yhdenmukaisuus siinä, että ne kaikki ovat edellytyksiä ihmisen terveydelle, syntyy yleistetty hyödyke terveys j. n. e.

Senkautta nyt, että oikeus tahtoo ylläpitää taikka saada aikaan määrätyn järjestyksen tarkotussubjektien hyväksi, oikeus ottaa suojelukseensa ne intressit, taikka oikeammin antaa tunnustuksensa niille intresseille, jotka lainsäätäjä katsoo tarkotussubjektien tarpeita ahtaammassa taikka laajemmassa merkityksessä vastaaviksi,

sikäli kuin ne ovat inhimillisestä toiminnasta riippuvia.[1]) Oikeusjärjestys ei luo intressejä, vaan elämä, ja oikeuden tarkotussubjekti täyttää intressissä olevan tahtomismomentin tyydyttäessään tarpeitaan intressin kohteena olevilla objekteilla.[2]) Mutta oikeusjärjestys määrää, sen itsensä laatiman keskiarvon mukaan, mitkä subjektin intressimielteistä ovat pidettävät sellaisina intresseinä, joita oikeus ottaa huomioon[3]) ja saa kieltoinensa ja käskyinensä sen aikaan, etteivät toiset häiritse näiden tyydyttämistä taikka että ne antavat siihen myötävaikutuksensa, milloin tämä myötävaikutus tarpeen tosiasialliseksi tyydyttämiseksi on välttämätön: se rajoittaa subjektien toiminnan piireihin, joiden sisäpuolella tarpeitten tyydyttäminen on suojattua, mutta jonka ulkopuolella se on suojaa vailla.[4]) Missä kaksi ristiriitaista intressiä, etua, joutuu

[1]) Löytyy tietysti paljon intressejä, jotka, kun ovat inhimillisestä toiminnasta riippumattomia, eivät kuulu oikeuden piiriin: intressit vuodenaikojen vaihteluun, erilaisiin säihin, auringonnousun tai tähtitaivaan ihanuuteen j. n. e. Gareis, Encyklopädie, siv. 19.

[2]) Feuerbach tekee erotuksen kahdenlaisten oikeuden suojaamien intressien välillä: sellaisten, jotka luonnostaan „von Natur“ ovat olemassa ja sellaisten, jotka vasta oikeus luo. Jälkimäisiin kuuluvat kaikki obligationit. Hofheinzin mielestä ei voi puhua intressin ja oikeussuojan eriaikaisuudesta. Intressi, joka johtuu ihmisen käyttäytymisestä (Verhalten) on luonteeltaan kahdenlainen: tosiasiallinen, mikäli sillä nauttimus on perustuksena ja sisältönä, etillinen mikäli se on olemassa s. o. nauttimus on suojattua. Intressi syntyy siis vasta oikeuden kautta. Verletzung, siv. 29.

[3]) Jellineck, System der subj. öffentl. Rechte, siv. 40.

[4]) Gareis, Encyklopädie, siv. 19. v. Liszt, Lehrbuch § 13. Dernburg, Pandekten I, § 39. Kessler, Gerichtssaal **39**, siv. 103. Serlachius, Lainopin alkeet, siv. 1 j. s.

vastakkain, punnitsee se ne keskenään, ja antaa pienemmän edun väistyä suuremman tieltä. Samassa määrin kuin toiseltapuolen hyödykkeet vaihtuvat taikka vaihtavat olomuotoa ja intressit vaihtuvat, jollaista vaihtumista jokainen kulttuurimuoto aikaansaa, vaihtuvat myös luvulleen ja laadulleen oikeuden suojaansa ottamat intressit.

Rikosoikeuden tarkotus on sama kuin oikeuden yleensä, ainakaan ei voi olla olemassa mitään eroa objektiin nähden.[1]) Senkin tarkotuksena on suojata eräitä sen itsensä laadulleen ja laajuudelleen määräämiä intressejä „die vom Staate anerkannten Intressen“.[2])

[1]) Toista mieltä ovat Hälschner, Das deutsche Strafrecht I, siv. 20 j. s. Gerichtssaal **21**, siv. 11 j. s.; **28**, siv. 401 j. s. Berner: oppikirjassaan, 14 pain. saakka; 13 pain. siv. 36. Glaser, Handbuch des Strafprozesses, siv. 11 ja 12. Senjälkeen kuin kuitenkin ensinnä Merkel tutkielmassaan, „Die Lehre vom strafbaren Betruge“ (Krim. Abhandlungen II) oli johtunut siihen tulokseen, että n. k. siviili- ja kriminaaliväärryyden välillä ei ollut olemassa mitään laatueroavaisuutta, on se vähitellen tullut yleiseksi. Kirjallisuuden luettelee Finger, Gerichtssaal **40**, siv. 143. — Kun uudemmista kirjailijoista Liepmann, Einleitung, siv. 14 j. s., tekee eron siviili- ja kriminaaliväärryyden välillä, johtuu se siitä, että Liepmann kieltää siviiliväärryyden voivan olla velvollisuudenvastaista toimintaa. Tämä on väärin: rankaisematta jäävän välipuheen, esim. suuren hankintasopimuksen rikkominen on kyllä sekin velvollisuudenvastaista toimintaa.

[2]) On olemassa erimielisyyttä siitä onko oikeuden suojan katsottava kohtaavan „oikeushyödykkeitä“ (joilla käsitetään oikeuden huomioonottamia intressejä vastaavia hyödykkeitä), taikka „intressejä“. Vert. Merkel, Lehrbuch, siv. 20 j. s. Oppenheim, Objekte, siv. 39 j. s. — Väittelyä pitävät ter-

Tästä johtuu, että inhimillinen teko, joka on oikeudenvastainen, on jollakin tavoin suhteessa suojattuun intressiin, vaikuttaa sen kohteeseen jollakin tavoin t. s. sillä täytyy olla seuraus. Inhimillinen teko voi sinänsä olla suojatun intressin kohde, ja sen tekemättä jättäminen taikka toisella tavalla tekeminen olla rangaistavaa, mutta kumpaisessakin tapauksessa toiminta ei ole ollut rangaistavaa sinänsä, vaan sen takia että se on tuottanut muutoksen jokonkin intressiä vastaavaan hyödykkeeseen, joka oli riippuvainen intressin kohteenaolevasta teosta.

Teleologiselta kannalta katsottuna lain sisällys siis on määrätty sen seurauksen kautta, jota lainsäädäntö yksityistapauksessa koettaa aikaansaada taikka estää syntymästä. Laki — pitämällä silmällä sen tarko-

minologisena v. Liszt, Lehrbuch § 13, muist. 1; Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 8, siv. 141. Merkel, Lehrbuch, siv. 20. Ötker. Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 17, siv. 565. Meyer-Allfeld, Lehrbuch § 4, muist. 6. M. E. Mayer. Rechtsnormen und Kulturnormen, siv. 64 j. s. Finger, Lehrbuch I, siv. 102. Gareis. Encyklopädie. Hegler, Prinzipien, siv. 36. Hofheinz, Verletzung, siv. 32. Viimeksimainittu lausuu: „Der Rechtsschutz wird allerdings nicht den Interessen gewährt, die ja im Grunde nur Vorstellungen sind, sondern den Dingen und zwar als Gütern d. i. Objekten von Interessen. Wie aber der Preis eines Dinges in der Wertbeziehung es zu vertreten geeignet ist, so sind die Interessen an einem Dinge geeignet, es in den verschiedenen Beziehungen als Gut zu vertreten. Wir begehen daher in der Sache keinen Fehler, wenn wir die Interessen, um derentwillen ja die Güter geschützt sind, geradezu selbst als Objekte des Rechtschutzes bezeihnen". Koko oikeushyödyke-käsitettä pitävät liiaksi venyvänä, joskaan ei vääränä v. Bar, Gesetz und Schuld I, siv. 26; Kohler, Studien aus dem Strafrecht I, siv. 161.

tusta — käskee aikaansaamaan taikka kieltää aikaansaamasta määrättyä seurausta[1]) s. o. ryhtymään taikka olemaan ryhtymättä toimeen, jolla mielletään taikka ainakin voidaan mieltää olevan määrätyn seurauksen.[2]) Lisäksi laki voi käskeä taikka kieltää määrätyn tekemisen myöskin senvuoksi, että tämä tekeminen voi aiheuttaa suotuisan taikka epäsuotuisan seurauksen, viimeksimainitussa tapauksessa olla vaaranalaiseksi saattava. Kielto voi olla suoranaisen konkreettisen vaaranalaiseksi saattamisen kieltämistä; se voi myöskin, riippuen siitä että monet voimain suhteet ulkomaailmassa ovat sellaisia, että ne ilman inhimillistä lisävaikutusta voivat johtaa määrättyihin seurauksiin, olla sellaisten tekojen taikka tekemättäjättämisten kieltoa, joista lainsäätäjän mielestä seuraa jonkinlainen (abstraktinen) vaara, huolimatta siitä, onko vaara ollut, taikka voidaanko sen näyttää olleen olemassa yksityisessä tapauksessa.

Mutta eikö lainsäätäjän tarkotus ole ollut laajempi? Eikö ole niin — kuten Finger[3]) väittää — että jos kohtakin lainsäätäjän motiivina useimmissa tapauksissa on ollut intressien taikka oikeushyödykkeiden — olkoot nämä hyödykkeet sitten objekteja yleensä taikka enemmän taikka vähemmän suoranaisia suhteita subjektien ja objektien välillä — suojaaminen loukkausta taikka vaaraan-

[1]) Tässä ei ole kysymys subjektiivisesta syyksiluettavaisuudesta: se voi lakiteknillisesti olla aivan toisin määrätty.

[2]) Vert. Binding, Normen I, siv. 111 j. s. Finger, Strafrecht I, siv. 85 j. s.

[3]) Finger, Gerichtssaal 40, siv. 153. Samaa mieltä Frank, Das Strafgesetzbuch, siv. 9.

saattamista vastaan, lainsäätäjä tietää, että asettaessaan rikoksen muodollisesti riippumaan yksinomaan sen oleellisuusmukaisuudesta, jota ei voida jokaista yksityistapausta silmälläpitäen laatia, rikos tulee koskemaan tuhansittain tapauksia, jotka eivät ole intressiä loukkaavia ja siis lainsäätäjän tarkotukselle vastaisia? Eikö ole niin, että lainsäätäjä jo edeltäkäsin tietää, että se intressi, jota hän tahtoo lakiensa kautta suojella, monessa tapauksessa ei ensinkään loukkaannu oleellisuusmukaisten konkreettisten tekojen kautta, mutta laatii siitä huolimatta lait, koska hänen täytyy se tehdä, eikä voi tehdä sitä ilman tuota epämieluisata seurausta: eikö hän ammu yli maalin, jotta hän ei jäisi kauvaksi sen jälkeen: eikö ole niin, että hän ei unohda, eikä lainkäyttö saa sitä unohtaa, että intressin, joka lain antamisen aiheutti, ei tarvitse tulla loukatuksi lainvastaisen teon kautta? Ja eikö lainsäätäjä toiseltapuolen tiedä, että lainvastaiset teot useissa tapauksissa saattavat päinvastoin palvella niitä tarkotuksia, joita varten lait ovat olemassa?

On myönnettävä, että rikoskäsitteeseen ei logillisesti kuulu aineellinen loukkaaminen tai vaaranalaiseksi saattaminen, ja että päätelmä siitä on puhtaasti empiirinen. Teoreettisesti ei myöskään ole mahdotonta, että lakimääräykset epätarkan laadintansa takia saattavat tulla koskemaan tekoja, jotka eivät kohdistu mitään suojattavaa vastaan; kysymyksessä olisi tällöin kuitenkin vain teknillinen puute, joka ei voi horjuttaa sen lauselman oikeutusta, että lait aatteensa puolesta, „ihrer Idee nach", suojelevat inhimillisiä intressejä.[1] Ja vaikka niin onkin, että lakivastaisen teon kautta ei tarvitse syntyä suoranaista vahinkoa, yhtä vähän kuin sen aiheuttaman vaaran olla konkreettinen, on huomattava, että sama seikka, joka aiheuttaa lainsäätäjän laatimaan käskynsä ja kieltonsa niin laajaksi, että niiden tulee estää vahingon mahdollisuuskin — se nimittäin että edeltäkäsin ei voi aavistaa kaikkia niitä seurauksia, joihin määrätty teko voi olla syynä — laajentaa samassa määrin intressejä pelkän vahingoittamisen ja konkreettisen vaaraansaattamisen ulkopuolella. „Daher die Möglichkeit eines ganz realen, vielleicht sogar auf das lebhafteste empfundenen Interesses an dem Unterbleiben einer Handlung, die sich, wenn gleichwohl geschehen, hinterdrein als objektiv indifferent herausstellt. Man hat eben ein Interesse am Unterbleiben jeder Handlung, deren Schädlichkeit auch nur möglich erscheint, weil sie, in Wirklichkeit getreten, durch das Stadium der realen Gefährdung hindurch zum effectiven Schaden führen kann".[2] Vihdoin otaksuma että lainsäätäjä tahtoisi kieltää sellaisia tekoja, jotka palvelevat kiellon tarkotusta, on logillisesti mahdoton, koska lainsäätäjä ei samalla hetkellä voi tahtoa jotakin ja sen vastakohtaa.[3]

Oikeuden teleologinen tarkastaminen on siis johtanut siihen, että kaikilla rikoksilla on oleva seuraus. Samalla on käynyt selville, että tämä seuraus on oleva

[1]) zu Dohna, Rechtswidrigkeit, siv. 16.

[2]) Kessler, Gerichtssaal **40**, siv. 598.

[3]) Fingeriä vastaan myös Oppenheim, Objekte, siv. 50. Kessler, Gerichtssaal **40**, siv. 587 j. s.

intressiloukkausta. Mutta intressiloukkaus itse ei ole kausaalisessa relationissa tekoon: sekin samoinkuin oikeudenvastaisuus on substantiiviksi mielletty rikoksen ominaisuus: rikos ei vaikuta intressiloukkausta, vaan on intressiloukkausta. Intressi itse ei siis voi olla rikoksen objekti — mikä toiseltapuolen seuraisi jo siitäkin, että intressi on mielle yhdistettynä tahdontoimintaan, joita kumpaakaan, miellettä, enempää kuin tahdontoimintaakaan sinänsä voi loukata.[1] [2]

Mutta tietoisuus, että rikoksella tulee olla intressinvastainen seuraus, sisältää itsessään kuitenkin vastauksen kysymykseen rikoksen objektista. Rikoksen objekti ei nim. voi olla mikään muu kuin sama, joka on objektina intressille itselleen, siis — koska nyt on kysymys oikeuden suojaamista intresseistä — oikeushyödyke. Tämä oikeushyödyke on — se kun on löydetty pitämällä silmällä oikeuden suojelevaa tarkotusta — lisäksi n. k. „suojelusobjekti“.

[1]) Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 95. Intressiä rikoksen objektina pitävät Hertz, Unrecht, osaksi Finger, Gerichtssaal **40**: (sekä ne, joiden mielestä oikeuden suojaama intressi ja oikeushyödyke ovat samaa, kuten Merkel, v. Liszt, Meyer-Allfeld ja Hegler). Samoin Kessler, Einwilligung ja Gerichtssaal **38**, siv. 561 j. s. **39**, siv. 94 j. s. **40**, siv. 580 j. s. Kesslerin mielestä johtuu se seikka onko rikoksen objektina intressi taikka oikeushyödyke kokonaan rikoslain sanamuodosta: silmäys rikoslakiin riittää hänen mielestään osottamaan, että objektina on inhimillinen tunne ja siis intressit.

[2]) Jos rikoksen objektina olisivat elämän synnyttämät intressit, olisi mahdotonta määritellä kaikkia niitä intressejä, joiden vastainen määrätty rikos olisi. Gerland: m. k.

Kuten Oppenheim on huomauttanut,[1]) on oikeushyödykettä rikoksen objektina ensinnä Birnbaum (Archiv des Kriminalrechts 1834) pitänyt. Sittemmin se voitti nopeasti alaa — vastakohtana Feuerbachista lähteneelle opille subjektiivisesta oikeudesta rikoksen objektina — ja on nykyänsä vallitsevana. Oikeushyödykettä pitävät rikoksen objektina Binding[2]), v. Birkmeyer[3]), Berolzheimer[4]), Bünger[5]), zu Dohna[6]) Gareis[7]), Gerland[8]), M. E. Mayer[9]), Hofheinz[10]). Schütze[11]), Serlachius[12]), Suess[13]), lisäksi Merkel[14]), v. Liszt[15]), Meyer-Allfeld[16]), Hegler[17]),

[1]) Oppenheim, Objekte, siv. 25.

[2]) Binding, Normen I, siv. 338 j. s. Handbuch I, siv. 169. Sen rinnalla, taikka oikeastaan sen yläpuolella on rikoksen objektina Bindingin mukaan valtion subjektiivinen kuuliaisuusoikeus.

[3]) v. Birkmeyer, Encyklopädie, siv. 1113 j. s.

[4]) Berolzheimer, System der Rechts- und Wirtschaftsphilosophie III, siv. 186. Entgeltung. siv. 162.

[5]) Bünger, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 665.

[6]) zu Dohna, Rechtswidrigkeit, siv. 15 j. s.

[7]) Gareis, Encyklopädie, siv. 21, 77.

[8]) Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 97 j. s.

[9]) M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen, siv. 65 j. s.

[10]) Hofheinz, Verletzung, siv. 28 j. s.

[11]) Schütze, Nothwendige Theilnahme, siv. 64 j. s.

[12]) Serlachius, Oppikirja I, siv. 87 y. m.

[13]) Suess, Grünhut's Zeitschr., siv. 395.

[14]) Merkel, Krim. Abhandlungen I, siv. 101. Lehrbuch siv. 10 j. s. Encyklopädie, § 269 j. s.

[15]) v. Liszt, Rechtsgut und Handlungsbegriff im Bindingschen Handbuch, Aufsätze und Vorträge, I, siv. 212 j. s. Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 133 j. s. Lehrbuch § 13.

Doerr[1]) ja Harburger[2]), jotka viimeksimainitut pitävät intressejä ja oikeushyödykkeitä samana (ja siis tavallaan intressiäkin rikoksen objektina) sekä osittain myös Finger.[3]) [4])

Mutta samoinkuin logillinen objektikäsite itse, on oikeushyödykkeenkin käsite liian laaja, ollakseen käyttökelpoinen yläkäsite kaikkien eri rikosten objekteille. Logillisesta teon objektikäsitteestä rajoittuu se vaan osaksi sen kautta, että sillä on määrättyjä subjektin tarpeita tyydyttäviä ominaisuuksia (ainakin miellettyinä; vert. siv. 51) osaksi senkautta että se on oikeuden suojelemien intressien kohde, siis lainsäätäjän silmissä subjektille arvokas.[5]) [6]) Huolimatta näistä

[16]) Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 19 — erityisesti muist. 6.

[17]) Hegler, Prinzipien, siv. 36.

[1]) Doerr, Über das Objekt bei dem strafbaren Angriffen u. s. w. siv. 12.

[2]) Harburger, Vergl. Darst. Bes. T. VI, siv. 221.

[3]) Finger, Gerichtssaal **40**, siv. 139 j. s.

[4]) Oikeushyödykkeen pitämistä rikoksen objektina pitää Oppenheim, Objekte, siv. 19 j. s. vääränä.

[5]) Vert. esim. Bindingin definitioniа: „Rechtsgut ist Alles, was selbst kein Recht doch in den Augen des Gesetzgebers als Bedingung gesunden Lebens der Rechtsgemeinschaft für diese von Wert ist, an dessen unveränderter und ungestörter Erhaltung sie nach seiner Ansicht ein Interesse hat, und das er desshalb durch seine Normen vor unerwünschter Verletzung oder Gefährdung zu sichern bestrebt ist". Normen I, siv. 353.

[6]) v. Liszt'in lausumaa, että oikeushyödyke ei olisi esine, vaan käsite (Aufsätze und Vorträge I, siv. 224 j. s.) ei voi pitää oikeana. Kuten Hirschberg, Schutzobjekte,

rajoituksista voi siihen sisältyä tavaton määrä aineellisia ja aatteellisia esineitä: siihen ei kuulu — kuten Oppenheim sattuvasti sanoo — ainoastaan oikeuksien objekteja, vaan myös esineitä, joiden ensin tulee tulla oikeuksien objekteiksi, ei ainoastaan aistimilla havaittavia esineitä, vaan myös tekoja, vieläpä oikeus- ja toimintakelpoisuus, sekä tosiasiallinen mahdollisuus saada ja pitää voimassa oikeuksia. Kysymys on siksi, voidaanko lisäksi muulla kuin ylempänä mainitulla tavalla rajoittaa kaikille rikoksille luonteeltaan yhtenäistä objektia.

Vastaus on myöntävä ja antaa sen käsittääksemme tietoisuus osaksi siitä, että jokaisen hyödykkeen — ja siis oikeushyödykkeenkin — tulee olla mielletty relationiinsa nähden, siis määrättyyn tilaan (vert. ylempänä siv. 52), osaksi siitä, että kaikki kausaliteetti ilmenee kahtena erilaisena, toisiaan seuraavana tilana (vert. ylempänä siv. 5). Jokainen oikeushyödyke, t. s. jokainen hyödyke, joka rikoksen objektina tulee kysymykseen, voidaan ja on tarkalleen määrättävä siihen tilaan nähden, jossa se on: lausuma että oikeus ottaa määrättyjä hyödykkeitä suojelukseensa sisältää, katsottuna tältä kannalta sen, että oikeus pitää juuri sellaista tilaa hyvänä, tai tarkotuksenmukaisena. Toiseltapuolen se, että kausaliteetin perustuksena on kaksi peräkkäin seuraavaa tilaa, ja että siis jokaisessa tapauksessa, jolloin teon seurauksesta voi olla puhetta, tilassa on tapahtunut muutos, ilmaisee sen yhtäläisyyden, joka on yhteinen kaikille rikoksen objekteille. Kaikkien rikosten yhteinen

siv. 62 j. s. oikein huomauttaa on oikeushyödyke realiteetti, katsottuna oikeuden tarkotusperän — oikeudellisen arvioimisen kannalta.

objekti on siis tila[1]: jolloin kuitenkin on muistettava, että tila sinänsä ei ole mitään itsessään, erillisenä olevaa, vaan aina liittyy määrättyyn esineeseen — tässä hyödykkeeseen. Periaatteessa ei ole silloin erotusta pidetäänkö sinä hyödykkeenä, johon tila liittyy, yleistettyä hyödykettä (siv. 55) vaiko hyödykettä konkreettisessa tapauksessa. Kumpaisenkin tilaan sama rikos tekee muutoksen. Pahoinpitely tekee muutoksen sekä yksityisen ihmisen ruumiilliseen tilaan, että hänen terveyteensä; varkaus tekee muutoksen sekä varastetun tavaran asemaan nähden, että omaisuuteen. Erotus ei ole samaa kuin todellisen ja käsitteellisen välillä, molemmat muutokset ovat todellisia muutoksia ja niiden erotus on ainoastaan siinä, että samaa asiaa katsotaan eri puolilta.

Saavutettu tulos on sopusoinnussa sen tietoisuuden kanssa, että oikeuden tarkotuksena on tosiasiallisen yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäminen. Tämä järjestyskin on tila, ja se rakentuu lukemattomista eri „yksityistiloista". Viimeksi mainittuihin rikos kohdistuu suoranaisesti, yhteiskunnalliseen järjestykseen välillisesti: muuttaessaan yksityistilaa, muuttuu myös se yleistila, jota oikeusjärjestys tahtoo ylläpitää.[2])

[1]) Gerland, Gerichtssaal **59**, siv. 100. Hirschberg, Schutzobjekte. Vert. myös Binding, Normen (1 painos) siv. 188 j. s. „Die Verursachungsverbote lassen sich nur daraus erklären, dass der durch die verbotene Handlung bewirkte Zustand den Interessen des Rechts widerspricht, während der Zustand vor der Handlung diesen Interessen entsprach".

[2]) Schütze, Nothwendige Theilnahme, siv. 64: „Die Rechtsordnung wird niemals in seinem Wesen, niemals als Ganzes getroffen, sondern immer nur als äussere Erscheinung, immer nur in einem seiner Bestandstheile, auf einem derjenigen Einzelgebiete, in welche die Rechtsordnung alle durchdringend aufgelöst gedacht werden kann. So die Staatsverfassung als solche, die Rechtspflege, die Integrität der Amtstreue u. s. f., so das Institut der Ehe, die leibliche Integrität der Staatsbürger, deren Willensfreiheit, Ehre, Vermögenssicherheit, Treue und Glauben im Verkehr etc; das besonders betroffene juristische Object immer noch als abstractes gedacht. Allein das concrete Verbrechen vermag eben nur die concrete Erscheinungen eines solchen Bestandtheils der Rechtsordnung zu treffen z. B. die Verfassung, Verwaltung, Rechtspflege eines concreten Staats, die Integrität einer concreten Amtstreuepflicht, eine concrete Ehe u. s. w. So stellt als unmittelbares, so zu sagen praktisches Objekt eines Delikts sich dar ein individuelles Rehtsverhältniss als concreter Bestandtheil der Rechtsordnung, oder genauer die Rechtsordnung, individualisirt in einem ihrer strafrechtlich geschützten Rechtsverhältnisse. Gegen jene, an diesem wird das Verbrechen begangen".

Kuten sekä edellisestä että alempana olevasta esityksestä selviää, ei Schützen käsitys muutamiin yksityiskohtiinsa nähden ole oikea, mutta jos siinä oikeussuhteen sijasta ajatellaan tilaa, tuo se sattuvasti ilmi sen suhteen, joka on olemassa oikausjärjestyksen ja rikoksen objektina olevan tilan välillä.

Tulos on lisäksi puhtaasti deduktiivisesti saavutettu — ja osottaa että rikoksen objekti on löydettävissä myöskin ilman konstruktiivistä menetelmää.[1]) Onko löydetty objekti sitävastoin ainoa rikoksille yhteinen objekti, ei logillisella välttämättömyydellä käy tuloksesta

[1]) Päinvastaista mieltä Hirsberg, Schutzobjekte, siv. 64, 68.

ilmi[1]) — mutta ei myöskään käyttökelpoiselle rikosten yhteiselle objektille ole välttämätön. Sen lisäksi on tulos vain relatiivisesti oikea, siitä syystä että deduktioni perustui empiiriseen tietämykseen, nim. oikeuden tarkotukseen, eikä muodollisesti rikoksen logilliseen käsitteeseen.

6 §. Viimeksimainitun seikan vuoksi on välttämätöntä, lähtien eri rikosten kannalta, tarkastaa sopiiko saavutettu tulos niihin kaikkiin.

Kuten tunnettu, jakaa Binding normit, niiden tarkotusperän mukaan, kieltäviin ja käskeviin[2]) — toiminta edellisiä vastaan on varsinainen rikosteko, jälkimäisiä vastaan laiminlyönti. Varsinaiset rikosteot ovat — edelleen Bindingin mukaan — loukkaamisrikoksia (Verletzungsdelikte), vaaraansaattamisrikoksia (Gefährdungsdelikte) taikka n. k. puhdasta tottelemattomuutta; laiminlyönnit, vastaten rikostekojen jakoa, sellaista laiminlyöntiä, joka (analogisesti) on aikaansaanut seurauksen, sellaista, joka olisi voinut sen aikaansaada, taikka vihdoin pelkkien käskyjen noudattamatta jättämistä. Vaikuttaako nyt jokainen tällainen teko taikka laiminlyönti muutoksen johonkin määrättyyn tilaan?

Selvää on ensinnäkin, että teot, jotka aikaansaavat vahingoittamisseurauksen, aiheuttavat muutokseen määrättyyn reaaliseen tilaan. Murha, tappo taikka pahoinpitely, rikokset toisen vapautta vastaan, sukurutsaus, aviorikokset, omaisuusrikokset, väärennysrikokset j. n. e. kaikkihan ne tekevät muutoksen johonkin ennen niiden tekemistä olleeseen tilaan. Että ihminen on kuollut ilmaisee toisen tilan kuin mikä oli ennen sitä olemassa; pahoinpitely on tehnyt muutoksen ruumiillisen koskemattomuuden tilaan, joka oli ennen pahoinpitelyä; vapaudenriisto vapauden tilaan; sukurutsaus muuttaa tilaa, jossa sukupuoliyhteyttä sukulaisten välillä ei harjoiteta; aviorikokset aviollisen uskollisuuden tilaa; omaisuusrikokset muuttavat tilaa, joka on omaisuusjärjestyksen mukainen; väärennysrikokset sitä tilaa, että määrätyt asiakirjat, sanan laajimmassa rikosoikeudellisessa merkityksessä, ovat oikeaperäisiä j. n. e. Samoin sellaisten hyödykkeiden vahingoittaminen, joita vahingoittaminen ei kokonaan tuhoa. Herjatun kunniaa ei voi koskaan tuhota; ennen herjattuunkin nähden on kunnianloukkaus aina mahdollinen. Mutta herjauksenkin kautta on syntynyt muutos siinä tilassa, joka oli olemassa ennen herjausta. Samalla tavoin rikoksissa siveellisiä tunteita vastaan, taikka uskontorikoksissa: myöskin ne tekevät muutoksen siihen tilaan, jonka oikeus oli ottanut suojelukseensa.

Samalla tavoin aiheuttavat myöskin ne teot, jotka aikaansaavat vaaran muutoksen määrättyyn, ennen tekoa olleeseen tilaan. Sillä kuinka tahansa vaara käsitettäneekin, subjektiivisena taikka objektiivisena, pidettäköön sitä olemukseltaan näennäisenä, luuloteltuna taikka todellisena, joka tapauksessa se käsitteellisesti on tila. Vaaraa tuottava rikos on aikaansaanut uuden tilan, joka

[1]) Että rikoksen yhteisenä objektina eivät ole tunteet, johtuu jo siitä, että intressikäsite on tietoisuuden piiriin kuuluva käsite, vert. siv. 49, muist. 1; että se ei ole oikeussuhde (Rechtsverhältniss), kuten Schütze lausuu, johtuu siitä, että oikeussuhteen käsite on liian ahdas — eiväthän esim. elämä taikka kunnia ole oikeussuhteita.

[2]) Binding, Normen I, siv. 108 j. s. Onko sen lisäksi sallivia normeja, on tarkotustamme varten turha ratkaista.

on toinen kuin oli olemassa ennen sitä, olkoon ensiksimainittu sitten olemassa siinä, että julkinen turvallisuudentunne on tullut loukatuksi,[1]) tai tila, jonka yksilö taikka keskimääräinen yksilöllinen arvostelu luulee voivan tuottaa vahinkoa hyödykkeille,[2]) taikka sellainen, jossa olemassa olevien ja tahdontoiminnan hetkenä joko yleisesti huomattavien taikka vain tekijän tuntemien asianhaarojen perusteella, ennakkoluulottoman päätelmän mukaan, on olemassa likeinen mahdollisuus (todennäköisyys) ja siihen perustuva huoli siitä, että varsinainen hyödykkeen loukkaaminen on seuraava.[3])

Toiminta, joka tuottaa vaaraa, saattaa — mikä tahansa edelläolevista mielipiteistä pidettäneekin oikeana[4]) — hyödykkeen (käyttääksemme Lammaschin sanoja) (in eine) „Situation, in welcher einzelne Antecedentien eines verletzenden Erfolges erkennbar sind, während es zweifelhaft ist, ob die übrigen, zum wirklichen Eintritte dieses Verletzungserfolges noch erforderlichen Antecedentien ebenfalls entweder schon existieren, beziehungsweise noch zur Existenz gelangen werden, oder ob sie für den in Frage stehenden Zeitpunkt deficieren".[1])

[1]) Thon, Festrede, siv. 13. Kohler, Studien aus dem Strafrecht I, siv. 20 j. s.

[2]) v. Buri, Gerichtssaal **32**, siv. 348 j. s., **40**, siv. 503 j. s., **44**, siv. 321 j. s. Finger, Gefahr, siv. 23. Hertz, Unrecht, siv. 73 j. s. Lammasch, Handlung und Erfolg, siv. 20. Janka, Österr. Strafr., siv. 59.

[3]) v. Liszt, Lehrbuch § 28, II. Näin yleinen mielipide. Knies, Objektive Möglichkeit, siv. 287 j. s. v. Roland, Die Gefahr im Strafrecht. Hälschner, Lehrbuch II, 2, siv. 597. Siebenhaar, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **4**, siv. 248 j. s. Binding, Normen I, siv. 368 j. s. Merkel, Lehrbuch, siv. 42. Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 25. Forsman, Särsk. brotten, siv. 881. Muu kirjallisuus lueteltuna Finger, Strafrecht I, siv. 90, muist. 58.

[4]) Nehän eroavat toisistaan oikeastaan vain sen pienemmän taikka suuremman objektiivisuuden kautta, joka vaarakäsitteelle katsotaan voitavan antaa.

Selvää on, että viimeksimainittu epätietoisuus voi olla suurempi taikka pienempi, mahdollisuus loukkauksen seuraamisesta läheisempi taikka kaukaisempi, ensiksimainitussa tapauksessa todennäköisyyteen saakka, jälkimäisessä voiden jäädä hyvinkin pieneen mahdollisuuteen. Tästä syystä pitää ylempänä sanottu paikkansa ensiksikin yritykseen nähden, ei ainoastaan milloin lainsäätäjä asettuu objektiivisen teorian kannalle, vaan myös vaikkakin hän menisi subjektiivisessa teoriassa kuinka pitkälle tahansa, kun taasen putatiivirikosten, rankaisematta jäävien kelvottomien yritysten sekä imaginaaririkosten ja varsinaisten rikosten välinen raja sen kautta jälkimäisiin nähden ainoastaan maksimaalisesti määräytyisi niin, että niissä teoissa, joita pidetään rikoksina, ainakin joku niiden aiheuttama edellytys vahinkoa tuottavaan seuraukseen (objektiivisesti taikka subjektiivisesti) tulisi olla havaittavana. Samoin myös toiseksi niissä tapauksissa, joissa lainsäätäjä (konkreettista vaaraa synnyttävien tekojen rinnalla) rankaisee muutamanlaisia tekoja niiden n. k. abstraktisen vaarallisuuden takia. Sama vaaran suurempi taikka pienempi etäisyys saattaa lainsäätäjän niissä tapauksissa, jolloin todennäköisyys vahingon seuraamisesta määrätynlaisista teoista on hyvin likeinen, käytännöllisistä syistä pitämään kaikkia sen laatuisia tekoja vaarallisina,

[1]) Lammasch, Handlung und Erfolg, siv. 20.

tietoisesti huolimatta siitä pienestä osasta näitä tekoja, jotka yksityistapauksessa mahdollisesti eivät olisi vaarallisia. [1] [2]) Logillisesti ja objektiivisesti saattaa tällä tavoin kyllä tulla vaarallisina pidetyiksi tekoja, jotka konkreettisessa tapauksessa eivät sitä ole olleet, ja rikoksina siis toimia, jotka eivät ole tehneet muutosta mihinkään lain suojelemaan tilaan, mutta käytännöllisesti ja, kuten Frank huomauttaa, jossain määrin subjektiivisesti oikein on jälkimäisessäkin tapauksessa puhua vaarasta: myöskin abstraktisissa vaaraansaattamisrikoksissa kuuluu vaaran syntyminen yhtähyvin rikoksen olemukseen kuin konkreettissa vaaraansaattamisrikoksissa; erotus on vain siinä, että edellisissä otaksutaan vaaran olleen olemassa, ilman että vastakohtaa saisi

[1]) Hälschner, Das deutsche Strafrecht II. 2, siv. 596 j.s. Frank, Studien zum Polizeistrafrechte, siv. 18. Guderian, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **21**, siv. 840.

[2]) Tämä käsitys on ristiriitainen sille, jonka mukaan jokainen vaaraa tuottava teko arvostellaan samantapaisten tekojen yleisen vaarallisuuden, („generelle Gefährlichkeit") mukaan — kuten Knies, Objektive Möglichkeit, siv. 287 j. s. ja v. Roland, Die Gefahr im Strafrecht, siv. 11 j. s. selittävät. Kun vaarakäsite ei ole syntynyt ainoastaan inhimillisen tietoisuuden rajallisuudesta (siitä, ettei tiedetä johtaako määrätty teko määrättyyn seuraukseen, vaiko ei), vaan myös inhimillisestä kokemuksesta (siitä että kokemusperäisesti tiedetään määrätynlaisen teon johtavan määrätynlaiseen seuraukseen) (vaarakäsitteellä on isänä tietoisuutemme, äitinä tietämättömyytemme, Thon, Festrede, siv. 15), on erotus itse asiassa kuitenkin olemassa ainoastaan siinä, millä tavoin yleistetty teko on rajoilleen määrätty. (Vert. siitä erosta, joka kumpaakin menetelmää noudattaen yksityistapauksessa tuloksessa on olemassa Guderian, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **21**, siv. 839 j. s.

todistaa, jälkimäisessä taasen vaara jokaiseen eri yksityistapaukseen nähden on todistettava olleen olemassa.

Entä rikokset, jotka Bindingin mukaan ovat puhdasta tottelemattomuutta? Kun nimitys sinänsä jo antaisi vastauksen kysymykseemme, on parempi tässä tapauksessa puhua n. k. politiarikkomuksista, jotka niitä vastaavat.

Tieteisopissa on esitetty useita eri mielipiteitä tavallisten rikosten ja politiarikkomusten oleellisesta erosta.[1]) Niistä tulevat tässä kysymykseen vain ne, jotka koskettelevat politiarikkomusten suhdetta hyödykkeisiin. Ne lähtevät kaikki siitä empiirisestä havainnosta, että tavallisissa rikoksissa oikeuden suojaama hyödyke todella on tullut loukatuksi, kun sitävastoin politiarikkomuksissa myöskin konkreettisesti vaarattomiakin tekoja rangaistaan. Tästä havainnosta vetävät muutamat sen johtopäätöksen, että politiarikkomukset ovat luonteeltaan tekoja, joiden rankaisemisessa pääpainoa ei panna teon aineelliseen sisällykseen, vaan niiden muodolliseen käskyn- tai kiellonvastaisuuteen[2]); toiset taasen sen,

[1]) Niistä katso Rosenberg, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **24**, siv. 5 j. s. Hofheinz, Verletzung siv. 4 j. s., jossa kirjallisuus lueteltuna. Vert. viimeksim. myös Binding, Normen I siv. 316 j. s. muist. 2, 3 y. m. Goldschmidt, Verwaltungstrafrecht, siv. 456, muist. 53.

[2]) Tällä kannalla oli jo Feuerbach: tavallisen rikoksen objektina on subjektiivinen oikeus, politiarikkomuksen „das Recht des Staats auf Gehorsam", Lehrbuch § 22. Uudistetussa, ylempänä mainitussa muodossa on käsityksen esittänyt Binding Normen I, siv. 312 j. s. sekä 397 j. s. Samalla kannalla ovat m. m. Merkel, Krim. Abhandlungen I, siv. 95 j. s. v. Liszt, Lehrbuch § 32, muist. 3. Finger, Gerichtssaal **40**, siv. 156.

että politiarikkomukset, samoinkuin abstraktisen vaarallisuutensa takia rangaistavat varsinaiset rikokset, ovat yleisen vaarallisuutensa tähden konkreettisesti vaarattominakin kiellettyjä tekoja, joko ilman että ne niistä

Strafrecht I, siv. 88. Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 26. Guderian, Zeitschr. f. d. g. Strafrw., siv. 870. Umhauer, Begriff und Wesen des Polizeidelikts siv. 67 j. s. y. m. Myöskin Goldschmidt, Verwaltungsstrafrecht, Begriff und Aufgabe eines Verwaltungsstrafrechts, Das Verwaltungsstrafrecht im Verhältniss zur modernen Staats- und Rechtsleben, Mitteilungen der I. K. V. **12**, siv. 217 j. s., kuuluu oikeastaan tähän ryhmään. Kuten tunnettu on Goldschmidt esittänyt sen ajatuksen, että poliisirikkomukset eivät ensinkään kuulu rikosoikeuteen (Verfassungsstrafrecht, Justizstrafrecht), jonka tarkotuksena on oikeushyödykkeiden suojeleminen ja keinona tahdonilmaus, nim. oikeussäännös, vaan hallinto-oikeuteen, jonka tarkotuksena on yleisen ja valtiollisen hyödyn (Wohl) edistäminen, keinona yhtämittainen toiminta. Poliisirikkomukset eivät siis ole oikeushyödykkeiden preventiivistä suojelemista varten annettujen määräysten rikkomista, vaan muodostavat yhdessä posti- ja verorikosten kanssa tekoryhmän, joka luonteeltaan on laiminlyöntiä ja jota hallintorikosoikeuden (Verwaltungsstrafrecht) on koetettava estää. Ne eivät ole tilan muutosta: damnum emergens, vaan päämäärän saavuttamisen estämistä: lucrum cessans. Ne eroavat varsinaisista rikoksista siis siinä, että kun viimeksimainituissa muodollisen puolen rinnalla on olemassa aineellinen puoli, ovat hallintorikokset luonteeltaan aina yksinomaan muodollisia hallinto- taikka hallintomääräyksien vastaisia. Goldschmidt myöntää itse, että hänen ajatuksensa etupäässä on de lege ferenda, eikä sen arvosteleminen senvuoksi kuulu tehtävämme piiriin. (Erityisesti tässä kosketeltuun kysymykseen nähden vert. M. E. Mayerin arvostelua, Rechtsnormen und Kulturnormen siv. 110, muist. 3).

luonteeltaan ensinkään eroisivat[1]) taikka eroten niistä vain siinä, että niissä vaaran olemassaoloa ei yksityistapauksessa edellytetä, vaan on vaara lainsäätäjälle niihin nähden ollut ainoastaan motiivina, jonka vuoksi ne ovat kielletyt.[2])

Arvosteltaessa politiarikkomusten luonnetta pitämällä silmällä niiden suhdetta hyödykkeisiin, on ensinnäkin otettava huomioon, että niiden joukossa on olemassa rikkomuksia, jotka suoranaisesti loukkaavat oikeushyödykkeitä taikka saattavat ne vaaraan. Edellisenlaatuisia olisivat — jos Suomen oikeus samalla tavoin tekisi eron varsinaisten rikosten ja politiarikkomusten välillä, kuin esim. saksalainen[3]) — esim. kesäk. 22 päivänä 1898 annetussa, edesvastausta valtiosalaisuuksien ilmaisemisesta

---

[1]) Bekker, Theorie, siv. 115 j. s. Hälschner, Gerichtssaal **21**, siv. 98, **28**, siv. 428. Das deutsche Strafrecht I, siv. 34. v. Roland, Gefahr im Strafrecht. v. Bar, Handbuch I, siv. 348. v. Buri, Gerichtssaal **40**, siv. 513. v. Kries, Objektive Möglichkeit, siv. 314 j. s.; Kessler, Gerichtssaal **40**, siv. 599; Janka, Österr. Strafr. siv. 49. Rosin, v. Stengels Wörterbuch des deutsch. Verwaltungsrechts, siv. 275 y. m.

[2]) Frank, Studien zum Polizeistrafrechte, siv. 19. Mitteilungen der I. K. V. **7** siv. 191: „Polizeiübertretung ist eine solche Handlung, zu deren Thatbestand weder die Verletzung noch die Gefährdung notwendig gehört, die aber wegen der möglicherweise in ihr liegenden Gefährdung oder wegen ihres Widerspruches mit der guten Ordnung des Gemeinwesens unter Strafe gestellt ist". Das Strafgesetzbuch (3 ja 4 pain.) siv. 480, I. Sittemmin Frank, Mitteilungen der I. K. V. **12**, siv. 201 panee erityistä painoa siihen, että politiarikkomukset rikkovat yhteisön hyvää järjestystä. — Rosenfeld, Mitteilungen der I. K. V. **7**, siv. 199 j. s.

[3]) Vert. Serlachius, Oppikirja I, siv. 77.

koskevassa asetuksessa mainitut rikokset, samoin Rikoslain 41 luvun 6 §, 44 luvun 14 §, kumpanenkin kohta j.n.e. Konkreettisesti vaaraansaattavia ovat taasen esim. Rikoslain 44 luvun 11, 12 §:n 1 kohdassa ja 13 §:ssä mainitut rikokset, kun taasen esim. saman luvun 12 §:n 3 kohdassa, 20, 21 ja 23 §:ssä rikokseen nimenomaan vaaditaan abstraktinen vaara, aivan samassa merkityksessä kuin esim. Rikoslain 34 luvun 1 §:n 1 kohdassa tai 10 taikka 15 §:ssä. Mutta myönnettävä on toiseltapuolen, ettei useissa politiarikkomuksissa yksityistapauksessa näennäisesti tarvitse olla olemassa mitään loukkausta tai vaaraansaattamista.

Ettei sellaisiakaan rikoksia voi pitää pelkästään muodollisina siinä merkityksessä, etteivät ne olisi intressin vastaisia ja siis jollakin tavoin suhtautuisi johonkin oikeushyödykkeeseen, on selvää ja myöntävät sen tavallaan niidenkin teoriojen puoltajat, jotka pitävät politiarikkomuksia etupäässä kuuliaisuusrikoksina. Sillä jos niin olisi, täytyisi niitä koskevalla lainsäädännöllä olla joku muu tarkotus — koska tässäkin edelleen on kysymys siitä, miksi oikeus on nyt kysymykseen tulevat teot käskenyt taikka kieltänyt. Tässäkin, samoinkuin oikeuteen nähden yleensä, pitää paikkansa se, että oikeuden säädökset eivät ole itsensä takia olemassa. Näihinkin rikoksiin voi sovittaa Brinz'in sanat: „Die Gesetzübertretung ist wohl schon an sich ein Übel; aber das Gesetz, aus dessen Übertretung kein anderes Übel erwüchse als das der Übertretung, wäre selbst ein Übel". Mutta muuta tarkotusta kuin tekojen intressin vastaisuus ei ole löydettävissä. Politiarikkomukset ovat nekin määrättyjen intressien takia kielletyt: erityisesti

on merkille pantava, mitenkä Suomen rikoslaki luokittelee niitä vastaavat rikokset juuri pitämällä silmällä niitä oikeushyödykkeitä, joiden „suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisia" ne ovat.

Mihin tilaan siis politiarikkomukset konkreettisessa tapauksessa tekevät muutoksen? Vastaus johtuu edelläsanotusta: muutos syntyy siinä tilassa, jonka oikeus muutamien hyödykkeiden turvaksi on luonut. [1]) Myöskin politiarikkomukset tekevät muutoksen siihen asioiden olotilaan ja tapahtumiseen, joka hyödykkeiden turvaksi on olemassa. [2]) Niissä ilmenevä toiminta ei kohdistu hyödykkeeseen suoranaisesti, vaan välillisesti; ja se suhde, joka on olemassa politiarikkomuksen ja yksityisen hyödykkeen vahingoittamisen välillä on lisäksi niin kaukainen, että hyödyke, johon politiarikkomus kohdistuu, ei edes ole edeltäkäsin määrätty. Politiarikkomus synnyttää edellytyksiä monen laadulleen ja luvulleen määräämättömän hyödykkeen vahingoittamiseen; sen vaarallisuus yksityistapauksessa on usein johdettu siitä, että se monistettuna tuottaa vahinkoa. [3]) [4]) Uudistamme mitä ylempänä on sanottu, mutta kääntäen: se seikka, että emme edeltäkäsin voi aavistaa kaikkia niitä seurauksia, joihin määrätty teko voi olla

[1]) M. E. Mayer lausuu eron varsinaisten rikosten ja politiarikkomusten välillä olevan siinä, että jälkimäiset ainoastaan lain määräysten vuoksi ovat oikeudenvastaisia. Edelliset ovat kultuurinormien vastaisia, jälkimäiset loukkaavat kulttuurellisesti indiffirenttejä intressejä.

[2]) Hegler, Prinzipien, siv. 41.

[3]) v. Bar, Handbuch, siv. 384. Rotering, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **23**, siv. 366. Yksityisen kulkeminen sillan yli kiellettyä puolta ei sinänsä tuota vaaraa, mutta jos monet sen tekevät, saattaa siitä syntyä vaaraa jopa vahinkoakin. Guderian, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **21**, siv. 850 väittää olevan

syynä ja intressimme mukaista siis on, että moniaat sellaiset teot, jotka ovat ulkopuolella pelkkää vahingoittamista taikka vaaraansaattamista jäävät tapahtumatta, sama seikka saattaa lainsäätäjän laatimaan käskynsä ja kieltonsa niin, että niiden tulee estää vahingon mahdollisuuskin. Teko, joka on sellaista kieltoa vastaan, tekee muutoksen siihen turvallisuudentilaan, jossa hyödyke on ollut.

Epäilemättä tämä turvallisuudentila on määrätty asiain järjestys. Voipi senvuoksi sanoa, että politiarikkomusten objekti on yhteisön hyvä järjestys, tarkemmin sanoen sellainen yleinen yhteiskunnan tila, jossa määrätyt hyödykkeet joutuvat mikäli mahdollista vähäisessä määrin vahingoittamiselle alttiiksi, tila, jonka voi jakaa, pitämällä silmällä eri vahingoittamismahdollisuuksia, yleisen rauhan, turvallisuuden ahtaammassa merkityksessä, terveyden, siveellisyyden j. n. e. tiloihin.[1] Sen

väärin päättää että teot, jotka monistettuna tuottavat vahinkoa, yksityistapauksessa olisivat vaaraa tuottavia, koska jokaisen yksilön, johon kokonaisuus voidaan jakaa, tulee olla saman nimisen kuin kokonaisuuden. Tämä on väärin: vaarallisuus ja vahingollisuus eivät ole esineessä itsessään olevia ominaisuuksia, vaan ilmaisevat esineen suhdetta muihin esineisiin.

[4]) Huomattava on lisäksi, että käytäntö panee pääpainon politiarikkomuksen vaaralliseen laatuun. Sanottakoon mitä tahansa pormestarin rangaistavaisuudesta, joka kehottaa poliiseja antamaan ilmi pieniä rikkomuksia ainoastaan milloin niistä on todellista haittaa (Frank, Mitteilungen der I. K. V. **12**, siv. 207). — varmaa on, ettei kukaan käyttäisi Rikoslain 44 luvun 16 §:n määräyksiä kaupungin, kauppalan tai kylään ollessa aution.

[1]) Näin Frank, Mitteilungen der I. K. V. **7**, siv. 191, **12**, siv. 201. Otto Mayer, Verwaltungsrecht I, siv. 319, 258.

lisäksi voi politiarikkomuksia katsoa siltä näkökannalta, että ne ovat valtion hallintointressien vastaisia, että ne rikkovat sitä hallinnollista järjestystä, jota ilman valtio täyttäessään tehtäväänsä yhteiskunnallisen hallinnon hoitajana, ei voi tulla toimeen. Yhteiskunnalla saattaa katsoa olevan kahdenlaisia intressejä, joista toiset johtuvat siitä, että yhteiskunta on yhteisö, toiset siitä, että yhteiskunta, laajimmassa merkityksessä valtiona, itse hoitaa tämän yhteisön hallintoa. Hallinnon aikaansaama järjestys on yhtävähän tarkotuksilleen kuin keinoilleen oikeusjärjestyksestä eroava[1]): edellinen on edellytys jälkimäisen voimassapitämiseen. „Gerade wie ein Einzelner sich die Erfüllung seiner höchsten Aufgaben erleichtert, wenn er in untergeordneten Dingen auf Ordnung hält und Begebenheiten, die ihm hinderlich werden können, vermeidet, so auch der Staat: die Pflege der Interessen, die der Staat als Verwaltungskörper hat, kommt in letzter Linie der Erfüllung seiner höchsten Aufgaben zu Gute“.[2]) Mutta selvää on, että samalla kuin politiarikkomus tekee muutoksen tätä järjestystä vastaavaan tilaan, se muuttaa sen tai niiden oikeushyödykkeiden tilaa, joita varten tuo järjestys on ollut olemassa.[3])

Tällaisen yläkäsitteen muodostamista pitävät vääränä Binding, Normen I. Umbauer, Begriff und Wesen des Polizeidelikts, siv. 42. Rosenfeld, Mitteilungen der I. K. V. **7**, siv. 200.

[1]) Vert. Otto Mayer, Verwaltungsrecht I, siv. 247. M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen siv. 110, muist. 3. Viimeksi Delaquis, Festschr. für v. Liszt siv. 691 j. s.

[2]) M. E. Mayer, Rechtsnormen und Kulturnormen siv. 120.

[3]) Kun hallinnollinen järjestys on myöskin olemassa jokaisen omakohtaisen turvallisuuden takia, saavat selityksensä

Tulemme vihdoin n. k. laiminlyöntirikoksiin. On jo ennen huomautettu, että ne sinänsä eivät aikaansaa mitään muutosta — enempää epävarsinaiset kuin varsinaisetkaan laiminlyönnit. Mutta jos analogisesti miellämme niille seurauksen — siten kuin ylempänä on mainittu — on selvää, että tämä seuraus on tilan muutosta, olivat laiminlyönnit sitten sellaisten tekojen laiminlyöntejä, jotka olisivat aikaansaaneet seurauksen tai sellaisten, jotka olisivat sen voineet aikaansaada taikka vihdoin pelkkien käskyjen tekemättäjättämistä. Laiminlyönti, jolle analogisesti on ajateltu seuraus, vastaa vahingoittamisrikoksia, laiminlyönti, jolla olisi voinut olla seuraus vaaraansaattamista, laiminlyönti vihdoin, jota Binding pitää puhtaana tottelemattomuutena, vastaa politiarikkomusta, ja samalla tavalla kuin nämä tekevät muutoksia määrättyyn tilaan, samoin analogisesti myös laiminlyönnit.

Tässä yhteydessä on myöskin vielä huomattava, että yksi rikos saattaa tehdä muutoksia moneen eri tilaan, joita lait tahtovat suojella. Löytyy useita tapauksia, joissa, paitsi varsinaista, (käyttääksemme Oppenheimin nimityksiä) primääristä suojelusobjektia löytyy sekundäärinen suojelusobjekti, lainsäätäjä suojelee normilla toistakin tilaa, kuin sitä, johon rikos suoranaisesti kohdistuu. Tällaisia tapauksia ovat esim. n. k. kvalifiseeratut rikostapaukset, sellaisia ilmenee lakikonkurenssitapauksissa, mutta sellaisia voivat myös yksityiset rikokset olla — esim. väärä vala, joka loukkaa oikeushoidon varmuutta, mutta joka samalla saattaa tuottaa vaaraa ihmisen hengelle, vapaudelle j. n. e.[1])

ne politiarikkomukset, jotka ovat kielletyt rikkojan itsensä takia — sellaiset kuin kielto mennä heikolle jäälle, uintikielto vaarallisella paikalla, käsky pysyä vaunussa junan kulkiessa j. n. e. Hofheinz, Verletzung, siv. 64. Että tällöin kuitenkin tulee kysymykseen vaara, jolla on yleisempää merkitystä, on selvää: monenlainen vaara saattaa kohdata yksilöä esim. hänen yksityisasunnossaan, ilman että sen torjuminen kuuluisi hallinnollisen järjestyksen piiriin. Otto Mayer, Verwaltungsrecht I, siv. 259.

Jokainen rikos tekee siis muutoksen oikeuden hyväksymään tilaan ja saattaa aikaan tilan, joka on oikeudenvastainen. Tällöin on kuitenkin heti huomattava, että se tila, jonka oikeudenvastainen teko on aikaansaanut ei suinkaan aina ole sellainen, että oikeus tahtoisi sen poistaa. Mutta se seikka, että laki hyväksyy jonkun tilan, joka on johtunut oikeudenvastaisesta toiminnasta[2]) taikka ei anna mitään keinoa sen poistamiseksi, t. s. että tila ei ole muodollisesti oikeudenvastainen, ei vielä mielestämme osota, että oikeudenvastainen teko ei tuottaisi aineellista oikeudenvastaista seurausta. Sillä ensinnäkin se tila, jonka aikaansaamista oikeus on tahtonut estää, useinkaan ei ole ainoa, jonka rikos on aikaansaanut. Kun Beling esimerkkinä siitä että oikeudenvastaisesta teosta voi olla oikeudenmukainen seuraus mainitsee, että kerjäämisen kautta saadut rahat tulevat kerjäläisen omiksi, taikka

[1]) Oppenheim, Objekte, siv. 233 j. s.

[2]) Vert. Saksan B. G. B., jonka § 134 nimenomaan säätää: „Ein Rechtsgeschäft, das gegen ein gesetzliches Verbot verstösst, ist nichtig, wenn sich nicht aus dem Gesetz ein Anderes ergiebt.“

että väkisinmakaamisesta johtunut raskaudentila on oikeudenmukainen, koska lainsäätäjä ei ole myöntänyt mitään keinoa sen poistamiseksi, niin voi täydellä syyllä huomauttaa, että samoin kuin nämä seuraukset eivät vaikuta siihen onko rikosta tapahtunut taikka ei, ne myöskään eivät ole ainoita mainituista teoista johtuvia seurauksia. Yleisön häiritseminen kerjäämisen kautta taikka se seikka, että joku yhteiskunnan jäsen elättää itseään pelkällä kerjäämisellä (mikä ainakin abstraktisena vaarana voi johtua kerjäämisestä) ovat oikeudenvastaisia tiloja, yhtähyvin kuin sekin, että naisen ruumiillinen vapaus sukupuolielämään nähden on tullut loukatuksi. Ja toisekseen: myöskin siinä uudessa tilassa, joka on syntynyt, joutuvat eri intressit vastakkain ja myöskin siinä täytyy pienemmän intressin väistyä suuremman tieltä.[1]) Tila, jonka rikos on aikaansaanut ja tila, joka on sellainen, että oikeus tahtoo sen muuttaa muuksi, määräytyvät siksi aivan eri näkökannoilta ja sen vuoksi saattaa, kuten Beling[2]) on huomauttanut, yhtähyvin oikeudenmukaisesta teosta olla muodollisesti oikeudenvastainen seuraus,[3]) kuin oikeudenvastaisesta teosta sekä muodollisesti oikeudenmukainen että muodollisesti oikeudenvastainen seuraus.[4])

[1]) Erittäin selvästi lausuu tämän mielestämme Saksan B. G. B. silmälläpitäen erästä yksityistapausta. §:ssä 912, „Hat der Eigenthümer eines Grundstücks bei der Errichtung eines Gebäudes über die Grenze gebaut, ohne dass ihm Vorsatz oder grobe Fahrlässigkeit zur Last fällt, so hat der Nachbar den Überbau zu dulden — — —

Der Nachbar ist durch eine Geldrente zu entschädigen. —"

[2]) Beling, Die Lehre vom Verbrechen, siv. 176 j. s.

[3]) Tätä vastaan Fischer, Rechtswidrigkeit, siv. 102 j. s.

[4]) Samoin Fischer, m. k.

7 §. Vielä on vastausta vailla yksi kysymys: missä suhteessa ovat toisiinsa tämä näin saavutettu rikoksen objekti ja se objekti, jossa rikoksellinen teko ulkomaailmassa saa näkyväisen muutoksen aikaan. Onko niillä molemmilla mitään yhteistä? Konkreettisesti: tapon objektina on ihmisen elävänä olemisen tila, siis henki, tappoteko kohdistuu ihmisen ruumiiseen; varkauden objektina on tila, jossa ihminen oikeudellista omaisuusjärjestystä vastaavalla tavalla voi käyttää omaisuuttaan, varkausteko kohdistuu irtaimeen tavaraan: väärennyksen objektina on se tila, jossa määrätty asiakirja on väärentämätön, väärennysteon objekti asiakirja itse j. n. e. — onko elävänä olemisen tilalla ja ruumiilla, omaisuusjärjestyksellä ja irtaimella tavaralla, asiakirjan oikeaperäisyydellä ja itse asiakirjalla mitään yhteyttä. Taikka: aviorikos kohdistuu aviollista uskollisuutta vastaan, aviorikosteon objekti esim. Rikoslain 19 luvun 1 §:ssä mainitussa tapauksessa on naimaton nainen, — mahdollista lisäksi, ettei hän edes tiennyt toisen olevan naimisissa: Rikoslain 34 luvun 10 §:ssä mainitun rikoksen objekti on ihmisen henki tahi terveys, rikosteko kohdistuu höyrypannuun, höyrykoneeseen, valokaasun, ruudin tai muun samallaisen aineen valmistuslaitokseen j. n. e.: Rikoslain 20 luvun 12 §:n 2 kohdassa mainitussa rikoksessa on rikoksen objekti siveellisyys, teon objekti eläin — onko aviollisella uskollisuudella ja naimattomalla naisella, joka toisen aviosta ei tiennyt mitään; hengellä sekä terveydellä ja höyrypannulla, höyrykoneella j. n. e.; siveellisyydellä ja eläimellä toistensa kanssa mitään yhteyttä?

Kysymykseen vastaa periaatteessa kieltävästi

Schütze,[1]) joka ensimäiseksi on sitä käskitellyt. Hänen mukaansa ihmisen ruumis, irtain tavara, väärennetty asiakirja j. n. e. eivät ole rikoksen objekteja, yhtävähän kuin se, jota on lyöty taikka jolta irtain tavara on varastettu j. n. e., vaan pelkän teon „des blossen Thatactes“ objekteja. Tosin niillä ja rikoksen varsinaisilla objekteilla on senverran yhteyttä, että henkilö taikka nuo eri hyödykkeet ovat ikäänkuin läpikäyntikohtia, joiden kautta rikoksen objekti — oikeussuhde — loukkaantuu.[2])

Jätämme toistaiseksi jälkimäisen väittämän ja kiinnitämme huomiota vain edelliseen. Että se on väärä, johtuu yksinkertaisesti siitä, että rikos ja rikosteko ovat yhtä ja mikä on rikosteon objekti, on myöskin rikoksen objekti. Totta kyllä on, kuten ylempänä on huomautettu, että niistä monista realiteeteistä, joihin teko kausaalisesti vaikuttaa, eri esineet näyttäytyvät objekteiksi aina sen mukaan miltä näkökannalta niitä tarkastetaan. Mutta tarkastus tapahtuu tässä sekä tekoon että rikokseen nähden samalta näkökannalta — erotushan on vain siinä, että me jälkimäisessä tapauksessa arvioimme teon rikokseksi, t. s. että se tässä saa oikeudenvastaisuuden predikaatin. Samasta syystä ei myöskään se erotus suojelusobjektin ja teon näkyväisen objektin välillä ole paikkaansa pitävä, jonka Hirschberg[3]) esittää, nim. että ero olisi siinä,

[1]) Schütze, Nothwendige Theilnahme, siv. 64.

[2]) Kuten ylempänä on huomautettu pitää Schütze jokaisen rikoksen välillisenä objektina oikeusjärjestystä, välittömänä oikeussuhdetta, jossa oikeusjärjestys yksilöityy — eikä siis tilaa. Erotus ei kuitenkaan vaikuta nyt esillä olevaan kysymykseen.

[3]) Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 20 j. s.

että edellisessä tapauksessa tekoa tarkastetaan norminvastaisena tekona, jälkimäisessä sitävastoin ei. Edellinen objekti on „konstruerattava“ normivastaisuudesta, jälkimäinen havaitaan teon ulkonaisesta kulusta. „Die Betrachtung der subsumierbaren Handlung vor der Subsumption ergibt das Handlungsobjekt, die Betrachtung derselben nach der Subsumption das Schutzobjekt (joka = tila). Der Wegfall der Norm lässt das Handlungsobjekt, nicht aber das Schutzobjekt unverändert“. On kyllä oikein, että suojelusobjekti on löydetty pitämällä tekoa normin kannalta silmällä, mutta se ei silti ole rikosoikeudellisesta normista riippuva.[1]) Tekeehän tappo muutoksen elävänä olemisen tilaan aivan huolimatta siitä onko tappamista kielletty taikka ei, samoin varkaus tosiasialliseen omistamisjärjestykseen, väärennys asiakirjan oikeaperäisyyteen j. n. e. vaikkeivät teot olisikaan rikoksia.[2])

Lähestyen Schützen jälkimäistä lausumaa, v. Birkmeyer[3]) selittää oikeusjärjestyksen olevan viimeisen objektin, johon rikos vaikuttaa, loukkaamalla taikka saattamalla vaaraan lähemmän ob-

[1]) Edellisen mukaan ei yksinomaan edes politiarikkomuksissakaan.

[2]) Hirschberg tekee siv. 21 lisäksi sen väitteen, että suojelusobjekti yleensä ei ole kausaaliyhteydessä tekoon, koska muka suojelusobjekti, joka, kuten mainittu, Hirschbergin mukaan on tila, ei kuuluisi ulkomaailmaan. — Schopenhauer'in mukaan ei siihen siksi kausaalilakia voisi sovelluttaa. Tila kuuluu kuitenkin ulkomaailmaan. Muuten mainittakoon että Schopenhauer, Vierfache Wurzel, § 17, pitää anschaulich vaskohtana pelkästään ajatelluille, siis abstraktisille käsitteille.

[3]) v. Birkmeyer, Encyklopädie, siv. 1113.

jektin, oikeushyödykkeen. Rikoksen lähin objekti on osa aistimilla havaittavaa ulkomaailmaa, ihminen, eläin, esine, „in welchen das anzugreifende Rechtsgut sich verkörpert und an welchen das Verbrechen als Handlung sich betätigen kann". Samaan suuntaan käy myös v. Lisztin käsitys suojelusobjektin ja teon ulkomaailmassa näkyvän objektin välisestä suhteesta. Jokainen rikos tekee aistimilla havaittavan muutoksen ulkomaailmassa — rikoksessa täytyy siis olla ulkomaailmassa aistimilla havaittava, kosketettava kohde, henkilö taikka esine, jossa muutos saattaa ilmetä. Tämä on rikoksellisen teon objekti, joka samalla on suojelusobjektin ulkomaailmassa oleva kantaja, „eine sinnfällige Verkörperung des rechtlich geschützten Interesses". Kumpaisenkin, nim. teon objektin ja suojelusobjektin välillä on tehtävä tarkka ero — edellinen on tekoon kausaliyhteydessä, jälkimäinen ei.[1])

Nyt esitettyjä mielipiteitä vastaan on huomautettava, että — kuten ylempänä on mainittu[2]) — jokaisen teon ei suinkaan tarvitse aikaansaada ulkomaailmassa aistimilla havaittavaa muutosta objektissa. Ennenkaikkea, jos tämän objektin tulee olla sellainen, joka on otettu rikoksen oleellisuustunnusmerkkeihin. Sillä paitsi sitä, että monessa rikoksessa ensinkään ei ole oleellisuusmerkkeihin otettua objektia, ei voi lukuisista muista oleellisuusmerkkeihin otetuista objekteista sanoa, että ne kannattaisivat suojelusobjekteja, taikka olisivat niiden ruumiillistumia ulkomaailmassa. Jälkimäiset ylempänä mainituista esimerkeistä ovat esimerk-

[1]) v. Liszt, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 151.
[2]) Vert. ylemp. siv. 11.

kejä tästä. Naimattomassa naisessa ei aviouskollisuus ole saanut näkyväistä muotoa, höyrypannu taikka höyrykone eivät ole ihmisen hengen ja terveyden kannattajia, eikä eläin siveellisyyden j. n. e.

Oikea vastaus on kuitenkin lähellä tätä käsityskantaa, ja antaa sen käsittääksemme tietoisuus siitä, että suojelusobjekti on tila, jossa hyödyke on. Olemme edellä nähneet[1]) että teko voi vaikuttaa tilaan ainoastaan siten, että se kohdistuu niihin aineellisiin esineisiin, joista määrättyjen tilojen oleminen, olemattomuus taikka laatu riippuvat. Samalla tavoin tässä: tekijä voi joutua suojelusobjektin kanssa yhteyteen ainoastaan siten, että hänen tekonsa kohdistuvat johonkin sellaiseen esineeseen, josta suojelusobjektin olo on riippuva. Nämä esineet voivat olla henkilöitä ja aineellisia esineitä, mutta myös aatteellisia esineitä, joutuen teko viimeksimainittujen yhteyteen taasen vuorostaan jonkun aineellisen esineen kautta.[2]) Tapon täytyy aikaansaada muutoksia ruumiissa, jotta se vaikuttaisi henkeen, varkauden täytyy aikaansaada muutos irtaimen tavaran ja sen omistajan välisessä suhteessa, jotta se kohdistuisi omaisuusjärjestykseen, väärennyksen täytyy saada aikaan muutos asiakirjassa, jotta asiakirjan oikeaperäisyys muuttuisi j. n. e. Edelleen suhteen muutos rikoksentekijän ja naimattoman naisen välillä Rikoslain19 luvun 1 §:ssä vaikuttaa aviolliseen uskollisuuteen taikka rikoksentekijän ja eläimen välillä Rikoslain 20 luvun 12 §:n 2 kohdassa siveellisyyteen j. n. e. On myös huomattava, että oleellisuustunnusmerkkeihin

[1]) Vert. ylempänä siv. 13 j. s.
[2]) Tällä kannalla on myös Oppenheim, Objekte, siv. 153, 154, 156—175, 213 j. s.

otetut objektit usein ovat keinoja, t. s. että subjektin toiminta yhdessä niiden kanssa aikaansaa halutun suhteen toiminnan objektiin. Jääköön ratkaisematta voiko naimatonta naista taikka eläintä juuri mainituissa esimerkeissä pitää tällaisina keinoina; sellaisia ovat epäilemättä sitävastoin höyrypannu, höyrykone j. n. e. Rikoslain 34 luvun 10 §:ssä mainituissa tapauksissa.

Rikoksen aikaansaama muutos suojelusobjektin tilassa on aina olemassa sen vahingoittamisessa taikka vaaraansaattamisessa. Sitävastoin voi se mitä erilaisimmin vaikuttaa siihen aistimilla havaittavaan esineeseen, johon se ulkonaisena tekona kohdistuu: se voi hävittää sen taikka vahingoittaa sitä (tappo, pahoinpitely, esineen vahingoittaminen), se voi muuttaa sen paikallista asemaa (varkaus y. m.), se voi sen synnyttää (väärän rahan teko y. m.), se voi estää sen liikuntovapautta (vapaudenriisto y. m.), taikka sen ei tarvitse vaikuttaa siihen millään tavoin (siveettömien kirjoitusten levittäminen j. n. e.) Suojelusobjekti ja teko-objekti eivät myöskään ole toisistaan siten riippuvia että kutakin suojelusobjektia vastaisi ainoastaan yksi määrätty teko-objekti, taikka päinvastoin. Yhden teko-objektin kautta voi teko aikaansaada muutoksia monessa suojelusobjektissa: ihmisen ruumis esim. on teko-objekti, jonka kautta muutoksia voi aikaansaada henkeen, terveyteen, persoonalliseen vapauteen, kunniaan j. n. e. nähden. Samalla tavoin voi monen teko-objektin kautta aikaansaada muutoksia yhdessä suojelusobjektissa: omaisuusjärjestykseen voi esim. vaikuttaa vaikuttamalla irtaimeen tavaraan, saamisiin j. n. e.[1])

[1]) Hirschberg, Schutzobjekte, siv. 37. Oppenheim, Objekte, siv. 215 j. s.

8 §. Tulos edelläolevasta on: jotta rikos olisi tarkoin määrätty, tulee tuntea sen suojelusobjekti. Tämä objekti on määrätty tila, jossa hyödyke on. Rikoksen ymmärtämiseksi tulee tuntea intressi, jota suojellaan, hyödyke, johon intressi on olemassa ja se tila, jossa lainsäädäntö tahtoo hyödykkeen edelleen pysyttää.[1]) Mitä nämä kussakin eri tapauksessa ovat, se on saatava selville yksityisiä rikoksia itseänsä tutkimalla. Kun lainsäätäjä yksityisessä tapauksessa harvoin mainitsee suojelusobjektin, mutta teko-objekti sensijaan hyvin usein on laissa mainittu taikka käy siitä muuten ilmi, on usein ei ainoastaan käytännöllistä, vaan tieteellisesti välttämätöntä lähteä teko-objektista, määritellä mitkä yksityiset teot voivat siihen vaikuttaa ja vasta siitä nousta suojelusobjektiin, sen määrittelemiseen. Systemaattisessa esityksessä menettelytapa on päinvastainen, mutta lakitekstin interpreterauksessa mainittu menetelmä, joka on tavallaan geneettinen, on välttämätön.[2])

Kun suojelusobjektina on määrätyn hyödykkeen tila, on se samalla käsite, joka ei kuulu

[1]) Mitenkä tärkeätä yksityisen rikoksen suojelusobjektin tarkka tunteminen on, osottavat pari seuraavaa Oppenheimin mainitsemaa esimerkkiä (Objekte, siv. 160 j. s.). Ensiksi kaksintaistelu: aina sen mukaan onko sen suojelusobjektina oikeushoito, elämä taikka elämä ja ruumiillinen koskemattomuus, tulevat eri teot rikoksiksi. Jos oikeushoito on suojelusobjekti, ovat rikoksia ne kaksintaistelut, joiden tarkotuksena on hankkia hyvitystä esim. kunnianloukkauksesta, ei sitävastoin esim. ne, jotka taistellaan naisen voittamiseksi. Jos elämä on suojelusobjekti, ovat rikoksia kaikki ne kaksintaistelut, joissa käytetään kuolettavia aseita, ei sitävastoin ne, joissa aseet vain voivat haavoittaa: jos taas sekä elämä että ruumiillinen

yksinomaan rikosoikeuden piiriin. Se on, kuten v. Liszt[1]) sitä kutsuu, rajakäsite, käsite, jota rikosoikeustiede käyttää, voimatta sitä itse perustella ja selitellä. Sellaisia käsitteitä on rikosoikeudessa paljon. „Daraus erklärt sich zum Teile wenigstens die Thatsache, dass das Strafrecht mehr als ein andrer Zweig der Rechtswissenschaft Übergriffen auf sein ureigenstes Gebiet von seiten der Philosophie oder der Ethik so gut wie von seiten der Naturwissenschaften ausgesetzt ist, sowie es umgekehrt diesen Wissenschaften reichste Anregung verdankt; daraus rechtfertigt sich die an die Wissenschaft des Strafrechts gerichtete Forderung, diese Grenzbegriffe, unter Zuhilfenahme der benachbarten Wissenschaften, zur möglichsten Klarheit herauszuarbeiten".[2])

Seuraavassa on tehtävänä kiinnittää huomio erääseen tällaiseen kansantaloustieteen ja rikosoikeuden rajakäsitteeseen, nimittäin luottoon.

koskemattomuus ovat suojelusobjekteja, myöskin viimeksimainitut. Taikka jos sikiön ulosajamisen kiellossa suojelusobjektina on sikiön elämä, niin koskee se vain sellaisia tapauksia, jolloin sikiö on kuollut; jos se on sekä elämä että sikiön intrauterinaalinen olo, on rangaistuksenalaista ulosajaminen siinäkin tapauksessa että sikiö jää elämään. Suojelusobjekti on siis tunnettava, ennenkuin voidaan saada vastaus useaan yksityiskysymykseen.

[2]) Doerr, Über das Objekt bei den strafbaren Angriffen u. s. w. siv. 35.

[1]) v. Liszt, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. 8, siv. 139.

[2]) v. Liszt, m. k.

II.

2 LUKU.

Luotto kansantaloudellisena käsitteenä.

1 §. Yksi niistä perusteista, joille nykyaikainen taloudellinen elämä nojaa, on luotto. Se on kyllä kaikille taloudellisille kehityskausille ominainen ilmiö[1]; jo luontaistaloudellisella kehityskaudella saatetaan havaita siitä oleellisia merkkejä. Mutta varsinkin kehityksen noustua rahatalouteen, käy luoton merkitys taloudellisen elämän tekijänä suureksi, ei ainoastaan yksityiseen talouteen nähden, vaan koko taloudelliseen elämään yleensäkin. Tekemällä yksilölle mahdolliseksi vieraiden tavaroiden ja vieraan pääoman käytettämisen saattamalla mahdolliseksi kulutuksen tulevaa tuotantoa vastaan, mutta myös tuotannon tulevaa kulutusta vastaan, kohottaa se yksilön sekä kulutus- että tuotantokykyä[2]. Kulutus voi jatkua säännöllisesti silloinkin kun kuluttajan tuotannossa on ajoittainen lamaannus. Toiseltapuolen tulee tuotannon suuruunteen

[1]) Philippovich, Grundriss I, siv. 239. Vert. kuitenkin alempana siv. 104.

[2]) Luotto vaikuttaa mahtavasti säästäväisyyteen. Se tekee mahdolliseksi koroilla elämisen ja turvaa siten leskien, orpojen, sairaiden ja vanhojen toimeentulon.

niiden pääomien sijaan, joita tuottajalla itsellään on, vaikuttamaan se mahdollisuus, joka hänellä on saada vieraita pääomia. Erottamalla toisistaan pääomien omistajat ja niiden käyttäjät, luotto lisää tuotantoa, samalla kun se on välttämätön edellytys kaiken sen pääoman arvokkaaksi tekemiseen, jota omistajat itse eivät voi käyttää. Luoton taloudellinen vaikutus on tässä samanlainen kuin työnjaon ja rahan, jotka nekin kummatkin erottavat eri henkilöille taloudellisia toimintoja — työnjako valmistuksen ja kulutuksen, raha kysynnän ja tarjonnan —, jotka yhteen henkilöön yhdistettyinä ovat esteinä tuotannon kasvamiseen[1]. — Liike-elämässä taasen luotto yhä enemmän astuu puhtaan rahaliikkeen sijaan, tehden mahdolliseksi tavaran siirtymisen ilman rahaa. Se on liike-elämän „kiertokulkuvoima"[2], jota paitsi — kuten v. Iheringin sanoo[3] — liike-elämä olisi „epätäydellisin, kömpelöin asia maailmassa — lintu, jolla ei olisi siipiä". Ilman sitä olisi kansainvälinen kauppa sillä alkuperäisellä kannalla, jolla se oli Hansaliiton aikana ja maailmankauppa melkeinpä mahdoton.[4]

Luotto ei itsessään ole pääomaa[5] eikä synnytä uusia

[1]) Prince-Schmith, Ueber den Kredit, siv. 127.

[2]) Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits I, siv. 71.

[3]) v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 156.

[4]) Siitä vahingosta, jonka luoton loukkaaminen yksityiselle aikaansaa vert. Passow, Die Kreditgefährdung, siv. 32 j. s.

[5]) Kuten Macleod on väittänyt; vert. myös Roscher, System I, siv. 157.

pääomia. Mutta se voi tulla liiketointen objektiksi: sen ei tarvitse olla yksinomaan liiketointen tarkotuksena, se voi olla niiden varsinaisena kohteena. Se voi olla kauppatavarana, jota ostetaan ja myydään, se voi olla vakuutussopimusten esineenä, sanalla sanoen, minkä oikeustoimen esineenä tahansa[1]). Sillä luotto on sille, joka sitä nauttii omaisuusarvoinen, ja saattaa sellaisena ilmetä itsenäisenäkin varallisuusesineenä.

2 §. Luoton käsite on luonnollisesti riippuva niistä taloudellisen elämän eri ilmiöistä, joissa luottoa esiintyy. Kun näiden ilmiöiden tunnustettu sarja ei ole tarkoin rajoitettu,[2]) on kuitenkin luottokäsitteen raja muita taloudellisen elämän ilmiöitä vastaan aina jossain määrin riippuvainen tutkijan mielivallasta.[3])

Luotto ilmenee suorituksessa vastasuorituksen lupausta vastaan. Se edellyttää luotonantajan omaisuuden

[1]) Endemann, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht **4**, siv. 47 j. s. Gareis, Handelsrecht, siv. 569. Georg Cohn, Endemanns Handbuch II, siv. 367.

[2]) Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 394. Tärkeimmät luottotoimet ovat: velaksianto, depositum irregulare, locatio conductio irregularis, irregularinen panttaus, quasi-ususfructus sekä luottotoimia valmistavat oikeustoimet, jotka ovat: sopimus velaksi antamisesta tai velan ottamisesta, varsinainen luotonavaamis-sopimus, konttokuranttisopimus ja luottotoimeksisaanti (Oertmann.)

[3]) Epäilemättä tämän vuoksi sekä kun luottokäsite yleisessä tajunnassa aikojen kuluessa on muuttunut (Georg Cohn, Endemanns Handbuch II, siv. 355) ei tieteessä siitä ole päästy mihinkään yksimielisyyteen.

jättämistä luotonsaajalle, joka sen ottaa vastaan.[1] [2]) Mutta kaikessa omaisuuden siirtämisessä kädestä toiseen ei ole luottoa:[3]) se edellyttää lisäksi myös, että luotonsaaja vastaisuudessa tekee vastasuorituksen. Joka antaa omaisuuttaan toiselle, tahtomatta siitä vastasuoritusta, ei ole tehnyt luottotointa[4]), lahjan antaminen ei ole luoton antamista.[5]) Kummankin suorituksen tulee lisäksi olla

[1]) Tällöin ei tietystikään ole tarpeen, että luotonsaaja saa omaisuuden juuri luotonantajan kädestä, jos hänellä luoton objektin hallinto jo on olemassa taikka hän sen muulla oikeudenmukaisella tavalla saavuttaa. Knies, Geld und Kredit III, siv. 23.

[2]) N. k. abstraktiset sopimukset eivät sinänsä ole varsinaisia luottosopimuksia. Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 399.

[3]) Näin määrittelevät luoton J. St. Mill, Grundsätze der polit. Oekonom. I, siv. 545. Dietzel, Das System der Staatsanleihen, siv. 27. Roesler, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht 12, siv. 387.

[4]) Roesler, m. t., siv. 387 mainitsee esimerkkinä luottotoimista, joissa vastasuoritusta ei seuraa, eräänlaiset valtiolainat n. k. pakkolainat. Tällaiset lainat ovat kuitenkin ennemmin verotusta kuin lainanottoa. Dietzel, m. t., siv. 147. Wagner. Rentzch Handwörterbuch, siv. 862. Myöskin Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits I, siv. 59, muist. pitää vastasuoritusta epäoleellisena luottotoimiin, koska eräissä oikeustoimissa, joita Oppenheim pitää luottotoimina, kuten esim. tontineissa, vastasuoritus tapahtuu ehdollisesti. Oikeinta on kuitenkin lukea tällaiset oikeustoimet ulkopuolelle luottotoimia.

[5]) Tässäkin luonnollisesti on yhdentekevää tekeekö vastaanottaja itse suorituksen vaiko kolmas henkilö, taikka tuleeko vastasuorituksen tapahtua alkuperäiselle suorittajalle vaiko jollekin muulle. Dankwardt, Nationalökomie und Jurisprudenz IV, siv. 10.

taloudellista arvoa omaavan: samoinkuin suorituksen objektilla tulee olla arvo,[1]) joko reaalinen taikka ideaalinen, tulee jälkimäisen suorituksen objektilla myös olla arvo, joka lisäksi asianomaisten käsityksen mukaan vastaa ensiksimainittua arvoa. Vastasuorituksen tulee olla korvauksena alkuperäisestä suorituksesta; vastata sitä liiketoimen laadun ja tarkotuksen mukaan. Samoinkuin luottoa ei ole olemassa siinä, missä vastasuoritus kokonaan puuttuu, samoin ei sitä ole olemassa sellaisissa liiketoimissakaan, joissa vastasuoritus on jotakin epäoleellista, joissa se ei sopimuskumppanien ajatuksen mukaan ole ehdottomana ja täysin vastaavana edellytyksenä ensimäiseen suoritukseen.[2]) Jälkimäinen suoritus, joka materiaalisen objektinsa puolesta voi olla joko vastasuoritusta taikka takaisin suoritusta, on ideaalisesti aina arvon takaisin suorittamista.[3])

Kaikki kaksipuolisesti velvoittavat liiketoimet eivät kuitenkaan sisällä luottoa. Luottotoimet eroavat useista muista kaksipuolisesti velvoittavista liiketoimista osaksi suorituksen ja vastasuorituksen toisiinsa suhtautumiseen nähden ajassa, osaksi siihen suhteeseen nähden, johon alkuperäisen suorituksen vastaanottaja joutuu suorituksen objektiin. Edelliseen nähden eivät luottotoimia ole ne liiketoimet, joissa suoritus ja vastasuoritus tapahtuvat yhtaikaa, samalla hetkellä, joko nykyajassa, kuten vaihdossa ja puhtaassa rahakaupassa tai tulevaisuudessa, kuten hankinnassa. Luottotoimissa on suorituksen ja

[1]) Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, siv. 38.

[2]) Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 398.

[3]) Dankwardt, m. t. III, siv. 42. IV, siv. 28 j. s.

vastasuorituksen välillä aina olemassa aikaerotus: suoritus tapahtuu niissä nykyajassa, vastasuoritus vasta tulevassa. Vastasuoritus tapahtuu lisäksi sellaisena aikana, jolloin alkuperäinen suorittaja ei enää voi keskeyttää tai peruuttaa omaa suoritustaan.[1] [2]) Mutta luottoa on lisäksi olemassa vain sellaisissa liiketoimissa, joissa alkuperäisen suorituksen vastaanottajalla sillä väliajalla mikä on olemassa suorituksen ja vastasuorituksen välillä, on oikeus käyttää suorituksen objektia omien etujensa tyydyttämiseksi.[3]) Missä suorituksen vastaanottajalla ei ole tätä oikeutta, ei luottoa ole olemassa[4]); niinpä ei esim. varsinainen talletus kuulu luottotoimiin. Luotto rajoittuu kuitenkin edelleen vain niihin tapauksiin, joissa ensimäisen suorituksen saaja saa objektin käytettäväkseen oikeudellisesti omanaan, omaisuutenaan; joissa luoton objekti aineeltaan liittyy luotonsaajan omaisuuteen.[5]) Päinvastaisessa tapauksessa tulisivat luottoon kuulumaan myöskin käyttölaina, vuokra

[1]) Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 39.

[2]) Eräät tutkijat, etupäässä Knies, m. t., II. 1, siv. 7, 35, 68, 70, (ja Georg Cohn'in, Endemanns Handbuch II, siv. 357 mainitsemat) pitävät tätä suorituksen ja vastasuorituksen ajallista erotusta luoton ainoana oleellisena tunnusmerkkinä.

[3]) Mikä luonnollisestikaan ei merkitse sitä, että luottotoimen tulisi tapahtua ensimäisen suorituksen saajan hyväksi. Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 395.

[4]) Knies, m. t. II. 1, siv. 26.

[5]) Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits I, siv. 61. Gust. Cohn, Tübinger Zeitschr. 24. Oertmann,

ja palvelussuoritukset.[1]) Mutta paitsi sitä, että jo kielenkäyttö puhuu tällaista luottokäsitteen laajentamista vastaan[2]) — eihän sanota ystävän antavan luottoa toiselle, lainatessaan hänelle kirjan luettavaksi, tai palkollisen ruvetessaan palvelukseen — tukee rajoitusta se sisäinen eroavaisuus, joka toiseltapuolen on olemassa käyttölainan, vuokran tai palvelussuorituksen, toiselta puolen sellaisten liiketointen välillä, joissa objekti joutuu suorituksen

Kreditgeschäfte. Tätä seikkaa luottoon oleellisesti kuuluvana eivät pidä Knies, m. t. II. 1, siv. 21, 27, 98 j. s., II. 2, siv. 142 j. s. Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, siv. 40; IV, siv. 26 j. s. Wagner, Schönbergs Handbuch, siv. 414.

[1]) Kun käyttölainassa, vuokrassa ja palvelussuorituksessa, näiden liiketointen luonteen mukaan suoritus ja vastasuoritus eivät voi tapahtua yhtaikaa, kutsuu Wagner (Schönbergs Handbuch, siv. 415 j. s.) niitä „välttämättömiksi (luonnollisiksi) luottotoimiksi“, vastakohdaksi „varsinaisille (puhtaille, tarkotetuille) luottotoimille“.

[2]) Samoin jo roomalaisen oikeuden terminologiassa. Res creditae merkitsi kyllä, paitsi luottosopimuksen objektia (Endemann) kaikkia sopimuksia, joissa takaisinanto tuli kysymykseen. Mutta tämän ohessa käytettiin termiä etupäässä ahtaammassa merkityksessä osottamaan juuri sellaisia tapauksia, joiden omituisuus oli siinä, että niissä suorituksen vastaanottaja tuli suorituksen objektin omistajaksi — in creditum ire taikka abire. Tällaiset tapaukset tulivat vastakohdaksi niille, in quibus res domini manet. Suum esse ja in credito esse olivat siis eri asioita, ja vastasi niistä viimeksimainittu nykyaikaista luottoa. v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 157 j. s., Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 394. Granfelt, Om kontokuranten, siv. 56 j. s.

vastaanottajan omaksi.[1]) Käyttölainassa ja vuokrassakin kyllä objektin käyttäminen luovutetaan toiselle, mutta alkuperäisen suorituksen tekijän oikeudellinen suhde objektiin ei niissä muutu. Paitsi niitä obligatorisia kanteita, joita hänelle oikeustoimesta suorituksen saajaa vastaan tällöin saattaa syntyä, on hänellä esineoikeudellinen kanne objektin takaisin saamiseen myöskin kolmatta henkilöä kohtaan; objekti ei joudu ulosmittauksen alaiseksi suorituksen vastaanottajan velasta, eikä sitä lasketa kuuluvaksi hänen konkurssipesäänsä. Suorituksen tekijällä on omistusoikeuden varmuus esineeseen itseensä, eikä ainoastaan vaatimusta vastasuoritukseen. Lisäksi saattaa suorituksen tekijä kesken sopimusaikaa keskeyttää käyttölainan tai vuokran, jos suorituksen saaja laskee sopimuksen objektit huononemaan tai käyttää niitä toisin kuin on sovittu, eikä hänellä siis niiden käyttämisen luovuttamisesta ole sitä tosiasiallista varallisuustappion vaaraa, mikä hänellä saattaa olla objektien joutuessa suorituksen saajan omaisuuteen. Palvelussuorituksessa taasen suorittaja voi keskeyttää suorituksensa ainakin siinä tapauksessa, että sovittua vastasuoritusta ei tapahdu. — Tämä ei luonnollisesti kuitenkaan estä sitä, että kaikkien nyt puheenaolevien oikeustoimien yhteydessä myös voi olla luottosopimuksia. aivan samoin kuin kauppaan taikka johonkin muuhun liiketoimeen (esim. toimeksisaantiin, yhtiösopimukseen, j. n. e.) voi liittyä luottoa. Vuokrassa voidaan vuokra maksaa etukäteen, palvelussuorituksesta palkka, taikka saatetaan vuokran

[1]) v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 159. Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 395.

maksamisen aika siirtää siksi, kun tuotteet vuokraesineestä jo jonkun aikaa ovat olleet vuokramiehen omaisuutena tai palkan, sitten kuin tehty työ on ollut vastaanottajan hyvänä, j. n. e.[1])

Alkuperäisen suorituksen objektin joutuminen suorituksen saajan omaisuuteen ei sisällä sitä, että luotto rajoittuisi vain niihin tapauksiin, jolloin suorituksen ja vastasuorituksen objekti on laadultaan geneerisesti määrättyä.[2]) Epäilemättä kyllä luotto useimmissa tapauksissa ilmenee liiketoimissa, joissa kysymys on tälläisista suorituksista — rahasuoritukset niihin luettuna. Mutta se saattaa esiintyä myös tapauksissa, jossa suoritusta tulee seurata saman esineen takaisin suoritus, kuten fiduciarisissa liiketoimissa — nykyaikaisessa liike-elämässä esim. vekselin siirrossa inkassoa varten — taikka jonkun muun erityisesti määrätyn esineen vastasuoritus.[3])

Luoton käsitteeseen ei vaikuta muoto, jossa liiketoimi syntyy.[4]) Mutta tämän liiketoimen täytyy olla vapaaehtoinen.[5]) Niissä tapauksissa, jolloin omaisuutta

[1]) v. Ihering, Der Zweck im Recht (1 painos) I, siv. 172 j. s. Heimbach, Die Lehre von dem Creditum, siv. 410. Keis. Palkkaussääntö 30 p. Tammik. 1865 4 §.

[2]) Luoton objektina ei suinkaan yksinomaan tarvitse olla rahaa — kuten v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 161 vaatii. — Vert. Saksan B. G. B. § 607 ja 700 verrattuna 91 §:ään.

[3]) Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 397. Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 35 j. s.

[4]) Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, siv. 37.

[5]) Wagner, Schönbergs Handbuch, siv. 414. Rentzch Handwörterbuch, siv. 192. Dankwardt, m. t. III, siv. 52. IV, siv. 44. Nebenius, Kredit, siv. 314. Endemann, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht 4, siv. 45.

on pakollisesti annettava toiselle tai pakollisesti otettava vastaan[1]), tai joissa takaisinmaksu alunpitäen on ollut pakollinen, sopimuskumppanien tahdosta riippumaton[2]), tai joissa suorituksen saaja suorituksen ja vastasuorituksen välisellä ajalla ei vapaasti saa käyttää suorituksen objektia, ei luottoa ole olemassa. Luonnollisesti ei muullainen pakko voi tulla kysymykseen kuin sellainen, joka tekisi vastaavan yksityisoikeudellisen oikeustoimen mitättömäksi. Toisaalta ei vapaaehtoisuutta liiketoimista poista se, että oikeusjärjestys saattaa tätä vapautta rajoittaa, esim. lainaamiskieltojen kautta, tai että se käyttää pakkokeinoja vastasuorituksen aikaansaamiseksi, milloin se ei vapaehtoisesti seuraa.

Luoton käsitteeseen ei myöskään vaikuta, tapahtuuko ensimäinen suoritus ja sen objektin käyttäminen suorituksen vastaanottajan puolelta ilmaiseksi vaiko korvausta vastaan. Eikä myöskään viimeksimainitussa tapauksessa, missä muodossa korvaus suoritetaan, tapahtuuko se korkoina, provisionina tai suurempana vastasuorituksena.

3 §. Luotto on käsitteellisesti erotettava luottotoimista, joissa se ilmenee. Tämä on jotenkin yksimielisesti tunnustettua.[3]) Luotosta itsestään sitävastoin,

---

[1]) Esimerkkinä tällaisista mainitsee Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 57 sen, että valtio pakottaa pankin ottamaan lainan määrätyllä korolla.

[2]) Sellainen tapaus olisi olemassa, jos esim. pitäisi sitä osaa virkamiehen palkasta krediterattuna, jonka hänen verona tulee maksaa takaisin.

[3]) Niin m. m. Rau, Grundsätze II, siv. 44. Gust. Cohn, Lexis ja Conrad, Grundriss I, siv 111.

kuten mainittu, ovat mielipiteet hyvin eroavia. Eniten toisistaan eroavia ovat niistä seuraavat kaksi, joiden ympärille muut ryhmittyvät: joko pidetään luottoa luottotointen abstraktisena objektina — se on silloin, kuten Granfelt on osottanut.[1]) aineellisesti se arvo, joka on oikeudessa käyttää toisen pääomaa tulevaa vastasuoritusta vastaan, muodollisesti tästä oikeudesta johtuva oikeutus — taikka pidetään luottona sitä luottamusta, jolle luottotoimet perustuvat.[2]) Edellisen mukaan on luottamus luotossa indiferenttiä, taikka korkeintaan on se sen edellytys, jälkimäisen mukaan luottotoimista johtuva oikeutus seuraa luotosta, samoinkuin luottotoimi itse.

Yleinen kielenkäyttö puhuu jälkimäisen mielipiteen puolesta sikäli, että luotoksi kutsutaan määrätynlaista luottamusta, jota henkilö nauttii jo ennenkuin hän on ryhtynyt luottotoimiin, ja siis myöskin ennen kuin hän nauttii edellisen mielipiteen mukaista luottoa. Mutta kielenkäyttö ei ole johdonmukainen: myöskin luottotointen abstraktista objektia kutsutaan luotoksi. Kysymys onkin itse asiassa terminologinen — se voisi saada logillisen ratkaisun ainoastaan, jos toinen niistä tekijöistä, joista nyt on kysymys, ei ilmenisi jokaisessa luottotoimessa. Asianlaita on kuitenkin päinvastainen: jokaisesta luottotoimesta johtuu luotonsaajalle

---

[1]) Granfelt, Om kontokuranten, siv. 68.

[2]) Näiden lisäksi mainittakoon kolmas, jo (siv. 100 muist. 2) mainittu Knies'in erityisen voimakkaasti edustama mielipide, jonka mukaan luotto on määrätynlaisen oikeustoimen ominaisuus. Sanottu mielipide rajoittuu vain kuvaamaan niitä tapauksia, joissa luottoa esiintyy, mutta ei selitä mitä luotto on.

oikeutus käyttää hyväkseen sitä arvoa, jonka vastasuorituksen lupausta vastaan saatu suoritus hänelle tuottaa, mutta jokaisessa luottotoimessa on myöskin olemassa määrätynlaista luottamusta. Viimeksimainittuun, joka on kiistettyä, käännämme seuraavassa erityistä huomiota.

Kuten mainittu, seuraa niissä tapauksissa, joissa luottoa liiketoimissa on olemassa, suoritus vastasuorituksen lupauksen perusteella. Luoton perusteena on siis apriori luottamus, luottamus siihen, että suorituksen vastaanottaja tai kolmas henkilö, joka on sitoutunut siitä vastaamaan, pitää lupauksensa: että hän tahtoo sen pitää, että hän voi sen pitää ja että hänen vihdoin oikeudellisesti täytyy se pitää.

Mitä ensinnäkin viimeksimainittuun seikkaan tulee, saattaa luotto esiintyä yleensä vain siellä, missä julkinen valta esiintyy varallisuusoikeudellisten etujen suojelijana. Yhteiskunnassa, jossa näin ei ole asianlaita tai jossa puuttuu luottamusta siihen, että valtiovalta luottotoimia turvaa, ovat kaikki liiketoimet käteistoimia (Bargeschäfte).[1] Julkisen vallan luottoa suojelevat toimenpiteet voivat osaksi kohdistua siihen muotoon, jossa luottotoimet ovat tehtävät, osaksi sisältää rajoituksia niihin henkilöibin nähden, jotka luottotoimiin saattavat ryhtyä, osaksi olla rangaistuksia luoton väärinkäyttämisestä. Toisaalta voi valtiovalta pakottaa suorituksen saajan vastasuoritukseen ja erityisen tärkeitä sekä luoton syntymiseen, että sen kehitykseen ovatkin ei ai-

[1]) Franken: Französisches Pfandrecht. Sitaatti Heusleristä, Institutionen II, siv. 229.

noastaan maksamatta jättävää luotonsaajaa koskeva lainsäädäntö, vaan myöskin nopea, varma ja luotettava lainkäyttö mainitussa suhteessa.

Mutta luottotoimen perusteena on myöskin luottamus luotonsaajaan henkilökohtaisesti. Juuri tästä luoton n. k. subjektiivisesta puolesta on mielipiteitten eroavaisuus ollut hyvin suuri. Kun eräät tutkijat pitävät luoton olemuksena vain tätä luottamusta tai katsovat sen siihen oleellisesti kuuluvan,[1]) ovat toiset sitä mieltä, että luottamus on vain luotonantajan subjektiivinen motiivi, jolle ei voi antaa objektiivista arvoa, eikä ole luotolle sen oleellisempaa kuin mille muulle liiketoimelle tahansa, vieläpä saattaa luottotoimista kokonaan puuttuakin.[2])

[1]) Nebenius, Der öffentliche Credit, siv. 1. Thöl, Handelsrecht I, siv. 308. Heimbach, Die Lehre von dem Creditum, siv. 54, 63, 67. Dankwardt, Nationalökomie und Jurisprudenz III, siv. 35; Nationalökon.-civilist. Studien I, siv. 35. Hildebrand, Jahrbücher **2**, siv. 19. Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits I, siv. 58. v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 167. Wagner, Schönbergs Handbuch, siv. 414. Schmoller, Grundriss II, siv. 196. Gareis, Handelsrecht, siv. 569. Gust. Cohn, Lexis ja Conrad, Grundriss I, siv. 111. Samalla kannalla ovat J. B. Say, Traité d'economie politique ja James Steuart, An inquiry into the principles of polit. economy (viimeksim. sit. Roesler, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht **12**, 351 j. s.) sekä Endemann, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht **4**, siv. 45, mikäli asiaa katsotaan luotonsaajan kannalta. Muun kirjallisuuden luettelee Georg Cohn, Endemanns Handbuch II, siv. 360: vert. lisäksi Granfelt, Om kontokuranten, siv. 62.

[2]) Knies, Geld und Kredit, II 1, siv. 46; Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 395: Georg Cohn m. t., siv. 361 j. s.

Kuten ylempänä olemme huomauttaneet, on käsittääksemme se edellä mainituista mielipiteistä oikea, jonka mukaan luoton olemukseen kuuluu erikoinen, määrättyihin edellytyksiin perustuva luottamus. Tosin kyllä luottamus on ihmisen sisäiseen henkielämään kuuluvaa, mutta samoinkuin muutkin näkymättömät sielunelämän toiminnat saavat ulkonaisen merkityksen niissä ulkomaailman ilmiöissä esiintyvissä tosiasioissa, joiden aiheuttajina ne ovat olleet, samoin luottamuskin. Luotonantajan kannalta tämä luottamus konkreettisessa luottotoimessa on objektiivisesti perusteltu toive saada vastasuoritus sovitulla ajalla ja tavalla. Luoton tarvitsijan taikka saajan kannalta on se mahdollisuutta tulla tai olla niistä eduista osallisena, joita konkreettinen luottotoimi tuottaa.[1]) Se on viimeksimainitussa tapauksessa sinänsä itsessään taloudellisesti arvokas realiteetti — näyttäähän jokapäiväinen kokemus varsin selvään, että sen taloudelliset neuvot, jolla tätä luottamusta on, ovat paljon paremmat kuin sen, jolla sitä ei ole.

Se erikoinen luottamus, jota luotossa on olemassa, ei ole samaa kuin luottamus ihmisten yhdyselämässä tai liiketoimissa yleensä. Sillä tämä luottamus ei ole luottamusta yksistään siihen, että toinen sopimuskump-

Samaa mieltä ovat myös Mill, Roscher, Dietzel, Roesler, Gide ja Philippovich.

[1]) Endemann, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht **4**, siv. 45. Vert. myös Rau, Grundsätze II, siv. 34: luotto on luottamusta, jota joku nauttii maksuvelvollisuutensa täyttämisestä; Nebenius, Kredit, siv. 1: luotto on kyky saada käytettäväkseen vieraita arvoja pelkkää lupausta vastaan. Vert. myös Hildebrand, ktso alempana siv. 113, muist. 2.

pani haluaa täyttää velvollisuutensa, jollainen luottamus on kaikkien liiketointen edellytykseuä, mutta jota myös jokainen rehellinen mies nauttii; luottamus tässä on myöskin luottamusta luotonsaajan kykyyn tehdä vastasuoritus tulevaisuudessa,[1]) hänen ekonomiseen laatuunsa. Tämä kyky on kyllä itsestään osaksi riippuvainen luotonsaajan jo alusta alkaen olemassa olevasta erityisestä tahdosta tehdä vastasuoritus, sillä se, joka varmasti tahtoo täyttää vastasuorituksen, koettaa jo alusta alkaen toimia niin, että hän vastasuoritushetkellä todella on maksukykyinen, taikka ainakaan hän ei vastakohdasta ole väliäpitämätön; kun taas päinvastaisessa tapauksessa luotonsaaja voi hävittää omaisuuttaan lahjoittamalla sitä tai luopumalla siitä vastikkeellisesti, mutta pienempiä taikka sellaisia vasta-arvoja vastaan, jotka eivät voi tulla luotonantajan hyväksi, taikka myös käydä muihin sitoumuksiin, jotka heikentävät hänen tulevaa maksukykyään.[2]) Mutta kyky vastasuoritukseen riippuu muistakin seikoista kuin tahdosta; ennenkaikkea se voi useinkin puuttua, vaikka tahto vastasuoritukseen olisi kuinkakin hyvä. Luotossa oleva luottamus on luottamusta molempiin, sekä tahtoon, että kykyyn. Eikä se ole pelkkää toivetta siitä, että luotonsaajalla olisi tällainen tahto ja kyky, vaan alusta alkaen varma todennäköisyys siitä, että vastasuoritus seuraa, mikä todennäköisyys on kvantitatiivisesti suurempi kuin pelkkä toive, mutta myös kvalitatiivisesti sikäli erilainen, että se jättää vähemmän sijaa toiveen puhtaalle subjektiivisuudelle objektiivisten

[1]) Heimbach, Die Lehre vom Creditum, siv. 54, 69.

[2]) Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 128. Thöl, Handelsrecht I, siv. 308.

tosiasioiden rinnalla.[1]) Ainoastaan sen nojalla saattaa luotonantaja jättää omaisuutensa toisen omaksi, hänen hyväkseen luopua vindikationioikeudesta ja tyytyä vastasuorituslupaukseen.[2])[3])

Edellä esitettyä käsityskantaa vastaan on esitetty, että luottamus tykkänään muka puuttuisi eräistä luottotoimista. Tämä väite ei pidä paikkaansa[4]). Sellaisten liiketointen esittäminen todisteeksi vastakohdasta, kuin

[1]) Heimbach, Die Lehre vom Creditum, siv. 63.

[2]) Tämä luottamus on siviilioikeudellisestikin luottotoimen (hiljainen) edellytys: joka joutuu maksukyvyttömäksi, ei voi vaatia luottotointa valmistavan sopimuksen täyttämistä. Vert. Dernburg, Pandekten I, siv. 222.

[3]) Missä sopimuksen mukaan luoton objekti in specie on suoritettava takaisin, on luotonantajan luottamus vielä suurempi. Kun luotonantaja muissa tapauksissa ainoastaan silloin ei saa sopimuksenmukaista vastasuoritusta, kun luotonsaaja yleensä on tullut maksukyvyttömäksi, on hänen tässä tyytyminen pelkkään vahingonkorvaukseen, jos luotonsaaja ei ole täyttänyt tällaiseen luottosopimukseen sisältyvää velvollisuutta myöskin huolellisesti hoitaa luoton esinettä. Oertmann, Kreditgeschäfte, siv. 397. Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz IV, siv. 47.

[4]) Knies'in huomautus, Geld und Kredit II. 1, siv. 46 että löytyy luottamusta myös luottotointen ulkopuolella, on oikein, mutta kohdistuu vain luoton ja luottamuksen samana pitämistä vastaan. Sitä vastaan, että luottoon kuuluu myöskin luottamusta, se ei todista, sillä kysymyshän on silloin vain lajin esiintymisestä yksityistapauksessa erityisellä atribuutilla varustettuna. Luottotoimissa oleva luottamus on luottamuksen käyttämistä voittotarkotuksiin. Oppenheim, Die Natur des Kapitals und des Kredits I, siv. 191.

lainan antaminen pelosta, kiitollisuudesta tai ystävyydestä, ilman mitään luottamusta takaisinmaksuun tai vieläpä ehkä toivossa, ettei takaisinmaksua tapahtuisikaan sovitulla ajalla, ei — paitsi että metodologisesti voidaan huomauttaa, etteivät jotkut ajatellut periferiatapaukset, jos niin saa sanoa, yleensä voi kumota sääntöä, vaikkakin ne näyttäisivät puhuvan sitä vastaan, koska elämän ilmiöt ovat liian moninaiset voidakseen mahtua tarkkarajaisiin luokkiin — ei todellisuudessa ole vastatodistusta, sillä esitetyt oikeustoimet, mikäli ne eivät ole vapaaehtoisia eikä niihin sisälly antajan tahtoa saada vastasuoritusta sovitulla ajalla ja tavalla, suorituksen edellytyksenä, eivät itse asiassa ole luottotoimia, vaan muita liiketoimia, joissa vaan luottotoimen muotoa on käytetty. Luottamus ei myöskään luottotoimista puutu sentakia, että valtiovalta nopeasti ja voimakkaasti auttaa luotonantajaa oikeuksiinsa siinä tapauksessa, että luotonsaaja jättäisi velvollisuutensa täyttämättä. Paitsi sitä, että luotonantajalla tässä tapauksessa täytyy olla luottamus luotonsaajan maksukykyyn, on hänellä luottamusta myös luotonsaajan tahtoon. Sillä huolimatta siitä, että luotonsaajan pakottaminen vastasuoritukseen oikeuden kautta itsessään on tavallisissa oloissa vastenmielistä, jota luotonantaja apriorisesti ei ota niskoilleen, on, kuten ylempänä on huomautettu, luotonsaajan hyvällä tai huonolla tahdolla vastasuoritukseen jo alusta alkaen vaikutus hänen myöhempään maksukykyynsä.

Sitä vastaan, että luoton olemus on luottamusta, jota paitsi luottotoimia ei synny, eivät ne tapaukset, jolloin luottotoimi syntyy takauksen perusteella, yhtä vähän kuin n. k. reaaliluottotapauksetkaan puhu. Takaus ei ta-

loudellisesti ole muuta kuin sen luottamuksen, jota luotonsaajalta puuttuu tai jota hänellä ei tarpeellisessa määrässä ole, korvaamista luottamukselle, jota kolmas henkilö nauttii. Takaajan hyväksi eivät luoton objektiiviset edut tule, eikä hän säännön mukaisessa tapauksessa tee myöskään mitään vastasuoritusta. Takaajan taloudellinen (ei juridinen) tehtävä luotossa on yksinomaan olla lisäämässä sitä luottamusmomenttia, joka oleellisesti luottoon kuuluu. Missä sitä luotonsaajalla itsellään jo on tarpeeksi olemassa ei takaus ole tarpeen eikä sitä käytetä.

Yhtä vähän reaaliluottotapaukset. Näin ensinnäkin, mikäli kysymyksessä ovat panttaustoimet, jotka aksessorisesti liittyvät obligatoriseen vastasuoritusvelvollisuuteen. Pantin asiallisena tehtävänä ja tarkotuksena on tällöin olla vakuutena vastasuorituksesta sen kautta, että panttiesineen arvomäärä — joko vaihtoarvo tai käyttöarvo — voidaan käyttää vastasuorituksen täyttämiseen siinä tapauksessa, että sitä oikealla ajalla muuten ei ole tapahtunut. Panttisopimus, joka itsessään ei kuulu luottosopimukseen, koskee siis vain vastasuorituksen turvaamista, ellei luottosopimusta täytettäisi, eikä siis korvaa tai poista jälkimäisessä olevaa luottamusta vastasuorituksen täyttämisestä oikealla tavalla ja ajalla. Tämäkin on luottamusta ei ainoastaan luotonsaajan tahtoon tehdä vastasuoritus, vaan myös hänen kykyynsä tehdä se, sillä täsmällisyys sekä tapaan että aikaan nähden on sekin eräs suorittamiskyvyn atribuutteja. Mutta itse vastasuoritukseenkaan nähden sinänsä ei tällaisessa tapauksessa puutu luottamusta, ainakaan mikäli kysymyksessä on kiinteistöpanttaus, koska

luotonantajalla tällöin aina saattaa olla se vaara, ettei pantin arvo ollut oikein laskettu, tai ettei sen hinta rahaksi muuttaessa nouse vastasuorituksen määrään, eikä luotonantaja useimmissa tapauksissa itse ole halukas ottamaan panttiesinettä haltuunsa. [1]) Ne reaaliluottotapaukset, jolloin panttioikeus ei aksessorisesti liity vastasuoritusvelvollisuuteen, ja joissa luotonsaajalla ei ole mitään vastasuoritusvelvollisuutta, mutta luotonantajalla sensijaan luotonsaajan (tai pantin asettajan) lunastamisoikeuden rajoittama oikeus itse sovittuna aikana käyttää panttiesineen arvoa vastasuoritukseen, eivät myöskään todista yleistä ylempänä esitettyä sääntöä vastaan. Epäilemättä nämäkin tapaukset ovat luottotapauksia[2]) ilman että niissä olisi olemassa minkäänlaista luottamusta luotonsaajaan. Mutta tällaisissa tapauksissa on oikeastaan olemassa kaksi sopimusta: varsinainen luottosopimus ja panttisopimus, johon taloudellisesti osana, tekijänä sisältyy osto- ja myyntisopimuksen, vuokra- ja käyttölainasopimuksen laatuinen välipuhe; samoinkuin panttisopimus itse on osana luottosopimuksesta sikäli, että jälkimäisessä oleva vastasuoritusvelvollisuus on vaihdettu edelliseen. Luotonsaaja on siis näissä sopimuksissa — jos sana sallitaan — ostanut itsensä vapaaksi tulevaisuudessa tapahtuvasta vastasuorituksesta ja samalla velvollisuudesta olla luottamuksen passiivisena subjektina. Hinta on hänen maksu-

[1]) Rau, Grundsätze, (4 pain.) I, siv. 317.

[2]) Toista mieltä ovat Rau, m. t. siv. 317, muist. Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, siv. 48; Nationalökon.-civilist. Studien I, siv. 60; v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 175.

kykynsä abstraktinen väheneminen tulevaan aikaan nähden[1]).

4 §. Luottotoimissa oleva luottamus on, kuten mainittu, osaksi luottamusta luotonsaajan tahtoon, osaksi hänen kykyynsä tehdä vastasuoritus. Se perustuu luotonsaajan koko personallisuuteen, osaksi ruumiillisten, henkisten ja siveellisten ominaisuuksien kokonaisuutena osaksi varallisuusoikeuksien subjektina. Edellisiin nähden tulevat kysymykseen hänen henkilökohtaiset olosuhteensa, terveytensä, ikänsä, sukupuolensa, siveellinen katsantokantansa, luonteensa, sivistyksensä, luontaiset taipumuksensa, elintapansa, yleensä kaikki mikä koskee hänen yhteiskunnallista asemaansa, mutta erityisesti hänen rehellisyytensä ja täsmällisyytensä liiketoimissa samoinkuin hänen kykynsä, ei ainoastaan taloutensa hoidossa, vaan myös produktiivisena voimana, s. o. taitona käyttää luoton kautta saamaansa omaisuutta taloudellisesti tuottavasti. Jälkimäisiin nähden tulee varallisuusoikeuksien suuruuden rinnalla kysymykseen luotonsaajan omaisuuden laatu, liikeyrityksen vakavuus, tuottavaisuus ja helppous muuttaa se rahaksi.[2])

Luottosopimus saattaa syntyä tai jäädä pysymään vaikkakaan eivät asianhaarat yksityistapauksessa jokaisessa ylempänä mainitussa suhteessa olisi luottamukseen edullisesti vaikuttavia, sikäli kuin ne toisissa suhteissa

[1]) Vert. Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 107 j. s. Luotonsaaja ostaa tässä omaa luottoansa. Samoin on asianlaita, milloin hänen, sen vähemmän luottamuksen takia, jota hänellä on, täytyy maksaa suurempaa korkoa.

[2]) Rau, Grundsätze (4 pain.) I, siv. 317. Dankmardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, siv. 65 j. s. Hildebrand, Jahrbücher 2, siv. 19. Roesler, Zeitschr. f. d. g. Handelsrecht 12, siv. 409. Wagner, Schönbergs Handbuch I., siv. 421 j. s. y. m.

puuttuvan korvaavat. Yritteliäs ja etevä mies saa luottoa, vaikkei hänellä olisikaan omia pääomia, samoinkuin suuren varallisuuden omistaja saa henkilökohtaistakin luottoa, vaikka häneltä puuttuisikin kyky taloutensa hyvään hoitoon.[1]) Mitään yhteistä mittaa ei toiseltapuolen ole olemassa siihen missä määrin kussakin yksityistapauksessa luotonsaajalla tulee olla luottamuksen perusteena olevia ominaisuuksia luoton syntymiseen tai pysyväiseksi jäämiseen. Mutta mikäli yksityiset luottotapaukset monistuvat, syntyy kokemusperäinen minimi niihin ominaisuuksiin nähden, joita luotonsaajalta on vaadittava, ennenkuin luottamusta häneen, s. o. tässä todennäköisyyttä vastasuorituksesta voi olla olemassa. Tämä minimi, joka eri yhteiskuntaluokkiin, eri sukupuoliin, eri ammattikuntiin j. n. e. kuuluville on erilainen, on silloin välttämättömänä edellytyksenä luoton syntymiseen, niin että jos yksikin sitä muodostavista ominaisuuksista puuttuu, luottoa ei tule aikaan.[2])[3])

5 §. Luoton subjektina, sekä aktiivisena että passiivisena, saattaa olla jokainen henkilö, joka yksityisoikeudellisesti saattaa olla oikeuksien ja velvollisuuksien

[1]) Hildebrand, Jahrbücher 2, siv. 22.

[2]) Hildebrand, m. t., siv. 12 määrittelee pitämällä silmällä näitä ominaisuuksia luoton niiden luotonsaajan ominaisuuksien summaksi, jotka perustavat luotonantajassa olevan luottamuksen siihen, että luotonsaaja tekee sovitun vastasuorituksen.

[3]) Huomautamme vielä: luonnollisesti ei tämä luottamus

objektina. Sikäli kuin hän itse ei voi hoitaa itseään tai omaisuuttaan, joko kokonaan tai osaksi, vaikuttavat luottamusmomenttiin edusmiehen tai holhoojan henkilökohtaiset ominaisuudet, — viimeksimainitussa tapauksessa mikäli luottosopimus menee ulkopuolelle sopimuksen tekijän laillista toimintavaltaa.

Samassa määrässä kuin yhteisöt voivat yksityisoikeudellisesti esiintyä niitä muodostavista enkilöistä erillään olevina itsenäisinä oikeustointen subjekteina, voivat ne myöskin olla luoton subjekteina. Samoin myös laitokset. Näissä tapauksissa riippuu luotossa oleva luottamus, paitsi yhteisön tai laitoksen erikoisesta laadusta ja taloudellisesta asemasta, sen orgaanien, tarkemmin sanoen, niiden henkilöiden henkilökohtaisista ominaisuuksista, joille yhteisön tai laitoksen omaisuuden hoito on uskottu, tai myös yhteisön jäsenten ominaisuuksista, sikäli kuin ne yhteisön sisäisen järjestyksen mukaan voivat tähän hoitoon vaikuttaa.

Myöskin valtio voi esiintyä luottosopimusten subjektina. Tässä tapauksessa luottamus — silloin kuin valtio on luotonsaajan asemassa — kohdistuu siihen,

ole ainoa edellytys luoton syntymiseen. Siihen vaikuttavat pääomien suuruus, rahan arvon muuttumattomuus, yleinen hyvinvointi, ylempänä mainittu luottamus oikeusjärjestykseen j. n. e. samoinkuin muut liike-elämän edellytykset, Kneis, Geld und Kredit II. 1, siv. 128 j. s. Wagner, Schönberg Handbuch m. k. Schmoller, Grundriss II, siv. 196 y. m. — Nämä yleiset edellytykset ovat luonnollisesti myös otettavat huomioon. Mutta missä ne ovat olemassa, riippuu luoton syntyminen ylempänä esitetyistä seikoista. Seuraavassa kutsutaan luottoa, joka perustuu viimeksimainittuihin ominaisuuksiin yksilölliseksi luotonsaantimahdollisuudeksi.

että valtio täsmällisesti täyttää sitoumuksensa, kuin myös että valtion käytettävänä olevat apuneuvot ovat riittäviä. Edellinen edellytetään aina milloin jälkimäiset eivät puutu. Mutta apuneuvojen suuruus riippuu kansallisrikkaudesta, viime kädessä valtion veronmaksajista ja luotto yleensä siis siitä, missä määrin veronmaksajat työn, pääomien ja luonnon produktiivivoimain tai kaupan kautta voivat kansallisvarallisuutta kartuttaa, samoinkuin siitä, missä määrin valtiovallan toimet ovat omansa lisäämään tätä tuotteliaisuutta, taikka ovat sille esteenä[1]).

[1]) Nebenius, Credit siv. 7, 211 j. s. Dankwardt, Nationalökonomie und Jurisprudenz III, 66. Dietzel, Das System der Staatsanleihen.

3 LUKU.

Luotto luotonsaajan kannalta katsottuna rikosoikeudellisen suojan esineenä.

1 §. Milloin luottona käsitteellisesti pidetään arvoa, joka on oikeudessa käyttää toisen pääomaa tulevaa vastasuoritusta vastaan ja sitä vastaavaa oikeutusta, on tila, joka vastaa siitä johtuvaa intressiä olemassa tämän oikeutuksen käyttämisen tosiasiallisuudessa. Tämä tila on samaa kuin se tila, jota oikeusjärjestys omaisuuteen nähden yleensä suojelee — aivan samoin kuin luottokin tässä merkityksessä oikeudellisesti on tullut osaksi luotonsaajan omaisuutta. Loukkaukset luottoa vastaan ovat omaisuusjärjestyksen loukkaamista, eikä luotto tässä merkityksessä ole itsenäinen rikosoikeudellinen suojelusobjekti.

Mutta, kuten ylempänä on käynyt selville, on luotto luotonsaajan kannalta katsottuna myös mahdollisuutta tulla tai olla niistä eduista osallisena, joita konkreettinen luottotoimi luotonsaajalle tuottaa. Luotonsaajan kannalta on intressi luottoon senvuoksi olemassa jo ennen sen objektiverautumista erikoistapauksessa. Se on tällöin luottoekspektenssiä, luotontoivetta, joka yksityiseen tapaukseen nähden toteutuu samalla hetkellä

kuin luottotoimi syntyy. Se ei kuitenkaan koskaan yksityistapauksiin tyhjene: luottoekspektenssiä on olemassa huolimatta siitä, onko se realiserautunut yhdessä taikka useammassa tapauksessa.

Näin käsitetystä luotosta luotonsaajalle syntyvien intressien vastaisia ovat kaikki ne teot, jotka jollakin tavoin epäedulliseen suuntaan tekevät muutoksen siihen tilaan, joka on luototoimissa olevan luottamuksen edellytyksenä. Jokainen teko, joka turmiollisesti vaikuttaa niihin edellytyksiin, joihin tämä luottamus nojaa, on luotontoiveen loukkausta. Jokainen teko, joka loukkaa yksilön henkilökohtaisia olosuhteita, terveyttä, vapautta j. n. e. taikka toiseltapuolen vähentää hänen varallisuuttaan, jokainen omaisuuden vahingoittaminen, varkaus, petos j. n. e. vähentää hänen mahdollisuuttaan saada luottoa (joksi seuraavassa kutsumme luottotoimeen realirerautunutta luottoa) — taikka saada sitä niin edullisesti, kuin hän olisi voinut sitä saada, siinä tapauksessa että loukkausta ei olisi tapahtunut. Luonnollisesti voisi lainsäädäntö ottaa jokaisessa noista rikoksista sekundäärisenä suojelusobjektina huomioon myöskin tämän seikan. Mikään rikoslaki ei sitä kuitenkaan ole tehnyt: ne intressit, joita vastaan sellaiset rikokset kohdistuva ovat niin paljon luoton toiveesta johtuvia intressejä suuremmat, että viimeksimainitut kokonaan katoavat edellisten rinnalla. Erityisesti on huomattava, ettei myöskään koronkiskomisen objektina ole luotto. Tosin kyllä koronkiskominenkin vähentää luotonsaajan taloudellista kykyä, ja voi siis vaikeuttaa uuden luoton saamista. Siitä on silloin sanottava samaa kuin muista ylempänä mainituista luotonsaajan taloudellista kykyä

vähentävistä rikoksista. Mutta sitä, siihen erikoistapaukseen konkretiserautunutta luottoa, josta korko vastaa koronkiskomisen muodollisia oleellisuusmerkkejä, ei koronkiskominen koske, jos kohtakin koronkiskomisrikos useimpien lakien mukaan on yhdistetty luottosopimusten syntymiseen taikka pidentämiseen. Korko on se hinta, joka maksetaan siitä, että suoritus tapahtuu vastasuorituksen lupausta vastaan, se on arvonero nykyisen ja tulevan suorituksen välillä, ja se voi olla suurempi taikka pienempi. Koronkiskomisrikosten tarkotus on estää tämän hinnan nostamista suhteettoman suureksi. Mutta aivan samoin kuin luoton käsitteeseen ei vaikuta se, tapahtuuko ensimäinen suoritus antajan puolelta ilmaiseksi, vaiko korvausta vastaan, taikka onko luoton nauttimisesta yleensä maksettava korkoa vaiko ei, ei siihen myöskään vaikuta se, onko tämä hinta t. s. korko liian suuri. Koronkiskomisrikoksen objekti on yksinomaan omaisuus, omaisuusjärjestys, se tila, että henkilö saa häiritsemättä nauttia omaisuuttaan siinä laajuudessa ja sillä tavalla kuin oikeusjärjestys määrää. Luottosopimus, jonka yhteydessä rikos tapahtuu, voi korkeintaan olla keino rikoksen täyttämiseksi, sen perusteena olevaa luottamusta rikos itse ei muuta.[1])

[1]) Merkel'iin perustuva (Krim. Abhandlungen II, siv. 15), verrattain laajalle levinnyt mielipide (kirjallisuuden siitä luettelee v. Liszt, Lehrbuch § 158. II, muist. 2) pitää luottoa myöskin rahaväärennysrikosten objektina: — „Kredit gewisser Beglaubigungsformen für rechtlich relevante Thatsachen“. — Tämä luotto — Merkel'in mukaan sama kuin „publica fides“ — on luonnollisesti kokonaan toista kuin luotto siinä merkityksessä, josta tässä on puhetta. Luoton subjektina ei voi olla uskottavaisuusmuoto: puhuttaessa sen luotosta on kysymys luonnollisesti todistusvoimasta.

Mutta luotto luottamuksena ei ole samaa kuin niiden ominaisuuksien summa, joille se perustuu, vaan se on niistä johtuvaa sielullista toimintaa luotonsaajan ulkopuolella olevissa ihmisissä. Se on näiden ihmisten miellettä luotonsaajan vastuukykyisyydestä: siitä että hän sovitulla ajalla ja tavalla on tekevä vastasuorituksen hänelle pelkkää lupausta vastaan mahdollisesti jätettävästä suorituksesta. Se on psykologinen realiteetti muissa: psykillinen suhde luotonsaajan ja muiden ihmisten välillä: tila, joka objektiivisesti luoton tarvitsijalle on yksilöllistä luotonsaantimahdollisuutta. Muutoksen aikaansaaminen juuri tähän tilaan on se teko, jonka lainsäätäjä ennen muuta pitää rangaistavana luottoloukkauksena luotonsaajan kannalta katsottuna. Tällaisena yksilöllisenä luotonsaantimahdollisuutena on luotto luotonsaajan kannalta katsottuna rikosoikeudellinen suojelusobjekti.

2 §. Yksilöllisen luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisella on silmiinpistävä yhtäläisyys eräiden kunnianloukkausten kanssa. Sen vuoksi herää kysymys: ovatko yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus ja kunnia ehkä samaa — eräiden tekojen yhteinen, oleellisesti sama ja yhtenäinen suojelusobjekti? Kuuluuko tämä mahdollisuus kunniaan; onko se tekijänä siinä?

Etsittäessä vastausta sanottuun kysymykseen, ei kunniakäsitettä voi ilman muuta johtaa rikoslakien määräyksistä. On pidettävä mielessä, että lainsäätäjä, määritellessään rikoksen, saattaa silmälläpitäen käytännöllisyysnäkökohtia tai muista syistä,[1]) joko rajoittaa

[1]) Oppenheim, Objekte, siv. 176. „Nun ist es selbstverständlich, dass bis zu einem gewissen Grad die Defi-

rikoksellisen teon koskemaan vain osaa suojeltavasta oikeushyvästä tai käsitellä yhdessä rikoksia, jotka rikosten objektien mukaan laaditussa järjestelmässä oikeastaan eivät kuuluisi yhteen. Yksilöllisen luotonsaantimahdollisuuden suhdetta kunniaan eivät siksi rikoslakien määräykset sinänsä selvitä: luottoa sellaisena kuin se edellisessä luotonsaajan kannalta on määrätty, on verrattava psykologiseen kunniaan, joka on johdettava itse elämästä, ei rikoslakien määräyksistä. Kysymys ei ole: rangaistaanko yksilöllisen luotonsaantimahdollisuuden loukkaus kunnianloukkauksena, vaan: onko se tila, johonka tämä loukkaus aikaansaa muutoksen, sama kuin se psykologisesta kunniasta johtuva tila, jota kunnianloukkausrikos muuttaa.

Käsite kunniasta, jota filosofisessa-, eetillisessä-, teologisessa- tai kaunokirjallisuudessa on verrattain vähän käsitelty,[1]) on rikosoikeudessa niihin kuuluva, joita on ollut vaikeinta määritellä ja joista mielipiteet ovat olleet suurten vaihtelujen alaisina. Kunniata[2]) on viimeksi-

nition des Verbrechen in die Willkür des Gesetzgebers gestellt ist. Seine Aufgabe ist es, bei der Aufstellung seiner Definitionen möglichst sachgemäss vorzugehen. (Allein) dieses Vorgehen des Gesetzgebers ist praktisch (nur) zum Teil von seiner Laune, seiner Geschicklichkeit und seinem scharfen Blick für die kriminalisierende Lebensthatbestände abhängig".

[1]) Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. Bd. IV, siv. 228, muist. 1.

[2]) Kunnia, sanan varsinaisessa merkityksessä, on erotettava n. k. kansalaisluottamuksesta. Viimeksimainittu on lain määräämä joukko oikeuksia, jotka rikoksentekijä määrätyissä tapauksissa kadottaa. Varsinaisen kunnian kanssa kansalaisluottamuksella ei ole oleellista yhteyttä.

mainitun tieteen piirissä käytetty osottamaan joko ihmisen arvoa,[1]) taikka: toiseltapuolen hänen itsetunnettansa[2]) tai itsetietoaan, käsitystään[3]) tästä arvosta, toiseltapuolen muiden käsitystä ihmisen arvosta, arvonantoa,

[1]) v. Buri, Abhandlungen, siv. 7, Gerichtssaal **28**, siv. 234: „Besitz des zur Vollgültigkeit des Einzelnen als Mitglied der menschlichen Gesellschaft erforderlichen Masses von inneren Wert." v. Ihering, Der Zweck im Recht II, siv. 496: „rechtliche oder staatliche Wert der Person." Binding, Lehrbuch, Bes. T. I, siv. 136: „der Wert, der einem Menschen als solchem und auf Grund seiner Handlungsweise, also kraft des Masses der Erfüllung seiner sittlichen und rechtlichen Pflichten, also seiner sittlichen und rechtlichen Unversehrheit zukommt" Kronecker, Gerichtssaal **38**, siv. 482: „Wert einer Person innerhalb der menschlichen Gesellschaft und für dieselbe." Kohler, Goltdammers Archiv **47**, siv. 1 j. s.: Objektiivinen kunnia: sen arvon ilmaus, joka ihmisellä on siveellisenä olentona; subjektiivinen kunnia: kanssaihmisten tunnustus tästä arvosta ja sen käyttämisestä. v. Bülow, Gerichtssaal **46**, siv. 265: „Die wahre Ehre = sittliche Wert des Menschen"; (rikosoik. kunnia ktso seur. siv. muist. 4). Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. Bd. IV, siv. 227: „Inbegriff derjenigen Eigenschaften eines Menschen, die zur Erfüllung seiner spezifischen Aufgaben unentbehrlich sind". Köhne, Zeitschr. f. d. g. Strafrw. **8**, siv. 444. „Inbegriff derjenigen Eigenschaften, welche die Pflichterfüllung des Menschen in seiner spezifischen Stellung als Staatsbürger voraussetzen". Stoos, Schweitz. Strafr. II, siv. 297. Olshausen, Kommentar, § 185 2a. v. Mieczkowski, Das Delikt des § 198, siv. 29 (rikosoik. kunnia ktso seur. siv. muist. 4). Eichmann, Verleumderische Beleidigung, siv. 33 j. s. Kratz, Ehrbegriff, siv. 14.

[2]) v. Bar, Gerichtssaal **52**, siv. 87. Kunnianloukkaus kohdistuu itsetuntoon, Selbstgefühl. Grommes: Bezieht sich der Schutz u. s. w., siv. **4**.

joko sinänsä[1]) tai mikäli sillä on vastaavaisuutta todellisuudessa;[2]) vihdoin toisten käsityksestä johtuvaa oman arvon tietoisuutta (Wertbewusstsein)[3]) taikka myös kunnioitusta.[4]) [5])

---

[3]) Hess: Solvauksen objekti on itsetiedosta (Selbsbewustsein) johtuva kunniantunto (Ehrgefühl). Herjaus kohdistuu maineeseen „Leumund", joka on muiden käsitys ihmisen yhteiskunnallisesta arvosta. Samaa mieltä jo ennen Hoffman. Archiv für Kriminalrecht 1842, Stahl, Strümpell.

[1]) Weber, Injurien, siv. 1 ja 119. v. Grolmann, Grundsätze, siv. 218 j. s. Niegold, Die Beleidigung, siv. 5: „die Meinung von Jemandem, dass er, namentlich Andern gegenüber, sein Thun und Lassen lediglich dem Gesetze und den Sitten gemäss einrichte und insofern nicht unsittlich handle". Eckstein, Die Ehre, siv. 73 j. s. kuitenkin ainoastaan mikäli koskee n. k. ulkonaista kunniaa: sisäinen kunnia on meissä tapahtuva psykillinen ilmiö. Bruhns, Gerichtssaal **27**. v. Liszt, Lehrbuch § 95 II: „die persönliche Geltung bei den Rechtsgenossen". Gabler, Üble Nachrede, siv. 21. Wilhelm, Gerichtssaal **45**, siv. 162. Thomsen, Strafrecht, siv. **30**. Frank, Das Strafgesetzbuch, 14 Abschn. Finger, Strafrecht II, siv. 160.

[2]) Hälschner, Das deutsche Strafrecht II, siv. 157 j. s.: „Anerkennung des sittlichen Wertes der Person, verbunden mit dem Bewustssein der Anerkennung dieses Wertes seitens anderer". Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 421. Berner, Lehrbuch, 1895 v. painos, siv. 468. Dochow, Holtzendorffs Handb. III, siv. 337. Lorsch, Angegriffene u. s. w., siv. 8, v. Volkmann, Der Begriff der Beleidigung, siv. 23. Goos, Forelaesninger, siv. 239 j. s.; Danske Strafferet I, siv. 199 j. s. (molemmat viimeksimainitut katsovat kunniaan kuuluvan myöskin oman käsityksen arvosta). Myös Haken: „Ehre ist die wegen der anerkannten Wesentlichkeit des Anerkennenden wesentliche Anerkennung der Realität eines Menschen und das darauf gegründete eigene Bewustsein desselben" (!) (sitaatti Kratz'in mukaan, siv. 7, muist. 1.)

Käsitykset kunniasta jakautuvat siis kolmeen pääryhmään: 1:ksi ne, joiden mukaan kunnia on olemassa ihmisen sisäisissä ominaisuuksissa: kunnia on niiden mukaan realiteetti kunnian subjektissa: 2:ksi ne, joiden mukaan kunnia on toisten käsitys ihmisestä: kunnia on niiden mukaan psykillinen realiteetti kunnian subjektin ulkopuolella olevissa ihmisissä

---

[3]) Köstlin, Abhandlungen, siv. 1: „das aus wechselseitiger Anerkennung reflectierte Wertbewusstsein des Menschen von sich als vollberechtigter Mitgliede der menschlichen und bürgerlichen Gesellschaft". Myös osaksi Hälschner, Haken.

[4]) v. Wächter, Strafrecht, siv. 384: „Achtung und Anerkennung unserer Persönlichkeit und unserer Würdigkeit in unserem Pflichtenkreise als Mensch und Bürger". Freudenstein, System, siv. 2: lain suojaama „Genuss äusserer Anerkennung einer bürgerlichen Würdigkeit". Zimmermann, Goltdammers Archiv **25**. v. Bülow Gerichtssaal **46**, siv. 269, rikosoik. kunniakäsite: „Anspruch des Menschen darauf, dass Andere Kundgebungen der Nichtachtung oder Geringschätzung seiner Person unterlassen" vert. ylemp. siv. 121, muist. 1). v. Mieczkowski, Das Delict des § 198, siv. 32, rikosoik. kunniakäsite: „Recht auf allgemeine äussere Achtung (vert. ylemp. siv. 121. muist. 1). v. Birkmeyer, Encyklopädie, siv. 1169: „Anspruch auf Achtung seiner Persönlichkeit". Kratz, Ehrbegriff, siv. 14. Forsman, Särsk. brotten I, siv. 135. Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning.

[5]) Tämän lisäksi mainittakoon vielä Merkel, Lehrbuch, siv. 287: „Die Ehre einer Person ist ihre soziale Geltung oder, wass dasselbe, der durch die Achtung, die sie bei Anderen findet, charakterisierte Zustand". Amsler, Die Möglichkeit u. s. w., siv. 51, 60: kunnia on ihmisen oikeus saada epäilty realiteettinsa tunnustetuksi s. o. tulla tunnustetuksi sellaiseksi ihmiseksi, joka ei koskaan tai ei määrätyssä suhteessa ole joutunut rikosoikeudellisissa ja poliisioikeudellisissa säädöksissä julkilausutun yleisen siveellisyyden kanssa ristiriitaan.

ja 3:ksi ne, joiden mukaan kunnia on määrätynlaista psykillistä toimintaa kunnian subjektissa: tässäkin kunnia on psykillinen realiteetti kunnian subjektissa. Neljäntenä ovat lisäksi mielipiteet, joiden mukaan kunnia on kunnioitusta, s. o. muiden ihmisten määrätynlaista toimintaa.[1])

Kolme ensiksimainittua mielipidettä eivät käsittääksemme ole toistensa vastakohtia, vaan saman asian eri puolia. Käsityksemme mukaan perustuu kunnia ihmisen ominaisuuksiin, mutta näiden ominaisuuksien vaikutuksesta syntyy määrätynlainen tila sekä muissa ihmisissä, että kunnian subjektissa itsessään.

Kunnia on ihmisen määrätynlainen arvo. Arvo itsessään on relatiivista kelpaavaisuutta johonkin: se saattaa olla ominaisuus tahi ominaisuuksien summa tai olemassa olevien ominaisuuksien todellinen tahi todennäköinen käyttäminen taikka vihdoin molemmat yhteensä arvosteltuna tarkotusnäkökannalta ja verrattuna muihin samaan tarkotusperään käytettävänä oleviin tai käytettäväksi aijottuihin ominaisuuksiin tai ominaisuuksien käyttämisiin. Kunnian perusteena ovat

[1]) Kun katsomme kysymyksen luotonsaantimahdollisuuden suhteesta kunniaan ratkaisun vaativan edellisen vertaamista kaikkiin niihin käsityksiin, joita jälkimäisestä on olemassa, mikä myös alempana tulee tapahtumaan, ei yksityiskohtainen arvostelu niistä ole tarpeen. Missä suhteessa kunkin niistä katsomme olevan epätäydellisen, selviää epäsuorasti omasta käsityksestämme, jonka esittämisen pääasiallisena tarkotuksena on tuoda ilmi ne näkökohdat, joita silmälläpitäen luottoa kunniakäsityksiin alempana verrataan.

ihmisen ominaisuudet: mutta ei yksinomaan sisäiset sielulliset ominaisuudet, vaan myös ulkonaiset, mutta kuitenkin ainoastaan ja yksinomaan sellaiset ominaisuudet, jotka luonteeltaan ovat puhtaasti henkilökohtaisia, sellaiset, joilla on, kuten v. Liszt (oppikirjansa ensimäisissä painoksissa vuoteen 1887 saakka)[1]) lausuu „einen höchst persönlichen, durchaus individuellen Charakter", joita ei voi abstraherata erilleen ihmisen olemuksesta, ilman että se sen kautta muuttuisi. Verratessa näitä ominaisuuksia niihin tarkotusperiin, joiden kanssa ihminen joutuu yhteyteen, saavat ne merkityksen, jota voi sanoa positiiviseksi milloin ominaisuudet ja niiden käyttäminen ovat kysymykseen tulevaa tarkotusperää edistäviä ja negatiiviseksi milloin ne ovat sitä vastustavia. Viimeksimainittu seikka riippuu osaksi ominaisuuksien laadusta itsestään, mutta myöskin osaksi niiden todellisesta taikka ainakin todennäköisestä käyttämisestä. Toiseltapuolen eivät ominaisuudet, joita ei käytetä tai joita todellisuudessa ei koskaan tulla käyttämään, ole positiivisia ylempänä sanotussa merkityksessä. Toiseltapuolen taasen eivät ominaisuudet sinänsä ole kunniaan vaikuttamatta. Ominaisuuksien vertailu tarkotusperiin liittyy kyllä ulkonaisesti ihmisten suorituksiin, mutta selvää on, että suoritus on suoraan verrannollinen myös suorittajan ominaisuuksiin. Sillä vaikkakaan ei tahtoisi kutsua määrätynlaista käyttäytymistä sinänsä ominaisuudeksi, johtuu se kuitenkin itse ihmisissä olemassa olevista ominaisuuksista — samalla kuin toiseltapuolen usein uudistuvasta samanlaisesta käyttäytymisestä ajattelumme abstrahe-

[1]) v. Liszt, Lehrbuch, viimeksim. pain. siv. 410.

raa uuden ominaisuuden, n. k. siveellisen, sielullisen ominaisuuden (kuten rehellisyyden, ahkeruuden j. n. e.) Verrattaessa sitten positiivista merkitystä omaavien ominaisuuksien ja niiden todellisen tai todennäköisen käyttämisen kokonaisuutta, summaa, muiden samaan tarkotusperään samallaisessa suhteessa olevien ihmisten samoin positiivista merkitystä omaavien ominaisuuksien ja niiden käyttämien summaan, tulee tulokseksi määrätty arvo. Kysymyksessä oleva arvopäätelmä saattaa sen, jota se koskee määrättyyn tilaan: tämä tila on kunnia.

Edellisestä selviää, että kunnia osaksi riippuu niistä tarkotusperistä, joihin ihmisten ominaisuuksia ja ominaisuuksien käyttämistä verrataan, osaksi siitä, mikä jonakin ajankohtana edistää määrättyä tarkotusperää. Edellisiin nähden kategoriserautuu kunnia niiden differentierautumisen mukaan: ei synny erilaista kunniaa, mutta syntyy erilainen kunnian mitta, joka on yhteinen nimittäjä kaikkien samaan tarkotusperään samassa suhteessa olevien ihmisten ominaisuuksien ja ominaisuuksien käyttämisen summalle. Yhdessä suhteessa on olemassa niin pitkälle mennyt tarkotusperäin erilaisuus, ettei ole olemassa kuin yksi ainoa kysymykseen tulevaan tarkotusperään samassa suhteessa oleva ihminen: jokainen ihminen on, kun sitä ei verrata mihinkään muuhun päämäärään, oman itsensä päämäärä ja siksi on jokaisella ihmisellä myös täysi n. k. ihmiskunnia. Mutta yhteiskunnan piirissä ilmenee heti tarkotusperiä, joihin pienempi tai suurempi määrä ihmisiä joutuu samaan suhteeseen, eri ammateista, elinkeinoista ja yhteiskunnallisesta asemasta kansallisiin, kulttuuri- ja suuriin yhteisiin siveellisiin tarkotusperiin saakka. Ihmisiin, jotka ovat samassa suhteessa johonkin näistä tarkotusperistä, on kunnian mitta sama, mutta eri tarkotusperien ympärille ryhmittyneiden henkilöiden kunnian yhtäläisyyttä tai erilaisuutta ei voi verrata toisiinsa, asettamatta niille uutta yhteistä tarkotusperää. „Jo mere ensartet ett samfund blir nationalt, økonomisk og kulturelt, (mitä enemmän siis tarkotusperät kaikille tulevat yhteisiksi) jo mere svinder forskjellen i ærebegrebet. Tilbage blir alene den forskjel, som er begrundet i de forskjellige livsopgaver inden samfundet — ved de egenskaber livet kræver af hver enkelt: af kropsarbeideren, officeren, presten, dommeren, videnskabsmanden, kunstneren. Det er navnlig en forskjel i kravet paa de legemlige og aandelige evner. Men ogsaa karakterkravet kan blive noget forskjellet: man stiller andre fordringer til en sjælesørger end til en officer“ [1].

Seurauksena siitä, että teko tai laiminlyönti, määrättynä ajankohtana saattaa edistää määrättyä tarkotusperää, toisena ajankohtana olla esteenä sen toteutumiselle, on, että ominaisuuksien merkitys kunniaan on riippuvainen ajankohdasta. Jokainen ajankohta vaatii erilaista toimintaa sille ominaisten päämäärien toteuttamiseksi: jokainen aikakausi asettaa erilaisia „kulttuurinormeja“, erilaisia vaatimuksia, käskyjä ja kieltoja uskonnollisiin, siveellisiin, tavanomaisiin samoinkuin liikkeen ja ammattien vaatimiin suorituksiin nähden. Se, joka näitä suorituksia ei täytä samassa määrässä kuin muut samassa suhteessa päämäärään

---

[1]) Skeie, Om ærekrænkelser, siv. 206.

olevat henkilöt, sillä ei ole kunniaa. Mutta kunnia itsessään ei riipu siitä, mitä ihminen itse tai muut ihmiset määrätyllä hetkellä katsovat tarkotusperän toteuttamiseksi tarpeelliseksi, eikä hänen itsensä tai muiden ajatuksesta määrätyn ominaisuuden merkityksestä tarkotusperään nähden. Kunnia on yhtä vähän itsessään oma käsityksemme meistä, (ihmisen oma arvopäätelmä relatiivisesta kelpaavaisuudestaan) kuin maineemme — Geltung Wertung — muiden silmissä (muiden ihmisten arvopäätelmä tuosta kelpaavaisuudesta). Kumpainenkin voi olla väärä, ja mitä erityisesti jälkimäiseen tulee, on pidettävä mielessä, että ihmisen teot tai tekemättäjättämiset, jotka muille ovat ainoina perusteina johtopäätöksiin ihmisten ominaisuuksista, eivät suinkaan ole noiden ominaisuuksien tai edes niitten käyttämisen ehdottomasti oikeita tunnusmerkkejä. Sitäpaitsi saattaa se, joka valistuneempana elää uuden paremman järjestyksen mukaisesti kuin hänen aikalaisensa, asettaa itselleen tarkotusperiä, joita se maailma, jossa hän elää, ei tunnusta. Senpä vuoksi tuleva aika voi tunnustaa ihmisellä olleen kunniaa, vaikka hänen oma aikansa sitä hänelle ei ole antanut (samoin kuin hän on voinut olla oman aikansa oikeusjärjestyksenkin tuomitsema).

Tällä ei kuitenkaan ole sanottu, että ihmisen käsitys itsestään ja toisten käsitys hänestä (hänen maineensa) olisivat jotakin kunniasta riippumattomia uusia arvoja. Päinvastoin sekä ihmisen oma käsitys arvostaan „subjektivoitu kunnia“ että muiden käsitys tästä arvosta „objektivoitu kunnia“[1]) perustuvat kunniaan niin käsitettynä kuin ylempänä on esitetty: ne ovat kunnian ilmenemismuotoja — absoluuttisen[1]) arvolauselman relatiivisia — niin sanoaksemme — emanationeja: edellinen on mielle kunniasta ihmisessä itsessään ja jälkimäinen mielle samasta kunniasta muissa. Kunnia itsetuntona ja kunnia maineena eivät ole, kuten Bjerre selittää, kaksi toisistaan riippumatonta asiaa[2]): kunnia on yksi ja yhtenäinen, se esiintyy vain kahtena eri tilana: realiteettina kunnian subjektissa itsessään ja realiteettina subjektin ulkopuolella olevissa ihmisissä. Näiden vaikutuksiensa kautta kunnia saa sekä yksityiselle ihmiselle että koko yhteiskunnalle tosiasiallisen merkityksen[3]).

Kunnia ilmenee maineena ja itsetietona — selitettäköön viimeksimainittu sinänsä ihmisestä itsestään taikka toisten käsityksestä johtuvaksi — mutta myös itsetuntona. Onko siis tämä itsetunto jotakin uutta, uusi realiteetti, joka ei johtuisi kunniasta niin käsitettynä kuin me olemme sen esittäneet? Käsittääksemme ei: — itsetunto on joko itsetiedon taikka maineen refleksi ihmisen tunteessa. Samalla tavoin kuin itsetieto on mahdollista ainoastaan siksi,

1) Liepmann, Vergl, Darst. Bes. T. IV, siv. 228.

1) Nimittäin sikäli, että se on oikeampi ja sikäli absoluuttisempi kuin itsetieto taikka maine.

2) Bjerre, Rättstridighetsrekvisitet, siv. 105 ja 117 Sitävastoin Bjerre aivan oikein kiinnittää huomion siihen, miten paikkansapitämättömiin tuloksiin de lege lata tullaan, jos jompaakumpaa näistä pidetään kunniana itsenään.

3) Tähän merkitykseen nähden vert. Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning, siv. 155 ja 152; myöskin Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 229 j. s.

olevat henkilöt, sillä ei ole kunniaa. Mutta kunnia itsessään ei riipu siitä, mitä ihminen itse tai muut ihmiset määrätyllä hetkellä katsovat tarkotusperän toteuttamiseksi tarpeelliseksi, eikä hänen itsensä tai muiden ajatuksesta määrätyn ominaisuuden merkityksestä tarkotusperään nähden. Kunnia on yhtä vähän itsessään oma käsityksemme meistä, (ihmisen oma arvopäätelmä relatiivisesta kelpaavaisuudestaan) kuin maineemme — Geltung Wertung — muiden silmissä (muiden ihmisten arvopäätelmä tuosta kelpaavaisuudesta). Kumpainenkin voi olla väärä, ja mitä erityisesti jälkimäiseen tulee, on pidettävä mielessä, että ihmisen teot tai tekemättäjättämiset, jotka muille ovat ainoina perusteina johtopäätöksiin ihmisten ominaisuuksista, eivät suinkaan ole noiden ominaisuuksien tai edes niitten käyttämisen ehdottomasti oikeita tunnusmerkkejä. Sitäpaitsi saattaa se, joka valistuneempana elää uuden paremman järjestyksen mukaisesti kuin hänen aikalaisensa, asettaa itselleen tarkotusperiä, joita se maailma, jossa hän elää, ei tunnusta. Senpä vuoksi tuleva aika voi tunnustaa ihmisellä olleen kunniaa, vaikka hänen oma aikansa sitä hänelle ei ole antanut (samoin kuin hän on voinut olla oman aikansa oikeusjärjestyksenkin tuomitsema).

Tällä ei kuitenkaan ole sanottu, että ihmisen käsitys itsestään ja toisten käsitys hänestä (hänen maineensa) olisivat jotakin kunniasta riippumattomia uusia arvoja. Päinvastoin sekä ihmisen oma käsitys arvostaan „subjektivoitu kunnia“ että muiden käsitys tästä arvosta „objektivoitu kunnia“[1]) perustuvat kunniaan niin käsi-

[1]) Liepmann, Vergl, Darst. Bes. T. IV, siv. 228.

tettynä kuin ylempänä on esitetty: ne ovat kunnian ilmenemismuotoja — absoluuttisen[1]) arvolauselman relatiivisia — niin sanoaksemme — emanationeja: edellinen on mielle kunniasta ihmisessä itsessään ja jälkimäinen mielle samasta kunniasta muissa. Kunnia itsetuntona ja kunnia maineena eivät ole, kuten Bjerre selittää, kaksi toisistaan riippumatonta asiaa[2]): kunnia on yksi ja yhtenäinen, se esiintyy vain kahtena eri tilana: realiteettina kunnian subjektissa itsessään ja realiteettina subjektin ulkopuolella olevissa ihmisissä. Näiden vaikutuksiensa kautta kunnia saa sekä yksityiselle ihmiselle että koko yhteiskunnalle tosiasiallisen merkityksen[3]).

Kunnia ilmenee maineena ja itsetietona — selitettäköön viimeksimainittu sinänsä ihmisestä itsestään taikka toisten käsityksestä johtuvaksi — mutta myös itsetuntona. Onko siis tämä itsetunto jotakin uutta, uusi realiteetti, joka ei johtuisi kunniasta niin käsitettynä kuin me olemme sen esittäneet? Käsittääksemme ei: — itsetunto on joko itsetiedon taikka maineen refleksi ihmisen tunteessa. Samalla tavoin kuin itsetieto on mahdollista ainoastaan siksi,

[1]) Nimittäin sikäli, että se on oikeampi ja sikäli absoluuttisempi kuin itsetieto taikka maine.

[2]) Bjerre, Rättstridighetsrekvisitet, siv. 105 ja 117 Sitävastoin Bjerre aivan oikein kiinnittää huomion siihen, miten paikkansapitämättömiin tuloksiin de lege lata tullaan, jos jompaakumpaa näistä pidetään kunniana itsenään.

[3]) Tähän merkitykseen nähden vert. Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning, siv. 155 ja 152; myöskin Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 229 j. s.

että ihminen „psykologiskt sedt, är ett komplex af olika, delvis mot hvarandra stridande viljekrafter, af hvilka somliga äro mera varaktiga och såtillvida starkare och andra mera tillfälliga och såtillvida svagare“ — kuten Bjerre[1]) lausuu, samalla tavoin myös itsetunto. Sekä itsetieto että itsetunto ovat tuloksia näiden voimain vertailemisesta toisiinsa pitämällä silmällä määrättyä tarkotusperää. „I den mån som de förra af dessa krafter, de mera varaktiga, i verkligheten visat sig vara äfven såtillvida starkare än de senare, de mera tillfälliga, att de genomgående förmått behärska och öfvervinna dessa d. v. s. i den mån, som människan i sina handlingar låtit sig ledas af det varaktiga, det „innersta“ i sin personlighet, blir hennes omdöme öfver sig själf tillfredställande hennes aktning för sig själf orubbad (hänellä on siis tyydytyksen tunne), och i den mån de tillfälliga krafterna visat sig vara såtillvida strakare än de mera varaktiga, att de i hennes lif lyckats få herravälde öfver dessa d. v. s. i den mån som det tillfälliga, „ytliga“ i människans personlighet varit bestämmande för hennes handlingar, blir hennes omdöme öfver sig själf ogillande, hennes aktning för sig själf förbrytes i självförakt“. Aivan samoin kuin itsetunto tässä tapauksessa on ollut tulos vertailusta itsetiedon ja ihmisen itselleen tahtoman arvon välillä, on se toiseltapuolen tulos vertailusta itsetiedon ja maineen (ahtaammaassa tai laajemmassa merkityksessä) välillä. Milloin viimeksimainittu vastaa itsetietoa, tuntee ihminen tyydytyksen tunnetta,

[1]) Bjerre, Rättstridighetsrekvisitet, siv. 106.

päinvastaisessa tapauksessa tuskaa. Halu edelliseen on intressiä siihen, että toisten arvopäätelmä vastaisi itsetietoa.

Kunnia saa rikosoikeudellista suojaa ilmenemismuodoissaan maineena ja kunniantuntona. Kunniaa sinänsä tosin ei voi loukata: ainoastaan vaikuttamalla niihin ominaisuuksiin tai ominaisuuksien käyttämiseen, joihin kunnian perusteena oleva henkilöä koskeva arvopäätelmä nojaa, voi vaikuttaa kunniaan. Mutta maineen ja itsetunnon loukkaukset loukkaavat kunnian reaalista merkitystä ja ovat nekin siksi kunnianloukkausta: kuitenkin ainoastaan mikäli nuo tilat määräytyvät niin, että niillä mikäli mahdollista on vastaavaisuutta todellisessa kunniassa. [1])

Kunnianloukkausteot kohdistuvat siis osaksi itsetuntoon osaksi maineeseen ja ovat joko subjektin omia todellisuutta vastaamattomia arvosteluja loukatun relatiivisesta kelpoisuudesta johonkin tarkotusperään,[2]) tai aikaansaavat muutoksen muiden arvoste-

[1]) Vert. Friedmann, Das Recht der Wahrheit und der Schutz des guten Namens. Erittäinkin Beling, Wesen, Strafbarheit und Beweis der üblen Nachrede sekä Delaquis, Der Wahrheitsbeweis bei Beleidigung.

[2]) N. k. muodollisissa solvauksissa, haukkumanimen käyttämisessä j. n. e. se tarkotusperä, johon nähden rikoksentekijä halventaa loukatun arvoa, ei suinkaan käy ilmi sanonnan sisällyksestä. Halventaminen tapahtuu loukkaajan kokonaiskäytöksen perusteella — samalla kuin solvaus usein sisältää arvostelua niin sanoaksemme loukatun kokonaisarvoon nähden („hän on sellainen mies, että hänelle hyvin voi sanoa taikka tehdä sitä ja sitä“) — taikka ainakin vertauksessa loukkaajan itsensä ja loukatun välillä, vert. Leonhard, Festschr. für v. Liszt, siv. 72.

lussa samassa suhteessa. Kuitenkin on heti selvää, ettei lainsäätäjä voi suojella passiivista subjektia arvostelulta jokaiseen tarkotusperään nähden, yhtävähän kuin jokaiselta alentavalta arvostelulta sinänsä, vaikkakin arvostelu kumpaisessakin tapauksessa olisi itsessään väärä. Raja rangaistavan ja rankaisematta jäävän arvostelun välillä on lainsäätäjän määrättävä. Lainsäätäjän tulee joko oleellisuusmerkkien kautta laissa itsessään ilmaista tai jättää tavasta riippuvaksi, ei ainoastaan mitkä ne tarkotusperät ovat, joihin nähden arvostelun rangaistuksen uhalla tulee vastata todellisuutta — kunnianloukkausten kvalitatiivisen sisällön — vaan myös arvostelun kvantitatiivisen laajuuden, t. s. mitkä arvostelut ovat sellaisia, että niille on annettava oikeudellinen merkitys.[1]) Lainsäätäjä voi tällöin rajoittaa tarkotusperät esim. vain niihin, joihin henkilö likeisimmin suhtautuu, t. s., jotka ovat hänen asemassaan erikoisesti huomattavia, samoinkuin esim. rajoittaa rangaistavat loukkaukset vain sellaisiin, jotka tuottavat suoranaista vahinkoa loukatulle. Toiseltapuolen voi lainsäätäjä laajentaa sitä toisten mielteisiin perustuvaa tilaa, joka on kunnianloukkausten objekti, varsinaista mainetta ulommaksi esim. kieltämällä muutamien asianhaarojen esittämiseen, vaikka ne itsessään ovat tosia (= todistamisoikeuden kieltäminen), jossa tapauksessa suojelusobjektina on muutakin kuin kunnia.[2])

Esitetty käsitys yhdistää kolmeen ylempänä mainittuun ryhmään kuuluvat kunniakäsitteet, joiden virhe

[1]) Vert. Leonhard, Festschr. für v. Liszt, siv. 79.
[2]) Vert. edell. siv., muist. 1.

on siinä, että ne kiinnittävät huomiota vain yhteen puoleen kunniassa. Mitä sitävastoin tulee siihen käsitykseen, että kunnia olisi kunnioitusta,[1]) on se käsittääksemme virheellinen siihen nähden, että se identifieraa loukkauksen objektin ja itse loukkaamisen vastakohdan. Kunnian realiteetti — ärans reale — on sen käsityskannan mukaan — ihmisen arvon kunnioitus. „Lagen bjuder respekt för annans värde. Människans värde utgöres af hennes egenskaper, hennes beskaffenhet. Föremålet för lagens skydd äro -- ej dessa egenskaper, lika litet som häller människans egen eller hennes omgifnings föreställning om hennes beskaffenhet, utan respekten för denna beskaffanhet".[2]) Kunnioitus vastakohtana arvossapidolle, s. o. muiden käsitykselle ihmisen arvosta, on tämän arvon hiljainen tai teossa ilmenevä tunnustaminen.[3]) Se on siis toimintaa, ja sikäli kuin sen vastakohta on kielletty, lain määräämää toimintaa. Tosin kyllä inhimillinen teko sinänsä voi olla oikeuden suojaa-saavan intressin kohde, ja sen tekemättäjättäminen tai toisella tavalla tekeminen olla rangaistavaa, mutta kumpaisessakin tapauksessa — kuten ylempänä siv. 50 on huomautettu — toiminta ei ole rangaistavaa sinänsä, vaan sen vuoksi, että se on tuottanut muutoksen olotilaan, joka oli riippuvainen intressin kohteenaolevasta teosta. Kun laki käskee osottamaan tunnustamista niin se ei tee sitä tämän kunnioituksen itsensä takia, vaan siksi, että epä-

[1]) Jota käsitystä m. m. sekä Forsman että Serlachius edustavat.
[2]) Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning, siv. 168.
[3]) Serlachius m. t. siv. 157.

kunnioitus tekisi muutoksen määrättyyn tilaan nim. maineeseen tai suojattuun itsetuntoon. Päinvastaisessa tapauksessa käsittääksemme täytyisi pitää kunniaa lain luomana — se olisi oikeus, jota ei löytyisi, jos laki ei käskisi osottamaan kunnioitusta. Mutta Serlachius, jonka esityksen nimenomaan tässä perustamme, itse panee painoa siihen, että yhtä vähän kuin kunnianloukkaus on lain luoma — „ärekränkningen är ej skapad utan förbjuden af rätten“[1]) — yhtä vähän voi kunnian sanoa olevan oikeuden: „ty härmed utsäger man endast, att rätten tagit äran under sitt skydd, att den gifvit människan en rätt till skydd i ett visst afseende och det är just detta bestämda något som frågan gäller“.[2]) — Sitäpaitsi kunnianloukkaus on edelleen Serlachiuksen mukaan epäkunnioitusta (missaktning). Mutta epäkunnioituksen kunnioituksen negationina täytyy kohdistua samaan objektiin kuin kunnioituksen; sen objektina ei voi olla kunnioitus itse. Kunnioitus on arvon tunnustamista, epäkunnioitus on saman arvon kieltämistä. Aivan toinen asia on se — kuten huomautettu — missä määrin qvantitatiivisesti tätä arvoa on kiellettävä, jotta laki kvalifiseraisi teon kunnianloukkausrikokseksi, samoinkuin milloin laki katsoo oikeudenvastaisuuden puuttuvan (esim. arvostelusta), niin että teosta, joka muuten olisi rikos, ei seuraa rangaistusta.

Tullessamme nyt kysymykseen luotonsaantimahdollisuuden ja kunnian välisestä erotuksesta, ja verratessamme luotonsaantimahdollisuutta niihin eri mielipiteisiin, joita kunniasta on olemassa, ei ensi aluksi ole tarpeen eri ryhminä käsitellä niitä kolmea ylempänä mainittua käsityskantaa, joista yksi pitää ihmisen ominaisuuksia, toinen mainetta ja kolmas itsetuntoa kunniana. Sillä huolimatta siitä mitä noista kolmesta eri mielipiteet sitten pitänevätkin kunniana, ei kuitenkaan ole kiellettävissä,[1]) että kaksi viimeksimainittua sittenkin perustuvat ihmisissä oleviin ominaisuuksiin. Sitävastoin on sitä tärkeämpää ottaa huomioon kunkin käsityskannan piirissä ilmenevä erilainen käsitys niistä seikoista, joihin vastaavien arvostelulausumain tulee perustua. Toisaalta katsotaan nimittäin ihmisen kunnian perustuvan ainoastaan hänen siveellisiin ominaisuuksiinsa, t. s. siihen miten hän olemassa olevia ominaisuuksiaan käyttää niiden velvollisuuksien täyttämiseen, jotka hänen asemastaan johtuvat, ottamatta huomioon näiden ominaisuuksien (spesifikistä) merkitystä sinänsä[2]), toiseltapuolen pidetään kunniaa yhteiskunnalliselta näkökannalta tapahtuvana arvosteluna kaikista henkilön teoista ja ominaisuuksista, s. o. hänen persoonallisesta arvostaan kokonaisuudessaan yhteiskunnalle.[3]) Kumpaisessakaan tapauksessa

[1]) Serlachius, Äran såsom föremål för straffbar kränkning, siv. 149.

[2]) Serlachius, m. k.

[1]) Näin myöskin se mielipide, joka pitää mainetta sinänsä kunniana (eroten käsityksestä, jonka mukaan maine on kunniaa, sikäli kuin sillä on vastaavaisuutta todellisuudessa) — sillä mainetta ei yleensä voi syntyä ilman arvopäätelmää henkilöstä.

[2]) Tähän ryhmään kuuluvat: Weber, Köstlin, v. Buri, Hälschner, Amsler, Dochow, Niegold, Binding, Bruhns, Kohler, v. Bülow, Goos, Eichmann, Stoos.

[3]) Tähän ryhmään kuuluvat: v. Grolmann, Meyer-Allfeld, Berner, v. Liszt, Kronecker, Liepmann,

ei ole yksinomainen kysymys henkilön potentiaalisesta arvosta, s. o. ihmiselle sinänsä syntymästään saakka kuuluvasta ihmisarvosta, vaan ihmisen aktuaalisesta arvosta, se on siitä, että ihmisellä todella on ominaisuuksia ja että hän niitä todella tai todennäköisesti käyttää niiden siveellisten tai yhteiskunnallisten tehtävien täyttämiseen, jota hänen asemassaan vaaditaan. Erotus determinerautuu sen käsityksen mukaan kunniasta, joka ylempänä omana käsityksenämme on esitetty, kysymykseksi siitä tarkotusperästä, mikä ennen muita on oleva määräävänä kunnialle. Jos tämä päämäärä on siveellinen, silloin ihmisen hyvä tahto saa etusijan, jos se on yhteiskunnallinen, myöskin lisäksi ne ominaisuudet, jotka tahdolla on käytettävänään.

Sekä silloin kun kunnia käsitetään siveelliseksi arvoksi että silloin kun se käsitetään yhteiskunnalliseksi arvoksi lankeavat kunnia ja yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus osalta yhteen. Kuten ylempänä olemme osottaneet, perustuu luotossa oleva luottamus osaksi luotonsaajan tahtoon tehdä vastasuoritus, ja selvää on, että tämä hyvä tahto kuuluu kunniaan, käsitettäköön se sitten edellisellä taikka jälkimäisellä tavalla. Kunnianloukkaaminen voi siis eräissä tapauksissa loukata luotonsaantimahdollisuutta, samoinkuin päinvastoin luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen voi olla kunnianloukkausta. Tässä merkityksessä voi kyllä puhua luotosta „kunnian taloudellisena puolena". Mutta senkautta ei ole vielä ratkaistu kysymystä, ovatko rikokset yksilöllistä

v. Ihering, v. Mieczkowski, Janka, Köhne, Gabler, Wilhelm, v. Volkmann, Finger, Thomsen, Olshausen, Lorsch, Kratz, osaksi Hess.

luotonsaantimahdollisuutta vastaan aina samalla kunnianloukkausta.

Mitä ensinnäkin tulee mielipiteeseen, joka siveellisille ominaisuuksille antaa kunniata perustavan merkityksen, on kysymykseen vastattava ehdottomasti kieltäen: ihmisen luotonsaantimahdollisuutta voi monella tavalla loukata taikka saattaa vaaraan, ilman että vähimmässäkään määrässä loukkaa ihmisen siveellistä arvoa. Luottoon kuuluu myös, että ihmisellä taloudellisia päämääriä silmällä pidettäessä on positiivista merkitystä omaavia ominaisuuksia; kieltämällä ne, saattaa ihmisen luotonsaantimahdollisuus joutua vaaraan taikka tulla loukatuksi, ilman että ihmisen siveellinen arvo loukkaantuu. Voi olla huono liikekyky, vaikka siveellisesti on moitteeton — usein, vaikka väärin, esitetään molemmat toistensa vastakohdiksi („hän on liian rehellinen, ollakseen hyvä kauppamies"). Ja vielä selvempää on, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen, väärän esityksen kautta luotonsaajan taloudellisesta kyvystä vastasuorituksen tekemiseen mikäli tuo kyky perustuu luotonsaajan ulkopuolella oleviin taloudellisiin seikkoihin, ei vähemmässäkään määrässä voi loukata ihmisen siveellistä arvoa ja siis olla kunnianloukkausta, kunnia käsitettynä siveellisenä arvona.

Vaikeammaksi käy kysymys, milloin kunniana pidetään yhteiskunnallista arvoa. Kuten ylempänä on huomautettu, riippuu kunnia tämän käsityksen mukaan yhteiskunnallisesta asemasta johtuvien velvollisuuksien täyttämisestä, samoinkuin niiden ruumiillisten ja henkisten ominaisuuksien omaamisesta, joita paitsi noiden velvollisuuksien täyttäminen ei ole mahdollista. Nämä

ominaisuudet ovat erilaisia aina sen yhteiskunnallisen aseman mukaan, joka niiden kantajalla on — eikä ainoastaan riippuen siitä erilaisuudesta, joka kunnian subjekteihin nähden on kansallisesti, taloudellisesti ja kulttuurin puolesta olemassa, vaan myöskin erilaisesta elämäntehtävästä, ammatista ja elinkeinosta.[1]) Moniaat näistä ominaisuuksista saattavat tästä huolimatta olla sellaisia, että niiden puuttuminen on puute jokaisessa, toisten ollessa sellaisia, että niitä vain muutamilta voidaan vaatia. Eräät edellistä laatua olevat ominaisuudet ovat yksilölliseen luotonsaantimahdollisuuteen nähden samassa suhteessa olevia kuin siveelliset ominaisuudet: luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen ei ole niille perustuvan kunnian loukkaamista. Mutta kunnian perusteena olevien ominaisuuksien laajentuessa käsittämään sellaisia ominaisuuksia, joita vain muutamilta voidaan vaatia, laajenee ala, jolla kunnia ja yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus lankeavat yhteen, nimenomaan sellaisiin henkilöihin nähden, joiden erikoiskunniaan erityisten, luotossa olevaa luottamusta perustavien ominaisuuksien voidaan katsoa kuuluvan. Tällaisia henkilöitä ovat ne, joiden ammatti tai elinkeinoasema suoranaisesti viittaa luoton käyttämiseen. Jokainen ammatti on organisationi sen edustamasta lajista yhteiskunnallista toimintaa ja antaa siksi takeita varmasta ja järjestetystä yhteiskunnan tarpeiden tyydyttämisestä kysymykseen tulevalla alalla. Joka ryhtyy määrättyyn ammattiin, ilmoittaa julkisesti ei ainoastaan olevansa halukas kaikkiin ammattiin kuuluviin toimiin, vaan myös omaavansa niihin tarvittavia

[1]) Vert. edellä siv. 126 j. s.

ominaisuuksia, hän jättää yleisölle vakuutuksen, että jokainen, joka ammattiasioissa kääntyy hänen puoleensa taikka joutuu hänen kanssansa tekemiseen, myöskin voi luottaa häneen.[1]) Joka senvuoksi ryhtyy ammattiin, joka suoranaisesti viittaa luoton käyttämiseen, hän samalla julkisesti vakuuttaa henkilökohtaisten ominaisuuksiensa ja kykyjensä puolesta olevansa sellainen henkilö, johon luotonantaja vastasuoritukseen nähden saattaa täydellisesti luottaa, samalla kun hänen kuulumisensa tuohon ammattiin antaa takeita senkin yhteiskunnallisen tarpeen tyydyttämisestä, että luotossa vastasuoritus sovitulla tavalla yleensä tapahtuu. Ja samalla kuin vastasuoritus tällaiselle henkilölle on tullut hänen asemastaan johtuvaksi „velvollisuudeksi yhteiskuntaa kohtaan“,[2]) ovat ne ominaisuudet, jotka tekevät tämän velvollisuuden suorittamisen mahdolliseksi, tulleet välttämättömiksi edellytyksiksi hänen kunniaansa. Sentähden se, joka esim. kauppiaalta väittää puuttuvan liikekyvyn, ei ainoastaan kyvyn hoitaa talouttaan, vaan myös kyvyn produktiiviisena voimana, taitona käyttää luoton kautta saamaansa omaisuutta taloudellisesti tuottavasti, epäilemättä loukkaa hänen kunniaansa — vaikka tällainen väite, joka kyllä voi loukata jonkun ei-liikemiehen luottoa, ei ole kunnianloukkausta jälkimäiseen nähden.

Mutta sellaisiakin henkilöitä silmälläpitäen, joiden ammattiasema suoranaisesti viittaa luoton käyttämiseen, täytyy tulla siihen tulokseen, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen ja kunnianloukkaus eivät täydellisesti lankea yhteen. Luotossa oleva luottamus perustuu myös,

[1]) v. Ihering, Der Zweck im Recht I, siv. 141 j. s.
[2]) v. Ihering, m. k.

kuten ylempänä olemme osottaneet, luotonsaajan taloudelliseen kykyyn tehdä vastasuoritus, jolloin kysymykseen tulevat luotonsaajan varallisuusoikeuksien suuruus, hänen omaisuutensa laatu, liikeyrityksen vakavuus, tuottavaisuus ja helppous muuttaa rahaksi. Mutta näistä seikoista liikemiehen tai ammattiharjoittajan henkilökohtainen kunnia ei mitenkään voi olla riippuvainen. Liikemiehen kunnia ei voi riippua siitä onko hänellä käytettävänään runsaita apuneuvoja vai ei, onko hänen tehtävä työtä suotuisain olosuhteitten vallitessa vaiko ei. Yhden ihmisen taito, olkoon kuinka suuri tahansa, ei joka hetki voi kaikkia olosuhteita luoda itselleen ja työlleen suotuisiksi. Jos kunnia olisi riippuvainen ulkonaisista omistusoikeudellisista valtasuhteista, silloinhan olisi jokainen varkaus, jokainen kärsitty petos, joka näitä valtasuhteita vähentää, samalla kunnianloukkausta. Väitteet, että pankkiiri maksaa paljon suurempaa talletuskorkoa kuin muut pankkilaitokset yleensä tai että hän on joutunut suurten petosten uhriksi, voivat kyllä saattaa pankkiirin luoton vaaraan — edellinen sen kautta, että se saattaa synnyttää sen käsityksen että hän on taloudellisessa ahdinkotilassa tai että hänen yleensä on vaikeampi saada pääomia käytettäväkseen kuin muiden — mutta hänen kunniatansa ne eivät saata loukata.[1]) Sillä ne ominaisuudet, jotka ovat tekijöinä kunniassa, ovat henkilökohtaisia, niillä on, kuten on huomautettu, kokonaan henkilökohtainen luonne. Kaikki ne tutkijat, jotka katsovat kunniaa yhteiskunnalliseksi arvoksi tai toisten käsitykseksi tästä arvosta, mutta pitävät silmällä psykologista kunniaa, erillään siitä, mitä laki de lege lata pitää kunnianloukkauksen objektina, ovat yhtä mieltä siitä, että kysymys on, uudistaaksemme mitä ylempänä on sanottu, siinä määrin henkilökohtaisista ominaisuuksista, että niitä ei voi ihmisen olemuksesta erilleen akstraherata, ilman että ihmisen olemus olisi toinen kuin ennen. Mutta juuri siitä syystä täytyy, vaikka asettuisikin kunniaan nähden noidenkin tutkijain kannalle, tulla siihen tulokseen, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen voi tapahtua kunniaa loukkaamatta.[1])

---

[1]) Puolustukseksi siitä, että Saksan valtakunnan nykyisen rikoslain ehdotuksessa kunnianloukkauksen oleellisuus oli erityisesti laajennettu koskemaan myös (kauppiaisiin ja liikemiehiin rajoitettua) luotonsaantimahdollisuuden loukkausta, lausuttiin valmistavan valiokunnan puolelta asiaa valtiopäivillä käsiteltäessä: „Wenn jemand von einem Kaufmann sagt, der Mann habe gestern einen fälligen Wechsel nicht bezahlt, so kann das, wenn er damit irgend welche Umstände verbindet, mittelst deren er jenen als einen leichtsinnigen Menschen hinstellt, vielleicht auch eine Beleidigung der Ehre sein; wenn Sie aber an die Zeiten allgemeiner Kalamitäten im kaufmännischen Leben denken, so kann die Behauptung, es habe jemand seine Zahlungen eingestellt, derart sein, dass kein Mensch eine Verletzung der Ehre darin finden kann. Trotzdem ist es eine Aeusserung, die dem Betreffenden den allergrössten Schaden zufügt". Passow, Die Kreditgefährdung, siv. 8.

[1]) Yleisenä mielipiteenä kirjallisuudessa onkin, että luotto ei kuulu kunniaan. Näin luonnollisestikin etupäässä ne, joiden mielestä kunnia on siveellinen arvo tai toisten (tai oma käsitys) siveellisestä arvosta, niin Hälschner, Das deutsche Strafrecht II, siv. 198. Dochow Holtzendorffs Handb. III, 336, 354, 355: „Die Gefährdung des Kredits ist streng genommen zu den Beleidigungen nicht zu zählen: — nicht die Ehre, sondern das

Vertaamatta on vielä luotonsaantimahdollisuuden suhde kunniaan silloin kun kunnioitusta pidetään kunniana. Mikäli se käsitys on oikea, joka ylempänä tästä

Vermögensinteresse ist das Objekt der Angriffes". Binding, Normen II, siv. 483. Mutta myöskin niiden kesken, joiden mielestä kunnia on yhteiskunnallinen arvo tai toisten käsitys yhteiskunnallisesta arvosta on yleinen mielipide sama, niin Meyer-Allfeld, Lehrbuch, siv. 421: „Nicht zur Ehrletzung gehört die verläumderische Kreditgefährdung, welche das Gesetz in Verbindung mit der vorsätzlichen Verläumdung erwähnt hat, die sich aber in Wahrheit als ein Vermögensdelikt darstellt". Olshausen, Kommentar § 187, N:o 5, Kratz, Der strafrechtliche Ehrbegriff, siv. 47 j. s. Myös Forsman, Särsk. brotten, siv. 137. Päinvastaista mielipidettä ovat edelliseen ryhmään kuuluva Niegold, Die Beleidigung, siv. 9, sekä jälkimäiseen v. Liszt, Lehrbuch, § 95 (vielä 1903 v. painoksessa, samoinkuin sitä edellisissä, kuitenkin ainoastaan „soweit die Berufsstellung auf die Beanspruchung des Kredits verweist". Myöhemmistä painoksista on tämä lisäys jätetty pois). v. Volkmann, Der Begriff der Beleidigung, siv. 39; lisäksi Hess, siv. 28, Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 229, pitää luottoa kunniana, mikäli kysymyksessä ovat kauppiaat (luotto = „Geschäftsehre"), muuten ei.

Niistä molemmista (ja ainoista), jotka yksityistutkimuksissa ovat käsitelleet luottoloukkausta, katsoo Passow, Die Kreditgefährdung, siv. 38, luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen kuuluvan omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin; Huber, Der Credit, sitävastoin niihin rikoksiin, jotka kohdistuvat yksilöllisoikeuksiin.

Mitä erityisesti viimeksimainittuun mielipiteeseen tulee, on huomattava seuraavaa:

Yksilöllisoikeudet — sellaisina kuin ne nykyänsä oikeustieteessä esiintyvät — ovat muodoltaan osaksi Gierken, osaksi Kohlerin konstrueraamia. Edellisen mukaan (Deutsches Privatrecht I, siv. 702) ovat n. k. henkilöllisoikeudet „Persönlichkeitsrechte" oikeuksia, „die ihrem Subjekte die Herrschaft über einen Bestandtheil der eignen Persönlichkeitsspähre gewährleistet". Nämä oikeudet ovat subjektiivisia oikeuksia: henkilöllisoikeus on yhtenäinen subjektiivinen perusoikeus, joka on perusteena kaikille muille subjektiivisille oikeuksille ja ne kaikki käsittää. Niihin kuuluu oikeus elämään, terveyteen, kunniaan, nimeen, toiminimeen j. n. e., mutta myöskin liikekunnia (johon Gierken mukaan luotonsaantimahdollisuudenkin loukkaus kohdistuu, m. t. siv. 711, muist. 15) sekä oikeus „auf einen besonderen wirtschaftlichen Thätigkeitsbereich", (m. t. siv. 713). Myös Kohler'in mukaan (Holtzendorffs Encyklopädie I, siv. 587 j. s.) on olemassa henkilöoikeus, „das Recht zu verlangen, dass die Person als vollgültige sittliche und geistige Persönlichkeit anerkannt wird". Tähän oikeuteen kuuluu oikeus nimeen, omaan kuvaan, siihen kuuluu myöskin oikeus sekä kunniaan että siihen taloudelliseen asemaan, joka perustuu ihmisen ominaisuuksiin samoinkuin oikeus siihen, ettei ihmistä ammatissaan loukata. Mitään näistä oikeuksista ei voi toiselle siirtää: sellaisia ovat sitävastoin ne aatteellisiin esineisiin kohdistuvat oikeudet, joita Kohler kutsuu „immateriaalioikeuksiksi". Nämä oikeudet taasen ovat sellaisia, jotka syntyvät „durch Schöpfung d. h. durch Gestaltung des Ideenbildes kraft geistiger Initiative" (siv. 623) ja laskee Kohler niihin kuuluviksi kirjailijan ja taiteilijain oikeuden työnsä tuotteisiin samoinkuin patenttioikeuden.

mielipiteestä on lausuttu, on kysymys tässä ainoastaan siitä, millä tavalla jossakin laissa oleellisuus kunnianloukkaukseen nähden on laadittu. Jos se käsittää sekä

Kuten edellä on osotettu, ei subjektiivinen oikeus tai oikeus yleensä ole rikoksille yhteinen objekti. Siitä syystä ei tässä, jossa luotosta on puhetta nimenomaan suojelusobjektina, ole syytä käydä tarkastelemaan synnyttääkö luotto edellisen tai jälkimäisen kaltaisen subjektiivisen oikeuden. Toiseltapuolen on ilman muuta selvää, että luotto hyödykkeenä on aatteellinen esine. Onko luottoloukkaus sitävastoin laskettava v. Liszt'in noudattamassa jaossa (Lehrbuch § 79)

kunnianloukkauksen että luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen — kuten esim. ranskalainen lainsäädäntö — taikka yhdistettynä yhteisiin määräyksiin, kuten esim. Suomen laki tekee — silloin myöskin luotonsaantimahdollisuus on kunnioitusta, kunniaa. Jos taas laki molemmat toisistaan erottaa, esim. kuten Saksan valtakunnan rikoslaki, silloin voi olla niin, että se kunnioitus, joka on olemassa kunniaan, on toisenlainen kuin se kunnioitus, joka on olemassa luotonsaantimahdollisuuteen nähden. Mikäli taasen pääpaino pannaan niihin ominaisuuksiin, taikka näiden ominaisuuksien synnyttämiin tiloihin, jotka ovat kunnioituksen objekteina, silloin on ero sama kuin ylempänä on mainittu.

Vaikka luotonsaantimahdollisuus ja kunnia näin ollen eivät lankea yhteen on niillä kuitenkin laaja samantapaisuus. Ensiksi mikäli kunniata pidetään muiden käsityksenä ihmisen arvosta — palataksemme takaisin alkuperäisesti esittämiimme ryhmiin. Yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus ja kunnia ovat silloin kumpikin ulkopuolella subjektia olevia tiloja toisten ihmisten toiminnassa ja siitä riippuvia — „das Ergebniss des Verhaltens der andern".[1]) Kaikki oikeushyödykkeet ovat tosin kyllä riippuvia toisten toiminnasta. Elämä esim. on riippuvainen siitä, ettei sitä loukata, hallinta siitä, ettei sitä rajoiteta, tai tehdä mahdottomaksi. Mutta sekä yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus, että kunnia (edelleen toisten käsityksenä ihmisen arvosta) eroavat tällaisista oikeushyödykkeistä sen kautta, että ne määrättyinä tiloina ovat riippuvaisia toisten käyttäytymisestä silloinkin kun oikeusjärjestys jätetään huomioonottamatta, ulkopuolella oikeusjärjestystä — jos niin saa sanoa; — puhtaasti tosiasiallisena seikkana. Senkautta että määrättyjä edellytyksiä on olemassa, syntyy tila ihmisten toiminnassa, joka tämän käsityskannan mukaan on kunnia ja sen kautta että toisia edellytyksiä on olemassa, syntyy myös tila ihmisten toiminnassa, joka on luotonsaantimahdollisuus. Olemme ylempänä osottaneet, että nämä edellytykset kunnialle ja luotonsaantimahdollisuudelle osaksi ovat samat, mutta osaksi myös erilaiset. Ainoa ero noiden kahden asian välillä on siis nyt puheenaolevan käsityskannan mukaan olemassa niiden geneettisessä alkuperässä — joka kuitenkin, kuten ylempänä olemme osottaneet, riittää kvalifiseraamaan kummankin muodostaman tilan erilaiseksi. — Luonnollista on, että nyt puheenaolevaa yhdenmukaisuutta ei ole olemassa, milloin kunniana pidetään jotakin muuta kuin psykologista toimintaa muissa ihmisissä.

Mutta siitä seikasta, että maine (olkoon se sitten kunnia taikka sen ilmenemismuoto) ja luotonsaantimahdollisuus kumpikin ovat riippuvaisia toistensa tapai-

rikoksiin „gegen unkörpeliche Rechtsgüter" taikka näiden ja, kuten v. Liszt sanoo, omistusoikeutta loukkaavien rikosten välillä oleviin loukkauksiin, jotka olisivat yksilöllisoikeuksien loukkauksia, taikka kuten käsityksemme mukaan on oikeampi sanoa, niitä vastaaviin hyödykkeiden tiloihin, on kysymys, johon vastauksen voi saada vasta senjälkeen kun nuo oikeudet taikka tilat ovat tarkoin laadulleen määritellyt. Kun sillä kuitenkin on ainoastaan järjestelmällinen merkitys, eikä luo uutta valoa luoton olemukseen suojelusobjektina, sivuutetaan se tässä.

[1]) Bleeck, Die Majestätsbeleidigung, siv. 13 j. s.

kunnianloukkauksen että luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen — kuten esim. ranskalainen lainsäädäntö — taikka yhdistettynä yhteisiin määräyksiin, kuten esim. Suomen laki tekee — silloin myöskin luotonsaantimahdollisuus on kunnioitusta, kunniaa. Jos taas laki molemmat toisistaan erottaa, esim. kuten Saksan valtakunnan rikoslaki, silloin voi olla niin, että se kunnioitus, joka on olemassa kunniaan, on toisenlainen kuin se kunnioitus, joka on olemassa luotonsaantimahdollisuuteen nähden. Mikäli taasen pääpaino pannaan niihin ominaisuuksiin, taikka näiden ominaisuuksien synnyttämiin tiloihin, jotka ovat kunnioituksen objekteina, silloin on ero sama kuin ylempänä on mainittu.

Vaikka luotonsaantimahdollisuus ja kunnia näin ollen eivät lankea yhteen on niillä kuitenkin laaja samantapaisuus. Ensiksi mikäli kunniata pidetään muiden käsityksenä ihmisen arvosta — palataksemme takaisin alkuperäisesti esittämiimme ryhmiin. Yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus ja kunnia ovat silloin kumpikin ulkopuolella subjektia olevia tiloja toisten ihmisten toiminnassa ja siitä riippuvia — „das Ergebniss des Verhaltens der andern“.[1]) Kaikki oikeushyödykkeet ovat tosin kyllä riippuvia toisten toiminnasta. Elämä esim. on riippuvainen siitä, ettei sitä loukata, hallinta siitä, ettei sitä rajoiteta, tai tehdä mahdottomaksi. Mutta sekä yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus, että kunnia (edelleen toisten käsityksenä ihmisen arvosta) eroavat tällaisista oikeushyödykkeistä sen kautta, että ne määrättyinä tiloina ovat riippuvaisia toisten käyttäytymisestä silloinkin kun oikeusjärjestys jätetään huomioonottamatta, ulkopuolella oikeusjärjestystä — jos niin saa sanoa; — puhtaasti tosiasiallisena seikkana. Senkautta että määrättyjä edellytyksiä on olemassa, syntyy tila ihmisten toiminnassa, joka tämän käsityskannan mukaan on kunnia ja sen kautta että toisia edellytyksiä on olemassa, syntyy myös tila ihmisten toiminnassa, joka on luotonsaantimahdollisuus. Olemme ylempänä osottaneet, että nämä edellytykset kunnialle ja luotonsaantimahdollisuudelle osaksi ovat samat, mutta osaksi myös erilaiset. Ainoa ero noiden kahden asian välillä on siis nyt puheenaolevan käsityskannan mukaan olemassa niiden geneettisessä alkuperässä — joka kuitenkin, kuten ylempänä olemme osottaneet, riittää kvalifiseraamaan kummankin muodostaman tilan erilaiseksi. — Luonnollista on, että nyt puheenaolevaa yhdenmukaisuutta ei ole olemassa, milloin kunniana pidetään jotakin muuta kuin psykologista toimintaa muissa ihmisissä.

Mutta siitä seikasta, että maine (olkoon se sitten kunnia taikka sen ilmenemismuoto) ja luotonsaantimahdollisuus kumpikin ovat riippuvaisia toistensa tapai-

rikoksiin „gegen unkörpeliche Rechtsgüter“ taikka näiden ja, kuten v. Liszt sanoo, omistusoikeutta loukkaavien rikosten välillä oleviin loukkauksiin, jotka olisivat yksilöllisoikeuksien loukkauksia, taikka kuten käsityksemme mukaan on oikeampi sanoa, niitä vastaaviin hyödykkeiden tiloihin, on kysymys, johon vastauksen voi saada vasta senjälkeen kun nuo oikeudet taikka tilat ovat tarkoin laadulleen määritellyt. Kun sillä kuitenkin on ainoastaan järjestelmällinen merkitys, eikä luo uutta valoa luoton olemukseen suojelusobjektina, sivuutetaan se tässä.

[1]) Bleeck, Die Majestätsbeleidigung, siv. 13 j. s.

sista edellytyksistä, johtuu että niiden välillä on olemassa toinenkin yhtäläisyys, johon jo johdannollisesti on viitattu, se nim. että mainetta ja luotonsaantimahdollisuutta loukkaavat teot ovat laadultaan samallaisia. Kun sekä maine että luotonsaantimahdollisuus psykologisina realiteetteina muissa ovat syntyneet kokemusperäisen päätelmän kautta, jonka postulaatteja ne itse ovat ja jonka premisseinä nuo mainitut edellytykset ovat, ovat ne riippuvia siitä, että päätelmän tekijä oikein tuntee jokaisen kysymykseen tulevan premissin. Kun kuitenkin ihmisen rajoitettu tietäminen tekee mahdottomaksi, että kukin omasta kohdastaan tuntee niiden premissien todenperäisyyden, joista hän lähtee muodostamaan mainetta taikka tekemään johtopäätöksiä luotonsaantimahdollisuuteen nähden, t. s. lähtee omalta osaltaan muodostamaan arvopäätelmää kysymyksessä olevista seikoista, käy jokaisen väärän, siihen vaikuttavan seikan ilmoittaminen kolmannelle teoksi, joka loukkaa mainetta tai luotonsaantimahdollisuutta. Tekotapa ja teko-objekti ovat siis molemmissa tapauksissa samat. Sanottu pitää paikkansa myös, milloin kunnia käsitetään psykilliseksi toiminnaksi subjektissa itsessään, sillä tässäkin tapauksessa myönnetään, että väärien asianhaarojen esittäminen kolmannelle henkilölle on kunnianloukkausta. Toiseltapuolen sitä vastaan ei puhu se, että kunnianloukkauksessa teko-objektina voi olla myöskin subjekti itse — mikä sitä vastoin ei koskaan voi tulla kysymykseen luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisessa, siinä merkityksessä että lausuma, joka tulee vain subjektin tietoon, voisi olla luotonsaantimahdollisuuden loukkaamista — yhtä vähän kuin luoton itsensä kieltäminen konkreettisessa tapauksessa.

Samoinkuin kunniaan, voivat eri rikoslait luotonsaantimahdollisuuteen nähden eri tavoin määrätä ne abstraktiset oleellisuusmerkit, joita vastatessaan konkreettinen teko tulee rikokseksi. Erityisesti on silloin huomattava, että jos rikoslaki suojelee luotonsaantimahdollisuutta niin sanoaksemme laajemmin kuin mitä sillä on vastaavaisuutta todellisuudessa — esim. kieltämällä totuustodistuksen, tai julistamalla rangaistavaksi liikesalaisuuksien ilmaisemisen sen takia, että ne vahingoittavat luottoa, luotonsaantimahdollisuus yksin ei ole suojattu, vaan myös jotakin muuta intressiä vastaava tila.[1]) Tämä johtuu logillisella välttämättömyydellä luotonsaantimahdollisuuden käsitteestä itsestään. Luotonsaantimahdollisuus on mielle muissa, mutta ainoastaan todellisiin edellytyksiin perustuva mielle. Edelleen voivat lait säätää oleellisuusmerkit joko niin, että rikos on olemassa ainoastaan milloin passiivinen subjekti on kärsinyt suoranaista vahinkoa senkautta, että konkreettista luottosopimusta ei ole syntynyt taikka siten, että jo pelkän tällaiseen seuraukseen mahdollisesti johtavan vaaran aikaansaaminen on rangaistava. — Tällöin on huomattava, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen käsitteellisesti on niin laaja, että se konkreettisessa tapauksessa sisältää molemmat ylempänä mainitut tapaukset. Lisäksi saattavat lait julistaa rangaistaviksi lausumia, joiden sisältö viittaa objektiiviseen tapahtumaan, sitävastoin ei, milloin

[1]) Samalla kannalla myös Huber, Der Credit, siv. 70.

ne sisältävät subjektin oman arvostelun taikka laajentaa rangaistavat teot koskemaan myös viimeksimainittuja j. n. e. Mutta ne ovat kaikki seikkoja, jotka kuuluvat tekemiseen sinänsä — meidän tehtävämme rajoittuu yksinomaan suojelusobjektiin.

Edellä olevan tuloksena on siis:

Kunnianloukkauksella ja yksilöllisen luotonsaantimahdollisuuden loukkauksella on osaksi sama tekoobjekti — samalla kun loukkaava teko itsessään osaksi on laadultaan samallaista. Muutamien mielipiteiden mukaan kunniasta lankeevat lisäksi kunnia ja luotonsaantimahdollisuus osaksi yhteen ja riippuu tämän yhteenlankeamisen kvantatiivinen laajuus siitä, mitkä ominaisuudet katsotaan olevan kunniata perustavia. Vähin yhtäläisyys on olemassa milloin kunnian katsotaan perustuvan siveellisiin ominaisuuksiin, laajin milloin sen katsotaan perustuvan yhteiskunnallisiin ominaisuuksiin ja niihin yhteiskuntaryhmiin nähden, joiden ammattiasema viittaa luoton käyttämiseen. Mutta toiseltapuolen voi luotonsaantimahdollisuutta loukata ilman että samalla kunniata loukataan — kunnianloukkaaminen ja luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen ei ole samaa. Mutta siitä johtuu myös, että yksilöllinen luotonsaantimahdollisuus, luotto luotonsaajan kannalta katsottuna, on teoreettisesti itsenäinen, kunniasta erillään oleva hyödyke, huolimatta siitä, mikä käsitys kunniasta omaksutaan.

Vielä selvempi on tulos, että kunnia ja luotonsaantimahdollisuus ovat eri hyödykkeitä, jos omaksutaan se käsitys kunniasta, jonka me ylempänä olemme esittäneet. Oleellinen ero niiden välillä on silloin siinä, että kunnia on absoluuttinen arvopäätelmä, joka nojaa yksinomaan ihmisen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, luotonsaantimahdollisuus sitä vastoin subjektin ulkopuolella olevien henkilöiden, vastaavaisuutta todellisuudessa omaava mielle subjektin sekä henkilökohtaisista että taloudellisista maksukykyisyysedellytyksistä.

Mitä lopuksi tulee siihen yhtäläisyyteen taikka erilaisuuteen, joka on olemassa luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen ja kunnianloukkauksen passiiviseen subjektiin nähden, on ensinnäkin selvää, että eroa ei ole olemassa pidettäessä silmällä fyysillisiä henkilöitä passiiviseen subjektiin itseensä nähden. Sitävastoin on uuden välillä olemassa se eroavaisuus, että kunniaa loukkaavan lausunnon sisältö aina koskee passiivista subjektia itseänsä, luotonsaantimahdollisuutta loukkaavan lausunnon voidessa koskea — niissä tapauksissa kuin luotonsaantimahdollisuus edellä esitetyn mukaan on riippuvainen muiden henkilöiden kuin luotonsaajan ominaisuuksista — näitä henkilöitä. Yhteisöihin nähden on luotonsaantimahdollisuuden loukkausten passiivinen subjekti tarkasti määrätty kysymykseentulevan subjektin yksityisoikeudellisen oikeutuksen kautta ryhtyä luottotoimiin, kun taasen raja niiden yhteisöjen välillä, joiden kunniaa voi loukata[1]) ja niiden

[1]) Tämä ei sisällä sitä, että yleensä edes täytyisi löytyäkään sellaisia yhteisöjä. Sellainen on m. m. Bindingin kanta, Lehrbuch I, siv. 140. Samoin v. Bar, Gerichtssaal **52**, siv. 189 j. s.

välillä, joilla ei voida katsoa olevan kunniaa on riippuva toiseltapuolen yhteisökäsitteen laajuudesta ja rakenteesta, toiseltapuolen omaksutusta kunniakäsitteestä. Kun käsittääsemme pääpano lankeaa edelliseen[1] — ja käy itse asiassa yhteen kriminaalipoliittisen kysymyksen kanssa siitä, onko yhteisön rikosoikeudellinen suoja kunniaan nähden tarpeen — lankee kysymys tehtävämme ulkopuolelle. — Mitä vihdoin valtioon tulee, niin voi se olla luotonsaantimahdollisuuden, mutta ei koskaan, käsittääksemme, kunnianloukkauksen passiivisena subjektina.

3 §. Luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisen esiintyminen lainsäädännössä.

1. Roomalainen oikeus. XII taulun laki tekee erotuksen rikoksen ja siviilirikkomuksen välillä: edellinen kohdistuu joko suoranaisesti valtiota vastaan tai katsotaan se, mikäli se kohdistuu yksityiseen valtionkansalaiseen niin vaaralliseksi, että laki pitää sitä yhteisöä ja julkisoikeutta vastaan kohdistuneena; jälkimäinen kohdistuu yksilöön sellaisenaan, joko mieskohtaisesti tai välillisesti omaisuuden subjektina. Siviilirikkomuksia olivat iniuria ja furtum, edellinen käsittäen osaksi henkilökohtaiset loukkaukset, osaksi omaisuuden vahingoittamisen vastakohtana sen oikeudenvastaiselle omakseenottamiselle. Myöhemmän oikeuskehityksen aikana jakaantui iniuria kahtia, oikeudenvastaiseen henkilö-

[1]) Vert. esim. Kohler, Goltdammers Archiv. 47, siv. 141, joka vaikka hän pitää kunniaa sen arvon ilmauksena, joka ihmisellä on siveellisenä olentona, kuitenkin pitää yhteisön kunnianloukkausta mahdollisena.

loukkaukseen, varsinaiseen iniuriaan ja oikeudenvastaiseen esineloukkaukseen, damnum iniuriaan[1]). Mutta samalla iniuria, johon, sikäli kuin se oli ollut henkilöloukkausta, XII taulun lain aikana oli kuulunut etupäässä pahoinpitely ja ehkäpä myös väkivalta, laajeni senkautta, että useita muita henkilökohtaisesti loukkaavia tekoja, joita ennen ei oltu pidetty rikoksina, nyt alettiin sinä pitää. Iniuria tuli nyt olemaan yhteisnimenä kaikille oikeudellisesti tunnustetun persoonallisuuden — dignitas illaesae status legibus ac moribus comprobatus — loukkauksille[2]). Se käsitti pahoinpitelyrikosten rinnalla rikokset aattellisia henkilökohtaisia hyödykkeitä — vapautta, kunniaa — vastaan, samoinkuin lisäksi eräät teot, jotka loukkasivat henkilön oikeudellista valtapiiriä — sekä yksityisoikeudellista että julkisoikeudellista (viimeksimainitun laatuisia esim. in mari piscari, in publico lavare, in cavea publica sedere — l. 13 § 7 D. 47, 10.), ilman että niillä olisi ollut mitään muuta yhteistä, kuin

[1]) Näitä tuli koskemaan lex Aquilia. Tällaista kehitystä vastaan, joka on Mommsen'in esittämä, Leonhard. Der Schutz der Ehre ja Die Begriffsgrenzen der Beleidigung.

[2]) Tämä roomalaisen oikeuden kunniakäsite, „existimatio“ ei ole samaa kuin ihmiselle sinänsä kuuluva siveellinen arvo. Jälkimäinen on kyllä osana edellisestä, mutta edellinen on jälkimäistä paljoa laajempi. Existimation perusteena on kyllä sekä moraalinen että oikeudellinen nuhteettomuus, mutta sitä saattoi loukata sellaisillakin henkilöön kohdistetuilla teoilla, jotka eivät millään tavoin kohdanneet loukatun itsetietoisuutta siveellisestä arvostaan tai tarkottaneet saattaa loukattua halvaksumisen alaiseksi. Köstlin, Abhandlungen I, siv. 7 j. s. Hälschner, System des Preuss. Strafr. II, siv. 179 j. s.

niiden suoranainen kohdistuminen henkilöön[1]. Siihen kuuluivat myöskin yksilöllisen luotonsaantimahdollisuuden loukkaamiset siinä merkityksessä kuin niistä edellisessä on ollut puhetta.

Luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen kuului iniurioissa infamationitapauksiin, joita koskeva pretorinen edikti[2] kuului:

ne quid infamandi causa fiat. si quis adversus ea fecerit, prout quaeque res erit, animadvertam. l. 15 § 25 D. 47, 10.

„Fiat" käsitteeseen sisältyi tässä jokainen teko, joka oli omansa kolmannessa henkilössä synnyttämään päätelmän jostakin passiivisen subjektin arvostelemiseen epäedullisesti vaikuttavasta seikasta. Se saattoi olla puheessa, kirjoituksessa tai symbolisessa teossa ilmenevä tekijän oma arvostelu mainitusta henkilöstä — — l. 15 § 27 D. h. t. —, se saattoi olla konkludenttinen teko, joka sinänsä saattoi kolmannessa synnyttää epäedullisia johtopäätöksiä, tai vihdoin teko, joka tosin

[1]) Mommsen, Röm. Strafrecht, siv. 784 j. s. 825 j. s. Maschke, Die Persönlichkeitsrechte, siv. 1 j. s., siv. 28 j. s. Thiel, Iniuria, siv. 22 j. s. Landsberg, Iniuria, siv. 29 j. s., joka kuitenkin katsoo löytäneensä yhtenäisyyden iniuriatapauksissa siinä, että ne osaksi loukkaavat ruumista tai henkistä terveyttä, osaksi yksilön affektioni-intressiä, siv. 54 j. s.

[2]) Pretorinen iniuria-edikti jakaantui yleisediktiin ja kolmeen erityisediktiin: convicium'ista, adtemptata pudicitia'sta ja infamiasta. Näistä oli yleisedikti vanhin ja likinnä vanhempaa iniuriakäsitettä. Mikäli tämä käsite sitten yleisediktin laajentavan tulkinnan kautta oli käynyt avarammaksi ja siten syntynyt varmoja, tarkkarajaisia deliktiryhmiä, vahvisti pretori ne antamalla niitä varten erityisediktin. Maschke, m. t., siv. 37.

itsessään ei ollut loukkaava, mutta jonka välittömät seuraukset siksi tulivat.[1]) Tekijän subjektiivista syyksiluettavaisuutta silmälläpitäen tuli tämän teon tapahtua infamandi causa — in iniuriam, iniuriae facienda causa — mikä kuitenkaan ei merkinnyt muuta kuin että teon tuli olla tahallinen.[2]) Tahallisuuteen ei kuitenkaan kuulunut seuraamusta[3]); nyt puheenaolevissa tapauksissa ei luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisen tarvinnut olla teon tarkotuksena, yhtä vähän kuin sen seuraamuksena täytyi olla se, että luotto todella oli joutunut vaaraan.

Luotonsaantimahdollisuutta loukkaava toimi saattoi koskea joko passiivisen subjektin tahtoa, taikka hänen kykyänsä tehdä vastasuoritus. Edellisen laatuinen tapaus mainitaan l. 5 § 1 D. 2, 8: se, joka ei hyväksy asianhaarojen mukaan selvästi maksukykyistä, tai epäilyksenalaisessa tapauksessa siksi oikeudessa todistettua takaajaa, tekee iniurian myöskin takaajaa vastaan. Puhtaasti jälkimäiseen kohdistuu sitävastoin l. 31 § 5 D. 42, 5 mainittu tapaus: elleivät velkojat voi näyttää, että velallisen perillinen, jota he ovat pitäneet maksukykynsä puolesta epävarmana, ja siksi häneltä vaatineet takuita, todella ole köyhä, vastaavat he iniuriasta. Sekä tahtoon että kykyyn kohdistuu l. 20 D. 47, 10, jossa velkoja velallisen poissa ollessa ja ilman

[1]) Esimerkkinä viimeksimainitun laatuisesta loukkauksesta on l. 15 § 31 D. h. t. Asianhaarojen esittäminen pretorille immissionin perusteeksi, ei tässä itsessään ollut iniuria, vaan vasta yhdessä immissionidekreetin tietoon tulemisen, occupation tai proscriptionin kanssa. Thiel, Iniuria, siv. 109.

[2]) Maschke, Die Persönlichkeitsrechte, siv. 85 j. s.

[3]) Maschke, m. t., siv. 89.

sen lupaa, joka luvan antamiseen olisi ollut oikeutettu, sinetöi velallisen talon[1]) — senkautta nim. että muissa on herätetty se käsitys, että pretori olisi sinetöimiseen antanut luvan velallisen petollisen poissaolon johdosta (qui fraudationis causa latitavit l. 7 § 1 D. 42, 4), mikä yksin olisi ollut laillisena edellytyksenä tekoon. Samoin l. 24 D. 47, 10, jossa joku (pretorin kiellon kautta) estää toista myymästä orjaansa; l. 15 § 31 D. h. t., jossa joku väärin hankkii itsellensä (pretorin oikeusapuun turvaten) toisen omaisuuden, samaten kuin vihdoin oikeudenvastaisen säännöllisenkin concursus omnium bonorum'in aikaansaamisen yritys.[2]) Kaikissa näissä tapauksissa on käytetty väärin prosessuaalista oikeusapua, ja saatettu iniurian passiivinen subjekti tilaan, joka ei ainoastaan ole häntä halventava[3]), vaan epäilemättä omansa loukkaamaan hänen luotonsaantimahdollisuuttaankin. Muita luoton vaaranalaiseksi saattamistapauksia mainitaan l. 19.; l. 15 §§ 32 ja 33. D. 47, 10. Ensimäisenä mainitun kohdan mukaan on iniuria olemassa, silloin kun velkoja vaatii velan maksoa takaajalta, vaikka velallinen itse olisi valmis maksamaan; toisen mukaan silloin kun joku sanoo toiselta saaneensa pantin velkaa vastaan ja kolmannen mukaan milloin joku toista yleensä sanoo velallisekseen. Viimeksi mainitut tapaukset osot-

[1]) Thiel, Iniuria, siv. 116. v. Ihering, Rechtsschutz, siv. 207, joka kuitenkin itse on toista mieltä, pitäen tätäkin tapausta todisteena teoriastaan, jonka mukaan iniuriatapausten yhtyys on lyhyesti sanottuna olemassa siinä, että teko tehdään röyhkeästi, oikeutta uhmaavalla tavalla.

[2]) Maschke, Die Persönlichkeitsrechte, siv. 54.

[3]) Maschke, m. t., siv. 55.

tavat selvästi miten arkoja luotonsaantimahdollisuuden loukkaamiseen nähden oltiin. Vaikka velkojalla oli laillinen oikeus hakea saatavansa vaihtoehtoisesti myöskin takaajalta, oli jo se seikka, että hän tätä oikeuttaan käytti, vastoin nähtävästi yleensä vallinnutta tapaa ensin vaatia maksoa velalliselta[1]) rangaistava, koska hän sen kautta teki epäiltäväksi velallisen maksukyvyn tai tahdon maksaa. Toinen tapaus tuli luotonsaantimahdollisuutta loukkaavaksi sen kautta, että roomalaisilla yleensä oli tapana käyttää henkilöluottoa, jota pidettiin reaaliluottoa varmempana, koska siinä aineellisen varmuuden lisäksi tuli moraalinen[2]), samalla kun puheenalaisessa oikeuskohdassa mainittu väite saattoi kolmannessa synnyttää sen käsityksen, että kysymyksessäoleva henkilö epäluotettavana ei ollut voinut saada hyviä takaajia.[2]) Mutta kun kolmannessa kohdassa ei ole vähintäkään viittausta siihen, että velan olisi väitetty olevan suhteettoman suuren tai sen syntyneen kunniattomalla tavalla tai että se muuten olisi velallista halventava, täytynee otaksua, että jo pelkkää passiivisen subjektin varallisuusaseman esittämistä hänelle epäedullisessa valossa, katsottiin luotonsaantimahdollisuuden rangaistavaksi loukkaamiseksi.[3])

Jotta teko olisi ollut iniuria, tuli esitetyn asianhaaran, tai sen johtopäätöksen, johon teosta saattoi tulla, olla väärä, tosiasioista poikkeava. Paitsi analogiaa yleisen säännön kanssa l. 18 pr. D. 47, 10, jonka piiriin nyt

[1]) Thiel, Iniuria, siv. 109.

[2]) Dernburg, Pandekten I. § 261.

[3]) Thiel, Iniuria siv. 111 j. s. Että tällaiset väitteet samalla myös saattoivat olla velkojalle halventavia — Maschke, m. t. siv. 55 j. s. — ei todista tätä vastaan.

kysymyksessä olevat tapaukset eivät suoranaisesti kuulu, käy tämä selville ylempänä mainituista oikeuskohdista itsestään. l. 5 § 1 D. 2, 8 on takaaja maksukykyinen; l. 31 § 5 D. 42, 5 ei perillinen ole köyhä; l. 20 D. 47, 10, l. 24, ib., l. 15 § 31, ib. tai konkurssiinsaattamisyrityksessä ei todellisuudessa ole luottoon epäedullisesti vaikuttavia seikkoja olemassa: l. 19 ib. on velallinen itse valmis ja kykenevä maksamaan velkansa; l. 15 § 32, ib. ei panttia ole annettu, eikä l. 15 § 33 ib. velkaa ole olemassa.[1])

Kanteen nostaminen vastamainituissa tapauksissa, samoinkuin muissakin iniurioissa, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, oli kuitenkin jätetty riippuvaksi pretorin laajasta harkintavallasta kussakin yksityistapauksessa. Ottamalla huomioon kaikki asianhaarat — prout quaeque res erit — saattoi pretori myöntää kanteen taikka kieltää sen.[2]) Mutta pretorin oikeus ei ollut sidottu vain ylempänämainittuihin, oikeuslähteissä erikoisesti kosketeltuihin tapauksiin, vaan saattoi hän myöntää kanteen muissakin tapauksissa, jolloin luotonsaantimahdollisuutta oli loukattu. Edikti ei, määräysten puuttuessa siitä, milloin jotakin on katsottava tapahtuneeksi infamandi causa ja ollen siis ilman aineellista sisältöä, voi olla lex generalis, johon nähden lähteiden erikoisesti mainitsemat tapaukset olisivat lex specialis, vaan se on lainkäyttöperiaate, jonka positiivisia emanationeja mainitut erikoistapaukset olivat.[1]) Ja samoinkuin infamatio yleensä käsitti kaikki teot, joiden kautta toista kohtasi infama: quodcunque quis fecerit vel dixerit ut aliam infamet, l. 15 § 27 D. 47, 10, samoin siihen epäilemättä kuuluivat kaikki teot, joiden kautta luotonsaantimahdollisuus loukaantui, sillä myöskin luotto oli oikeudellisesti tunnustetun persoonallisuuden attribuutti. Milloin iniuria-kanne oli annettava, sen määräsivät aequum ja bonum reaalisina ja positiivisesti vaikuttavina periaatteina, yhtä paljon uusissa tapauksissa, kuin jo ennen sattuneiden kaltaisissa Tämän kautta kävi tarpeettomaksi toiseltapuolen edeltäkäsin rajoittaa iniuriat yksityistapauksiin, toiseltapuolen määritellä milloin teko, joka säännön mukaisesti olisi ollut iniuria, oli katsottava oikeudenmukaiseksi ja siis vapautettava rangaistuksesta. Mutta kohtuuden itsensä määräsi toiseltapuolen asian luonnossa oleva, yhteensattuvien ristiriitaisten etujen suhde, toiseltapuolen se tekijän oman edun ja loukatun vieraan edun toisiinsa suhtautuvasta arvosta riippuva huolellisuus, jota häneltä oli vaadittava, niiden asianhaarojen todenperäisyyden selvillesaamiseksi, joille hän väitteensä taikka tekonsa perusti.[2]) [3])

2. Kanoninen oikeus. Kanoninen oikeus, ei kuten roomalainen oikeus, tunne luotonsaantimahdollisuuden loukkaamista. Vanhempi kanoninen oikeus tunsi jo

---

[1]) Vert. Thiel, Iniuria, siv. 112. Landsberg, Iniuria, siv. 48.

[2]) Mommsen, Röm. Strafrecht, siv. 788 j. s. Pretori vaati siksi myös loukkauksen tarkkaa määrittelyä.

[1]) Thiel, Iniuria, siv. 258. v. Ihering, Rechtsschutz, siv. 155.

[2]) Thiel, m. t., siv. 114.

[3]) Vanhemmassa oikeudessa, pretorisen ediktin aikana ratkaistiin nyt kysymyksessä olevat iniuriakanteet yksityis-

kyllä kasuistisesti lueteltuja maineen loukkaamistapauksia — etupäässä toisen sanomisen syypääksi rikoksiin, mutta ne rangaistiin yksinomaan sentakia, että ne saattoivat kunnian vaaraan, ilman että niiden vaikutusta loukatun aineellisiin etuihin olisi otettu huomioon. Pitemmälle ei myöskään myöhempi, 15 vuosisadan jälkeinen kanoninen oikeus ole kehittynyt.[1])

3. Germaaninen oikeus. Luonnollisista syistä — ennenkaikkea luoton vähäisen taloudellisen merkityksen ja vähäisen ilmenemisen[2]), mutta myöskin helppouden vuoksi saada tarvittavaa takausta[3]) — ei

oikeudenkäynnissä — säännön mukaan recuperatores oikeustoissa. Myöhemmin tuli vaikeimmissa tapauksissa — esim. jos iniuria kohtasi virkamiestä — säännöksi rikosoikeudellinen menettely extra ordinem, ja justinianisen oikeuden aikana oli siviilikanteen rinnalla rikosoikeudellinen kanne — s. o. virkamiehen oikeus kussakin yksityistapauksessa vapaasti ryhtyä asiata käsittelemään — yleensä sallittua. Kanteessa vaadittiin aina rangaistusta — actio iniuriarum oli laadultaan puhtain rangaistuskanne. Mutta samalla se oli aestimatorinen rangaistuksen määrään nähden: vaadittiin quantum aequum bonum videbitur. Rangaistuksena oli rahasakko, jonka suuruuden, kun iniuriakanteisiin nähden aestimation ja condemnation välistä vastakohtaa ei ollut olemassa, oikeusto vapaan harkintansa mukaan kussakin yksityistapauksessa määräsi. Myös kohtasi tuomittua infamia. Mommsen, Röm. Strafrecht, siv. 801 j. s. Maschke, Die Persönlichkeitsrechte, siv. 37. Thiel, Iniuria, siv. 66.

[1]) Hinschius, Kirchenrecht V. 1, siv. 204; V. 2, siv. 811 j. s.

[2]) Stobbe, Zur Geschichte des deutschen Vertragsrechtes, siv. 115.

[3]) Heusler, Institutionen II, siv. 241.

muinaisgermaaninen oikeus tuntenut luotonsaantimahdollisuutta rikosoikeudellisena objektina. Kunnia oli muinaisgermaanisessa oikeudessa täysiarvoisuudesta „Vollberechtigung“ johtuva itsetietoisuus, täysiarvoisuudesta, johon kyllä vaikuttivat sellaiset ulkonaiset seikat kuin aviollinen syntyminen, sukuperä, vapauden suuruus, elintavat, ammatti, mutta joka siitä huolimatta ennenkaikkea oli riippuva henkilön yksilöllisyydestä, hänen henkilökohtaisesta kunnostaan. Tämän takia oli myös kunnianloukkauksen käsite toisenlainen kuin roomalaisessa oikeudessa: germaanisessa oikeudessa oli kunnianloukkaus teko, jonka nimenomaisena tarkotuksena oli toisen tietoisuuden järkyttäminen omasta siveellisestä realiteetistaan, hänen alentamisensa toisten ja senkautta omissa silmissään.[1]) Milloin rangaistavaksi teoksi tuli myöskin toisen maineen saattaminen vaaraan — „selän takana puhuminen“, joka luonteeltaan oli samaa kuin entinen solvaus ja vain laajuudeltaan siitä eroava[2]) — jääköön tässä ratkaisematta[3]), sillä sisällykseltään se ei ollut edellistä laajempi. Mutta kumpaisenkin rangaistavaisuus johtui yksinomaan kunnian loukkaamisesta; sellaisten asianhaarojen väittäminen toisesta, jotka toivat mukanaan aineellista vahinkoa tai saattoivat täysiarvoisuuden aineellisiin seikkoihin nähden vaaraan, ei germaaninen oikeus tuntenut.

[1]) Köstlin, Zeitschr. f. d. deutsche Recht 15, siv. 151 j. s. Hälschner, System des Preuss. Strafr. II, siv. 197 j. s.

[2]) Eichmann, Beleidigung, siv. 9.

[3]) Rubo, Verleumdung, vastoin Köstlin'iä, joka kuitenkin myöntää, että herjaus takanapäin alkuaan oli rangaistuksesta vapaa, katsoo sen tapahtuneen vasta 13 vuosisadalla.

Tästä huolimatta oli luotonsaantimahdollisuus muinaisgermaanisessa oikeudessa likeisesti riippuvainen kunniasta. Tämä johtui siitä merkityksestä mikä luoton vapautumisen jälkeen takausjärjestelmästä [1]) annettiin luotonsaajan juhlalliselle vastasuorituslupaukselle „Treuegelöbniss". Luotonsaaja lupasi uskottavaisuudellaan „Treue und Glauben" vastata luottosopimuksen pitämisestä (halten sollen). [2]) Tämän lupauksen suhteesta velkasopimukseen on, kuten tunnettu, tieteessä esiintynyt kolme eri mielipidettä: sitä on pidetty sopimuksen vahvistamiskeinona, tavallisena värittömänä lupauksena nykyaikaisessa merkityksessä, vihdoin velkasuhteitten oikeudellisena sitoumismuotona. [3]) Viimeksimainitun mielipiteen mukaan, joka nykyään on vallallaoleva, tuli velkasuhde täysin päteväksi ja ulosottovoimaiseksi ainoastaan tällaisen lupauksen kautta, samalla kun toiseltapuolen tämä lupaus oli yleinen muototyyppi, jota voitiin käyttää kaikenlaisissa sopimuksissa. „Fidem facere de aliqua re" — „Treuegelöbniss" — oli oman luotettavaisuutensa vastuu-

1) Heusler, Institutionen II, siv. 242.

2) Tämä oli enemmän kuin lupaus pelkästä vastasuorituksen tekemisestä. Puntschart, Schuldvertrag, siv. 93. „Einen Schuldvertrag halten sollen (vastakohtana leisten — tai erfüllen sollen'ille) heisst dazu rechtlich bestimmt sein, seinem eigentlichen Zwecke, der künftigen Erfüllung, in keiner Weise mehr zuwiderzuhandeln, ihn weder durch ein Handeln noch durch ein Unterlassen zu vereiteln, die Erfüllung des Vertrages weder wissentlich noch unwissentlich zu erschweren oder unmöglich zu machen, alles zu unterlassen, was dieselbe störend und hindernd beeinflussen oder gefährden kann".

3) Puntschart, m. t. siv. 1 j. s.

seen panemista, persoonallisuudellaan siitä vastaamista, että suoritus todella tapahtuisi sovitulla tavalla, moraalisen minuutensa asettamista solidaariseksi tämän suorittamisen kanssa. Uskottavaisuus ja kunnia — sillä joka uskottavaisuutensa oli rikkonut oli myöskin kunniaton [1]) — annettiin näin ollen pantiksi vastasuorituksesta ja oli velkojalla oikeus, ellei vastasuoritusta seurannut ja huolimatta siitä johtuiko tämä puuttuvasta halusta vaiko puuttuvasta kyvystä, ei ainoastaan kieltää velalliselta kunnioitustaan, vaan myös ilmaista halveksimisensa häntä kohtaan, julkisesti häpäisemällä häntä sanoin, kirjoituksin ja kuvin (Schelten). Velallisen kunnia on hänen maksukyvyttömyytensä vuoksi langennut velkojalle ja voidaan julkisesti panna pilkalle alttiiksi. [2]) [3]) Kun toi-

1) Puntschart, Schuldvertrag, siv. 481.

2) Heusler, Institutionen II, siv. 248 myös Siegel, Deutsche Rechtsgeschichte, siv. 347.

3) Myöskin ne (m. m. Stobbe, Siegel y. m.), joiden mielestä „Treuegelöbniss" oli sopimuksen vahvistamiskeino, ovat sitä mieltä, että sellaisissakin sitoumuksissa, joita ei oltu solmittu „Treuegelöbniss"in kautta, persoonallinen arvo oli riippuva sitoumusten täyttämisestä. „Bei jedem Versprechen spielte die Treue und Glauben eine Rolle. — Wer nicht erfüllte was er versprochen hatte, handelte wider die Treue und täuschte das Vertrauen desjenigen, dem das Versprechen geworden war. Aber nur der, welcher seine Treue besonders eingesetz hatte, beging einen rechtlich strafbaren Treuebruch". Siegel, Handschlag und Eid, siv. 63. Budde, Rechtlosigkeit, siv. 99. Stobbe, Zur Geschichte des deutschen Vertragsrechtes, siv. 26. Samoin myöskin Loening, Vertragsbruch, siv. 516, joka yksinään edustaa sitä mielipidettä, että „Treuegelöbniss" oli tavallinenväritön lupaus. Jokainen lupaus on nim. Loening'in

seltapuolen persoonallinen arvo yksinomaan tai ainakin osaksi (milloin sen ohella myös vaadittiin vastaavaa omaisuutta) takaukseen nähden määräsi niiden sitoumusten rajat, joihin saattoi ryhtyä — puhumattakaan siitä, että ainoastaan kunniallinen mies saattoi ruveta takaajaksi [1]) — on selvää, että kunnianloukkaus läheisesti koski myöskin luotonsaantimahdollisuutta. Erityisesti voi muuten huomauttaa, että oikeuslähteissä erikoisesti mainitaan ne herjaukset, jotka koskevat totuudenmukaisuutta ja uskollisuutta (Wahrhaftigkeit und Treue). [2]) [3])

Asiaintila muuttui luonnollisesti sikäli kuin käsitys vastuunalaisuudesta luotossa kotoisen germaanisen ja vieraan recipieratun roomalaisen oikeuden joutuessa vastakkain, muuttui. Mutta luotonsaantimahdollisuus ei saanut uutta suojaa. Sillä vaikka kunnianloukkaukset joutuivatkin suurten muodostelujen alaisiksi, koskivat nämä muodostelut enemmän kunnianloukkauksen tekemistapaa ja kunnianloukkauskanteen luonnetta siviili- tai rikoskanteena [4]), kuin kunnianloukkauksen

---

mukaan uskottavaisuuden jättämistä toiselle pantiksi ja siksi tuotti myöskin jokaisen lupauksen rikkominen tosiasiallisesti, vaikka ei oikeudellisesti seurauksenaan yhteiskunnallisen kunnioituksen vähentymisen.

[1]) Platner, Die Bürgschaft, siv. 21 ja 58.

[2]) Hälschner, System des Preuss. Strafr. II, siv. 215.

[3]) Tällä ei suinkaan ole tahdottu ottaa takaisin mitä ylempänä on sanottu: kunnia ja luotonsaantimahdollisuus kuuluivat kyllä läheisesti yhteen, mutta viimeksimainittu ei silti ollut suojelusobjekti.

[4]) Edellinen laajeni paljon jälkimäiseen nähden. Die peinliche Halsgerichtsordnung Karls V, vuodelta 1532. Art.

objektia, joka, jos kohta siihenkin roomalainen käsitys vaikutti, pääasiassa kuitenkin pysyi luonteeltaan germaanisena. Roomalaisen oikeuden kunniakäsite ei koskaan tullut germaanisessa oikeudessa täysin recipieratuksi. [1]) Ei myöskään senkautta, että germaaninen käsitys lopulta pääsi voitolle roomalaisesta — kuten Preussin Allg. Landsrecht'issä vuodelta 1803 — luotonsaantimahdollisuus tullut rikosoikeudellisena objektina erityisen huomion alaiseksi. [2]) Luotonsaantimahdollisuuden rikosoikeudellinen suoja, ei ole, kuten nykyaikainen germaaninen kunniakäsite, johtunut germaanisen ja roomalaisen oikeuden välisestä vastakohdasta.

110, tuntee vain kirjallisen herjauksen, jonka kautta toinen sanotaan syypääksi sellaiseen rikokseen, mistä seuraisi ruumista, kunniaa ja henkeä kohtaava rangaistus. — Tällä kannalla on pää-asiassa myös vielä Codex juris Bavarici criminalis vuodelta 1751. — Constitutio criminalis Theresianan mukaan vuodelta 1768 on pidettävä: „für eine Iniurie, Schmach und Unbild — wenn einer an seinem wohl hergebrachten Namen, Stand, Ehren und Leumuth münd-oder schriftlich boshafter Weise angetastet, verkleineret und geschmähet, oder — — — beschimpfet wird. Art. 100 § 1.

[1]) Hälschner, System des Preuss. Strafr. II, siv. 197 j. s. Eichmann, Beleidigung. siv. 13.

[2]) A. L. R. tuntee sinä rikoksena, jonka kautta toisten käsitys ihmisestä saatetaan viimeksimainitulle epäedulliseksi, toisen sanomisen syypääksi rikokseen, josta laillinen vastuu olisi seurannut tai tekoon, joka jos se olisi tosi, saattaisi tekijän yleensä kansalaisten tai sen luokan halveksimisen alaiseksi, johon hän kuuluu. XX osa §§ 543 ja 544. — Baijerin Rikoslaki v. 1813, Art. 284, rankaisee herjauksena — „Betrug an dem guten Namen“ — toisen sanomisen syypääksi rikokseen. Samoin Oldenburgin rikoslaki v. 1814.

Vasta kun luotto uudenaikaisessa taloudellisessa elämässä 19 vuosisadalla alkoi saada suurempaa merkitystä, alkoivat myös rikoslait ottaa huomioonsa luotonsaantimahdollisuuden suojeltavana oikeushyvänä. Ensinnä kiintyi silloin huomio siihen, että kunnianloukkauksesta oli ollut tai saattoi olla haittoja myöskin loukatun toimeentulolle, ja rangaistuksen suuruus asetettiin senvuoksi riippuvaksi siitä. Edellisellä kannalla olivat Hannoverin rikoslaki vuodelta 1840 [1]), Hessenin vuodelta 1841 ja Badenin vuodelta 1845; jälkimäisellä Württenbergin rikoslaki vuodelta 1839 ja Thüringin valtioiden rikoslaki vuodelta 1850; kunnianloukkausrikosten ollessa niiden mukaan (pienempiä eroavaisuuksia lukuunottamatta) joko herjausta: sanomista toista syypääksi rikokseen tai tekoon, joka saattaa vaaraan hänen hyvän maineensa, taikka solvaamista.

Mutta luotonsaantimahdollisuuden loukkaaminen on 19 vuosisadan saksalaisissa partikulaarilaeissa sinänsä kriminaliserattu: osaksi osana kunnianloukkausta, osaksi itsenäisenä rikoksena.

Edellisellä kannalla on ensinnäkin Saksenin rikoslaki vuodelta 1838. Sen mukaan on kunnianloukkaus toisen sanomista syypääksi tekoon, joka on omansa saattamaan hänet yleisen halveksimisen alaiseksi taikka hänen hyvän maineensa vaaraan, osaksi teko tai lausuma, joka itsessään tai yleisen mielipiteen mukaan ilmaisee halveksumista tai kunnianloukkausta. Rangaistusta määrättäessä on tämänkin lain mukaan kunnianloukkauksesta aiheutunut haitta loukatun elinkeinoon tai toimeentuloon nähden otettava huomioon raskauttavana asianhaarana. Mutta sen ohessa on oleellisuus kunnianloukkausrikoksissa tehty niin laajaksi, että siihen sisältyy myöskin luotonsaantimahdollisuuden loukkaus: rikoksen oleellisuuteen kuuluu myöskin väärien tietojen levittäminen toisen henkilökohtaisista olosuhteista. [1]) Ja huomattava on lisäksi, että laki perusteluissaan selittää käsitteen „henkilökohtaiset olosuhteet“ niin laajaksi, että myöskin väärien tietojen levittäminen toisesta, mikäli ne koskivat toisen omaisuussuhteita, oli rangaistava teko. [2])

Samalla kannalla ovat myöskin Lübeck'in ja Hamburg'in rikoslait, jotka — kuvaavasti kyllä — ovat ainoat tämän ajan saksalaisista laeista, jotka käyttävät luotto, „Kredit“ nimitystä. Lübeck'in rikoslaki vuodelta 1863 rankaisee (§ 124) herjauksena sellaisten väärien asianhaarojen väittämisen ja levittämisen toisesta, jotka ovat omiansa saattamaan vaaraan tämän hyvän maineen taikka luoton. Hamburg'in

---

[1]) Hannoverin rikoslaki v. 1840 säätää Art. 261: Wer einen Anderen — — Verbrechen oder andere Handlungen wissentlich andichtet, welche diesem guten Namen oder das zu seinem Beruf notwendige Vertrauen seiner Mitbürger entziehen kann — — — —. Sananmukaisesti käsittäisi tämä luotonsaantimahdollisuuden suojan loukkausta vastaan kaikessa laajuudessaan, ainakin mikäli se koskee niitä, joiden ammattiasema viittaa luoton käyttämiseen. Leonhardt selittää säädöksen kuitenkin vain olevan osottamassa sitä, että kunnia on käsitettävä „yhteiskunnalliseksi kunniaksi“, ei pelkästään siveelliseksi. Vert. Leonhardt, Commentar II, siv. 274.

[1]) Art. 198 — — — ingleich wer absichtlich falsche Nachrichten über eines Andern persönliche Verhältnisse verbreitet, ist — — — zu bestrafen — — —.

[2]) Günther, Die neuen Criminalgesetze, siv. 113.

rikoslain mukaan taasen (Art. 167) herjauksena rangaistaan toisen sanominen syypääksi rikokseen taikka tekoon, joka on omansa saattamaan hänen hyvän maineensa tai luottonsa vaaraan, samalla kun sen mukaan solvaus on kvalifiseerattu, jos se saattaa tuottaa solvatun ammatille tai toimeentulolle epäedullisia seurauksia (Art. 166).[1]

Mutta ei ainoastaan osana kunnianloukkausta, vaan myös itsenäisenä rikoksena ilmenee luoton suoja eräissä puheenaolevissa partikulaarilaeissa. Luoton suoja loukkausta vastaan: sillä kehitys ei ollut mennyt niin pitkälle, että luoton suoja vaaraansaattamista vastaan olisi itsenäisenä rikoksena rangaistu. Sensijaan että kolme viimeksimainittua lakia suojaa luottoa vaaraansaattamista vastaan (vaikka osana kunnianloukkausta), suojaavat ne lait, joissa luotto on itsenäisen rikoksen objektina, luottoa ainoastaan loukkausta vastaan: t. s. teko on niiden mukaan rikos ainoastaan jos loukkauksen passiivinen subjekti on kärsinyt suoranaista vahinkoa.

Erityisenä rikoksena käsittelee Braunschweig'in rikoslaki vuodelta 1840 luoton loukkausta. Säädettyään oleellisuudeksi solvaukselle teon taikka lausuman, joka on toisen kunniata loukkaava tai yleisen mielipiteen mukaan halveksumista osottava ja herjaamiselle toisen sanomisen syypääksi rikokseen tai tekoon, joka on omansa saattamaan vaaraan tämän hyvän maineen, määrää mainittu laki (Art. 202) rangaistavaksi sen, joka ilman solvaavaa tai herjaavaa tarkotusta, kuitenkin vastoin parempaa tietoansa levittää toisesta epäedullisia tietoja, jos tämän hänen tekonsa kautta on syntynyt huomattavaa vahinkoa.[2]

Braunschweig'in laki lukee tämän rikoksen kuitenkin kunnianloukkausrikoksiin, yhdeksi niistä. Vielä pitemmälle teoreettisesti oikeaan suuntaan menevät senvuoksi Saksenin rikoslait vuosilta 1855 ja 1868, käsitellessään sitä omaisuusrikoksena. Saksenin vastamainitut rikoslait ovat kunnianloukkausrikoksiin nähden muuten samalla kannalla kuin ylempänä mainittu Saksenin rikoslaki vuodelta 1838, paitsi että niistä puuttuu mainittu suoranaisesti luotonsaantimahdollisuutta, siis luottoa vaaraa vastaan suojeleva säännös. Niidenkin mukaan on määrättäessä rangaistuksen suuruutta kunnianloukkauksesta otettava huomioon, onko rikos ollut omansa tuottamaan haittaa loukatun elinkeinolle ja toimeentulolle. Mutta sensijaan että laki vuodelta 1838, kuten mainittu, oli laajentanut kunnianloukkauksen oleellisuuden käsittämään myöskin luoton vaaraansaattamisen, on näissä laeissa (kummassakin Art. 338) säädetty rangaistavaksi se, joka väärien, toisen omaisuus- ja persoonallisia olosuhteita koskevien huhujen levittämisen tai tosiasioina kertomisen kautta saattaa toiselle

---

[1]) Tällöin on vielä huomattava, että kun kaikkien Saksan pikkuvaltioiden rikoslakien mukaan luoton loukkaaminen tai vaaranalaiseksi saattaminen on rangaistava ainoastaan, jos se tehdään vasten parempaa tietoa, Lübeck'in rikoslaki ei, senkautta että se ei tee erotusta vasten parempaa tietoa tapahtuvan ja muun herjauksen välillä, tätä vaadi.

[2]) § 202. Wer über einen Andern, ohne ehrenkränkende oder verläumderische Absicht, jedoch wissentlich falsche, demselben nachtheilige Nachrichten verbreitet, soll, wenn durch seine Handlung ein erheblicher Schaden entstanden ist, — — — bestraft werden.

vahinkoa tai estettä toimeentulossa. [1]) Rikos on puhdasta luoton loukkausta, ja on, kuten mainittu, näissä laeissa laskettu kuuluvaksi omaisuusrikoksiin. [2]) [3])

Epäilemättä oli muinaiskandinaavisessa oikeudessa, mikäli se koski luoton suhdetta kunniaan, asianlaita suunnilleen samallainen kuin etelämpänä asuvien muinaisgermaanien oikeudessa. Tosin Ruotsin oikeuskehitys ei tunne kunnian jättämistä „pantiksi“ samassa merkityksessä kuin ylempänä mainittu germaaninen oikeus, mutta tulihan Ruotsinkin vanhan oikeuden mukaan kysymykseen erityinen velasta vastaaminen, (haften sollen), jonka laiminlyönti lisäksi tuotti mukanaan rauhattomuuden. [4])

[1]) Art. 338: Wer durch geflissentliche Verbreitung unwahrer Gerüchte über die Vermögens-oder persönlichen Verhältnisse eines Anderen, oder dadurch, dass er solche Gerüchte als Thatsachen nacherzählt, denselben in Nachtheil bringt oder in seinem Fortkommen behindert, ist auf Antrag — — zu bestrafen — —.

[2]) (XV) Lukuun: Von anderen Beeinträchtigungen fremden Eigenthums. Lakien motiivit puolustavat tätä huomautuksella: „die hier gedachten Handlungen seien mit den Vermögensbeschädigungen verwand und würden nicht immer durch die Strafen der Verleumdung getroffen. Beispiel: es erzählt jemand, dass A. durch den Bankrott des B, ohne seine Schuld, um sein Vermögen gekommen ist“. Krug, Commentar II, siv. 271.

[3]) Preussin rikoslaki v. 1851; Baijerin v. 1861; samoinkuin Lippen rikoslaki v. 1843 eivät tunne luoton loukkausta tai vaaraansaattamista.

[4]) v. Amira, Nordgermanisches Obligationenrecht I, siv. 40, 160.

Toiseltapuolen luonnollisestikaan Ruotsin oikeus ei tunne luoton loukkaamista tai vaaraansaattamista missään muodossa.

Myöskään 1734 vuoden laissa ei luotto nyt puheenaolevassa merkityksessä ole suojaa saava hyödyke. Päinvastainen on asianlaita 1866 vuoden asetuksessa, joka tässä kysymyksessäolevaan asiaan nähden on voimassaolevan rikoslakimme kannalla.

4. Kääntyessämme eri maissa voimassaolevaan oikeuteen, kohtaa meitä, pidettäessä silmällä luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen ja kunnianloukkausten välistä suhdetta kaksi suurta ryhmää, toisellapuolen Euroopan mannermaavaltioiden rikoslait ja niiden vaikutuksesta syntyneet lait, toisellapuolen englantilaisamerikkalainen oikeus. Edellisten luonteenomainen tunnusmerkki on se, että ne panevat pääpainon kunnianloukkaukseen, jälkimäisen mukaan on pääpaino loukkauksen taloudellisessa seurauksessa. Edellisissä on luotonsaantimahdollisuuden loukkaus: a) ei ensinkään kriminaliserattu, b) kriminaliserattu mikäli se pienemmältä tai suuremmalta osalta lankee yhteen kunnianloukkauksen kanssa, c) kunnianloukkausrikosten oleellisuustunnusmerkit ovat niin väljät, että niihin mahtuu myös kunnianloukkauksesta erillään oleva luotonsaantimahdollisuuden luokkaus sekä vihdoin d) on viimeksimainittu rikos käsitelty itsenäisenä, osaksi kunnianloukkausrikoksiin kuuluvana, osaksi siitä erillään.

Ne rikoslait, joissa luotonsaantimahdollisuuden loukkaus ei ole julistettu rangaistavaksi taikka joiden mu-

kaan se on rangaistavaa sikäli kuin luotonsaantimahdollisuus ja kunnia lankeevat yhteen, ovat seuraavat: [1])

Belgian Code pénal'in mukaan vuodelta 1867 rangaistaan (Art. 443) se, joka julkisesti sanoo toista syypääksi määrättyyn tekoon, joka on omansa loukkaamaan hänen kunniatansa taikka saattamaan hänet yleisen halveksimisen alaiseksi (à l' exposer au mépris public) „calomnie'sta" taikka „diffamatio'sta" — riippuen siitä, onko väitteen todistaminen todeksi sallittua vaiko ei. Kumpaisessakin tapauksessa objektina on yksinomaan ihmisen moraalinen arvo „l'integrité de la personnalité moral" — muut epäedulliset lausunnot voivat aiheuttaa ainoastaan (siviilioikeudellisen) vahingonkorvausvelvollisuuden. [2])

Aivan samalla kannalla on Luxemburgin rikoslaki vuodelta 1879.

[1]) Kun luotonsaantimahdollisuus ja kunnia aina, käsitettäköön kunnia kuinka tahansa, pieneltä osalta lankeavat yhteen, on kunnianloukkaus aina myöskin luotonsaantimahdollisuuden loukkausta, mikäli laki tai lainkäyttö sitä nimenomaan ei siitä erota. Tarkkaa rajaa ei siis voi asettaa ylempänä a) ja b):n alla mainittujen ryhmien välillä. Ainoastaan Belgian ja Hollannin rikoslakien perustelut nimenomaan erottavat luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisen kunnianloukkauksista — mikäli muissa maissa myöskin siten on asian laita, ei käy niiden laeista ilmi. Alempana käsitellään siksi nyt kysymyksessä olevat ryhmät yhdessä.

[2]) Rikoslain perustelmissa mainitaan: Ce qu'il faut protéger par une peine, c'est l'integrité de la personnalité morale, mais c'est elle seule qu'il faut protéger. Les autres imputations préjudiciables doivent être réprimées par une action en dommages-intérêts. Nypels-Servais, Le code pénal Belge III, siv. 195.

Hollannin rikoslain mukaan vuodelta 1881 on kunnianloukkausrikoksen oleellisuutena tahallinen ja julkiseksi tarkotettu kunnian, itsetunnon ja arvossapidon vaaraansaattaminen: perustelmien nimenomaisen ilmoituksen mukaan tekoon ei sisälly luotonsaantimahdollisuuden loukkausta. [1])

Montenegrossa Daniel I rikoslaki vuodelta 1855 rajoittaa kunnianloukkauksen oleellisuuden ainoastaan sanomiseen toista vastoin totuutta syypääksi rikokselliseen tekoon: luotonsaantimahdollisuus on sen mukaan siis tuskin ensinkään loukkauksia vastaan suojattu.

Unkarin rikoslaki vuodelta 1878 rankaisee herjauksena väitteen — mikäli erityisissä tapauksissa sen todeksi todistaminen ei ole sallittua — rikoksesta tai asianhaarasta, joka saattaa tehdä toisen halveksituksi, solvauksena solvaavan sanonnan taikka teon. Rikoksen objektina voi siis Unkarin lain mukaan luotonsaantimahdollisuus olla ainoastaan siinä vähäisessä määrässä, kuin se lankee yhteen kunnian kanssa, viimeksimainittu käsitettynä siveellisenä ominaisuutena.

Samaten on asianlaita Turkissa (rikoslaki vuodelta 1858; uudistettu vuonna 1880) sekä Rumaniassa ja Serbiassa, joista Rumanian rikoslaki vuodelta 1864 on Ranskan Code pénal'in kannalla [2]) ja Serbian rikoslaki vuodelta 1860 on Preussin rikoslain mukaan laadittu. [3])

Tähän ryhmään kuuluvat vielä Schweizin kanto-

[1]) v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. Bd. IV, siv. 431.

[2]) Siitä alempana.

[3]) Preussin rikoslaki vuodelta 1851 nojaa itse Code pénal'iin; vert. siv. 184 muist. 1.

naalisesta lainsäädännöstä [1]) Thurgau'n rikoslaki vuodelta 1841, Graubünden'in rikoslaki vuodelta 1851 verrattuna kanttonissa voimassaolevaan politialainsäädäntöön [2]); samoinkuin ne lait, joissa kunnianloukkauksen oleellisuusmerkkeihin lisäksi kuuluu toisen sanominen syypääksi tekoon, joka, jos se olisi tosi, saattaisi loukatun kansalaisten vihan alaiseksi [3]): tällaisia ovat Bern'in rikoslaki vuodelta 1866, Waadt'in rikoslaki vuodelta 1843, Glaruksen vuodelta 1867, samoinkuin myöskin Uruguay'in rikoslaki vuodelta 1889 ja San Marinon rikoslaki vuodelta 1865.

Tulemme tämän jälkeen lukuisiin rikoslakeihin, joissa luotonsaantimahdollisuus on sikäli enemmän suojattua, mikäli niissä kunnian käsite on laajempi kuin edellisissä. Niihin kuuluu ensinnäkin Ranskan Code pénal vuodelta 1810 yhdessä eräiden sitä täydentävien lakien kanssa.

Code pénal'in itsensä mukaan ei luotonsaantimahdollisuus ollut sen enempää suojattu kuin esim. Unkarin lain mukaan. Sen mukaan on kunnianloukkausrikos osaksi „calomnie“, s. o. sellaisten asianhaarojen julkinen esittäminen toisesta, että ne, jos olisivat tosia, aiheuttaisivat rikosoikeudellisen tai siveellisyyspoliisi-kanteen

[1]) Näihin nähden käytetty Stoos'in yhdistelmää: Stoos, Die Schweizerichen Strafgesetzbücher, siv. 490 j. s., mikäli uudempia rikoslakeja ei ole ilmestynyt.

[2]) Vert. kuitenkin (§:n 203) sanamuotoa: Verläumdungen und andere Ehrenkränkungen werden nach diessfalls bestehenden besondern Gesetzen oder Statuten, und in deren Ermangelung, nach Ermessen des Richters bestraft —.

[3]) Mutta joiden oleellisuudesta puuttuu considération käsite.

loukattua vastaan tai saattaisivat hänet kansalaisten halveksimisen tai vihan esineeksi (Art. 367), osaksi „iniurie“, johon kuuluivat sekä julkisesti tapahtuva toisen väittäminen syypääksi pienempään rikokseen (vice détermine) (Art. 375) että poliisirikkomuksina käsitellyt sellaiset toista henkilöä solvaavat lausunnot, jotka eivät olleet calomnieta taikka julkista iniurieta (mikäli lisäksi loukattu ei ollut tekijää niihin kiihoittanut Art. 376 ja 471: 11 kohta). Mutta jo vuonna 1819 ilmestyi painolaki, joka — samalla kun se kumosi muut, paitsi viimeisen edellämainituista Code pénal'in säädöksistä — teki — laajentamalla nyt kysymykseen tulevien rikosten objektia — mahdolliseksi rangaista myöskin luotonsaantimahdollisuuden loukkaamisen määrätyissä rajoissa. Nykyään Ranskassa voimassaoleva painolaki, johon kysymykseen tulevat määräykset ovat otetut 1819 vuoden laista säätää, (Art. 29) että kaikki henkilön tai yhteisön sanominen (väitteen muodossa „imputation“ taikka arveluna „allegation“ — niiden todistaminen on lisäksi sallittu vain poikkeustapauksissa) syypääksi tekoon, joka voi loukata henkilön tai yhteisön kunniaa tai mainetta (qui porte atteinte à l'honneur ou à la considération de la personne ou du corps au quel le fait est imputé) on „diffamationa“ rangaistava, samoinkuin kaikki muu halveksimislausunto „inuriana“. Considération'iin katsotaan kuuluvan m. m. myöskin ammattimaine, s. o. velvollisuuksiensa moitteeton täyttäminen, erityisesti myöskin luottoon nähden. [1])

[1]) v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 414; Faivre et Benoit-Lévy Code-manuel de la presse, siv. 126. Poittevin, Traité de la presse II, siv. 251 j. s.; Zimmermann Die Grundbegriffe, siv. 15.

Omansa luottoa suojelemaan — mikä sivumennen mainittakoon — on myös 1881 vuoden painolain Art. 27, joka määrää rangaistuksen väärien, joko kokonaan tuulesta temmattujen (pièces fabriquées), vääristettyjen (falsifiées) taikka valheellisesti kolmannelle annettujen (mensongèrement attribuées à des tiers) tietojen julkaisemisesta (la publication ou reproduction), mikäli nämä tiedot ovat omiansa häiritsemään yleistä rauhaa ja ovat ilkeämielisyydessä tehdyt. [1])

Ranskan lainsäädäntö on ollut esikuvana lukuisille rikoslaeille, jotka siitä syystä samoinkuin se, suojelevat luotonsaantimahdollisuutta sikäli kuin se lankeaa yhteen „considération" käsitteen kanssa. Tällä kannalla ovat Monacon rikoslaki vuodelta 1874, Portugalin rikoslaki vuodelta 1886, Schweizin kantonien Genèven ja Neuchatel'in rikoslait, edellinen vuodelta 1874, jälkimäinen vuodelta 1891 [1]) samoinkuin Zürichin rikoslaki vuodelta 1897 [2]) ja Appenzell'in vuodelta 1899 kuin myös Egyptin rikoslaki vuodelta 1894, Kongovaltioiden rikoslaki vuodelta 1896, sekä Haitin rikoslaki vuodelta 1835. Samalla kannalla ovat lisäksi Tanskan ja Islannin sekä Itävallan ja Kroatian—Slavonian rikoslait. Tanskan rikoslain mukaan vuodelta 1866 rangaistaan kunnianloukkausrikoksesta se, joka sanoo toista syypääksi rangaistaviin taikka sellaisiin tekoihin „der vilde gjøre ham uvaerdig til Medborgeres Agtelse" (§ 215); mikä arvossapito myöskin saattaa olla objektina muille „ubeføiede Sigtelser". Ja Itävallan laissa vuodelta 1852 kuuluu kunnianloukkausrikosten oleellisuuteen, paitsi muuta, (§ 488 mukaan) sanominen toisen väärin tai vääristelemällä syypääksi kunniattomaan taikka sellaiseen siveettömään tekoon „welche diesen in der öffentlichen Meinung verächtlich zu machen oder herabzusetzen geeignet ist". Kumpaisessakin tapauksessa, sekä Tanskan

---

[1]) Ylempänä mainitut rikokset, vaikka ovatkin annetut erikoisessa laissa, eivät silti ole erikoisrikoksia. Ne kuuluvat yleiseen rikosoikeuteen ja eroavat Code pénalin rikoksista ainoastaan sen tavan kautta, millä ne ovat tehdyt. Niiden oleellisuuteen kuluu nim. aina se, että ne ovat julkisesti tehdyt, jolloin julkisuuden ei suinkaan yksinomaan tarvitse rajoittua painotuotteisiin. Mikäli ne eivät ole julkisesti tehtyjä — tällöin ei luonnollisesti voi olla puhetta Art. 27 mainitusta, delikteihin „contre la chose publique" kuuluvasta rikoksesta — rangaistaan ne iniurioina ja polisirikkomuksina C. p. 471 Art. mukaan (1881 v. lain 33 Art. 3 kohta). — Jos luokkauksesta on syntynyt vahinkoa, on se yleisen säännön mukaan Code pénal, Art. 1382 korvattava. — Mainittu Art. säätää: „Tout fait quelconque de l'homme qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé, à le réparer", ja suojasi se luottoa erityisesti senkautta, että ranskalainen oikeus tunnusti ansio- ja liikesuhteiden kokonaisuuden immateriaalistiseksi hyödykkeeksi.

[1]) Neuchatel'in rikoslaki säätää (Art. 340) erityisesti, että yksityisluontoiset hyödyllisessä tai tarpeellisessa tarkotuksessa annetut ilmoitukset eivät ole kunnianloukkauksia, huomauttaen lisäksi (3 kohdassa) että näihin kuuluvat rahalaitosten, agenttien tai yksityisten vilpittömässä mielessä ja luottamuksella annetut tiedot jonkun henkilön maksukyvystä tai kunniallisuudesta.

[2]) § 155 — — — den Beschuldigten in der öffentlichen Meinung herabzuwürdigen oder ihn der Missachtung und dem Hasse auszusetzen — — vert. esim. Glaruksen rikoslain, 111 §: — — — den Beschuldigten in der öffentlichen Meinung dem Hasse und der Missachtung auszusetzen — —

lain mukaan[1]) että Itävallan, edellisessä „Agtelse"n, jälkimäisessä „öffentliche Meinung" ovat yhtä laajoja käsitteitä kuin considération ja on siis luotonsaantimahdollisuus näiden lakien mukaan yhtä laajalti suojattu.[2]) Aivan samalla kannalla kuin Tanskan laki on Islannin rikoslaki vuodelta 1869 ja samalla kannalla kuin Itävallan laki Kroatian—Slavonian rikoslaki myöskin vuodelta 1852.[3])

[1]) Goos, Den danske Stafferet I, siv. 201 sanoo kunniakäsitteensä mukaisesti, että väitteet, „der ikke have Hensyn til Personens sædelige Karakter, Vandel eller Forhold, hvor uhjemlede de end maatte waere" eivät ole kunnianloukkauksia. Mutta hän jatkaa: „af Vigtighet er det, at visse Kvalifikationer: Henseende til Formueforhold, Indsigt, Dygtighet m. m. kunne vaere Betingelse for et pligtmaessigt Forhold i specielle Livsstillinger, og at nedsættende Udsagn om Mangel af disse Forudsætninger da angribe den borgerlige Agtelse".

[2]) Esimerkkinä § 488:n loukkaamisesta mainitsevat Löffler ja Lorenz lakiselityksessään lausunnon, joka, liittyen tapahtuneeseen luotonsaantiin, sisältää, että luotonsaajalla ei ole mitään omaisuutta eikä ole luottokykyinen. Tapaus ei ole luotonsaantimahdollisuuden vaaraansaattamista, vaan on käsittääksemme luotonsaajan syyttämistä rikoksesta nim. petoksesta.

[3]) Itävallan lukuisissa rikoslakiehdotuksissa on kehitys mennyt siihen suuntaan, että kunnianloukkausten oleellisuus on laajentunut käsittämään myöskin luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen (Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 292). Tämä kanta on säilytetty vielä vuoden 1891 ehdotuksessa (v. Lilienthal, m. t. siv. 435). Vuoden 1909 ehdotuksessa käsitellään luotonsaantimahdollisuuden loukkaus yhdessä eräiden muiden samantapaisten rikosten kanssa (§ 389: Schädigung des wirtschaftlichen Rufes), joka kuuluu lukuun (XXX) Strafbare Handlungen gegen die wirtschaftliche Ordnung.

Likeisesti näiden lakien kaltainen tässä kysymykseen tulevassa suhteessa[1]) ovat Schweizin italialaisen kantonin Tessin'in rikoslaki vuodelta 1873 ja Italian rikoslaki vuodelta 1889. Viimeksimainitun mukaan on herjauksen (diffamazione [2]) oleellisuutena sellaisen toista koskevan määrätyn seikan sanominen, joka on omansa saattamaan tämän halveksituksi tai julkisen vihan alaiseksi (al disprezzo o all' odio pubblico) taikka loukkaamaan hänen kunniaansa tai mainettansa (l'onore o la riputazione) (Art. 393); samalla kun solvaus (iniuria[2]) kohdistuu jollakin tavoin (in qualsiasi modo) henkilön kunniaan, maineeseen, taikka arvossapitoon (l'onore, la riputazione o il decoro di una persona) (Art. 395). Samalla kannalla on myös Venezuelan rikoslaki vuodelta 1904 samoinkuin pääasiallisesti Brasilian rikoslaki vuodelta 1890.

Vihdoin kuuluvat tähän ryhmään Espanjan rikoslaki, samoinkuin sille perustuvat rikoslait Etelä- ja Keski-Amerikkalaisissa valtioissa.

Espanjan rikoslaki vuodelta 1870 tekee erotuksen calumnian ja iniurian välillä: edellinen on toisen sanomista syypääksi sellaiseen rikokseen, jota viran puolesta olisi syytettävä; jälkimäinen on lausuma taikka teko, joka on tarkotettu loukkaamaan toisen henkilön kunniaa taikka arvossapitoa taikka tekemään hänet halveksituksi (en deshonra, descrédito ó menosprecio de otra persona) (Art. 471). Iniuria on lisäksi törkeä m. m. jos se sisältää syytteen sellaisesta rikoksesta, jota viran puolesta

[1]) Nim. rikoksen objektina kysymykseen tulevaan luotonsaantimahdollisuuteen nähden.

[2]) Itse lakiteksti ei käytä näitä nimityksiä.

ei ole syytettävä, taikka paheesta taikka moraalisesta virheestä (un vicio ó falta moralidad), josta seurauksena voi olla toisen maineen, arvossapidon tai edun (la fama, crédito ó interés) verrattain tuntuva loukkaaminen (Art. 472, 1 ja 2 kohta). Voidakseen päättää onko luotonsaantimahdollisuus Espanjan lain mukaan laajemmalta suojattua kuin esim. Ranskan oikeuden mukaan, olisi luonnollisesti tunnettava lainkäyttö kumpaisessakin maassa. Kun ensiksimainitussa laissa loukkauksen oleellisuusmerkkeihin on otettu puhtaasti taloudelliselle alalle viittaava seuraus,[1]) oikeuttanee se tulkitsemaan vicio ja falta moralidad käsitteet laajemmin kuin miltä ensi silmäyksellä saattaa näyttää, mistä silloin johtuisi, että luotonsaantimahdollisuus ei Espanjan laissa olisi ainakaan rajoitetummassa määrässä suojattua kuin Ranskan laissa, pikemmin päinvastoin.

Espanjan rikoslain kannalla puheenaolevassa suhteessa ovat Argentinan rikoslaki vuodelta 1887; Columbian laki vuodelta 1890; Chilen laki vuodelta 1874; Mexikon rikoslaki vuodelta 1871; Perun laki vuodelta 1862 samoinkuin muutamien pienempien Keski-Amerikkalaisten valtioiden rikoslait.

Vielä selvemmin asettaa Schaffhausenin rikoslaki vuodelta 1859 kunnianloukkauksen yhteyteen sen taloudellisen seurauksen kanssa — ollen samalla kannalla kuin ylempänä mainitut Württenbergin ja Thüringin valtioiden riksoslait. Kunnianloukkaus kohdistuu

[1]) Crédito merkitsee kyllä suoranaisesti luottoakin; epäilemättä sitä kuitenkin laissa on käytetty sen toisessa merkityksessään osottamaan arvossapitoa. Sensijaan interés viittaa puhtaasti taloudelliselle alalle.

osaksi maineeseen, osaksi kunniantuntoon, edellinen tapahtuu sanomalla toista syypääksi rangaistaviin, siveettömiin taikka muuten kunniattomiin tekoihin. Mutta rangaistuksen suuruutta määrättäessä on otettava myös huomioon m. m. „die nachtheiligen Folgen, welche etwa der bürgerlichen Stellung des Beleidigten oder seinem Fortkommen oder seinem Geschäftsbetrieb drohen oder entstanden sind“ (§ 198). Tällä kannalla on osaksi myös Obwaldenissa voimassa oleva laki.[1])

Kaikissa niissä rikoslaeissa, jotka tähän saakka ovat mainitut, on luotonsaantimahdollisuus ollut suojattua ainoastaan niin sanoaksemme kunnian aineellisena puolena, s. o. ainoastaan sikäli, kuin se pienemmältä tai suuremmalta osalta lankeaa yhteen kunnian kanssa. Asteettain seuratessamme sitä kehitystä, joka (joskaan ei kronologisesti) luotonsaantimahdollisuuteen nähden on olemassa, tulemme sen sijaan nyt rikoslakeihin, joissa luotonsaantimahdollisuus itsenäisenä, kunniasta erillään olevana, on suojattu. Aluksi kohtaavat meitä silloin ne saksalaiselta taholta vaikutuksia saaneet rikoslait, joissa kunnianloukkauksen oleellisuusmerkit ovat niin laajat, että sellaisetkin teot saattavat niitä vastata, jotka eivät loukkaa varsinaista kunniaa.

Tässäkin ryhmässä on asteettaisuutta osaksi loukkaavan lausuman sisällön, osaksi loukatun hyödykkeen laajuuden perusteella. Edelliseen nähden ovat oleellisuusmerkit laaditut niin, että lausuman sisältönä joko on määrätyn teon ja paheen väittäminen loukkauksen passiivisesta subjektista, taikka määrätyn

[1]) Siitä alempana siv. 182.

asianhaaran väittäminen yleensä; jälkimäiseen nähden vaaditaan muutamissa rikoslaeissa vaaraa passiivisen subjektin elinkeinolle tai menestymiselle, toisissa hänen tarvitsemalleen kanssaihmisten luottamukselle, muutamissa vaaditaan vahingonmahdollisuutta yleensä, toisissa taasen nimenomaan luotonsaantimahdollisuuden loukkausta. Erityisesti ensiksimainittu eroavaisuus on tässä kysymykseen tulevaan tarkotukseen nähden tärkeä. Sillä millä ylempänä mainitulla tavalla suojeltu tila mainittaneekin, joka tapauksessa sisältyy siihen luotonsaantimahdollisuus — joskaan ei yksinomaisena, ehkäpä ei edes lainsäätäjän tietoisesti siihen kuuluvaksi ajattelemanakaan osana. Luotonsaantimahdollisuus on yhtähyvin ehtona ihmisen kaikinpuoliselle menestymiselle, taikka tekijänä hänen tarvitsemassaan kanssaihmisten luottamuksessa, kuin toiseltapuolen sen loukkaaminen on vahinkoa tuottavaa yleensä. Sen sijaan juuri luotonsaantimahdollisuuden suojan laajuus on suoranaisesti riippuva siitä, millainen lausuma sisällöltään vastaa oleellisuutta. Sillä ainoastaan jos lausuman oleellisuutta vastaavana sisältönä on määrätty asianhaara, mikä tahansa, on luotonsaantimahdollisuus koko laajuudeltaan suojattu; jos sen sisältönä sitävastoin täytyy olla passiivisen subjektin teko taikka pahe on luotonsaantimahdollisuus suojattu ainoastaan, mikäli se on riippuvainen luoton subjektista itsestään, ei sitävastoin mikäli se riippuu niistä taloudellisista seikoista, joita tällä subjektilla on käytettävänään.

Viimeksimainitulla kannalla ovat Ruotsin, Suomen ja muutamien Schweizin kantonien rikoslait.

Ruotsin rikoslaki vuodelta 1864 laajentaa 16 luvun 8 §:ssä herjauksen oleellisuuden, joka edellisen §:n mukaan on toisen sanomista syypääksi määrättyyn rikokseen tai rikoksen lajiin, koskemaan myös lausumia, joiden sisältönä on „rykte omgerning eller last, som ej efter lag straffbar, men eljest för hans (passiivisen subjektin) ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst menlig är". Ja Suomen lain (27 luvun 1 ja 2 §§:n) mukaan, tekee kuten tunnettu, herjauksen se, joka (pidettäessä silmällä vain ulkonaisia oleellisuusmerkkejä) — „sanoo toisen syypääksi nimitettyyn rikokseen, taikka nimitettyyn rikoksen lajiin, taikka muuhun sellaiseen tekoon, joka voi saattaa hänet halveksimisen alaiseksi tahi haitata hänen elinkeinoansa tahi menestystään". Nämä molemmat lait ovat, mikäli koskee luotonsaantimahdollisuutta teon objektina, samalla kannalla. Sillä joskin edellisen mukaan lausuman sisältönä saattaa olla teko taikka myös pahe, jälkimäisen mukaan vain teko, on kummassakin kysymykseen tuleva luotonsaantimahdollisuuden edellytyksien ala määrätty sen kautta, että lausuman sisältönä voi olla väite yhdestä ainoasta teosta. Pahe edellyttää aina tekoa: teko sitävastoin ei pahetta.

Samalla kannalla kuin nämä lait, ovat Wallis'in laki vuodelta 1858: oleellisuus on laajennettu siinä käsittämään väitteitä teoista „faits", jotka ovat omiaan riistämään loukkauksen passiiviselta subjektilta „la confiance nécessaire à l'exercice de sa profession ou de son industrie" (§ 275); Freiburgin rikoslaki vuodelta 1868, joka on tässä suhteessa sanallisesti Wallis'in lain kaltainen; Luzernin (poliisi)rikoslaki vuodelta 1861: herjaukseen kuuluu m. m. sanominen toisen olevan syypään tekoihin, jotka ovat omansa „das ihm nothwendige Ver-

trauen seiner Mitbürger zu entziehen" (90 §)[1]) sekä vihdoin Obwaldenin (poliisi)rikoslaki vuodelta 1870, jonka mukaan ensiksikin rangaistusta kunnianloukkauksesta määrättäessä on otettava huomioon onko loukkaus vaikeuttanut loukatun toimintaa (Wirksamkeit) (§ 66); joka lisäksi nimenomaan säätää että vahingosta, jonka kuunianloukkaus on aikaansaanut, on suoritettava vahingonkorvausta (70 §); mutta jossa sen ohessa on nyt kysymykseen tulevassa suhteessa sanallisesti samallainen määräys kuin Luzern'in edellämainitussa rikoslaissa.[2])

Ne rikoslait, joissa kunnianloukkaustekona kysymykseen tulevan väittämän sisältönä on tosiasia, samalla kun ne käsittävät luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen, ovat seuraavat:

a. Bolivian rikoslaki vuodelta 1834 ja Ecuadorin rikoslaki vuodelta 1873, muutettuna v. 1890. Edellisen mukaan kuuluu herjaukseen m. m. väite asianhaarasta, joka saattaa tuottaa loukatulle vahinkoa[3]) ja jälki-

---

[1]) Luzern'in nykyinen rikoslaki vuodelta 1906 ei, yhtä vähän kuin rikoslaki vuodelta 1860, tunne kunnianloukkausta.

[2]) Viittaamme tässä siihen, mitä edellä siv. 164, muist. 1 on lausuttu. Hannoverin rikoslaissa on, kuten mainittu, samanlainen määräys kuin Luzern'in ja Obwaldenin rikoslaeissa, ja selittää Leonhardt sen olevan osottamassa vain sitä, että kunnia on käsitettävä „yhteiskunnalliseksi kunniaksi". Onko viimeksikin mainituissa laeissa tarkotus ollut sama, ei käy päättäminen, tuntematta lakien syntyä taikka käytäntöä — ja mainitaan nämä lait senvuoksi tässä sillä varomuksella.

[3]) v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 421.

mäisen mukaan calomnia'an samoin väite määrätystä seikasta (hecho), joka voisi aikaansaada syytteen rikoksesta, tekisi loukatun vihatuksi tai halveksituksi taikka saattaisi häntä muuten vahingoittaa (ó algún otro perjuicio).

b. Kreikan rikoslaki vuodelta 1833, osittain muutettuna v. 1850. Sen mukaan kuuluu herjauksen oleellisuuteen toisen sanominen syypääksi rikokselliseen tekoon, kun sensijaan solvaus on solvausta tavallisessa merkityksessä, halveksuvaa pilkkaamista, halveksittavien ominaisuuksien, mielipiteiden tai mielenlaadun väittämistä toisesta samoinkuin myöskin panettelua m. m. mikäli näiden väitteiden kautta loukatun maine, yhteiskunnallinen asema, liiketoiminta tai toimeentulo joutuvat vaaraan.[1]) Kun panettelun sisällyksenä saattanee olla asianhaara sinänsä, on tämä laki laskettava nyt kysymyksessä oleviin rikoslakeihin kuuluvaksi.

Norjan rikoslaki vuodelta 1902. 247 §:n mukaan on panettelusta (Bagtalelse) rangaistava se, „som søger at bevirke eller at medvirke til, at noget finder tiltro, der er egnet til at skade en andens gode navn og rygte eller at utsætte ham for had, ringeagt eller tab af den for hans stilling eller næring fornødne tillid". Selvää on, mitä myös Hagerup selityksissään[2]) Norjan rikoslaista huomauttaa, että tätä oleellisuutta voivat myöskin luotonsaantimahdollisuutta loukkaavat teot vastata.[3])

---

[1]) v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 447.

[2]) Hagerup, Borg. Straffelov, siv. 217.

[3]) Hagerup viittaa luoton suojaan nähden lisäksi 294 §:ään, jossa (2 kohdassa) liikesalaisuuksien ilmoittaminen on julistettu

c. Kolmantena tässä ryhmässä ovat rikoslait, jotka nimenomaan mainitsevat luoton suojeltavana hyödykkeenä. Niistä on ensimäinen Saksan valtakunnan rikoslaki vuodelta 1871, joka herjauksena (Verleumdung) rankaisee väärän asianhaaran väittämisen tai levittämisen, sikäli, kuin se toisen „verächtlich zu machen oder in der öffentlichen Meinung herabzuwürdigen oder dessen Kredit zu gefährden geeignet ist“.[1]) Tällä kannalla ovat myöskin, mikäli koskee objektia, Basel'in rikoslaki (kaupunkia varten) vuodelta 1872 (maaseutua varten vuodelta 1873), Zug'in rikoslaki vuodelta 1876, Solothurn'in rikoslaki vuodelta 1885, kaikki kolme miltei sanallisesti samallaisina kuin Saksan laki, sekä St. Gallen'in rikoslaki vuodelta 1885, joka käyttää nimitystä „Kreditschmälerung“.

Paitsi varsinaista rikoslakia suojaa Saksassa luottoa

rangaistavaksi. Hagerup pitää sitäkin luotonsaantimahdollisuuden luokkauksena. Tätä käsitystä vastaan, jota emme pidä oikeana, katso alempana, siv. 187.

[1]) Että tämä luotto on luottoa siinä merkityksessä kuin tässä on puhe (luottamusta) on kirjallisuudessa yksimielisesti tunnustettu. Vert. esim. v. Liszt, Lehrbuch § 95. II. Binding, Lehrbuch I, siv. 160, Frank, Das Strafgesetzbuch, § 187 muist. 1. Olshausen, Kommentar § 187 muist. 6. — Että Saksan valtakunnan rikoslaki ei ole teoreettisesti niin pitkällä kehityksessä tässä kohden kuin Saksenin rikoslait vuosilta 1855 ja 1868 taikka, yhdistäen niiden määräykset esim. Lübeck'in ja Hamburgin lakien määräyksiin, mennyt vielä pitemmälle, t. s. käsitellyt luotonsaantimahdollisuuden loukkausta itsenäisenä omaisuusrikoksena, riippuu siitä, että se johtaa sukujuurensa Preussin rikoslain kautta Ranskan Code pénal'ista.

epäoikeutettua liikekilpailua koskeva laki (Reichsgesetz zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbes) vuodelta 1896. Sen 6 § säätää vahingonkorvausvelvollisuuden sille, joka liikekilpailutarkotuksessa esittää tai levittää toisen liikkeestä (über das Erwerbsgeschäft eines Anderen) eräitä joko henkilökohtaisia taikka aineellisiin seikkoihin perustuvia tietoja, jotka ovat omansa vahingoittamaan liikettä tai sen omistajan luottoa, elleivät ne ole todistettavasti tosia ja 7 § määrää „wer wider besseres Wissen über das Erwerbsgeschäft eines Anderen, über die Person des Inhabers oder Leiter des Geschäftes, über die Waren oder gewerblichen Leistungen eines Anderen unwahre Behauptungen tatsächlicher Art aufstellt oder verbreitet, welche geeignet sind, den Betrieb des Geschäftes zu schädigen, wird — — — bestraft“. Vaikka viimeksimainittu § siis nimenomaan ei mainitse luottoa, on ilman muuta selvää että senkin loukkaaminen voi loukata liikemiehen liikettä jo että siksi § siis sitäkin suojaa. [1]) Toiseltapuolen on kuitenkin myös se selvää, että § koskee vain kauppiaan tai liikemiehen luottoa, ei sitävastoin muiden. Kysymyksessä oleva tapaus on siis vain erikoistapaus siitä yleisestä luotonsaantimahdollisuuden suojasta, joka Saksan valtakunnan rikoslain mukaan on olemassa[2]).

[1]) Samoin v. Stenglein, Commentare I, siv. 954. Huber, Der Credit, siv. 45.

[2]) Onko epäoikeutettua liikekilpailua koskevan lain säätämä luotonsaantimahdollisuuden suoja vielä senkautta rikosoikeuden suojaa ahtaampi, että edellistä vastaan voisi toimia vain liikemies — mistä mielipiteet ovat olleet eroavia (vert. Huber, Der Credit, siv. 43) — ei kuulu tähän.

Sitävastoin Saksan B. G. B:n 824 § on yhdenmukainen rikoslain määräysten kanssa: ainoastaan syyksiluettavaisuus, joka ensiksimainitun mukaan aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden on laajempi kuin rikoslaissa.

Sen selvemmin kuin näiden viimeksimainittujen lakien kautta, ei voida lausua luoton olevan itsenäisen hyödykkeen. [1] [2])

On vielä mainitsematta kolme rikoslakia, joissa kaikissa luotonsaantimahdollisuuden loukkaus on rangaistu itsenäisenä, omaa omituista oleellisuuttaan vastaavana rikoksena. Nämä rikoslait ovat Venäjän rikoslaki vuodelta 1903, Bulgarian rikoslaki vuodelta 1896 ja Japanin rikoslaki vuodelta 1907. Ensiksimainitussa näistä, joka kuten tunnettu, vahvistuksestaan huolimatta on käytännössä ainoastaan valtiollisiin rikoksiin nähden, luotonsaantimahdollisuus kuitenkin on, mikäli se ei koske kauppiasten ja liikemiesten luottoa, suojattu ainoastaan

[1]) Saksan virallisessa rikoslakiehdotuksessa ei luottoa enää ole suojelusobjektina mainittu. Katsoen luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen — jota ehdotus muuten pitää omaisuutta eikä kunniaa vastaan kohdistettuna rikoksena — omaavan merkitystä ainoastaan kauppiaihin ja liikemiehiin nähden, pitää ehdotus ylempänä mainitun, epäoikeutettua liikekilpailua koskevan lain 7 §:n määräyksiä riittävinä suojaamaan luottoa. (Perustelut II, siv. 713). Samalla kannalla on v. Lisztin, Kahl'in, Goldschmidt'in y. m. laatima „vastaehdotus".

[2]) Mainittakoon lisäksi että Schweizin voimassa oleva obligationioikeus suojaa luotoa, sikäli, että sen mukaan on suoritettava vahingonkorvausta myös milloin teko on vahingoittanut toista tämän henkilökohtaisiin olosuhteisiin nähden (Art. 55). Vert. Huber, Der, Credit, siv. 27 j. s.

sikäli, kuin se perustuu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Määrättyään solvaukseksi persoonallisen loukkauksen ja herjaukseksi kunniata koskevan asianhaaran sanomisen kolmannen kuullen, Venäjän rikoslaki (§ 540) näet säätää rangaistavaksi sellaisia seikkoja koskevien väitteiden levittämisen, jotka saattavat horjuttaa luottamusta henkilön, yhtiön taikka laitoksen liike- tai kauppatoimintaan taikka siihen, että henkilö täyttää säädystään tai ammatistaan johtuvat velvollisuudet. Ensi silmäykseltä näyttää siltä kuin jälkimäisessä määräyksessä olisi kysymys pelkästä kunnianloukkausrikoksesta; sekä varsinaisina kunnianloukkausrikoksina käsiteltyjen tekojen oleellisuudesta, että nyt mainitun §:n ensimäisestä kohdasta, samoinkuin §:n asemasta rikoslaissa, saattaa kuitenkin päättää, että kysymyksessä on teko, jonka objektina ei ole kunnia, vaan luotonsaantimahdollisuus siltä osaltaan kuin sen perusteena ovat henkilökohtaiset ominaisuudet.[1])

Venäjän rikoslaissa on tämän lisäksi useissa rikoksissa, joiden sisältönä on salaisuuksien ilmoittaminen, mainittu oleellisuusmerkkinä tarkotus loukata „toisen luottoa". Epäilemättä sellaisten tekojen kautta luotonsaantimahdollisuutta voidaan loukata, ja sekin siis olla niiden objektina. Sillä liikesalaisuuden ilmoittamisen kautta ei tavallisesti loukkauksen passiivisen subjektin koko liikeasemaa ilmoiteta, vaan ainoastaan osa siitä, niin että ilmoitus voi kolmannessa synnyttää väärän käsityksen. — Nämä rikokset olisivat silloin

[1]) Muilta paitsi mainitulta osalta käytännössä oleva vanha rikoslaki — nykyisessä muodossaan vuodelta 1885 — tuntee sekä solvauksen että herjauksen, ei sitävastoin erityisesti luottoloukkausta missään muodossa.

abtraktisten vaaraansaattamisrikosten kaltaisia luotonsaantimahdollisuuteen nähden. Sitävastoin se johtopäätös niistä, että luottoa voisi loukata myöskin vaikka väärää käsitystä loukatun liikeasemasta ei syntyisikään, on — ainakin sen käsityksen mukaan, minkä me edellisessä olemme lausuneet luotonsaantimahdollisuudesta — ehdottomasti väärä.

Bulgarian rikoslaissa luotonsaantimahdollisuus on suojattu kaikkiin perusteihinsa nähden itsenäisellä, vaikka kunnianloukkausrikoksiin kuuluvalla oleellisuudella, mutta rajoitettuna ainoastaan kauppa- ja liikeluottoon. Bulgarian lain mukaan on solvaus olemassa arvoa ja kunniaa loukkaavassa teossa, herjaus asianhaarojen ja tekojen kertomisessa, jotka saattavat halventaa passiivista subjektia taikka ovat rangaistavia. Luotonsaantimahdollisuuden loukkaus sensijaan on (243 §:n mukaan) olemassa milloin joku (vasten parempaa tietoansa) levittää väärää tietoa seikoista, jotka heikentävät (saksal. käännöksessä: „untergraben" henkilön, yhtiön taikka laitoksen luottoa tai nimeä, taikka horjuttavat sitä luottamusta henkilön kykyyn ammatissaan taikka toimessaan, jota hän on nauttinut.

Mutta kun Venäjän ja Bulgarian rikoslait vielä laskevat luotonsaantimahdollisuuden loukkauksen kunnianloukkausrikoksiin kuuluvaksi, on sillä maailman nuorimmassa rikoslaissa, Japanin rikoslaissa, oma itsenäinen asema myöskin rikosten järjestelmässä. Japanin laki säätää saksalaisen käännöksen mukaan, § 233: „Wer durch Verbreitung falscher Gerüchte oder durch Trug den Kredit einer Person schädigt oder sein Geschäft benachteiligt, wird — — bestraft". Ensi silmäyksellä näyttää siltä, että kysymyksessä olisi vain luoton loukkaaminen, t. s. suoranaisen rahassa-arvioitavan vahingon aikaansaaminen. Ottamalla kuitenkin huomioon, että luoton käsitettä on käytetty abstraktisessa merkityksessä alkukielessäkin sekä että luottoloukkauksen kanssa on rinnastettu haitan tuottaminen liikkeelle samoinkuin lisäksi, että mainittu § perustuu saksalaiseen oikeuteen, saattaa päättää että kysymyksessä on luotonsaantimahdollisuuden suoja.[1]) — Kun vielä ottaa huomioon, että tätä rikosta ei ole laskettu kuuluvaksi kunnianloukkausrikoksiin, vaan että se muodostaa yhdessä erään toisen, passiivisen subjektin liikkeeseen kohdistuvan rikoksen kanssa erikoisen luvun, jonka paikka on kunnianloukkausrikosten ja varsinaisten omaisuusrikosten välillä, on Japanin laissa sekä suojattuun oikeushyödykkeeseen että sen systemaattiseen käsittelyyn nähden oikein käsitetty luotonsaantimahdollisuutta suojeleva määräys.

Japanin rikoslaki perustuu europalaiselle teorialle. Mutta myöskin europalaiseen mannermaajärjestelmään (nyt puheenaolevassa katsannossa) kuuluvien lakien kehitys on nousemassa samalle kannalle kuin Japanin laki. Jos jätämme huomioon ottamatta rikoksen systemaattisen aseman [2]) on kehitys jo luonut varmoja viittoja siihen, mitä me katsomme ja edellisessä olemme tahtoneet todis-

[1]) Eräiden (Prof. Makinolta Tokiosta) henkilökohtaisesti saatujen tietojen mukaan ei käytäntöä kysymyksessä olevasta §:stä vielä ole olemassa, mutta on laki muuten käsitettävä kuten ylempänä on sanottu.

[2]) Ktso siv. 41, muist. 1.

taa oikeaksi päämääräksi: siihen nim. että luotonsaantimahdollisuuden suoja on oleva itsenäinen, erillään kunnianloukkauksista, koska se hyödyke, jota tämä suoja koskee, se tila, jota sitä vastaan kohdistettu rikos muuttaa, on toinen kuin kunnianloukkauksen suojelusobjekti. Ne viitat ovat olemassa kolmessa uudessa germaaniselta pohjalta nousevassa rikoslakiehdotuksessa Itävallassa, Saksassa [1]) ja Schweizissä. Kahden ensimäisen määräyksiin olemme tutustuneet, kolmaskin niistä käsittelee luotonsaantimahdollisuutta itsenäisenä rikoksena, lukien sen kuuluvaksi omaisuusrikoksiin. Schweizin rikoslakiehdotus vuodelta 1908 säätää näet omaisuusrikosten joukossa (§:ssä 95), huippuna sille kehitykselle, jota edellisessä olemme seuranneet: Kreditschädigung: Wer jemandes Kredit böswillig und wider besseres Wissen schädigt oder gefährdet, wird auf Antrag — — — bestraft. [2])

[1]) Jättämme syrjään sen kriminalipoliittisen kysymyksen, onko luoton suoja rajoitettava vain kauppiaisiin ja liikemiehiin.

[2]) Jo Stoos oli huomauttanut esityksessään Schweizin rikosoikeuden pääpiirteistä (Grundzüge siv. 293), että luotonsaantimahdollisuudenloukkaus sinänsä ei kuulunut kunnianloukkauksiin. „Wer fälschlich als Bankerottier oder zahlungsflüchtiger Schuldner verrufen wird, der wird verleumdet, wer aber von dem Andern berichtet, er habe Verluste gemacht, der gefährdet oder schädigt vielleicht sein Vermögen, aber nicht seine Ehre, die auf dem sittlichen Wert der Person beruht.“ Senmukaisesti onkin vuoden 1894 ehdotuksissa ylempänämainitun tapainen itsenäinen oleellisuus olemassa ja luettu omaisuusrikoksiin. Vuoden 1896 ja 1903 ehdotukset asettavat sen yhteen kunnianloukkausrikosten kanssa, kunnes se, kuten mainittu, vuoden 1908 ehdotuksessa jälleen on asetettu kuulumaan omaisuusrikoksiin.

Tulemme tämän jälkeen englantilais-amerikkalaiseen oikeuteen. Kuten ylempänä on huomautettu, on siinä suojelusobjektiin nähden pääpaino pantu taloudelliseen puoleen: ainoastaan toissijaisesti on kysymys kunniasta siinä merkityksessä kuin mannermaan oikeudessa. Ei suojella, sanoo sattuvasti Liepmann [1]), mainetta (Ruf), vaan ammattia (Beruf), ei itsetuntoa eikä toisten arvomiellettä ihmisestä, vaan hänen toimeentuloaan, mikäli se johtuu muista ihmisistä. Meidän tehtävämme on tässä siis päinvastainen kuin edellisessä. Edellisessä olemme koettaneet rajoittaa luotonsaantimahdollisuutta kunniasta: tässä on — kuten edellisessäkin luotonsaantimahdollisuuden ja kunnian välisen eron selvillesaamiseksi suojelusobjektina — rajoitettava kunnia ihmisen taloudellisen toiminnan edellytyksistä samalla kun on kiinnitettävä huomiota siihen, missä määrin nimenomaan luotonsaantimahdollisuuden katsotaan kuuluvan noihin taloudellisen toimeentulon edellytyksiin.

Englannin oikeus [2]) tuntee kaksi kunnianloukkauksen tekotapaa libel'in ja slander'in. Ainoastaan edellinen oikeuttaa varsinaiseen rikoskanteeseen, jälkimäinen sitävastoin vain siviilioikeudelliseen vahingonkorvauskanteeseen. Siitä huolimatta esitämme myös sen lyhyesti tässä, koska varsinainen libel-teko vasta siihen verratessa tulee ymmärrettäväksi.

Slander on suullisesti tapahtuva, sellaisen määrätyn, väärän asianhaaran sanominen, joka on tuottanut vahin-

[1]) Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 308.

[2]) Lähteet luettelee v. Lilienthal, Vergl. Darst Bes. T. IV, siv. 439, muist. 1. Seuraava esitys nojaa pääasiassa sekä Liepmann'in että v. Lilienthal'in esityksiin.

koa[1]) passiivisen subjektille „in his office, profession or employment". Pelkkä vahingon mahdollisuus ei yleensä riitä: kuitenkin voidaan ilman määrätyn vahingon (speciel damage) todistamisvelvoitusta ajaa kannetta, milloin lausuman sisältönä on määrätty rikos, määrätty tauti kantajassa, josta saattaisi seurata hänen sulkemisensa pois seurapiiristään, taikka hyökkäys kantajan „office, profession or business'iä" vastaan. Viimeksimainittuun nähden tehdään ero „want of ability" ja „want of integrity"; mutta loukkaus on slander'ia ainoastaan, jos se, kuten sanottu, vaikuttaa kantajan virkaan, asemaan taikka liikkeeseen, — olkoon se sitten kuinka kantajan moraalisia tai muita ominaisuuksia loukkaavaa tahansa[2]). Mutta jos se voi niihin vaikuttaa, jos se niihin nähden voi tehdä loukatun epäilyksenalaiseksi, on englantilainen oikeus erinomaisen arka: kauppiaiden luotonsaantimahdollisuus on suojattu sellaisiakin lausumisia vastaan, jotka eivät suoranaisesti kohdistu hänen liikkeeseensä, vieläpä vaikka ne koskisivat hänen menneisyyttäänkin.[3]) — Kaikissa muissa tapauksissa tulee kantajan osottaa vahingon syntyneen. Mutta toiseltapuolen, jos kantaja todella osottaa, että häntä vahinko

[1]) Kantajan ei slander kanteessa tarvitse todistaa lausumaa vääräksi: kantajan syyttömyys oletetaan kunnes vastakohta on todistettu.

[2]) Esim. syytös lääkäriä kohtaan aviorikoksesta on slander ainoastaan jos rikoskumppanin sanotaan olleen hänen potilaansa.

[3]) Liepmann, m. t., siv. 309, muist. 1, mainitsee Folkard-Starkien mukaan esim.: kauppiaasta sanotaan: „he came a broken man from Hamburg".

on kohdannut, on kerrassaan samantekevää, onko lausuman sisältö ollut kunnialle käypää vaiko ei.

Slander muuttuu rikokseksi ja on libel, milloin se tapahtuu millä muulla tavalla tahansa kuin suullisesti. Mutta libel'in ala on sen lisäksi vielä laajempi: sen ei tarvitse sisällöltään olla edes määrätty taikka väärä[1]); myös epämääräinen ja tosikin syytös tai epäkunnioituksenosotus riittää, jos se on omansa saattamaan toisen halveksituksi, vihatuksi taikka naurunalaiseksi: „to bring a party into contempt, hatred or ridicule"[2]), taikka saattaa vaaraan hänen „profession, trade or calling"[3]). Myöskään ei siitä ole tarvinnut syntyä vahinkoa, jo pelkkä vahingon mahdollisuus riittää; minkä vuoksi tässä suojelusobjektina saattaa tulla kysymykseen myöskin kunnia siinä merkityksessä kuin se Euroopan mannermaavaltioiden laeissa on suojattu.

On itse asiassa tavattoman vaikeata määritellä, mikä on rangaistava libel, mikä ei. Se on Englannin oikeudelle omituisella kasuistisuudella päätettävä ja on lisäksi, kuten eräät tutkijat ovat sanoneet: „not a question of law, but a question of common sense".[4]) Epäilemättä

[1]) Sen historiallisesta alkuperästä johtuu, että sen täytyy olla laadultaan yleistä rauhaa vaaraansaattava. Liepmann, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 307. v. Lilienthal, samassa teoksessa, siv. 440.

[2]) Liepmann, m. k.

[3]) Flood, Libel and slander, siv. 105.

[4]) Fisher ja Strahau: Sitaatti v. Lilienthal'ista m. t. siv. 441. Toisen sanominen köyhäksi on rangaistava; sanominen että hänellä on velkoja, ei: sanominen että toinen on tunteeton on rangaistava; ei sitävastoin: että hän oikeudessa syyttää anoppiaan. v. Lilienthal, m. k., muist. 3.

ovat tässäkin pääasiana taloudelliset seuraukset rikoksesta [1]), jos kohtakin kaikki se on rangaistavaa, mikä saattaa halventaa loukkauksen passiivista subjektia kanssaihmisten silmissä ihmisenä taikka liikemiehenä, kaikki mikä oikein ajattelevien ihmisten mielessä on omansa herättämään epäedullisen mielipiteen hänestä taikka sulkemaan hänet pois yksityisestä taikka liikeseurapiiristä. [2]) Kun tämän loukkauksen ei tarvitse tulla kolmannen tietoon, tulemme nähtävästi hyvin lähelle totuutta, sanoessamme kunnian englantilaisen oikeuden mukaan muistuttavan muinaisgermaanista kunniakäsitettä: se on toisen käsityksestä johtuva itsetieto, mutta ainoastaan mikäli sillä on käytännöllistä merkitystä. Se eroaisi silloin liikeluottamuksesta osaksi laadulleen: liikeluottamus on aina toisten käsitys subjektista, osaksi myöskin laajuudelleen samalla tavoin kuin mannermaavaltioissakin.

Luotonsaantimahdollisuus on osa liikeluottamusta ja voi rangaistava libel kohdata sitäkin. „Any written words are libellous which impeach the credit of any merchant or trader by imputing to him bankruptcy, insolvency, or even embarrassment either past, present, or future, or which impute to him fraud or dishonesty or any mean and dishonorable trickery in the conduct of his business, or which in any other method ore prejudicial to him in the way of his employment or trade“ [3]). Selvää siis on, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaus voi koskea sekä subjektin tahtoa että taloudellista kykyä

[1]) Liepmann, Vergl. Dars. Bes. T. IV., siv. 306.
[2]) v. Lilienthal, s. t., siv. 441, muist. 3.
[3]) Odgers, Libel and slander, siv. 30.

vastasuoritukseen. Sitävastoin ei ole selvää, missä määrin luotonsaantimahdollisuuden suoja on vain sellaisiin henkilöihin nähden olemassa, joiden ammattiasema viittaa luoton käyttämiseen, kauppiaisiin ja liikeharjoittajiin. [1]) Luultavasti kuitenkin myös se raja, joka on olemassa näiden ja muiden välillä, riippuu „common sense“stä, t. s. luotonsaantimahdollisuus on suojattu muihinkin nähden sikäli mikäli käytännöllinen tarve sitä vaatii.

Samalla kannalla kuin Englannin oikeus, on Kanadan rikoslaki vuodelta 1892, samoinkuin suuri määrä Englannin siirtomaissa taikka entisissä englantilaisissa siirtomaissa voimassa olevia lakeja. Intian rikoslaki vuodelta 1860 on myöskin tällä kannalla: se mainitsee kuitenkin erityisesti, § 499, Explanation 4, „lowers the credit of that person“.

Myöskin Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen eri rikoslait ovat samalla kannalla. M. m. New-York'in rikoslaki pitää libel'inä (§ 242) julkaisua, — kirjoituksen, painotuotteen, kuvan, merkin kautta taikka muulla tavoin julkaistua —, joka saattaa elävän ihmisen tai kuolleen muiston vihalle, halveksumiselle tai naurunalaiseksi tulemiselle alttiiksi, taikka joka aikaansaa, taikka koettaa aikaansaada sen, että jotakuta ollaan paossa taikka kartetaan, taikka koettaa vahingoittaa henkilöä, yhdistystä taikka yhtiötä näiden toimintaan taikka liiketoimiin nähden. Samalla kannalla on myöskin Yhdysvaltain rikoslakiehdotus vuodelta 1901. Tämän ohessa New-York'in laissa (§ 435: 3) eri-

[1]) Myöskin Flood, Libel and slander, puhuu vaan tällaisista henkilöistä. Vert. siv. 122.

tyisenä rikoksena rangaistaan tietoisesti väärän väitteen, väärän huhun taikka väärän tiedon liikkeellepaneminen: samalla kun useimmissa Yhdysvaltojen laeissa erityisenä rikoksena mainitaan myös yksilön yhteiskunnallisen liiketoiminnan vaaraansaattaminen — „deprive of the benefit of public confidence or social intercourse". [1])

On selvää, että luotonsaantimahdollisuuden suojan laajuus ei riipu yksinomaan siitä laajuudesta, mikä sillä nimenomaan suojattuna rikoksen objektina on. Se riippuu muistakin seikoista: hyvin läheisesti m. m. siitä, mitenkä tämä suoja rikoksen subjektiiviseen puoleen nähden on järjestetty. Useat lait vaativat rangaistavaisuuden edellytyksenä, että luotonsaantimahdollisuuden loukkaus on tapahtunut vasten parempaa tietoa, toiset rikoslait laajentavat luotonsaantimahdollisuuden suojaa, ollessaan tätä vaatimatta. Tämä seikka ei, yhtävähän kuin sekään, missä tapauksessa rikoksen oikeudenvastaisuutta ei ole olemassa [2]) kuulu tehtäväämme: tehtävämme tässä on vain ollut osottaa missä määrin nykyään voimassaolevat lait tuntevat luotonsaantimahdollisuuden, luotton, katsottuna luotonsaajan kannalta itsenäisenä suojelusobjektina.

[1]) v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 446, muist. 3.

[2]) Kuten esim. englantilaisessa oikeudessa jo vilpitön mieli vapauttaa rangaistuksesta, silloin kuin sanojalla oli lainmukainen, moraalinen tai yhteiskunnallinen velvollisuus tehdä kysymykseen tuleva ilmoitus (v. Lilienthal, Vergl. Darst. Bes. T. IV, siv. 442). Saksalaiseen oikeuteen nähden vert. esim. Huber, Der Credit, siv. 68 j. s. Jacoby, Die Crediterkundigung, siv. 70 j. s.

4 §. Samasta syystä ei tehtäväämme kuulu kiinnittää huomiota siihen luotonsaantimahdollisuuden suojaan, joka on olemassa laajassa petoksen oleellisuudessa. Sekä petos että luotonsaantimahdollisuuden loukkaus ovat luonteeltaan sikäli samallaisia, että kumpainenkin aikaansaa vahinkoa (ollenkaan ottamatta huomioon, tuleeko tämän vahingon jommassakummassa tapauksessa olla rahassa-arvioitavaa) passiivisessa subjektissa synnytetyn tai ylläpidetyn erehdyksen kautta; nämä molemmat rikokset eroavat toisistaan kaikkein useimpien rikoslakien mukaan siinä, että petoksessa vahinko syntyy sille, joka on joutunut erehdyksen alaiseksi, luotonsaantimahdollisuuden loukkauksessa kolmannelle henkilölle. Mutta joissakuissa rikoslaeissa — mainitsemme esimerkkinä Itävallan rikoslain vuodelta 1852 — petoksen oleellisuus on niin laadittu, että vahinko voi kohdata kolmattakin henkilöä. [1]) Sen mukaan on siis luotonsaantimahdollisuudenkin loukkaus petosta, t. s. petokseen nähden on luotonsaantimahdollisuuskin suojelusobjekti. — Mutta, kuten sanottu, tehtäväämme ei kuulu tarkastaa luotonsaantimahdollisuuden suojaa tältä kannalta. Siitä seikasta, että rikoksen oleellisuus on laadittu niin laajaksi, että se suojelee monta eri hyödykettä, jotka vain määrätyssä suhteessa ovat laadultaan samanlaisia, ei käy johtaminen näitä suojelusobjekteja kutakin erikseen. Päinvastoin päätelmä siitä, että tuon rikoksen suojelusobjektina myöskin on

[1]) Itävallan rikoslaki § 197: Wer durch listige Vorstellungen oder Handlungen einen anderen in Irrtum führt, durch welchen jemand, sei es der Staat, eine Gemeinde oder andere Person, an seinem Eigenthume oder anderen Rechten Schaden leiden soll j. n. e.

kysymykseen tuleva hyödyke (määrätyssä tilassa), on oikeutettu ainoastaan, jos voidaan muulla tavoin perustella suojelusobjekti, joka myöskin on laadultaan samanlainen, kuin muut puheena olevat oleellisuutta vastaavat objektit. Lausuma, että petoksen oleellisuus suojaa luotonsaantimahdollisuutta, on siis myöskin oikeutettu ainoastaan, jos yksityinen luotonsaantimahdollisuus yleensä on, tai voi olla rikoksen objektina.[1])

Että sellainen suojelusobjekti on sekä teoreettisesti oikea, että osittain myös eri rikoslakien mukaan olemassa; sen toivomme voineemme tässä luvussa todistaa.

[1]) Tästä syystä on tehtävämme ulkopuolella tehdä selkoa siitä, missä määrin m. m. epäoikeutettua liikekilpailua (concurrence déloyole) estämään aijotut säädökset suovat luotolle suojaa niissä maissa, joissa näiden määräysten yhteydessä nimenomaan ei puhuta luotosta.

4 LUKU.

Luotto luotonantajan kannalta katsottuna rikosoikeudellisen suojan esineenä.

Luotonantajan kannalta katsottuna ilmenee luotossa oleva luottamus yksityistapauksessa objektiivisesti perusteltuna toiveena saada annettua suoritusta vastaava vastasuoritus sovitulla ajalla ja tavalla, t. s. toiveena siitä, että se omaisuudesta erillään olo, jonka määrätty luottotoimi on mukanansa luotonantajalle tuottanut, ei olisi lopullinen, vaan ohimenevä. Luotonantajalla on intressi vastasuoritukseen: ja kysymys on, mikä on se tätä intressiä vastaava tila, johon inhimillinen toiminta voi tehdä muutoksen ja — suojaako oikeus sellaista tilaa?

Intressiä sinänsä — kuten sanottu — ei voi loukata: yhtävähän voi loukata luotonantajan mielettä vastasuorituksen tapahtumisesta, kuin hänen tahtoaan saada vastasuoritus — loukkaus käsitettynä siinä merkityksessä kuin kauttaaltaan edellisessä. Mutta tahtoa vastaa tunne: se on tässä relatiivinen turvallisuuden tunne siitä, että omaisuudesta erillään olo on ohimenevää. Tätä tunnetta vastaa subjektin ulkopuolella luottotapauksissa objektiivinen tila, jossa kaikki luoton syntymistilaisuudessa tunnetut luoton edellytykset — sekä

ne, jotka ovat luotonsaajassa itsessään että ne, jotka johtuvat hänen taloudellisista neuvoistaan kehittyvät luotonantajan miellettä vastaavalla tavalla. Toiseltapuolen on tässä tilassa tekijänä luotonsaajan yhtämittaa voimassa oleva tahto tehdä vastasuoritus, toiseltapuolen hänen kykynsä edeltäpäin arvattavissa ollut kehitys — tämä tila johtaa ja päättyy vastasuoritukseen sovitulla ajalla ja tavalla. Erityisesti juuri tämä viimeksimainittu seikka antaa kysymyksessä olevalle tilalle sen luonteenomaisen leiman: jos vastasuoritus tapahtuu, on tila ollut intressin mukainen, jos se ei tapahdu, on se ollut intressin vastainen. Kaikki mitä luottosuhteessa luotonantajan kannalta on mieltäkiinnittävää, on sitä vain katsottuna vastasuorituksen kannalta. Jos se oikealla ajalla ja oikealla tavalla tapahtuu ei luotonantajan intressi luotosta loukkaannu. Ja niinkauvan kuin on todennäköisyyttä olemassa siitä, että vastasuoritus sanotulla tavalla tapahtuu, ei myöskään luotonantajan turvallisuudentunne ole loukkaantunut — vasta kun vastasuorituksen tapahtuminen joutuu vaaraan, loukkaantuu turvallisuudentunnekin. Kaikki luotonantajan luotosta johtuvan intressin vastaiset teot saavat siis myöskin tämän ominaisuutensa vasta suhteestaan vastasuoritukseen, johon nähden ne voivat olla joko sen tapahtumista estäviä taikka sen tapahtumisen todennäköistä varmuutta horjuttavia — loukkaavia taikka vaaraansaattavia.

Ilman muuta on selvää, kun pitää mielessä mistä seikoista vastasuoritus johtuu, että nyt kysymyksessä olevan intressinvastaisen teon voi tehdä kolmas henkilö yhtä hyvin kuin luotonsaaja itse. Mitä ensiksi edelliseen tulee, niin saattaahan varsin hyvin ajatella, että kolmas

henkilö estääkseen määrätyssä luottotapauksessa vastasuorituksen esim. pahoinpitelee luotonsaajaa, riistää häneltä vapauden, taikka tuottaa hänelle sellaista aineellista vahinkoa, että hän ei sovitulla ajalla ja tavalla voi vastasuoritusta tehdä. Tila, joka luotosta oli syntynyt, on tekijälle tällöin objekti, terveydentilan pahoinpitelemisessä, vapauden tilan vapauden riistämisessä, omaisuusjärjestyksen omaisuuden vahingoittamisessa ollessa hänelle välikappaleita. Kaikista useimmissa tapauksissa lainsäätäjä kuitenkin — kaikissa maissa — on pitänyt sitä, joka tekijälle näissä tapauksissa on ollut välikappaleena, rikoksen objektina, jättäen huomioon ottamatta sen vaikutuksen, joka teolla saattoi olla luotosta syntyneeseen tilaan.[1])

Epäilystä saattaa syntyä ainoastaan tapauksissa, joissa kolmas henkilö luotonsaajan hyväksi rikollisella tavalla — petoksen tai kiristämisen kautta — aikaansaa luottosopimuksen. Onko niissä tämä luotosta johtunut tila rikoksen objektina? Vastaus riippuu siitä, onko näissä rikoksissa luotto ensinkään rikoksen objektina — ja me tulemme silloin näiden rikosten tavallisinten tapausten kautta niihin tekoihin, joilla luotonsaaja itse voi loukata luottoa, viimeksimainittu katsottuna luotonantajan kannalta.

Onko siis luotto luottokiristämisen taikka luottopetoksen objekti? Käsittääksemme on kysymykseen vastattava kieltäen [2]). Aivan selvää on tämä, milloin

[1]) Tämä seikka voi kuitenkin vaikuttaa siihen kysymykseen, onko luotonsaantimahdollisuus hyödyke, josta sen subjekti voi luopua, t. s. soveltuuko siihen sääntö: volenti non fit iniuria.

[2]) Samoin käsittääksemme ei myöskään n. k. konkurssi-

luottosopimus on syntynyt kiristämisen kautta: kun luoton käsitteeseen kuuluu, että luottosopimuksen tulee olla vapaaehtoinen, ei tällaisessa tapauksessa oikeastaan ole mitään luottoa olemassakaan. Sama on asianlaita myöskin n. k. luottopetoksessa, s. o. siinä tapauksessa, jolloin luoton anoja (taikka toinen hänen puolestaan) on esittänyt asianhaaroja, jotka ovat toisessa aikaansaaneet väärän käsityksen hänen tahdostaan tehdä vastasuoritus tai hänen kyvystään siihen, taikka muuten toimii niin, että tällainen väärinkäsitys syntyy[1]) ja on senkautta aikaansaanut luottosopimuksen. Tässäkään tapauksessa ei luottosopimus ole syntynyt vapaaehtoisesti, omaisuusjärjestystä vastaavalla tavalla. Totta kylläkään ei ole

avustuksessa — esim. Saksan Konkursordnung § 242, samoinkuin useiden muiden maiden samantapaisissa määräyksissä (vert. Wach, Vergl. Darst. Bes. T. VIII, siv. 51) — taikka n. k. äänenmyynnissä — Suomen rikoslain 39 luvun 6 §, (samallainen säädös on myös useissa muissa rikoslaeissa olemassa, vert. Wach, m. t., siv. 52) — suojelusobjektina ei ole luotto, siinä merkityksessä kuin tässä on puhetta. Kumpainenkin tapaus edellyttää konkurssia, siis sitä että luotosta syntynyt tila jo on tullut loukatuksi. Mutta oikeus luo tällaisen loukkauksen jälkeen uuden tilan, joka vastaa velkojien oikeutta saada käyttää hyväkseen kaikki velallisen pesässä oleva, lainsäätäjän tätä tarkotusta varten käytettäväksi jättämä omaisuus. Tähän jälkimäiseen tilaan tekevät nyt mainitut rikokset muutoksen.

[1]) Eri rikoslakien oleellisuus saattaa tähän nähden olla ahtaampi taikka laajempi, niin että rikos käsittää joko yksinomaan edellisenlaatuisen toimintatavan taikka molemmat. Vert. esim. Kohler, Treue und Glauben im Verkehr, siv. 26. v. Liszt, Lehrbuch § 139. Forsman, Särsk. brotten, siv. 371 j. s.

mahdotonta, että rikos voi synnyttää oman objektiansa — mutta tämä objekti ei silloin ole suojelusobjekti, vaan välikappale, jonka kautta joku muu suojelusobjekti loukkaantuu — tässä omaisuus, tarkemmin sanoen se tila, jossa omistaja omaisuusjärjestystä vastaavalla tavalla tosiasiallisesti käyttää omaisuuttaan. Sekä kiristämisen että luottopetoksen kautta on tosin säännönmukaisesti luotonantajassa syntynyt se toive, että omaisuudesta erillään olo olisi ohimenevää, toive, joka on analoginen luotossa olevan luottamuksen kanssa. Ja saattaahan löytyä tapauksia, jolloin tämä toive toteutuu, jolloin rikoksentekijällä ei alusta alkaen ole edes ollut dolus eventualista olla tekemättä vastasuoritusta[1]) — tällöin saattaa ehkä puhua omaisuutta kohdanneesta vaarasta — samoinkuin toiseltapuolen tekijällä joko jo alusta alkaen on ollut tarkotuskin olla tekemättä vastasuoritusta tai syystä tai toisesta sitä sittemmin ei tee. Mutta mikäli kumpaisessakin tapauksessa tuo toive on toista kuin luotossa oleva varma luottamus (vert. ylempänä siv. 106 j. s.), sikäli ei myöskään luotto ole rikoksen objektina — siinäkään tapauksessa että rikoksen oleel-

[1]) Näissä tapauksissa voi puhua vahingosta vain, milloin vastasuorituksen arvo on pienempi kuin se olisi ollut, jos sen perusteena olleet asianhaarat olisivat olleet tunnettuja. Eri kysymys on vaatiiko määrätty rikoslaki tällaista vahinkoa vaiko ei. Kuten tunnettu kieltää Merkel, Krim. Abhandlungen. II, siv. 242 petoksen ja luottopetoksen oleellisen yhtäläisyyden, siitä syystä että edellinen käsitteellisesti tuottaa vahinkoa, jälkimäinen vaaraa omaisuuteen nähden. Päinvastaista mieltä on m. m. Hegler, Vergl. Darst. Bes. T. VII, siv. 533. — Suomen oikeuteen nähden Forsman, Särsk. brotten siv. 383: luottopetos ei ole petosta.

lisuuteen lisäksi, kuten Norjan laissa (§ 274), kuuluisi se, että vastasuoritusta todellakaan ei seuraa.[1][2])

Käsityksemme mukaan ei luotto myöskään ole suojelusobjektina niissä tapauksissa, jolloin luotonsaaja ottaa pois taikka kätkee sellaista irtainta omaisuuttansa, joka luotonantajalla oli panttina tai tunnustodisteena (furtum possessionis).[3]) Epäilemättä nämäkin rikokset ovat — kuten Norjan rikoslaki niitä käsitteleekin — „forbrydelser i gjaeldsforhold", rikoksia, joiden kautta vastasuorituksen varmuus lisäksi vähenee. Mutta samoinkuin pantin taloudellinen tarkotus on korvata luotossa olevaa luottamusta — samoin se synnyttää toisen suhteen luotonantajan ja luotonsaajan välille, kuin yksinkertainen

---

[1]) Eri asia on että oikeusjärjestys voi suojella tälläkin tavoin syntyneitä luottosopimuksia, ja siis niissä olevaa, luottamusta vastaavaa toivetta muita loukkauksia vastaan.

[2]) Tämä tulos on oikea, huolimatta siitä, katsotaanko luottopetoksen teorecttisesti kuuluvan petokseen sinänsä, vaiko ei; vert. edell. siv. muist. 1. Myöskään ei se seikka mainitseeko rikoslaki luottopetoksen erityisesti joko muun petoksen yhteydessä, kuten Tanskan rikoslaki (§ 251) taikka aivan erityisenä rikoksena, kuten Unkarin rikoslaki (§ 384), Englannin oikeus (32 & 33 Vict. c. 62 s. 13) ja Pohjois-Amerikkalainen oikeus (esim. New-York'in rikoslaki).

Norjan rikoslain 274 § kuuluu: Med bøder eller fængsel indtil et aar straffes den, som ved hjælp af falske foregivender om betalingsevnen forskaffer sig eller andre et laan eller en ydelse uden samtidig erlæggelse af vederlaget med den følge at formuestab derved voldes, eller som medvirker hertil".

[3]) Esim. Suomen rikoslain 38 luvun 5 §.

luottotoimi. Tässä on puhe vain viimeksimainitusta — ja yhtä vähän kuin pantti taikka tunnustodiste oleellisesti kuuluvat luottoon, yhtä vähän voi luottoa suojelusobjektina käsitteellisesti pitää niin laajana, että siihen myöskin ensiksimainittu tila kuuluisi.

Mutta on olemassa joukko tekoja, joiden kautta luotonsaaja suoranaisesti loukkaa sitä luottamusta vastasuorituksen tapahtumiseen, joka luotonantajalla konkreettisessa luottotoimessa on. Hän voi jättää vastasuorituksen täyttämättä, taikka hän voi toimia niin, että vastasuoritusta ei ensinkään tapahdu. Jälkimäisessä tapauksessa luotonsaajan tahto voi jo alusta alkaen kohdistua siihen, että vastasuoritusta ei tapahdu; loukkaus voi syntyä myöskin senkautta, että luotonsaajan tahto ei yhtämittaa ole suunnattu siihen, että vastasuoritus todella tapahtuu. Sillä se tila, josta nyt on puhe, on luotonsaajan kannalta katsottuna vastuunalaisuutta. Se on taloudellisesti rajoitusta luotonsaajan vapauteen käyttää omaisuuttaan mielensä mukaan. Ei niin, ettei luoton objekti kokonaan kuuluisi luotonsaajan omaisuuteen. „Damit aber, das A (joka saa lainaksi B:ltä 1,000 markkaa) irgendwelche Güter als Eigenthümer hat, ist keineswegs gesagt, dass er nicht zugleich Verpflichtungen in Betreff des Verbrauches dieser seiner Eigenthumsgegenstände des von ihnen umschlossenen Tauschwerthquantums haben kann. — — Solche Verpflichtungen erwachsen ihm nun eben daraus, dass die ihn übergegebenen 1,000 Mark nicht in sein Vermögen eintreten, kein Einkommen für ihn bilden, sondern ein ihn anvertrauter Vermögensteil seines Gläubigers sein sollen. — — Freilich kann er alle seine Güter als Eigenthümer derselben gebrau-

chen und verbrauchen wie er will, aber nur mit der einen Einschränkung, das die „res debita", ein Werthquantum von 1,000 Mark als ein ihm anvertrauter Vermögenstheil des B in den seinem Eigenthum angehörigen Gütern immer vorhanden bleibe, bezw. dann vorhanden sein, wenn er denselben in das Eigenthum des B zurückzugeben hat" [1]). Mikäli luotonsaaja laiminlyö pitää toimissaan silmällä tätä seikkaa, sikäli tulevat ne luottaa loukkaaviksi.

Lainsäätäjä voi eri tavoin määrätä sen suojan, jota luotto, katsottuna luotonantajan kannalta, on saapa osakseen. Jos se loukkaantuu yksinomaan vain sen kautta, ettei luotonsaaja täytä vastasuoritusta sovitulla ajalla ja tavalla, on tavallisesti yksinomaisena seurauksena se, että lainsäädäntö toimeenpanoviranomaisten kautta pakkokeinoilla hänet siihen saattaa. Jos sitävastoin luotonsaaja ei ole täyttänyt ylempänä mainittua velvoitustaan, niin ettei hänellä enää ole olemassa sitä arvomäärää, joka vastaisi luotto-objektia, voi lainsäädäntö ensiksikin määrätä, että se uusi omaisuus, jonka velallinen vastaisuudessa mahdollisesti saa, on käytettävä velan maksamiseen. Mutta paitsi sitä, että luotto on loukkaantunut näissä tapauksissa jo senkautta, että suoritus ei ole tapahtunut oikealla ajalla ja tavalla, on se viimeksimainitussa tapauksessa loukkaantunut lisäksi senkinkautta, että vastasuoritus itse on tullut epävarmaksi. Objektiivisesti on vastasuorituksen laiminlyöminen, mutta myös jokainen toimi, joka johtaa siihen, että vastasuoritus ei voi tapahtua, loukkaus luottoa vastaan. Subjektiivisesti luonnollisesti vain

[1]) Knies, Geld und Kredit II. 1, siv. 85 j. s.

siinä tapauksessa, että seuraus edes jollakin tavoin voi olla tekijälle syyksiluettava: milloin niin on asianlaita, on edellisessä tapauksessa helppo päättää — jälkimäisessä, jossa lukemattomat, tuhannet ja taasen tuhannet, tekijästä riippumattomat seikat saattavat määrätylle teolle antaa aivan erikoisen merkityksen: jossa joka hetki luottoluottamuksen suoja ja luotonsaajan taloudellinen toimintavapaus joutuvat vastatusten sitävastoin epäilemättä mitä vaikeinta.

Edellisessä tapauksessa, siis silloin, kun vastasuoritusta ei tapahdu, ei luotto ole rikosoikeudellisena suojelusobjektina, mikäli täytäntöönpanoviranomaiset voivat pakottaa luotonsaajan vastasuoritukseen, t. s. vastasuorituksen laiminlyöntiä ei rangaista, niinkauvan kuin luotonsaajalla on riittävästi omaisuutta, jota ulosottotoimen kautta voidaan käyttää vastasuoritukseen. Tämä on — vaikkakaan se luonnollisesti logillisella välttämättömyydellä ei johdu asian luonnosta — nykyisen oikeuskehityksen kanta. Vasta milloin vastasuoritukseen tarvittava omaisuus luotonsaajalta puuttuu ja sen estämiseksi — s. o. milloin on olemassa jälkimäinen ylempänä mainituista tapauksista, saa luotto, katsottuna luotonantajan kannalta, rikosoikeudellista suojaa.

Luoton tämän laatuinen suoja esiintyy lainsäädännössä verrattain myöhään — vaikka kuitenkin luonnollisista syistä paljoa aikaisemmin kuin luotonsaantimahdollisuuden suoja. Vanhemmat oikeudet tuntevat kyllä tavattoman ankaran ulosottotoimen [1]); mutta velkojaan kohdistuva ulosottomenettely johtui velkasuhteesta itses-

[1]) Ktso niistä Kohler, Shakespeare, siv. 7 j. s.

tään, eikä ollut rikosoikeudellinen seuraus luotonsaajan luotonvastaisesta toiminnasta [1]). Tällä kannalla oli roomalainen oikeus [2]), samoinkuin pääasiallisesti pohjois-italialaiset kaupunki-oikeudet. Sitävastoin jo kanonisessa oikeudessa tässä kysymyksessä oleva luottamus saa suojaa; mutta aivan toisista syistä. Lupauksen rikkominen oli nim. kanonisen oikeuden mukaan synti ja oli sellaisena kirkollisten rangaistusten alainen. [3])

---

[1]) Kohler, Shakespeare, siv. 42.

[2]) v. Hoiningen, Strafb. Bankerutt, siv. 2 j. s. Neumeyer, Strafb. Bankerott, siv. 1 j. s.

Lex Julia iudiciorum privatorum vuodelta 737, joka aikaansaattoi uuden konkurssimenettelyn, suodessaan cessio bonorum'in, ei tehnyt sen saantiin nähden mitään erotusta siinä oliko maksukyvyttömyys velallisen syystä tai hänen syyttään johtunut. Sittemmin kyllä, kuten tunnettu, Gratianus vaati cessio bonorum'in saamisen ehtona rehellisyyttä omaisuuden käytössä l. 1 C. Th. 4, 20 („nisi forte propriorum dilapidationem bonorum aut latrociniis abrogatam aut fortasse naufragiis incendioque conflatam aut quolibet maioris impetus infortunio atque dispendio docuerit afflictam"). Lisäksi voitiin pauliaaninen kanne eräässä tapauksessa nostaa myös petollista velallista vastaan l. 25 § 7 D. 42, 8 — vahingonkorvauskanne velallista vastaan, joka kykenemättömänä vahinkoa suorittamaan joutui velkojaa koskevien tavallisten seuraamusten alaiseksi. Mutta kummassakaan tapauksessa ei ole kysymys rangaistuksesta: se seikka, että velkoja ei saa nauttia hyväkseen siviilioikeudellista etua, on yhtävähän rangaistus, kuin sekään, että häntä jälkimäisessä tapauksessa juuri eräät sivilioikeudelliset seuraukset kohtaavat. — Sekään seikka, että maksukyvyttömäksi joutunut velallinen tuli yleisen halveksumisen alaiseksi ja senvuoksi menetti joukon oikeuksiaan, ei — vaikkakin halveksuminen olisi kohdannut vain syyllistä velallista — ollut rangaistus.

[3]) Neumeyer, m. t., siv. 20.

Myöskin ainakin myöhemmässä germaanisessa oikeudessa on niillä toimenpiteillä, jotka kohtasivat suorittamatta jättävää luotonsaajaa, rikosoikeudellinen luonne. Onko se näillä toimenpiteillä jo alusta alkaen olevaa, johtuen käsityksestä, että vastasuorituksen laiminlyönti oli verrattava varkauteen [1]), vai saako se alkunsa ulosottotoimenpiteistä, ennen kaikkea roomalaisen oikeuden cessio bonorum'in väärinkäyttämisestä [2]), on seikka, joka tässä vähemmän kiinnittää mieltämme. Toiseltapuolen viittaamme tässä vain v. Hoiningen'in, Neumeyer'in ja Schmidt'in esityksiin vastasuorituksensa laiminlyövää velallista kohtaavien rikosoikeudellisten toimenpiteiden kehityksestä. Näiden toimenpiteiden olemus keskiajalla on sen velvollisuuden laiminlyömisen rankaiseminen, joka luotonsaajalle luotosta on johtunut. Lähteet puhuvat petollisesta velantekemisestä. Pyytäessään luottoa on velallinen saattanut luotonantajan siihen käsitykseen, että hän täyttää sitoumuksensa: jos hän on toiminut niin, ettei hän voi sitä tehdä, on hän luotonantajan pettänyt. Se, että tämä „petos" useimmin tapahtui siten, että velallinen siirtyi maasta pois, minkä kautta velkoja menetti ulosotto-objektin ja, sikäli kiteytyi määrättyyn petolliseen tekotapaan samoinkuin toiseltapuolen n. k. kevytmielisen velanteon rangaistavaisuus — joku ottaa velkaa, josta hän tietää tai pitäisi tietää, ettei hän voi sitä takaisin maksaa — ovat ne tekijät, jotka tästä käsityksestä

---

[1]) Näin Neumeyer, Strafb. Bankerott, siv. 18; myös Loening, Vertragsbruch.

[2]) Näin v. Hoiningen, Strafb. Bankerutt, siv. 19 j. s.

johtavat nykyaikaisiin konkurssisäädöksiin.[1]) Mutta se seikka, että konkurssirikosten historiallisesta kehityksestä ainakin yhden oikeuden piirissä saattaa nähdä niiden objektina olevan luotosta johtuvan luotonantajan luottamuksen, jota juuri luotonsaajan velvoitus vastaa, oikeuttaa meidät tarkastamaan nykyaikaisia konkurssirikoksia tältä näkökannalta.[2])

Pikaisinkin silmäys oman ja muiden maiden rikoslakien kasuistisiin määräyksiin konkurssirikosten oleellisuudesta, riittää toteamaan, että luotto siinä merkityksessä kuin nyt on puhe, on suojattu oikeushyödyke.

---

[1]) Myöskin oman oikeudemme kehityksessä on sama käsitys havaittavissa. Saattaa jättää ratkaisematta johtuivatko Visbyn lain määräykset karkaavaa velallista kohtaan velkaoikeudesta, vai voidaanko niissä jo havaita rikosoikeudellisia merkkejä. Se ajatus, että saatettiin loukata luotonantajan luottamusta, esiintyy sitävastoin puhtaana niissä (Forsman'in. Särsk. brotten, siv. 436 mainitsemissa) Göteborgin kaupungin privilegioissa vuosilta 1607 ja 1621, joissa takaisinsuorittamisen laiminlyövä velallinen, säädösten nimenomaisen määräyksen mukaan, on rangaistava: rangaistushan kohtaa lisäksi vain velallisia, jotka „ex proposito bedraga sina Creditorer och spela banpuerott". Samallainen ero on sitten edelleen lainsäädännössä havaittavana: ainakin jonkinlainen syyksiluettavaisuus takaisinsuorituksen laiminlyöntiin nähden vaaditaan rangaistavaisuuden edelletyksenä Kunk. Plakaatin mukaan vuodelta 1699, säädösten mukaan vuodelta 1730, samoinkuin vihdoin myöskin 1734 vuoden lain (K. K. 16 luv.) mukaan.

[2]) Kuten useat tutkijat huomauttavat, suojelevat konkurssirikokset myös yleistä luotonsaantimahdollisuutta. Vert. siv. 104 ja siv. 114, muist. 3. Yleinen luotonsaantimahdollisuus on kuitenkin itse niin laaja käsite, että se jo siitäkin syystä voi tulla kysymykseen ainoastaan sekundäärisenä suojelusobjektina.

Useain näiden määräysten tarkotuksena on suojella sitä tilaa, että luotonantaja sovitulla ajalla ja tavalla saa vastasuorituksen. Itse oleellisuus voi olla monella tavoin määrätty — konkurssirikosten subjekti voi olla rajoitettu kauppiaisiin, vastasuorituksen laiminlyönti voi olla tekijälle syyksiluettava taikka saattavat eri kysymykseentulevat teot olla rangaistavia jo siksi, että ne ovat takaisinsuorituksen saattaneet vaaraan, ilman että noilla teoilla ja sillä seikalla että takaisinsuoritus sitten jää tapahtumatta täytyisi olla kausaaliyhteyttä j. n. e., — ilman että se millään tavoin vaikuttaisi ylempänä sanottuun.[1])[2]) Onko luotto tässä puheena olevassa merkityksessä sitävastoin kaikkien näiden rikosten suojelusobjekti ja ennenkaikkea, se konkurssirikosten ymmärtämiseen välttämätön kysymys, onko luotto konkurssirikosten ainoa suojelusobjekti, niihin kysymyksiin on etsittävä vastaus noudattamalla toista menetelmää kuin mikä tässä voi tulla kysymykseen. Tutkimus ei silloin voi lähteä suojelusobjektista, vaan näiden rikosten tekoobjektista.[3]) Tutkimus itse muuttuu silloin dogmaatti-

---

[1]) Näihin kysymyksiin nähden samoinkuin yleensä konkurssirikoksiin nähden eri rikoslaeissa viittaamme Wach'in esitykseen, Vergl. Darst. Bes. T. VIII, siv. 1 j. s.

[2]) Kuten huomautettu, on tässä esiintyvien kysymysten ratkaisu mitä vaikein. — „Man hat nicht ohne guten Grund gesagt, die Geschichte des Bankeruttverbrechens verlaufe als ein fortdauernder Kampf der Gesetzgebung mit dem Stoff, dessen Sprödigkeit zu überwinden sie trotz der grossen Zahl und Manningfaltigkeit der Versuche nicht vermocht habe". Wach, m. t., siv. 1.

[3]) Vert. ylempänä siv. 89.

seksi esitykseksi konkurssirikoksista — mutta se on kokonaan meidän tehtävämme ulkopuolella.

Konkurssirikokset suojelevat luottoa ainoastaan konkurssitapauksissa. Niiden ulkopuolella suojelevat sitä Saksan rikoslain 288 §,[1] samoin samanlaiset määräykset Espanjan, Portugalin, useiden Keski- ja Etelä-Amerikan valtioiden, Unkarin, Itävallan, Bulgarian ja ennenkaikkea Norjan rikoslaeissa. Näihinkin määräyksiin nähden on huomattava samaa kuin konkurssirikoksiin: onko luotto luotonsaajan kannalta katsottuna niissä yksinomainen suojelusobjekti, ei ole ratkaistavissa tutkimuksen kautta, joka luotosta itsestään on lähtenyt.

[1]) § 288: „Wer bei einer ihm drohenden Zwangsvollstreckung in der Absicht, die Befriedigung des Gläubigers zu vereiteln, Bestandteile seines Vermögens veräussert oder beiseite schaft, wird mit Gefängniss — — — bestraft".

END OF
TITLE